

TARTU ÜLIKOOLI EESTI KEELE (VÕÕRKEELENA)
ÕPPETOOLI TOIMETISED 4

PUBLICATIONS OF THE DEPARTMENT OF ESTONIAN
AS A FOREIGN LANGUAGE 4

UNIVERSITY OF TARTU

Aino Laagus Birute Klaas Mari Allik

LÕUNA-ROOTSI EESTLASED
JA NENDE KEEL

VALIMIK INTERVJUUSID

TARTU 2004

TARTU ÜLIKOOLI EESTI KEELE (VÕÕRKEELENA)
ÕPPETOOLI TOIMETISED 4

PUBLICATIONS OF THE DEPARTMENT OF ESTONIAN
AS A FOREIGN LANGUAGE 4

UNIVERSITY OF TARTU

Aino Laagus Birute Klaas Mari Allik

**LÕUNA-ROOTSI EESTLASED
JA NENDE KEEL**

VALIMIK INTERVJUUSID

TARTU 2004

Tartu Ülikooli eesti keele (võõrkeelena) õppetooli toimetised 4
Publications of the Department of Estonian as a Foreign Language 4
University of Tartu

Aino Laagus, Birute Klaas, Mari Allik

Lõuna-Rootsi eestlased ja nende keel. Valimik intervjuusid

Toimetanud Silvi Tenjes

Tartu 2004

Autoriõigus Tartu Ülikool, 2004

Tartu Ülikooli Kirjastus

www.tyk.ut.ee

Tellimus nr. 548

*Pühendame selle raamatu meie projekti hinge ja
hea haldja Aino Laaguse mälestuseks.*

Birute Klaas ja Mari Allik

SISUKORD

1. SISSEJUHATUS	7
2. EESTLASED MAAILMAS JA EESTLASED ROOTSIS ...	8
3. EESTLASED LUNDIS	10
4. VARASEMAD UURIMUSED ROOTSI EESTLASTE KEELEST	13
5. INFORMANTIDEST	21
5.1. Noored	22
5.1.1. Lapsed (vanuses kuni 18 aastat), üldhariduskoolide õpilased	22
5.1.2. Noored (vanuses 19–30)	22
5.2. Keskealised	23
5.2.1. Nooremad keskealised (vanuses 31–45)	23
5.2.2. Vanemad keskealised (vanuses 46–60)	24
5.3. Vanad (vanuses üle 61)	24
6. ROOTSI KEELE INTERFERENTSID LÕUNA-ROOTSI EESTLASTE KEELES	26
6.1. Leksikaalsed interferentsid	26
6.2. Morfoloogilised segavormid	29
6.3. Süntaktilised interferentsid	30
7. MATERJALI ESITAMISEST	36
8. INTERVJUUD	38
Intervjuu 1 (N75)	37
Intervjuu 2 (M 66)	41
Intervjuu 3 (M64), (N59)	48
Intervjuu 4 (M64)	60
Intervjuu 5 (N61)	63
Intervjuu 6 (N56)	74
Intervjuu 7 (N52), (N21)	78
Intervjuu 8 (N52)	90
Intervjuu 9 (N50), (N15)	101
Intervjuu 10 (M 39)	115
Intervjuu 11 (N34)	122
Intervjuu 12 (M32)	130
Intervjuu 13 (M26)	147
Intervjuu 14 (M24)	159
Intervjuu 15 (M23)	168

Intervjuu 16 (M23).....	175
Intervjuu 17 (M23).....	188
Intervjuu 18 (N19).....	196
Intervjuu 19 (N19).....	208
Intervjuu 20 (N19).....	219
Intervjuu 21 (N15).....	225
Intervjuu 22 (M12).....	228
KIRJANDUS	233

1. SISSEJUHATUS

Käesolevas raamatus avaldatakse valik tekste Lõuna-Rootsis elavate eestlastelt eesmärgiga anda keeleuurijate kasutusse näited rootsikeelses keskkonnas kakskeelsetena elavate eestlaste ja eesti päritoluga rootslaste kõnekeelest.

Esitatavad tekstid on pärit lindistustest, mis on tehtud ajavahe-
mikus 1996–1999 Lundis ja Malmös Tartu ülikooli ja Lundi üli-
kooli tollaegse soome-ugri instituudi ühisprojekti “Lõuna-Rootsi
eestlased, nende keel ja kultuur” raames. Mainitud projekti finant-
seerisid Lundi ülikool ja Rootsi Instituut. Selle käigus lindistati
umbes 100 tundi materjali kohalike eestlaste elulooliste mälestus-
tega ja vestlustega mitmesugustel erinevatel teemadel. Informan-
tidel paluti kõnelda teemadel, mis neid endid huvitasid, näiteks
nende hobidest, tööst jne. Samuti esitati neile küsimusi, mis puudu-
tasid põgenemist Rootsi, seal kohanemist ning intervjueeritavate
eesti keele kasutamist igapäevaelus.

Projektis osalesid Eestist Birute Klaas (Tartu ülikooli poolne
juht) ning Lundist Peter Kyhn, Kirstian Nilsson, Mari Allik ja Aino
Laagus (projekti Lundi ülikooli poolne juht). Lisaks on lindistusi
teinud ka Rutt Hinrikus ja Mare Kõiva Eesti Kirjandusmuuseumist.
Käesoleva raamatu intervjuud on lindistanud Birute Klaas, Aino
Laagus ja Mari Allik.

Projekti “Lõuna-Rootsi eestlased, nende keel ja kultuur” ees-
märgiks oli luua Lõuna-Rootsi eestlaste kõne- ja kirjakeele korpus.
Selleks koguti keeleainest eri vanusegruppide esindajatelt. Noorim
informantidest oli lindistuse hetkel 9-aastane, vanim 86-aastane.
Vabama õhkkonna loomiseks lindistamisel eelnes tavaliselt interv-
jueeri ja intervjueeritava vahel sissejuhatav vestlus, sageli kohtuti
mitu korda. Kõik lindistused on tehtud kas Lundi ülikooli soome-
ugri instituudi raamatukogus, kohalikus Eesti Majas Lundis ja
Göteborgis, kohvikutes või informantide pool kodus.

Kuigi raamatus antakse põgus ülevaade ka eestlastest kogu
Rootsis, on peatähelepanu pööratud Lõuna-Rootsis elavatele eest-
lastele ja eesti taustaga rootslastele. Autorid esitavad ka kokkuvõtte
seni tehtud uurimustest Rootsi eesti keele kohta ja vaatlevad
muuhulgas rootsi keele mõjusid informantide keeles.

2. EESTLASED MAAILMAS JA EESTLASED ROOTSIS

Eestlasi elab igal pool maailmas. Väljarännanud eestlasi uurinud Hill Kulu andmetel elas 1980ndate aastate teisel poolel lääneriikides üle 86 000 ja endise Nõukogude Liidu territooriumil (Eesti välja arvatud) üle 63 000 eestlase (Kulu 1992: 132). Seega võib rääkida 150 tuhandest alaliselt väljaspool Eestit elavast eestlasest. Need andmed on aga umbes 10 aastat vanad ja viimased 10 aastat on teinud selle arvuga oma korrigeeringud: vanima põlvkonna eestlaste seast on paljud lahkunud manalateele, on tagasirännet nii Venemaalt kui ka läänest ja on ka muidugi Eestist uue väljarände lainega kaasa läinud inimesi. Kas see kõik lõppkokkuvõttes ka eestlaste absoluutarvu muudab, pole teada.

Suurimad eesti kogukonnad on Venemaal, USA-s, Rootsis ja Kanadas. Paljude väliseestlaste jaoks on eesti keel olnud ja on ka praegu kodukeeleks. Kui paljude jaoks? Kanada eestlaste eesti keele kasutamist on uuritud ja leitud, et umbes pooled seal elavatest eestlastest kasutavad eesti keelt aktiivselt (Kulu 1992: 94).

Ka Rootsis elavad väliseestlased on tänaseks juba üle viiekümne aasta rääkinud eesti keelt nii kodus kui ka väljaspool kodu rahvuskaaslastega suheldes, õpetanud seda oma lastele ja lastelastele. Eesti keel paguluses on ka praegu elujõuline. Kui kaua see aga elujõulisena püsib, sõltub muidugi paljudest teguritest ja konkreetsetlalt igast eesti keelt aktiivselt kasutavast inimesest. Assimileerumisprotsess peaks toimuma hiljemalt kolmandas-neljandas põlvkonnas. Kanada eestlas-konna ja nende järglaste seas tehtud uuringud eesti keele kasutamise kohta kodukeelena näitavad juba teise põlvkonna seas järsku eesti keele kasutamise langust, mis omakorda kolmandas põlvkonnas (sündinud 1952–1972) langeb kümne protsendini (Kulu 1997: 283). Seega sõltub praegustest noortest (kes ongi selle kolmanda-neljanda põlvkonna esindajad), kas see väide leiab ka Rootsis tõestust või lükatakse ümber.

Tänapäeval räägitakse Rootsis 160 keeles ja riigis elab 150 rahvuse esindajaid (Kangassalo 1994: 73). Suurima keelevähemuse moodustavad soomlased. Et Rootsi statistilistes ülevaadetes ei fikseerita elanike emakeelt, ei ole võimalik esitada täpseid andmeid, kui palju elab riigis eestlasi, soomlasi jne. Nii peabki piirduma hinnanguliste suurusjärkudega, näiteks eestlasest rahvastiku-uurija Sven Alur Reinansi andmetel on soomlasi Rootsis 1980ndate aastate lõpus olnud umbes 326 000 (Kangassalo 1994: 72). Eestlasi oli ja on umbes kümme korda vähem.

Kui tuua paralleele suurima keelevähemuse soomlastega, siis torkab silma oluline erinevus: kui Rootsi eestlastel on nõ Rootsi keskmisest tunduvalt kõrgem haridustase ja sellega seoses ka spetsiifiline tööhõive, siis Rootsi soomlastest moodustasid 1980ndatel aastatel 50% tööstustöölised, mis on omakorda kaks korda enam kui rootslaste seas keskmiselt (Kangassalo 1994: 71). Põhjus peitub muidugi pagulaste hariduslikus ja sotsiaalses taustas. 1960–70ndatel aastatel Rootsi siirdunud soomlased olid enamuses vähekvalifitseeritud “majanduspagulased”.

Rootsis on eestlasi elanud ka enne II maailmasõda. Ametlike allikate järgi on näiteks 1930. a Rootsis elanud 492 eestlast, aga järsk hüpe eestlaste arvu tõusus saabus muidugi 1944. aastaga: 1945. a oli eestlasi juba 22 100, kusjuures järgneva paari-kolme aasta jooksul emigreerus neist edasi umbes 7000 (EE 8: 208). Rootsi rahvaloendusandmete alusel ei ole võimalik kindlaks teha, kui palju praegu Rootsis etnilisi eestlasi elab, kuid näiteks Sven A. Reinansi andmetel oli 1980. a neid 35 300: 15 300 Eestis sündinut, 14 000 teise põlvkonna, veidi üle 6000 kolmanda põlve isikut (Raag 1989: 786). Praeguseks hetkeks on Eestis sündinute osakaal kindlasti vähenenud ja juurde on tulnud ka neljas põlvkond. 90ndate aastate allikad pakuvad eestlaste arvuks Rootsis ka juba tunduvalt väiksemat suurust: 25 000 (Raukko, Östman 1994: 15). Kui rakendada Kanada eestlaste uurimisel kasutatud meetodikat, võiks eesti keelt suhtluskeelena (kodukeelena) kasutatavate isikute arvuks prognoosida maksimaalselt 12 500.

3. EESTLASED LUNDIS

Rootsi põgenenud eestlaste elukoha valik sõltus eelkõige võimalusest leida tööd ning võimude antud esialgsest keelust elada suur-linnades (Stockholm, Göteborg, Malmö). Üheks eestlaste asualaks sai ka Lõuna-Rootsi. Bernhard Kangro andmeil elas 1970ndail aastail Lõuna-Rootsis 800–850 eestlast, kes olid koondunud 4–5 keskuse ümber. Üheks keskuseks kujunes ülikoolilinn Lund. Eestlaste arv Lundis on alates 1945. aastast olnud varieeruv, alates 130 inimesest kuni kõrgeima näitajani 1950. aastal, mil enne väljarännet Kanadasse ja USA-sse elas Lundis 300 eestlast (Kangro 1976: 215–220). Praegu elab Lõuna-Rootsis (Lund-Malmö-Helsingborg) kohaliku eesti koguduse abipraosti Heiner Erendi andmeil 400–500 eestlast, Lundi kohta täpsemad andmed puuduvad. Vaatamata suhteliselt väikesele eestlaste kogukonnale, kujunes Lund oluliseks välis-eesti kultuurikeskuseks. Siia koondusid ühiskondlikult ärksad inimesed, keda ahvatlesid ülikoollinna poolt pakutavad võimalused akadeemiliseks tööks või ülikoolihariduse omandamiseks.

Lundi eestlastel on olnud oluline roll aktiivse eestluse kandmisel, säilitamisel ja edasiandmisel põlvkonnalt põlvkonnale, ka on nad paistnud silma oma aktiivsusega ühiskondlikus ja seltskondlikus elus. Kohe pärast saabumist asutati 1945. a Noorte Meeste Kristliku Ühingu kohalik osakond, kelle initsiatiivil pandi samal aastal alus eesti täienduskoolile. Sellise kooli avamine tulenes vajadusest anda võõrkeelses rootsi koolis õppivatele eesti noortele täiendavalt eestimeelset kasvatust ja Eestit käsitlevaid aineid, eeskätt aga eesti keelt. Viimase järele kasvas vajadus aastate jooksul, et rootsi koolis saadav rootsikeelne haridus ei suruks eesti keelt liiga tahaplaanile. 1976. aastani oli koolis käinud 523 eesti soost last (Kangro 1976: 220). Praegu on kool õpilaste puuduse tõttu varjusurmas, tegutseb ainult laste mänguring, kus käib paar last.

Linnas tegutsesid algusaastatel segakoor, lastekoor ja meeskoor, samuti orkester ja rahvatantsurühm. Teatrihuvilised koondusid Lundi Eesti Noorte Teatringi ning spordihuvilised praegugi Lundis elava Herman Saarmani initsiatiivil organisatsiooni "Eesti Sportlaskond Lundis". Oma organisatsiooni, "Kungla", löid mere-

mehed, samuti tegutses veterinaaride selts, kuna Lundi oli sattunud rohkesti selle eriala esindajaid.

Lundis anti välja mitmeid ajakirju. Oma väljaanne oli ülalmainitud veterinaaride seltsil "Eesti Vet.-arst", mõnda aega ilmusid kirjanik Albert Kivikase toimetamisel ajakiri "Eesti Post", üliõpilaskonna häälekandja "Silmapiir" ning Enno Klaari toimetamisel Liberaalse Erakonna ajakiri "Aspekt". 1959–1960 andis Aarand Roos välja 10 numbrit skautide ajakirja "Vaatevinkel". Kõige olulisemaks kujunes aga 1950. a Bernhard Kangro asutatud kultuuriajakiri "Tulimuld", milles avaldati artikleid kultuuriloost, kirjandusest, keelest, teatrist, aga ka lüürikat, lühiproosat ja retsensioone.

Pikka aega tegutses Lundis 1951. a asutatud Eesti Kirjanike Kooperatiiv, kes andis välja valdava osa sõjajärgsetel aastatel väljaspool kodumaad ilmunud eestikeelsest kirjandusest. Kirjanike Kooperatiiv lõpetas oma tegevuse 1990ndate aastate keskpaiku.

1972. a alustas aktsiaseltsina oma tegevust Eesti Maja. See oli vajalik keskus eri organisatsioonide tegevuse koordineerimiseks ja kogu Lõuna-Rootsi eestlaskonna koondamiseks. Eesti Maja ülesandeks oli "luua võõral maal oma kodu" (Kangro 1976: 227). See keskus tegutseb Lundis praeguseni.

1947. a asutati organisatsioon "Eesti Üliõpilaskond Lundis", kuhu koondusid Lundi ülikoolis õppivad eesti soost noored. Samal aastal loodi ka siiani aktiivselt tegutsev Eesti Teadusliku Seltsi Rootsis Lõuna-Rootsi osakond. Paar korda semestris kogunevad seltsi liikmed Eesti Majja ettekandekoosolekule, mida peetakse tavaliselt eesti keeles. Esinejateks on kohalikud eesti soost teadlased või külalised kodumaalt. Selts annab igal aastal välja prof Edgar Kanti (Tartu ülikooli rektor 1941–1944) mälestusfondist stipendiumi, millega toetatakse eesti soost noorte ülikooliõpinguid.

Oluline eestluse keskus Lundis oli ka Lundi ülikooli soome-ugri instituut, mille asutamisel ja tegevuses on olnud suur osakaal linna elama siirdunud eesti soost teadlastel. 1947. a sai endine Tartu ülikooli läänemeresoome keelte professor Julius Mägiste võimaluse hakata Lundi ülikoolis õpetama soome ja ungari keelt. 1950. a nimetati ta soome-ugri keelte dotsendiks ning neli aastat hiljem loodi soome-ugri keelte seminar, millest kujunes iseseisev insti-

tuut. Instituudi juhatajateks on eestlastest olnud lisaks Mägistele Valev Uibopuu ja Aarand Roos, kes kõik õpetasid ka eesti keelega seotud ülikooliaineid. Kuni 1993. aastani õpetasid soome-ugri instituudis praktilist eesti keelt tunniõpetajad, kuid 1. septembril 1993. aastal alustas Aino Laagus seal tööd esimese eesti keele välislektorina. Tema ametisoleku ajal aastatel 1993–1999 õppis Lundi ülikoolis eesti keelt kokku 134 üliõpilast (Laagus 2002). Kahjuks suleti 31. detsembril 2001 aastal rahapuudusel Lundi ülikooli soome-ugri instituut, millega katkes aastakümnete traditsioon ka eesti keele ja kultuuri ülikooliõppes.

4. VARASEMAD UURIMUSED ROOTSI EESTLASTE KEELEST

1965. aastal ilmus Juhan Tuldava artikkel “Võõrmõjusid Rootsi eestlaste keeles”, milles on toodud rohkesti näiteid võõrmõjude kohta Rootsi suuremates linnades elavate eestlaste keeles, eelkõige nende noorema põlve haritlaste kõne- ja kirjakeeles, kelle koduseks keeleks on eesti keel. Autor nendib, et umbes 20 aasta jooksul, mis on möödunud sõjapõgenikena ja umbkeelsetena Rootsi saabumisest, on võõrmõjud eestlaste keeles jõudnud läbida mitmed etapid. “Rootsi eestlaste keeles võib suuremal või vähemal määral täheldada rootsi keele mõju, mis on eriti märgata Rootsis üleskasvanud ja koolis käinud eesti noorsoo juures. Keeleteaduslikust aspektist võib seda küsimust vaadelda kui bilingvismi ehk kakskeelsuse nähtust, sest meil on tegemist eesti rahvakilluga võõrsil, kellest enamik valdab ja kasutab igapäevases elus kahte keelt — eesti ja rootsi keelt.” (Tuldava 1965: 93) Tuldava annab oma artiklis pikema ülevaate leksikaalsetest võõrmõjudest, kuid peatub lühidalt ka mõjutustel foneetikas, morfoloogias ja süntaksis (Tuldava 1965: 94–102).

1970. aastal ajakirjas “Tulimuld” ilmunud artiklis “Rootsi-eesti segakeele vormiõpetus” (Roos 1970) vaatleb Aarand Roos, kuidas rootsi-eesti segakeeles käänatakse ja pööratakse rootsi sõnu eestipäraselt. Ülevaade esitatakse sõnaliikide kaupa. Noomenite puhul antakse ülevaade astmevaheldusest, tüvevokaalidest, käändkondadesse jagunemisest ja käändelõppudest. Verbide puhul käsitletakse astmevaheldust, infinitiivi tunnuseid, imperfekti tunnuseid, imperatiivi vorme ning partitsiipe.

Oma doktoritöös *Morfologiska tendenser vid språklig interferens med estniska som bas* (Roos 1980) on Aarand Roos seadnud eesmärgiks vaadata, kuidas eesti keelde laenatud sõnad on eesti keelega morfoloogiliselt kohanenud. Roos on vaatluse alla võtnud laensõnad mitmest keelest, millega eesti keel on aja jooksul kontaktis olnud. Põhitähelepanu tema töös on inglise ja rootsi keelest laenatud sõnadel. Autor teeb järelduse, et põhjus, miks mõningaid laenatud sõnu ei saa eesti keele grammatika reeglite järgi muuta, peitub osaliselt selles keeles, millest nad laenatakse, ja osaliselt mõlema keele struktuurilistes erinevustes. Mida rohkem muute-

vorme on sõnal algkeeles, seda kergemini kohanevad nad eesti keelega morfoloogiliselt.

Pikemalt on Rootsis sündinud eestlaste eesti keelt kirjeldanud Uppsala ülikooli professor Raimo Raag. Ta toob esile, et keele kirjeldamisel tuleb silmas pidada nii väliseid faktoreid, st rootsi ja teiste võõrkeelte mõju, kui ka keelesiseseid faktoreid, st arhaisme, murdepärasusi, keelesiseseid uuendusi. Samuti tuleb arvesse võtta ebatäiuslikust keele omandamisest tulenevaid nähtusi. Oma 1981. aastal ilmunud artiklis *Some aspects of Swedish Estonian* vaatleb Raimo Raag Rootsi eestlaste eesti keeles esinevaid murdepärasusi foneetika ja morfoloogia valdkonnas (Raag 1981).

Kõige ulatuslikumaks tööks rootsi keele mõjude kohta eesti keeles on siiani Raimo Raagi doktoritöö *Lexical characteristics in Swedish Estonian* (Raag 1982a). Raimo Raag võrdleb eesti keelt Rootsis eesti keelega Eestis ning püüab kindlaks teha muutusi, mis eesti keele sõnavaras on toimunud peamiselt rootsi keele mõjul. Ulatuslik materjal on kogutud peamiselt aastatel 1978–81 ning põhineb valdavalt Stockholmi ja Uppsala eestlaste keelel, kusjuures peatahelepanu on olnud kirjalikel allikatel, kuid kasutatakse ka lindistustel põhinevat materjali. Keelematerjali esitamisel kasutab Raag järjekindlalt kergelt kohandatud soome-ugri transkriptsiooni, polemiseerides varasemate autoritega, kes pole kasutanud foneetilist või vähemalt foneemilist transkriptsiooni (Oksaar, Roos, Tuldava).

Rootsis kõneldavas eesti keeles esinevate leksikaalsete uuenduste allikaks on peamiselt laenud rootsi keelest, kuid esineb ka laenamist soome, saksa, inglise ja vene keelest. Näiteks on soome keelest tulnud sõnad *osakond* (soome keeles *osakunta*) tähenduses 'üliõpilasklubi' ja *nimimärk* (soome keeles *nimimerkki*) tähenduses 'pseudonüüm'. Leksikaalsete uuenduste alla kuuluvad ka rootsi-eesti innovatsioonid ja Eesti eesti keelest pärinevad neologismid.

Raag lähtub oma laenamise terminoloogia väljatöötamisel peamiselt Einar Haugeni ja Uriel Weinreichi seisukohtadest. Laene semantiliselt grupeerides jõuab Raimo Raag järeldusele, et laensõnu on peaaegu igas semantilises rühmas. Kirjalikes allikates on enim laene ühiskondliku elu, poliitika, kaubanduse, majanduse, turismi, tehnoloogia ja kultuuri vallas. Suulises kõnes esineb kõige

enam toidu- (*fäänkool, suhkrukook, kex, kiirkohv*), riietuse (*lühilühike, pükssukad*) ja liikluslaseid (*hütt, liiklustuli*) laensõnu ning tervitusi ja hüüdsõnu (*hei-hei, teretulemast olema*).

Üks peatükk Raagi doktoritöös on pühendatud ka Rootsis kõneldavas eesti keeles leiduvatele murdepärasustele, arhaisemidele ja obsoletismidele ehk vananenud keelenditele. Võrreldes Eestis kõneldava eesti keelega on Rootsis kõneldav eesti keel palju konservatiivsem: Rootsis sündinud eestlased kasutavad n-ö ennesõjaaegseid keelendeid palju sagedamini kui nende eakaaslased Eestis. Teatud määral esineb Rootsi eestlaste keeles ka murdepärasusi (eelkõige saarte ja Võru murde jooni).

Töö lõpus kirjeldab Raimo Raag enda poolt läbi viidud kahte testi. Esimese testi eesmärgiks oli mõõta, milliseid sünonüüme eelistatavad Rootsi eesti keele rääkijad. Sünonüümide hulgas oli nii rootsi laene kui ka eesti kirjakeeles levinud uudissõnu. Selgus, et enamus rootsi laene on Rootsi eestlaste poolt selgelt aktsepteeritud, aga valdavas osas pealesõjaaegsete Eestist ja mujalt tulnud neologismide suhtes ollakse ettevaatlikud. Teine test viidi läbi selleks, et näha kõnelejate võimet eristada Rootsi eesti ja eesti kirjakeele sõnade vahet. Test näitas selgelt, et osa rootsi laene ei olnud Rootsi eestlaste poolt enam laenudena tajutavad.

Samal, 1982. aastal ilmunud artiklis *Lexical variation in Swedish Estonian* (Raag 1982b) illustreerib Raag kahte domineerivat joont Rootsi eesti ajakirjanduslikus keeles (Raag 1982b: 224):

- 1) püüdu suurema leksikaalse variatsiooni poole;
- 2) tendentsi kasutada sünonüüme, mis esinevad eesti kirjakeeles, mida Rootsi eestlased peavad üldiselt "õigeks", "korrektseks" ja "puhtaks" eesti keeleks.

Oma väidete kinnituseks võrdles Raag ajakirjanduses 1970. aastal ilmunud tekste 1981.–82. aastal ilmunud tekstidega ja vaatles sünonüümide kasutust. Tuli esile märgatav vahe ajakirjanduskeele ja kõnekeele vahel. Kõnekeeles esinevad rootsi laenud väga sagedasti, aga kirjalikus keeles eelistavad Rootsi eestlased eesti kirjakeele sõnu.

1979. aasta sügisel alustati Uppsala ülikooli soome-ugri instituudis uurimisprojekti, mille eesmärgiks oli vaadelda soome, eesti, saami (lapi) ja ungari keelt Rootsis, kirjeldada neid keeli erine-

vatest lingvistilistest tasanditest lähtuvalt (eelkõige morfoloogia, süntaksi, semantika ja leksika tasandil), erilise rõhuga nähtustel, mis on nendes keeltes tekkinud rootsi keele mõjul (Wande 1980). Projekti ametlik nimi oli "Soome-ugri keelekontakt Rootsis: interferents ja kakskeelsus", lühendatult FUSKIS (rootsi *Finsk-ugrisk språkkontakt i Sverige — interferens och tvåspråkighet*). Eesti keele osas oli projektis kaasategev Raimo Raag, kellelt 1983. aastal ilmus selle projekti raames ülevaade Rootsis kõneldavast eesti keelest *Estniskan i Sverige* (Raag 1983). Selles annab Raag esmalt ülevaate Rootsi eestlaste kogukonnast ja nende keeleoskusest ning -kasutusest ning nendib, et Rootsis on eesti keel kasutusel üsna erinevates seostes, valdavalt kodus ja perekonnaringis. Normeeritud kirjakeele ning ühiskeelega võrrelduna iseloomustab ta Rootsi eestlaste keelt järgmiselt: igal keeletasandil esineva küllaltki ulatusliku rootsi keele mõju kõrval võib isikuti märgata tendentsi keelesüsteemi lihtsustamise poole. Ka kõige nooremad Rootsi eestlased tarvitavad vananenud ja murdelisi keelendeid, mis Eestis iseloomustavad peamiselt vanema põlvkonna keelt. Häälikusüsteemis toimunud või toimumas olevate muutuste hulgas toob Raag esile hääliku *õ* kadumist, mis sulandub kokku *ö*-ga. Samuti kaob palatalisatsioon ning vältesüsteem lihtsustub. Lisaks kvantitatiivsetele muutustele esineb häälikusüsteemis ka terve rida kvalitatiivseid muutusi, mille tulemusel on Rootsi eestlastel hulga rohkem allofoone kui eesti ühiskeeles kõnelejal. Morfofonoloogias toob Raag eelkõige esile astmevaheldusega seotud probleemid ja nendib, et mõned kõnelejad, eriti noored, ei tee teise ja kolmanda välte vahel enam vahet. Süntaksi muutustest on Raag välja toonud mitme käände uued kasutused, mis on tekkinud osalt rootsi keele otsese mõju, osalt aga kaudse mõju tõttu. Kaudne mõju avaldub eelkõige objektikäände kasutuses, näiteks osastava asendamises omastavaga lauses: *ta ei unusta eesti keele ära*. Otsesest rootsi keele mõjust võib aga rääkida näiteks lause *rääkisime telefonis*, kus seesütleva käände kasutamine on tingitud rootsi eessõna *i* esinemisest vastavas rootsikeelses lauses: *vi talade i telefon*. Rootsi eestlaste sõnavara aluseks on Teise maailmasõja eelse eesti ühiskeeles leksika. Olgugi et Rootsi eesti keelde on tunginud mitmed laenuid eelkõige rootsi, aga ka soome,

saksa ja inglise keelest, on eesti sõnavara tuumik üldiselt säilinud eestilisena. Kokkuvõtteks ütleb Raag, et nii elujõulist keelt, nagu seda on eesti keel Rootsis, pole põhjust hääbuvaks keeleks pidada. Ebareeglipärasuste hülgamine, keele nivelleerimine ja teised sarnased muutused keele struktuuris viitavad pigem uue keelevariandi tekkimisele.

Artiklis *The Direct Object in Swedish Estonian* (Raag 1985) käsitleb Raimo Raag peamiselt Rootsis sündinud eestlaste eesti keele sihitise käänete kasutust. Ta toob esile kaks Rootsis kõneldavas eesti keeles esinevat kõrvalekallet. Esiteks rootsi keele otseste mõjuga seletatav omastava või osastava käände asendamine nimetava käändega. Kuna rootsi keeles on sihitise käändeks nimetav, siis kipuvad Rootsi eestlased ka eesti keelt kõneldes üldiselt sihitise käändena kasutama nimetavat käänet, näiteks on Rootsi eesti keeles: *saatsin üks kiri*; pro eesti keeles: *saatsin ühe kirja*.

Sagedasem on aga eesti keele sihitise käänete süsteemi lihtsustamine, mille põhjuseks on vähesest eesti keele kasutamisest tingitud puudulik objektsüsteemi valdamine, näiteks Rootsi eesti keeles: *ta ei unusta eesti keele ära*; pro eesti keeles: *ta ei unusta eesti keelt ära*.

Rootsi keele otseste mõju kõrval tulebki vähesest eesti keele kasutamisest tingitud kalduvust keelesüsteemi lihtsustada Raagi arvates pidada peamiseks Rootsi eestlaste eesti keele arengut mõjutavaks teguriks.

Samasuguseid muutusi sihitise käänete kasutuses leidis ka Katrin Maandi, kes käsitles kolme põlvkonna Rootsi eestlaste keelt: "Eriti kolmanda põlvkonna esindajad väidavad, et kontekstis, mis tavaliselt nõuab genitiivi, kasutavad nad partitiivi ja vähemal määral nominatiivi." (Maandi 1992: 236)

1991. aastal ilmunud artiklis *Linguistic tendencies in the Estonian language in Sweden* vaatleb Raimo Raag Rootsi eesti keele arengut (Raag 1991). Ta nendib, et eesti keele oskuse poolest on Rootsi eestlased ebaühtlased. Nende hulgas on eesti keelt vabalt valdajaid, poolikult valdajaid (*semispeakers*) ja neid, kes eesti keelt üldse ei valda.

Enamik Raagi informante valdab eesti keelt poolikult. Raag peab keelt poolikult valdajateks informante, kelle eesti keel gram-

matiliselt ja/või foneetiliselt erineb eesti kirjakeele normidest. Raag väidab, et Rootsis kõneldav eesti keel erineb Eestis kõneldavast ning toob esile kolm aspekti, mis iseloomustavad Rootsi eesti keelt:

- a) tugev rootsi keele mõju;
- b) Rootsis kõneldava eesti keele sisesed uuendused, mis on tekkinud Eestis kõneldavast eesti keelest sõltumatult;
- c) obsoletismid, arhaismid ja murdepärasused.

Otsene rootsi keele mõju ilmneb nii fonoloogilisel, grammatilisel kui ka leksikaalsel tasandil. Näitena rootsi keele mõjust grammatilisel tasandil toob Raag juhtumid, kus rootsi keele eessõna tähendus määrab käände valiku, näiteks *telefonis rääkima* (rootsi *tala i telefon*) pro *telefoniga rääkima*. Iseseisvate uuendustena märgib Raag ära tüvehäälikute *u*, *a* ja võimalusel ka *e* asendamise vokaauga *i* isikunimedes, näiteks *Jaak:Jaagi* (pro *Jaak: Jaagu*). Teise grammatilise uuendusena nimetab Raag astmevahelduse ulatuslikumat ärajätmist.

Obsoletismide puhul toob Raag näidetena ainsuse illatiivi vormi *keele* (pro *keelde* või *keesse*); *maksma*-tüüpi verbide passiivi vormi *maksetakse* (pro *makstakse*). Arhaismidena toob ta esile mitmuse kolmanda isiku moodustamise *-vad* abil lihtmineviku vormides, näiteks *laulsivad* (pro *laulsid*) ja *sõivad* (pro *sõid*). Murdepärasustena märgib Raag ära mitmuse partitiivi tunnuse *-si*, näiteks *tundisi* (pro *tunde* või *tundisid*).

Kokkuvõtvalt nendib Raag, et Rootsi eesti keel tervikuna läbib eraldumisprotsessi, võrreldes Eesti eesti keelega ja mujal maailmas kõneldava eesti keelega.

Näiteid rootsi keele mõjudest eesti keeles leidub ka mõnedes Els Oksaare artiklites. 1961. aastal ilmunud artiklis "Kaksikkeelsuse problemaatikast" (Oksaar 1961) kirjeldab autor rootsi keele mõju Rootsis elavate eestlaste sõnavaras nii foneetiliselt kui ka semantiliselt tasandil. Oksaar kirjeldab, kuidas Rootsis üles kasvanud eestlastel, kes kasutavad rootsi keelt rohkem kui emakeelt ja kes oskavad rootsi keelt paremini kui eesti keelt, on tendentse tuua rootsi keele foneetilisi jooni eesti keelde, näiteks aspireeritud helituid häälikuid *p*, *t*, *k* ja helilisi *b*, *d*, *g*. Eesti keeles on aga nii *b*,

d, *g* kui ka *p*, *t*, *k* helitud. Tõlkelaenudest toob autor näiteks rootsikeelsed sõnad *talvepuuvillane* (pro: flanell, rootsi *vinterbo-mull*), *rulltrepp* (pro: eskalaator, rootsi *rulltrappa*) ja *kirjutus-raamat* (pro: vihik, rootsi *skrivbok*). Täenduslikest laenudest rääkides nendib Oksaar, et need tungivad kakskeelsuse kaudu väga hõlpsasti keelde juhul, “kui sõna esineb mõlemas keeles, kuid keeles A teise tähendusega või mõne lisatähendusega kui keeles B. Laenaja keel võtab kergesti uue tähenduse üle.” (Oksaar 1961: 50) Sellisel moel on näiteks võõrsõna *garderoob* rootsi keele mõjul saanud ka tähenduse ‘seinakapp’. Kogu materjali kokkuvõtvalt leiab Oksaar, et rootsi keele sõnu tarvitatakse peamiselt järgmistes valdkondades: toidud, riietus, elatis, haigused, liiklus, poliitika, hariduselu, sport. Samuti tungivad keelde kergesti vandumine, tänusõnad ja tervitused, sest nad on seotud eriliste tundevarjun-ditega (Oksaar 1961: 52).

1972. aastal ilmunud artiklis *Spoken Estonian in Sweden and USA: An analysis of bilingual behavior* (Oksaar 1972) on Els Oksaar analüüsinud 40- kuni 55-aastaste Rootsis elavate ja 50- kuni 70-aastaste Ameerika Ühendriikides elavate eestlaste omavahelisi vestlusi. Rootsi eestlaste keeles esineb palju rootsi sõnu, mida kasutatakse koos eesti morfoloogiliste tunnuste ja lõppudega, seda ka juhul, kui vastav eesti sõna on olemas. Oksaar peab kõne öko-noomsust üheks põhjuseks, miks eelistatakse näiteks eesti sõnale *tagantjärele maks*¹ rootsikeelset *restskatt*. Samuti toob ta näite süntaktilisest, st lausestruktuuri laenamisest: *see oli tema, kes helistas*. Oksaar pöörab tähelepanu ka kakskeelsete keelelise käitumise psühholoogilistele põhjustele. Autori poolt analüüsitud vestlustes ilmnes Rootsi eestlaste keelekasutuses huvitav variatsioon vastavalt vestluspartnerite tutvusastmele. Kui sõprade hulgas oli tavaline kasutada rootsi laene nagu *skatti maksma*, siis vähem tuttavate inimestega vesteldes kasutati eesti sõnu *tulumaks* ja *maks*. Samuti kasutati vähem tuttavate inimestega vesteldes enam tõlkelaene, näiteks *lapsevalvaja* (rootsi *barnvakt*). Oksaare andmeil väitis 72% intervjueeritustest, et üritavad vähem tuttavatega suhel-

¹ Eesti keeles on tänapäeval kasutuses palju lühem ja suupärasem *järelmaks*; siin ja edaspidi joonealused viited raamatu autoritelt.

des kasutada nii puhast eesti keelt kui võimalik. Seda ka juhul, kui vestluspartneril on sama kakskeelne taust.

1996. a Tartu ülikooli ja Lundi ülikooli ühisprojekti "Lõuna-Rootsi eestlased, nende keel ja kultuur" raames tehtud valiklin-distuste põhjal on Lõuna-Rootsi eestlastest ning nende eesti keele seisundist ülevaate andnud Birute Klaas (Klaas 1997). Ta tutvustab Rootsi eestlaste eri põlvkondi ning kirjeldab eri põlvkondade eesti keele kasutust. Rootsi keele mõjusid Lundi, Malmö ning Göteborgi eestlaste eesti keeles on kirjeldanud Birute Klaas ja Aino Laagus (Klaas, Laagus 1998).

Lõuna-Rootsis elavate kolmanda põlvkonna eestlaste keelt on analüüsinud Mari Allik oma bakalaaurusetöös "Rootsi keele mõjud Lõuna-Rootsi noorte eestlaste keeles" (Allik 1998) ja magistritöös "Lõuna-Rootsi noored eestlased: nende keel ja identiteet" (Allik 2002). Neist viimases on põhitähelepanu pööratud just keele ja identiteedi vahekordadele ja probleemidele. Rootsi keele mõjud tulevad esile igal analüüsis käsitletud tasandil, kuid eriti suur on süntaktiliste interferentside osakaal. Lähemalt on vaadeldud rootsi keele mõjusid noorte Rootsi eestlaste eesti keelele süntaktilisel tasandil 2001. aastal ilmunud artiklis (Allik 2001).

5. INFORMANTIDEST

Projekti “Lõuna-Rootsi eestlased, nende keel ja kultuur” raames lindistati aastatel 1996–1999 kokku 68 Lõuna-Roostis elavat eestlast. Noorim intervjueeritav oli 9-aastane ja vanim 86-aastane. Käesolevasse kogumikku on valitud intervjuud 25 inimesega vanuses 12–75 aastat.

Autorid kasutavad nimetust eestlane kõigi informantide kohta, kellel on eesti taust suguvõsas ja kes räägivad eesti keelt, tunnistades ühtlasi sellise lähenemise meelevaldsust. Kui vanema põlvkonna informandid, just need, kes on Eestis sündinud, nimetavad ennast täiesti loomulikult eestlasteks, siis keskealiste ja noorematega on lood keerulisemad: nende enesemäärangutes kohtab nii eestlast kui ka rootslast. Ja paljude jaoks pole see ka mingi probleem, eriti nooremas põlvkonnas, kus küsimusele: “Kas sa oled eestlane või rootslane?” võib kuulda vastust “Ma olen 100% rootslane ja 100% eestlane.” Rootsis elavate eestlaste ja nende järeltulijate identiteediprobleemidega on tegelnud ka Kristel Karu, kes on jaganud Rootsis elavaid eestlasi ja nende järeltulijaid uurides nad kolme rühma: 1) vanemad kui 60; 2) 31–60-aastased; 3) nooremad kui 31. Tema uurimusest selgub, et Eestis sündinutest (st praegu pensionieas olevatest) peab 100% ennast eestlaseks; 31–60aastastest aga 37,5%, samaaegselt ennast rootslaseks ja eestlaseks pidavaid on 50% ja ainult rootslaseks 12,5%; alla 31 aastastest aga arvab 12,5%, et on eestlane, 50% nii eestlane kui ka rootslane ja 37,5%, et on rootslane (Karu 1997: 17).

Käesolevas raamatus kirjeldatakse projekti jooksul intervjueeritud informante jagatuna samuti kolme suurde vanuserühma, millest nooremad jagunevad omakorda kaheks väiksemaks vanuserühmaks; juurde on tulnud üldhariduskoolide õpilased (1. lapsed) ja n-ö tööil käiv põlvkond (31–60-aastased) on jagatud kahte ossa: 3. nooremad keskealised ja 4. vanemad keskealised.

Lõuna-Rootsi keskealiste põlvkonna eesti keele oskuses ja kasutuses võib näha üsna selget vahet nooremate ja vanemate osas. Kui vanemad keskealised pärinevad kõik veel eesti keelt rääkivatest kodudest, neil kõigil on eestikeelse koolihariduse kogemus, siis nooremaid, keda Lõuna-Rootsis on ka arvuliselt väga vähe (n-ö kadumaläinud põlvkond), on rootsikeelne ümbrus palju rohkem mõjutanud. Isegi suviste eesti skaudi- ja gaidilaagrite keel on neist paljudel olnud rootsi keel.

5.1. Noored

5.1.1. Lapsed (vanuses kuni 18 aastat), üldhariduskoolide õpilased

Noorim seni intervjueeritud informant on olnud 9-aastane. Eesti keele taseme poolest on see rühm väga ebaühtlane, kuid nooremate keeleoskus (vähemalt lindistuste ajal) oli ka kehvem. Paljud lapsed mainisid, et väiksena hoidsid neid eesti vanaemad, kes nendega siis ka eesti keelt rääkisid. Enamik lastest käib või käis laupäevases eesti täienduskoolis.

Murdeiga ja sellele järgnevad teismeliseaastad on kultuurilise enesemääratluse seisukohast ilmselt kõige olulisemad. Pirjo Ouvinen-Birgerstam (1987), kes on võrrelnud eri rahvustest laste ja noorte identiteediprobleeme, leiab, et kultuuripiiride ületamine toimub just nimelt selles eas ja näiteks 76% soomekeelsest perest pärit lastest on hakanud ennast teismelisena rootslaseks pidama.

5.1.2. Noored (vanuses 19–30)

Eesti keele taseme poolest oli ka see rühm väga ebaühtlane. Lundi kui ülikoolilinna eripära arvestades kuuluvad siia põhiliselt üliõpilased. Selles vanuses üliõpilasi, kes räägivad eesti keelt, on Lõuna-Rootsis suhteliselt palju. Need on n-ö vanade põlvkonna lapselapsed. Seega oli eestikeelse "lastetoa" olemasolu oluliseks teguriks ka veidi vanemate informantide eesti keele oskuse kujunemisel. Vanaemad andsid neile üle nii eesti keele kui ka eesti meele. Kõik need noored on lühemat või pikemat aega käinud ka eesti täienduskoolis. Paljud tegelesid lindistuste ajal eesti keele õpingutega Lundi ülikoolis vähemalt 20 ainepunkti ulatuses.

Sellesse põlvkonda kuuluvate noorte seas on palju neid, kes on aktiivsed eestluse kandjad. Nende aktiivse eestluse tekkel mängis kindlasti olulist rolli Eesti vabanemine ja ka juba 1980ndate lõpust alguse saanud tihedad kontaktid Eestiga.

Kakskeelsus peredes tundub olevat järjest enam leviv nähtus. Oleks ilmselt utoopiline arvata, et Rootsi eestlaste lapsed kasvaksid

täielikult eestikeelses kodus. Kuid selle põlvkonna tüdrukud on lubanud intervjuudes ja vestlustes raamatu autoritega oma tulevaste lastega kindlasti eesti keeles rääkima hakata.

Informantide seas on neid, kelle sõnavara on lai ja kes on suutelised eesti keeles väga erinevatel teemadel vestlema: õpitav eriala, poliitika, majandus, muusika jne. Sellised noored eksivad harva ka grammatilistes konstruktsioonides ja kasutavad vaid vähesel hulgal rootsi- või ingliskeelseid sõnu ning nende otsetõlkeid. Samas oli ka suhteliselt kehvema keeleoskusega noori, kes aga just interferentside uurimise seisukohast suurt huvi pakkusid.

Intervjuudes tuli sageli välja seik, et teismeea soov olla nagu teised, rääkida rootslaste kuulates ka oma perega rootsi keeles, on sotsiaalse küpsemisega asendunud uhkusega olla erinev. Nii rõhutatakse selle vanuserühma esindajate poolt eesti keelt ja eesti tausta kui rikkust, millega on võimalik "massist" erineda. Ehk oli suhtumise muutuses oma osa ka haridusel: peaaegu kõik informandid õppisid või olid õppinud kõrgkoolis (Lundi eripära!).

5.2. Keskealised

5.2.1. Nooremad keskealised (vanuses 31–45)

Seda rühma võiks nimetada "kadumaläinud põlvkonnaks" nii otseses kui ka kaudses mõttes. Selleealisi informante on Lõuna-Rootsis õnnestunud väga vähe leida. Paljud on sõitnud mujale elama (põhiliselt Stockholm), paljude kodune keel on rootsi keel. See põlvkond on enim rootsistunud ja kasvatab oma lapsi ka rootslasteks. Omavaheliseks suhtluskeeleks (ka eesti kodus kasvanud õdedel-vendadel) on tavaliselt rootsi keel, eesti sõpru neil ei ole või on ainult vähestel. Kui vanemas rühmas ja ka noorte-üliõpilaste puhul tundub, et rahvus-juured-päritolu on nende jaoks väga olulised, siis selles põlvkonnas ei valita tuttavaid-sõpru selle põhjal, kas nad on eestlased või mitte.

5.2.2. Vanemad keskealised (vanuses 46–60)

Nii nooremad kui ka vanemad keskealised kujutavad endast töötavat põlvkonda, kes on sündinud kas Eestis ja väikese lapsena Rootsi põgenenud või on juba sõjajärgsetel aastatel Rootsis sündinud. Enamik neist on saanud ka rohkem või vähem eestikeelset haridust (näiteks eestikeelses täienduskoolis) ja paljud on jätkanud oma haridusteed kõrgkoolis. Et tegemist on veel tööil käiva põlvkonnaga, kes on väga hõivatud ja kellel vaba aega vähe, siis aktiivse eestlusega, kui üksikud erandid välja jätta, eriti ei tegelda.

Selle rühma eesti keel oli lindistuste ajal väga hea, kuigi mitte nii ühtlane kui vanemal rühmal. Eravestlustes kodueestlastega (kui diktofon on suletud) ei jälgita aga oma eesti keele korrektsust nii pingsalt kui 15–20 aastat vanemas rühmas. Paljude kõnes võib kuulda ka rootsi aktsenti, nii nagu ka kõigi eelnenud rühmade puhul. Nii vanemate kui ka nooremate keskealiste puhul võib märgata, et raskusi esineb neil erialasele oskussõnavarale eestikeelsete vastete leidmisega. See on ka mõistetav, sest õpingud ja tööelu on käinud ja käib rootsi keeles.

5.3. Vanad (vanuses üle 61)

Siia rühma kuuluvad pensionärid, kes on Eestis sündinud ja oma lapsepõlves ning nooruses rääkinud peaaegu ainult eesti keelt. Koduseks keeleks on kõigil ka praegu eesti keel. Oma lastega räägivad nad eesti keelt, lastelastega see alati ei õnnestu. Kõik informandid on saanud ka eestikeelse koolihariduse.

Ka see informantide rühm on vähemalt gümnaasiumiharidusega. Eestlus oli ja on selle põlvkonna seas au sees: Eesti Maja üritustest võetakse aktiivselt osa. Eestlust on püütud ka teadlikult säilitada — abielluda püüti ikka omadega. Ka nende praeguse tutvusringkonna moodustavad põhiliselt eestlased. Lindistamise ajal ja suhtlemises kodueestlastega jälgivad selle põlvkonna inimesed valvsalt oma kõnepruuki. Paljude jutus polnud praktiliselt mingeid rootsipärasusi. Nende keel on säilinud enam-vähem sellisena, nagu see oli kodumaalt lahkudes, uuemaid eesti keele laensõnu (nt *kombinesoon*, *retuusid*) ei tunta.

Ehk on üheks oluliseks teguriks, mis vanema põlve eestlaste emakeele säilitas, ka see, et rootsi keelt ei saa n-ö maailmakeeleks pidada. Ameerika eestlaste suhtumine oma emakeelde tundub olevat teistsugune kui Rootsis. Nii väidab Aarand Roos, et isegi 50–60-aastased USA eestlased võivad omavahel pikki jutte inglise keeles rääkida, samal ajal kui Rootsis on tunduvalt nooremategi eestlaste omavaheliseks suhtlemiskeeleks ikka eesti keel. Põhjuseks peab Roos inglise keele domineerimist rahvusvahelisel suhtlemistasandil (Roos 1987: 31).

6. ROOTSI KEELE INTERFERENTSID LÕUNA-ROOTSI EESTLASTE KEELES

Alljärgnevalt esitatakse mõningaid näiteid keelelistest interferentsidest Lõuna-Rootsi eestlaste keeles. Autorid on jätnud endale vabaduse nimetada interferentsiks igasugust rootsi keele mõju eesti keelele, täpsustamata, kas on tegemist interferentsiga selle klassikalises tähenduses, transferentsi, koodivahetuse vms. Rootsi eesti keele näited (re) pärinevad kõik projekti käigus kogutud intervjuudest ja varustatud informandi sugu ja vanust näitava lühendiga. Võrdluseks on lisatud tõlkelause rootsi keelest (r) ja vaste eesti kirjakeelest (*pro ee*).

6.1. Leksikaalsed interferentsid

Leksikaalseid interferentse võib leida kõikide vanuserühmade keelest. On sõnu, mis esinevad nii vanematel kui ka noorematel, aga rohkem interferentse kohtab loomulikult nooremate keeles.

- (1) *klaarima*, r: *klara*; *pro ee: hakkama saama, toime tulema*
re: *Rootslased tunnevad huvi, kuidas me oleme ennast klaarinud.*
(N 86)
r: *Svenskarna är intresserade av hur vi har klarat oss.*
pro ee: Rootslased tunnevad huvi, kuidas me oleme hakkama saanud.
re: *Need laevad ei klaari jääd ära.* (N 52)
r: *De båtarna klarar inte av isen.*
pro ee: Need laevad ei saa jääga hakkama.
re: *Ma klaarisin ennast alati ära.* (M 34)
r: *Jag har alltid klarat mig.*
pro ee: Ma sain alati hakkama.
re: *Need, kes ei klaari, ei saa edasi õppida.* (N 19)
r: *De, som inte klarar av det, får inte fortsätta.*
pro ee: Need, kes ei saa hakkama/ei tule toime, ei saa edasi õppida.

(2) *valmis olema, valmis saama, r: bliva färdig; pro ee: (kooli) lõpetama*

re: *Ma abiellusin enne, kui ma valmis sain.* (N 86)

r: *Jag gifte mig innan jag blev färdig.*

pro ee: *Ma abiellusin enne, kui ma kooli lõpetasin.*

re: *Ma olen siin 7 aastat õppinud ja nüüd peaks varsti valmis saama.* (M 23)

r: *Jag har studerat här 7 år och nu måste jag snart bliva färdig.*

pro ee: *Ma olen siin 7 aastat õppinud ja nüüd peaks varsti lõpetama.*

Kui lauses on semantiline objekt, siis lähtutakse Rootsi eesti keeles reksiooni valikul rootsi keelest ja laiendatakse verbi komitatiiviga (rootsi adpositsioon *med* täidab instrumentaalsuse ja kaasnemise funktsiooni).

re: *Ma olin Ameerikas, kui ma olin ülikooliga valmis.* (N 52)

r: *Jag var i Amerika när jag blev färdig med mina studier.*

pro ee: *Ma olin Ameerikas, kui ma ülikooli lõpetasin.*

(3) *kaasas olema, r: vara med; pro ee: osa võtma, kuuluma*

re: *Meil oli üks väike teater, kus me olime kaasas.* (N 59)

r: *Vi hade en liten teater, där vi var (= spelade) med.*

pro ee: *Meil oli üks väike teater, kuhu me kuulusime (= kus me kaasa mängisime).*

re: *Ma ei olnud ise kunagi teatrimängimises kaasas.* (N 52)

r: *Jag var själv aldrig med oeh spelade teater.*

pro ee: *Ma ei võtnud kunagi teatrimängimisest osa.*

re: *Ma olen "Sakalas" ka kaasas.* (M 23)

r: *Jag är också med i "Sakala".*

pro ee: *Ma kuulun ka "Sakalasse".*

(4) *alles olema*, r: *vara (finnas, hava) kvar*; pro ee: *jääma, (olemas) olema* jt

Nimetatud väljend on väga tavaline noorte keeles. Selle kasutamise põhjustab tõenäoliselt asjaolu, et sõnal *kvar* on eesti keeles mitu vastet (*järel, alles, veel, maha*) ning noorte keeles on üldistunud ainult üks selle tähendustest.

re: *Nüüd on ainult kuu aega alles.* (M 30)

r: *Nu är det bara en månad kvar.*

pro ee: *Nüüd on jäänud ainult kuu aega veel.*

re: *Tänapäeval on vähe noori siin alles.* (N 26)

r: *Numera finns det få unga kvar här.*

pro ee: *Tänapäeval on siia jäänud vähe noori.*

re: *Mul oli aasta koolis alles.* (M 24)

r: *Jag hade ett år kvar i skolan.*

pro ee: *Mul oli jäänud koolis veel aasta.*

re: *Kas sa oled juunis siin veel alles?* (N 19)

r: *Är du kvar här i juni?*

pro ee: *Kas sa oled juunis veel siin?*

(5) *jääma*, r: *bliva*; pro ee: *jääma, saama, olema* jt

Ka rootsi sõna *bliva* võib eesti keelde tõlkida mitut moodi, sõltuvalt kontekstist (näiteks muutuste positiivsest või negatiivsest iseloomust) — *jääma, saama, olema* jt, aga Rootsi noored eestlased kasutavad sageli ainult vastet *jääma*.

re: *Kui ma olin oma töö kätte saanud, jäin ma üllatatud sellest, et...* (M 27)

r: *När jag fick mitt arbete blev jag förvånad...*

pro ee: *Kui ma olin oma töö kätte saanud, olin ma üllatunud....*

re: *Eesti on muutunud nii palju, et see on moodsaks jäänud.* (N 21)

r: *Estland har förändrat sig så mycket att det har blivit modernt.*

pro ee: *Eesti on muutunud nii palju, et see on saanud moodsaks.*

(6) Võõrsõnad

Eesti keeles on kasutusel väga palju võõrsõnu ja nii kipuvad väliseestlased arvama, et kui tüvi esineb nii rootsi kui ka inglise või saksa keeles, küllap kasutatakse seda ka eesti keeles ja samas tähenduses. Verbidest kohtab Rootsi eestlaste keeles sageli *eeri*-liitelisi sõnu. Vahel kasutatakse neid tõesti ka eesti keeles (*organiseerima*, *renoveerima*, harvemini näit *lansseerima*), aga mitte alati, näit: *parkeerima* (pro ee: *parkima*), *deprimeerima* (r: *deprimera*, pro ee: *depressioonis olema*), *etableerima* (r: *etablera*, pro ee: *alustama*, *asutama*, *rajama*), *intresseerima* (r: *intressera sig*, pro ee: *huvituma*), *komprimeerima* (r: *komprimera*, pro ee: *kokku suruma*, *pressima*), *režisseerima* (r: *regissera*, pro ee: *lavastama*) jt.

re: *Me tahame nendega koostööd etableerida.* (N 52)

r: *Vi vill etablera samarbete med dem.*

pro ee: *Me tahame nendega koostööd alustada.*

re: *Kui sa kirjutad, siis komprimeerid rohkem.* (M 23)

r: *När du skriver komprimerar du mer.*

pro ee: *Kui sa kirjutad, siis surud rohkem kokku (= väljendad lühemalt).*

6.2. Morfoloogilised segavormid

Paljud informandid kasutavad aeg-ajalt rootsi sõnu, millele lisatakse eesti käände- või pöördelõpud või tüvevokaal käändsõnade puhul genitiivis. Eriti esineb see erialase oskussõnavaraga seenduvalt või juhul, kui vanemad inimesed jutustavad millestki, millega Rootsis kokku puututi. Alljärgnevalt tuuakse nähtuse illustreerimiseks mõned näited.

re: *Ma klaarisin selle tentaameni.* (N 85)

r: *Jag klarade denna tentamen.*

pro ee: *Ma sain selle eksamiga hakkama.*

re: *Kassa on raaliga kopeldatud sisse.* (M 34)

r: *Kassan är inkopplad med dator.*

pro ee: *Kassa on raaliga ühendatud.*

re: *Me büsasime päris palju.* (N 21)

r: *Vi busade ganska mycket.*

pro ee: *Me möllasime päris palju.*

6.3. Süntaktilised interferentsid

(1) Laenatud lausekonstruktsioonid

Süntaktilistes interferentsides võib näha tugevat rootsi keele mõju eesti lausestruktuuris. Eesti keelt rääkides paigutatakse sõnad “rootsipärasesse” ümbrusesse: sõnajärg, teatud lausemallid jne. Kui vanemaid eestikeelseid tekste iseloomustab väljend “saksa keel eesti sõnadega”, siis paljude informantide (eriti just nooremate) puhul võime rääkida “rootsi keelest eesti sõnadega”. Els Oksaar on seda nimetanud süntaktiliseks laenuks (*an example of loan syntax*), mis ilmneb näiteks emfaatilistes konstruktsioonides, kus eesti sõnad paigutatakse rootsi keelest laenatud järjekorda: *See oli tema, kes helistas* (Oksaar 1972: 440–441).

re: *See olin ainult mina, kes ma kaotasin, kui ma oma õppimist ei klaaritud.* (N 26)

r: *Det var bara jag, som förlorade, när jag inte klarade mina studier.*

pro ee: *Kui ma oma õppimisega hakkama ei saanud, siis olin ainult mina see, kes kaotas.*

re: *See on rendid, mis teeb, et võlad kasvavad.* (N 26)

r: *Det är räntorna, som gör, att skulder växer.*

pro ee: *Intressid teevad seda, et võlad kasvavad.*

(2) Objektikäände valik

Nii keskealiste kui ka noorte keeles võib märgata muutusi objektikäände valikul: erinevalt eesti keeles esinevatest eri vormidest täis- ja osasihitise puhul võib Lõuna-Rootsi eestlaste keeles küllalt sageli täheldada käändevaliku ühtlustumist: kasutatakse ainult nominatiivi ja seda nii piiritletud (täissihitis) kui ka piiritlemata (osasihitis) tegevussituatsiooni

ja objektmõiste korral. Mõnikord aga kasutatakse täissihitise asemel partitiivis osasihitist.

re: *Ma kirjutasin täna üks pikk faks.* (N 53)

r: *Jag skrev idag ett långt fax.*

pro ee: *Ma kirjutasin täna ühe pika faksi.*

re: *Iga grupp tegi üks film.* (M 23)

r: *Varje grupp gjorde en film.*

pro ee: *Iga grupp tegi ühe filmi.*

re: *Ta ostis uus korter Tallinnas.* (N 19)

r: *Han köpte ny lägenhet i Tallinn,*

pro ee: *Ta ostis uue korteri Tallinnas.*

re: *Ma tunnen ju kõik need eesti üliõpilased.* (N 14)

r: *Jag känner ju alla dessa estniska studenter.*

pro ee: *Ma tunnen ju kõiki neid eesti üliõpilasi.*

re: *Ma sain ühte uut õpetajat, kelle nimi on ...* (N 19)

r: *Jag fick en ny lärare, som heter....*

pro ee: *Ma sain ühe uue õpetaja, kelle nimi on...*

(3) Verbivormi valik rootsi keele indefiniitse pronoomeni *man* puhul

Väga iseloomulik on eriti noorte, aga ka mõnede keskealiste kõnes esinev muutus verbivormi valikul teatud konstruktsioonides. Kui rootsi keeles tähistab indefiniitne pronoomen *man* umbmäärast subjekti, millele eesti keeles vastavad tavaliselt nimetatud pronoomeni juurde kuuluva verbi umbisikulises tegumoes vormid (r: *man tittar*, ee: *vaadatakse*), siis sellisel juhul võib Rootsi eestlastel sageli märgata verbi kasutamist preesensi 3. pöördes aktiivis. See annab ehk lausele umbmäärasema varjundi, nagu see on rootsi keeles, kuigi antud juhul sobiks eesti keeles kasutada kas *da*-infinitiivi või preesensi 1. pööret, kui räägitakse iseendast. Sellistes konstruktsioonides kasutab eestlane sageli ka ainsuse 2. pööret, mis annab situatsioonile umbisikulisema varjundi.

re: *Kui vaatab neid pilte, siis mõtleb, et...* (M 39)

r: *Om man tittar på bilden då tänker man att...*

pro ee: *Kui ma vaatan neid pilte, siis ma mõtlen, et... / Kui vaatad neid pilte, siis võid mõelda, et...*

re: *Kui mõtleb, milline see on...* (M 34)

r: *Om man tänker vilket är det...*

pro ee: *Kui ma mõtlen, milline see on... / Kui mõtled, milline see on....*

re: *Kui on Eestis, siis mõtleb järgi, kuidas räägib.* (N 23)

r: *När man är i Estland då tänker man på hur man pratar.*

pro ee: *Kui oled Eestis, siis mõtled järele, kuidas rääkida.*

re: *Ma loen palju, kui võrdleb teiste sõpradega.* (N 15)

r: *Jag läser mycket om man jämför med mina vänner.*

pro ee: *Ma loen palju, kui võrdlen/ võrrelda teiste sõpradega.*

(4) Isikuta konstruktsioonid

Rootsi keele mitteisikulised konstruktsioonid, mis algavad pronoomeniga *det*, tõlgitakse eesti keelde ainult sellesse konstruktsiooni kuuluva verbi preesensi 3. pöördega ilma vastava pronoomenita *see*, aga teatud juhtudel on võimalik ka nii pronoomeni kui verbi väljajätmine: r: *Det är kallt ute*, ee: *Väljas on külm*, mitte ee: *See on külm väljas*; r: *Det är intressant, om...*, ee: *Huvitav, kas...*, mitte ee: *See on huvitav, kas...*. Niisuguste konstruktsioonide kasutamisel esineb just noorte keeles väga sageli pronoomen *see*:

re: *See on natuke igav hakata ise süüia tegema.* (N 19)

r: *Det är lite tråkigt att börja laga mat själv.*

pro ee: *On natuke igav hakata endale ise süüia tegema.*

re: *See on kahju, et ta elab nüüd seal.* (N 19)

r: *Det är synd att hon bor där nu.*

pro ee: *Kahju, et ta nüüd seal elab.*

(5) Üldküsimusele vastamine

Eesti keeles moodustatakse üldküsimus tavaliselt küsisõna *kas* abil ning sellele vastamisel kasutatakse sama verbi, mis esineb küsimuses, nt ee: **Kas sa tuled täna? Jah, tulen küll. /Ei tule.** Rootsi keeles algab aga küsilause verbiga ja vastuses esineb pronoomen *det* (ee: *see*), millele järgneb *kas* abiverb, kui küsimus sellega algab, või kõikide teiste verbide puhul verb *göra* (ee: *tegema*), näit r: *Kommer du idag? Ja, det gör jag. / Nej, det gör jag inte.* Kuna eesti keeles puudub vastav proverb, siis kasutavad Rootsi eestlased üldküsimusele vastamisel rootsi keele proveri *göra* eestikeelset tõlkevastet *tegema*.

ee: *Kas taani toidud erinevad eesti toitudest?*

re: *Jaa, teevad küll.* (N 52)

pro ee: *Jah, erinevad küll.*

ee: *Kas sa oskad ka hispaania keelt?*

re: *Ei, seda ma ei tee.* (M 26)

pro ee: *Ei oska.*

ee: *Kas sa oled käinud noortelaagrites?*

re: *Jaa, seda ma olen teinud.* (N 21)

pro ee: *Jah, olen küll käinud.*

ee: *Kas sa mäletad sellest reisist midagi?*

re: *Jah, seda ma teen.* (N 15)

pro ee: *Jah, mäletan küll.*

(6) Eesti keele essiiv

Eesti keele essiiv tõlgitakse tavaliselt rootsi keelde konjunktsiooni *som* (täendus *nagu*) abil. Rootsi eestlased võivad aga essiivi asemel kasutada analüütilist konstruktsiooni ja sõnasõnalist tõlget:

re: *Ma olen töötanud nagu halastajaõde.* (N56)

r: *Jag har jobbat som sjuksöterska.*

pro ee: *Ma olen töötanud halastajaõena.*

(7) Rootsi keele näitavad asesõnad

Rootsi kõnekeeles kasutatakse sageli näitavaid asesõnu: 1) *den, det, de + här*, mis viitavad lähedal asuvale isikule või esemele tähenduses *see (siin)*; 2) *den, det, de + där*, mis viitavad eemal asuvale isikule või esemele tähenduses *see (seal)* (Mullamaa 1985: 83). Mainitud konstruktsioon võib esineda Rootsi eesti keeles sõnasõnalise tõlkena.

re: *See siin semester õpin sotsioloogiat.* (N19)

r: *Den här semestern läser jag sociologi.*

pro ee: *Sellel semestril õpin ma sotsioloogiat.*

re: *Just see siin semester pole palju aega üle.* (M23)

r: *Just den här semestern är det inte mycket tid över.*

pro ee: *Just sellel semestril pole palju aega üle.*

(8) Prepositsiooniline genitiiv

Rootsi keeles esinevat prepositsioonilist genitiivi väljendatakse eeskätt prepositsioonide *på, i, till, hos, bland, av, för, med* abil (Õispuu 1991:38). See konstruktsioon võib esineda Rootsi eesti keeles järgmisel kujul:

re: *See oli üks sõber minule, kes seda ise oli teinud.* (M23)

r: *Det var en vän till mig som hade själv gjort det.*

pro ee: *See oli üks minu sõber, kes seda ise oli teinud.*

re: *Sõbranna mulle ka läks sinna.* (N19)

r: *En väninna till mig också gick dit.*

pro ee: *Minu sõbranna läks ka sinna.*

re: *See töötab nagu võti uksele.* (M23)

r: *Det fungerar som en nyckel till dörren.*

pro ee: *See töötab nagu ukse võti.*

(9) Kongruents

Väga levinud on ka lihtsustatud kongruents. Kui eesti keeles adjektiivatribuut tavaliselt ühildub põhjaks oleva substantiiviga, siis Rootsi eestlaste keeles võib sageli kohata adjektiivatribuudi

kasutamist nominatiivis või genitiivis, sõltumata sellele järgneva substantiivi käändest.

re: *Kui sa oled käind sama klassis esimesest kuni üheksanda klassini.* (N15)

r: *När du har gått i samma klass från första till nionde klass.*

pro ee: *Kui sa oled käinud samas klassis esimesest üheksanda klassini.*

re: *Kõiksugu asju tegime läbi selle aastal.* (M23)

r: *Alla slags saker gjorde vi detta året.*

pro ee: *Kõiksugu asju tegime sellel aastal.*

re: *See oli jälle järgmise talveks.* (M23)

r: *Det var igen till nästa vintern.*

pro ee: *See oli jälle järgmiseks talveks.*

re: *Räägime selle kapitlist.* (N15)

r: *Pratar om detta kapitlet.*

pro ee: *Räägime sellest peatükist.*

Esitatu iseloomustab ainult väga pealiskaudselt üksikuid rootsi keele mõjusid, mis tulevad esile Lõuna-Rootsi, aga küllap ka mujal Rootsis elavate eestlaste eesti keeles. Samas on rõõm nentida, et vaatamata pikaajasele elamisele rootsikeelses keskkonnas ja tavaliselt iga päev rootsi keelt ka kasutades on kuuskümmend aastat tagasi Rootsi põgenenud eestlased oma emakeele säilitanud ja selle oma järglastele ka edasi andnud. On loomulik, et aja jooksul on keel muutunud ning kõikide vanusegruppide kõnepruuki on tulnud vähem või rohkem rootsipärasusi ning kindlasti võimaldab kogutud ja veel kogutava uurimismaterjali põhjalik analüüs näidata, millisel määral on rootsi keel mõjutanud nii leksikaalselt, morfoloogiliselt kui ka süntaktiliselt eesti keelt Rootsis.

7. MATERJALI ESITAMISEST

Käesoleva raamatu koostamiseks on Lõuna-Rootsi eestlastega lindistatud intervjuud litereeritud ning litereerimisel ei ole kasutatud foneetilist, vaid lihtsustatud transkriptsiooni. Intervjuudes esinenud rootsikeelsed sõnad, kohanimed ja väljendid on kirja pandud häälduspäraselt. Vajadusel on sellised väljendid varustatud ka joonealuste viidetega. Kui informandi hääldus on eesti keele ortograafia kirja-pildiga äratuntavalt sarnane, ei ole autorid pidanud vajalikuks joonealust selgitust lisada. Maailmakultuurist tuntud pärisnimed (isikunimed, meediaväljaannete nimed jms), mitte Rootsi kohanimed ja kolme Rootsi linna nimed (Stockholm, Uppsala ja Lund) on esitatud eesti keele ortograafia reeglite järgi ja informandid hääldavad neid samamoodi kui kodueestlased. Intervjuudest selgub ka seik, et informandid hääldavad mõnda Rootsi kohanime kord rootsipäraselt (Jöötebori) kord taas eestipäraselt (Göteborg).

Ära on märgitud lühikesed pausid (.), pikad pausid (..) ning arusaamatu väljend (-). Selgitusteta on jäetud angloameerikapäraseid kõnekeelsed väljendid, mis on üldlevinud (nt okei). Intervjueriija kõnes olevad pärisnimed esitatakse eesti keele ortograafia reeglitest lähtuvalt.

Intervjueriija küsimused ja muu jutt on esitatud paksus kirjas ja kursiivis. Anonüümsuse säilitamise nõudest lähtuvalt puuduvad intervjuudest informantide nimed, selle asemel on informantide puhul märgitud ainult nende sugu ja vanus lindistamise hetkel. Samuti on välja jäetud kõik intervjuudes esinevad isikunimed, erandiks kohaliku eesti koguduse abipraosti ja kooliõpetajate nimed. Kõik väljajäetud nimed on tekstist aru saamise hõlbustamiseks asendatud nurksulgudes olevate selgitustega.

Intervjuude joonealustes selgitustes on kasutatud keelte kohta järgmisi lühendeid: r = rootsi, ing = inglise, sks = saksa, it = itaalia, hisp = hispaania, vn = vene.

8. INTERVJUUD

INTERVJUU 1 (N75)

Nii, nüüd on siis vanaema. Olge nii kena ja rääkige midagi endast ja oma perekonnast ka.

– Jah. Tulin Rootsi kahekümne kolme aastasena, abikaasaga, väikse tütreaga, kes oli aasta neli kuud ja emaga, ema oli viiskümmend kuus aastat vana. Alguses olime põgenikelaagris, siis saime korteri ja mees sai tööd ja siis aasta peale seda sain teise tütre. Ja alguses tuli teha ju igasuguseid töid, vabrikus ja varahommikul kell viis alustada ja. Aga siis juba keel hakkas omasemaks minema, siis sai juba midagi muud vaadata. Eks algaastad olid ju võõrsil ikka kaunis rasked. Me tulime ju nii, et ei olnud kohvitassi ega nuga-kahvlit ega mitte midagi. Ainult oli see eelis meil, et heitsime õhtul magama ja teadsime, et järgmine hommik oma voodis tõuseme. Ja see oli juba suur asi päälle aastast hirmu nelikümmend, nelikümmend üks. Ja tänu taevale on tervist olnud. Siis oleme mehega mõlemad töötanud ja lastele korraliku alghariduse andnud. Gümnaasiumi lõpuni, peale seda nad siis käisid ülikoolis juba riigi selle laenuga. Aga noh, eks vanemate kodust ikka ka ühteist tuli. Jah. Ja mees suri mul tuhat üheksasada üheksakümmend ja on maetud tema soovil Eesti, Pärnu surnuaeda. Ja kuna mul mõlemad tütreid elavad siin Lundis ja kolm lapselast, siis ma ei tunne ka mitte ennast üksikuna ega mul ei ole igav. Kuigi ma elan oma korteris, aga ma elan kaunis lähedal, iga päev nad helistavad mulle ja mitu korda nädalas kohtame. Ja siis ma armastan lugeda ja mul on suur kirjavahetus Eestiga ja kooliõdedega, kes mujal maailmas elavad. Kui Eestis käin, siis on ikka kohtumine veel tüdrukutega, nii öelda. Pärnus tuleb meid kaheksa, üheksa kokku ja paar tükki on Tallinnas. Ja siis on meil ju väga lõbus, oleme nagu noored tüdrukud. Kooli vanu mälestusi ja muljeid. Ja mis ma võiksin öelda? Eestluse kohta. No minu eas inimesed, need on ju ikka suurem jagu jäänud oma südames ja mõttes eestlaseks. Aga on ka neid, kes on täiesti üle läind, aga mitte neid ei ole palju. Jah.

Nii, Norrköping?

– See asub Kesk-Rootsis ja sinna tuli päälle laagrite tühendamist väga väga palju eestlasi, sest see oli suur tekstiili- ja tööstuslinn.

Sääl oli olnud tekstiilvabrik, kus sai kohe tööle. Ja nii kogunes, jaa, ma usun, et omal ajal võib-olla, et oli kaheksa, üheksasada eestlast sääl. Seltsielu oli väga elav. Sporditegevus, skaudid, gaidid, eesti täienduskool kaks korda nädalas. Seal on ka mu mõlemad tütre, on eesti täienduskooli lõpetanud. Ja siis oli ju näitering, laulukoor. Kirik. No üldse mis kõik ühiskonnas peab olema. Ja väga eestlased hoidsid kokku. Käisid, sest läbikäimine tol ajal ja ka praegu vanematel eestlastel on ikkagi, noh, võib ütelda võib-olla, mina arvan nii üks üheksakümmend protsenti on ikka eestlased.

Tutvusringkond?

– Jah. Ja siis oli suur mõõn, nelikümmend üheksa, viiskümmend ja viiskümmend üks, siis läksid paljud ära Rootsi eestlasi Kanadasse, sest oli see baltlaste väljaandmine ja siis inimesed kartsid, et nõutakse ka neid, kes juba on ühiskonda sisse elanud. Ja kellel siis natukene raha oli, need läksid Kanadasse. Suurem jagu aga jäi ka. Ja siis oli mõni aasta oli niisuke ka seltskonnaelus mõõnaaeg. Aga siis läks nagu uuesti käiku jälle. Tuli inimesi mujalt juurde ja noored kasvasid ja. Aga nüüd on ka sääl ju, suurem jagu jäid ju alles, kes alguses tulid sinna tööle ja lapsed väiksed, sest noored on suurem jagu haridust saanud, on Stockholmis, Jöteboris² siis, aga seal on ka praegu ikka küllalt veel tegev ühiskond.

Millal te Norrköpingist kolisite Lundi?

– Seitsekümmend seitse.

Aa.

– Jah. Kolisime selletõttu, et mees oli juba pensionil ja tütre olid mõlemad siin, siis tekkis nagu tahtmine tulla siia poole. Siis me elasime [väikeses asulas] kümme aastat, see on mere ääres siit kaksteist kilomeetrit. Ja siis mehe tervis läks väga halvaks, seal oli treppidest käia, meil oli väike vanem villa oli. Siis kolisime Lundi. Ja siin ma olen nüüd üheksa aastat elanud ja võtan jõudumööda siit elust osa.

² r Göteborg

Kas Lundi ja Norrköpingi elustiilide vahel on kah mingi suur vahe? Või on enam-vähem sama kõik?

– Jaa, mis ma võiks ütelda. Lundi said ju alguses tööd suuremalt osalt akadeemilise haridusega inimesi. Mitte oma alal tihti, aga nad said, arhiivtöö nimetati, riik maksis neile palga ja siis nemad jäid nagu siia. Ja siis nende järeltulijad õppisid siin paljud ülikoolis. Nii et, seal olid nii palju Saaremaa, Pärnu kalurite ja perekondadest, kes pidid kohe hakkama seal tegeliku tööga. Oli muidugi neid ka, kellel oli Eestis akadeemiline haridus, aga niisugused alad, et ei olnud siin mitte midagi teha. Näiteks keeled ja eesti keeleteadlased. Omal oli üks tuttav, ta oli eesti täienduskooli juhataja, aga algaastal ta töötas maal lehmalaudas, oli laudamees, ja pärast töötas vabrikus. Aga siis, enne kui ta pensionile jäi, siis ta sai kergema töö, oli laboratooriumis töötas ja nii. Kõige kergem oli siin siiski kutsealal saada arstidel, hambaarstidel, loomaarstidel. Juba halvem oli juristidel, mõned üksikud omal alal veel said edasi. Nad pidid siin täiendama ja kõik ülikoolis käima. Ja kirikuõpetajad, mõned nooremad said ka siin kohti. Eriti mõned olid Lõuna- või Põhja-Rootsis, kus on soomekeelseid rääkijaid, seal Haaparanta ja seal piirkonnas.

Kuidas te rootsi keele selgeks saite?

– Mitte üks tund ma ei ole käinud kursusel ega koolis. Selleks ei olnudki niisuguseid selliseid kursusi, vaid kohe tuli tööle hakata. Kodus oli eesti keel. No töökaaslastega natuke, aga vabrikutöö, ega säääl ju midagi suurt rääkimist ei ole, aga ma olen alati armastanud lugeda, siis vaatasin ja mõne sõna sõnaraamatust. Ja siis ma ei ole sugugi kartlik, kui ma arvan, et see sõna käib selle kohta, siis ma kohe ütlen ta välja ja siis nagu iseenesest. No ma olin noor ka, kakskümmend kolm, kui tulin. Ja siis raadio, televisioon ja niimoodi on läinud.

Teil oli ema ka kaasas. Kuidas emal see rootsi keele õppimine läks?

– Absoluutselt mitte. Ta elas ju põhiliselt eesti ühiskonnas. Tal olid seal Pärnu või seal Norrköpingis³ oli palju Pärnu inimesi. Oli ka

³ r Norrköping

niisuguseid tuttavaid, kellega ta oli juba Eestis tuttav, kellega ta lävis. Ja siis meie perekond ja kirik ja kõik tema ümbrus oli ju eestikeelne. Aga siiski ta luges ja rääkis mulle, et nii ja niimoodi oli siin. Rääkimine oli peaaegu olematu. Aga ta luges siiski ja sai üsna palju aru.

Et see oli siis päris õige, et eriti just selle kõige vanema põlvkonna seas oli neid, kes ei saanud elu lõpuni rootsi keelt selgeks.

– Ei. Neid on küllalt. Lähevad, on neid veel, kes elavad ja lähevad arsti juurde, peab tõlk kaasas olema. Nad käisid küll tööl, aga töö oli ju nii mehhaniseeritud ja omaette, ega seal palju jutuajamist ei ole. Ja kui eesti perekond on ja mõned on keele pääle nagu andekamad ja teistel on raske see õppida. Mis meile ka kergemaks tegi, kes saksa keelt oskasid, sest rootsi keel ikka minu meelest väga palju sarnane, siis selle tõttu oli ka kergem õppida (.) ja mul oli koolis ka, keeled olid mul, kõige paremad hinded ma sain ikka keeltes. Jah, ja nagu ma ütlesin, et ma ei ole häbelik. Ükskõik, ma räägin soomlastega soome keelt, panen natukene teised lõpud.

Kas te eesti ajalehti saate kah siin lugeda?

– Kas mul eesti ajaleht käib? Jaa. Ja siis mul on veel üks niisugune patakas ajalehti, mees oli, kõiki asju korjas, mis on nelikümme neli, nelikümmend viis eesti lehed, kui ilmuma hakkasid, mitu aastakäiku neid. Vahel on päris huvitav vaadata, võtan välja ja loen. Ma mõtlesin, et pakun neid, ma ei tea, kas raamatukogud on huvitatud. Pärnu raamatukogu näiteks.

Jaa.

– Sest ma olen sinna annetanud, me olime kooperatiivi liikmed algusest peale ja kui mu mees juba väga haige oli, siis oli meil juttu, mis me oma eesti raamatutega teeme ja siis ta ütles, kui on võimalik, et anneta need Pärnu raamatukogule. Ja ma olen siis kahel korral viinud, ma ei tea, midagi neljasaja raamatu ümber on.

Väga hea.

INTERVJUU 2 (M 66)

– Mina tulin Rootsi, kui ma olin viieteistaastane. Ma olen sündinud tuhat üheksasada kakskümmend üheksa, et ma olen praegu, saan sel aastal kuuekümmend seitsme aastaseks. Ja mul on kaks poega. Ja ma olen kõigepealt abielus muidugi. [Mu naine] on ka eestlane, nii et meie koduseks keeleks on alati olnd eesti keel. Mul on kaks poega ja ühe juures oleme praegu ja teine on natuke noorem temast. Ja nad on mõlemad minu pojad on abielus rootslannadega ja nendel on kumbkil on olemas kaks, on neil kumbkil kaks last. Kui ma Rootsi tulin, ma olin, nagu ma ütlesin, viieteistaastane ja käisin alguses mõni kuu rootsi koolis gümnaasiumis, seal mul hästi ei meeldind ja siis avati Stockholmis eesti gümnaasium, eesti õhtugümnaasium ja ma õppisin seal siis need gümnaasiumi klassid, seal käisin läbi, mis mul Eestis käimata jäid. Ja tegin siis, nagu Rootsis öeldakse, üliõpilaseksami või tähendab jah, kuidas see eesti keeles on?

Küpsuseksam.

– Küpsuseksami eesti gümnaasiumis Stockholmis, Stockholmi eesti gümnaasiumis. Direktoriks oli Henno Jänes. Ja seal ma kohtasin ka siis oma abikaasat, kui me siis käisime ühes klassis. Ja peale seda, kui ma kooli lõpetasin, siis ma käisin, õppisin Saksamaal tehnikaülikoolis Karlsruhes ja nii et minu elukutseks on ehitus, ma olen ehitusinsener. Diplominsenjör⁴, nagu vist ka Eestis öeldakse.

Jah.

– On see akadeemiline tiitel. Jaa, see oleks üldiselt võib-olla see, alguses me elasime Stockholmis, [vanem poeg] on Stockholmis sündinud. Ja [noorem poeg] ka. Aga kolisime siia Lõuna-Rootsi, kui [vanem poeg] oli vist nelja-aastane ja [noorem poeg] oli pool aastat vana. Nii et poisid on enam-vähem siin ülesse kasvanud. Kurioosumina võiks nimetada, et nad ei räägi kumbki mitte skoone murrakuga rootsi keelt. Millegipärast. Olgugi et me kodus pole mitte eesti või rootsi keelt rääkind, ei ole nad mitte, tähendab

⁴ r diplomingenjör — diplomeeritud insener

seda päris skoone murrakuga rootsi keelt ka mitte rääkima hakanud. Miks see nii on, seda ma ei tea.

Eesti seltsielu Rootsis, kui te noor olite.

– Jah, no meie me käisime ju üldse, tähendab, et minuvanused, kes me olime Stockholmis tolle ajal, kui me noored olime, siis me käisime ju väga palju läbi ainult, peasjalikult läbi ainult eesti seltskonnas. Ja see toimus ju muidugi koolis, kooli kaudu ja siis oli ju, ma olen olnud tegev skautluses nii-ütelda peaaegu kogu elu ajal ja olen sellest aktiivselt osa võtnud sellest tegevusest, nii et me oleme ju palju Metsakodus käinud, mis asub Kesk-Rootsis, kus on siis eesti noored kokku saand. Ma kuulun ka ühte akadeemilisse üliõpilasorganisatsiooni, seal on ka samuti olid tol ajal olid need aktiivsemad kui praegult ja siis oli päris palju läbikäimist. Nii et eesti seltskonnas oli väga aktiivne elu nii-ütelda tuhat, ütleme, viiekümnendates ja kuuekümnendates aastates. Ja siis oli ikka väga aktiivne eesti elu Rootsis.

Kas see on muutunud praegu?

– Oo jaa, väga palju muutund on. See on ju sellest muidugi tingitud, et nende arv, kes selles seltskonnas nii-ütelda tegelevad, need on jäänud palju väiksemaks, vähemaks. Nii et väga paljud vanemad, kes olid kah aktiivsed nii-ütelda on ju ära kukkunud, nii-ütelda on ära surnud ja ja üldiselt on arv jäänud vähemaks. Nii et see on üks probleem. Eriti võib-olla siin Lõuna-Rootsis, kus üldse eestlaste arv suur ei ole. Siin on eriti see suur probleem.

Kas on muutunud ka sisuliselt näiteks, ma mõtlen seda, kas tehti varem teistsuguseid asju kui praegu?

– Jah, ma ei tea. Ütleme nii, et võib-olla, et tõesti, et varem tehti teistsuguseid asju rohkem. Et see on ikka nii, et ütleme, kui see kogu seltskonna keskmine vanus on ütelda väiksem, siis tehakse teistsuguseid asju teises vanuses. Ja nii et praegult on ju näiteks, kui Lundi ja Lõuna-Rootsi eestlaskonda vaadata, siis on ju siin nii-ütelda see kõige aktiivsem grupp ju õieti on pensionärid ja see on selge, et see tegevus on seal teistmoodi. Näiteks on ju see, kohe võiks ütelda, et väga harva toimuvad kokkusaamised õhtuti, kuna pensionärid ei taha õhtu kodunt välja tulla, vaid need toimuvad

päeval. Varem olid ikka õhtul peod ja nii edasi, olid ka tantsupeod ja tehti koos ühiseid nii-ütelda, kus siis söödi õhtut õhtul koos võib-olla kuskil ja lauldi rohkem, praegu on laulmist on väga väheks jäänud eesti seltskonnas. Aga varem me laulsime kohutavalt palju, nii-ütelda lihtsalt seltskonnas õhtu koos olles. Nii et seda on jäänud vähemaks.

Teil on muidugi tutvusringkonnas nii rootslasi kui ka eestlasi.

– Jah, muidugi on, jah.

Käite läbi nii rootsi perede kui eesti peredega. Kas on mingit vahet ka rootsi pere ja eesti pere elu vahel? Täiesti sellisel igapävasel tasemel.

– Jah, ma usun siiski, et kui võtta tänapäeva, siis ma usun, eks meie elu on kah ju muidugi ümbrusest mõjutatud. Nii et meie igapäevane elu käib samuti nagu ühes rootsi pereski. Eriti kui me lastega koos oleme. Aga ma usun, et siiski mõned asjad on teistmoodi. Ma ei oska praegu kohe näppu peale panna. Nii et, no juba see, et me sööme teisi asju näiteks kodus. Ütleme nii, et meie söögikava on teistsugune tihti. Me sööme eesti leiba, mida rootslased ei söö.

Kas rootslasele ei maitse see eesti leib?

– No jaa, ei no need, kes on saanud maitsta, sööb küll, aga kuna eesti leiba ei saa kuskilt poest osta praegusel ajal, varem sai, siis tuleb seda ise kodus küpsetada. Ja seda muidugi rootsi perekond vaevalt teeb.

Kas eesti pere küpsetab siis praegu kodus leiba?

– Jaa, meie oleme kodus eesti leiba nii kaua, kui mina mäletan. Päris korralikult ikka juuretisega ja kõik ja.

Seda eesti leiba vähemalt Stockholmist...

– Stockholmist saab jaa

Müüakse praegu?

– Jööteborist⁵ saab ka ja varem sai siin ka osta, aga praegu, nüüd enam ei ole.

⁵ r Göteborg

No peale leiva on veel midagi?

– Nii eesti toitusi või?

Noh kasvõi jah, mida rootslased ei söö

– Jaa, no hapukapsas näiteks on ju muidugi üks asi. Aga muidu me oleme ju harjunud ka siinse söögikavaga.

Magusa heeringa ja...

– Jaa, jaa, kahtlemata. Olgugi et meie peres peetakse ju selleks kõige paremaks heeringaks siiski soolaheeringat sibula ja hapukoorega, nii nagu Eestis süüakse. Seda leiavad kõik, nii-ütelda ka meie minu poegade rootslannadest abikaasad leiavad ka, et see on see kõige parem heeringas.

Nii no lähme nende toitute juurest edasi töö juurde. Ehitusinsener, diplomeeritud ehitusinsener. Mis, milles seisnes teie töö siin Malmös?

– Ma olen töötand, ma alustasin õieti oma karjääri Stockholmis. Seal ma töötasin ühes ülrootsilises firmas. Ja kuuekümne esimesel aastal siis, kui see firma asutas osakonna Malmös, siis ma tulin siia ja ma olin siin selle nii-ütelda konstruktsiooniosakonna juhatajaks. Ja seda ma olin kuni, jaa, kaua ma olin seal, kaheksakümmend kaks ma vahetasin töökohta ja siis ma tulin Lundi ja olen siin siis töötanud ühes firmas, see on üks väiksem ettevõte, erafirma ja ma olin seal osanik ja töötasin siin alguses Lundi osakonna juhatajana, hiljem, kui nüüd juba enne pensionit, siis ma seda enam ei olnud, et siis oli üks teine mees oli juhataja. Nii et jah, ma võiks ütelda, noh, see on konstruktsioonidega, ehituskonstruktsioonidega, millega ma tegelen. Aga seda ma eesti keeles hästi ei oska rääkida, sest et see on nii ju, et me oleme ju rääkind eesti keelt palju seltskonnas ja nii ja eesti keel on siiski võib-olla minu kõige tugevam keel, ma ei ole kindel, kas rootsi keel on tugevam või eesti keel, ei oska ütelda. Aga mis puutub nii ütelda tehnilist tehnilisse keelde, siis seda ma eesti keeles hästi ei valda.

Aga no läheme ikka selle ehituse jutu juurde tagasi. Eestis te olete ju nüüd käinud?

– Jaa, olen küll.

Mis arvamusel te sellest Eesti ehitusest olete?

– No jah, ütleme Eesti ehitus ja seda palju, kuidas ma ütleksin, on väga huvitavat arhitektuuri on näha ühes kui teises kohas. Ja tore on näha vanu elamuid, kuid need, mis ütleda minu arvamuse järgi need, mis on ehitatud nii-ütelda nõukogude ajal, on ju kohutavalt halva kvaliteediga. See on võib-olla esimene asi, mis silma torkab. Et kvaliteet on kohutavalt halb. Et on tehtud küll uusi ja suuri maju ja kõik, aga need juba kõik lagunevad ja see ei ole muidugi mitte ainult probleem, mis Eestis on, vaid see on kõikides nii-ütelda Ida-Euroopa riikides on olnud sama asi. Ma käisin, olen käinud Ungaris ja Poolas ja seal on täpselt samuti on nii, et mis sel ajal ehitati, see kvaliteet ei kõlba mitte kuhugile. Aga Eestis on väga huvitavat arhitektuuri muidu ja nii. Ma usun, et ja muidugi, mis on ka, mis on need, mis on väga ehitustest Eestis on näiteks Tallinnaski, on ju kahju, et on ehitatud nii suuri ja vägevaid maju nagu Viru hotell ja Olümpia, mis üldse võib-olla linnapilti ei passi. Postimaja on ka minu arust üks hirmus koletis.

Aga Linnahall ja Rahvusraamatukogu?

– Rahvusraamatukogu on ju kena, aga ka seal oli märgata, et oli tehnilisi puudusi, sest säääl juba katus lekkis ja niimoodi. Linnahallis ma käisin Linnahalli katusel vaatamas, tal saab ju treppidest üles minna, ja see oli ju midagi kohutavat, et millises olukorras see nii-ütelda katus oli. Sealt pidi ju vesi mitmelt kohalt läbi tilkuma, nigu mulle räägiti. Ja kogu selle ehituse finiš vähemalt väljapoole oli ju, väljapoole oli, jaa, meie olukorras, meie silmadega vaadates kirjeldamatu.

A mis puutub nendesse suurtesse majadesse, suurtesse mitmekorruselistesse elamutesse, huvitav kumb on siis parem, kas nad korda teha või maatasta ja uued majad ehitada?

– See on raske küsimus. Eks kui vaadata Tallinnas neid, näiteks ma mujal ei ole nii palju käinud nendes uutest rajoonides, kui vaadata neid elamuterajoone nagu Õismäe ja Lasnamäe ja siis Mustamäe, siis on ka väga erinevad. Neid on ju, on ju neid piirkondi, kus on kõik väga ilus ja kena ja täiesti aktsepteeritav ja neid tasub kindlasti korras hoida ja edasi arendada. Aga tihti on ju probleem see, et paistab, et on alguses küll võib-olla kuidagi tehtud, võib-olla

kvaliteet on vilets olnud, kuid siis ei ole üldse mingisugust korrashoidu olnud ja siis on asjad lagunened. Ja samuti, mis paistab ju kohe silma, on nüüd see väline planeering nii-ütelda, rohelised alad majade ümber ja kõik. Ja see on ju väga mitmel pool hoopis tegemata jäänud. Niimoodi.

Nojah. Aga need väiksed majad, eramajad?

– Jaa, ei, ma leian, et väga ilusaid on.

Jah.

– Ilusaid eramaju on. Samuti ma ütlen, et ka näiteks Mustamäel on mitmed rajoonid, elamuterajoonid on, kõrgmajad tähendab, on minu arust täiesti kenasti tehtud.

Muidugi neid kõrgmaju on ju kõik linnad täis.

– Jah.

Malmö...

– Igal pool on olemas.

...linnaäär on täis selliseid getotaolisi linnaosasisid.

– Oojaa. Nii et ma usun, et on neid piirkondi, mida saab parandada nii-ütelda, aga näiteks Lasnamäe kohta võiks ju ütelda küll, et sealt võiks suur osa maha lõhkuda, Tallinnas.

Kas teil oma elamine on ka ise enda planeeritud või?

– Jah, osaliselt. Osaliselt, mitte täielikult. Ütleme nii, et ma olen siiski tähendab kolunud valmis majasse sisse, mida ma olen siis natuke ümber ehitanud ja nii, aga mitte täielikult ise.

Kuidas Rootsisis tavaliselt on, kas siin eramajade omanikud, kas nad ise teevad ka kaasa midagi selle maja valmimisel või nad, või on neil selline seisukoht, et võtmed kätte?

– Jaa, on eri moodi. Tähendab, on väga palju eriti nüüdsel ajal võib-olla see, et sa saad osta valmis maja, saad võtme kätte ja ei pruugi ise midagi palju teha. Aga võiks ütelda, et siiski, et kõik suur enamus vähemalt inimestest, kes elavad villades, on küllaltki palju ise teinud ja. Ja varemadel aegadel oli see väga tavaline, et ehitati nii ütelda ise, aga siis, mis puutub näiteks korrashoidu, siis see on peaaegu eranditult nii, et kõik teevad seda ise. Neid on väga

vähe, kellel on nii palju raha, et nad suudaksid palgata maalrid või müürisseppa või tiserit või kedagi, kes midagi tegema hakkaks, või puuseppa.

Oskustööline on kallis.

– Oskustöölised on kallid jah, maksab, tähendab nende palgad on niivõrd kõrged, et seda nagu on raske maksta.

Aitäh.

– Jaa, palun.

INTERVJUU 3 (M64), (N59)

(M64)

Ma palun, et sa kõigepealt räägiksid natuke iseendast.

– Ja kes ma olen, mis ma teen? Ahah.

Just just just jah. Sinu koht maailmas.

– Minu koht maailmas on golfiväljak praegult. Ja seda ma harrastan, ma isegi täna käisin golfi mängimas siin üle tee. Kuigi oli sopane ja külm ja. Aga muidu olen ma elukutselt arhitekt, aga ei ole töötanud nüüd oma elukutsega paar aastat. Ja siis õpin, vaata, sa küsisid, et mis ma.

Jaa, jaa.– Et ma alustasin õpinguid juba Eesti Vabariigi ajal, kolmkümmend kaheksa, Prantsuse lütseumis. Ja nii kui ma ütlesin, jäin lasteaias istuma isegi seal ja ja tulime, siis tuli sõda ja mind võeti koolist ära sellepärast, et olime küüditamise ohus ja me pidime varjama ennast. Ja pääle seda ma ei käind koolis, kuni tulime Rootsi nelikümmend neli. Ja siis, kuigi ma olin kaksteist aastat, siis ma ei oskand lugeda. Ja ma mäletan seda, olin või ma nägin neid rootsi raamatuid, Fennimore Cooper, need indiaani, noh, huvitavad noorte raamatud. Ja ma ainult vaatasin neid pilte, mõtlesin, kurrat, kui saaks aru. Ma ei valdand, ei osand rootsi keelt ega oskand lugeda ka. Ja siis hakkasin jõe kiire või hakkasin, rootsi algkooli pandi mind, kuigi ma ei oskand viiendas klassis, või ma ei tea, mis klass see oli, aga igatahes nii õppisin, samal ajal, kui ma rootsi keelt õppisin, siis ma õppisin ka lugema. Ja sellest, et mul oli kõik nii miinused, kõige kehvemad numbrid, lõpetasin reaalkooli kui kõige parem õpilane kolm aastat hiljem või, jaa ei, ma ei tea. Neli viis aastat hiljem. Ja siis võtsin lõpetasin gümnaasiumi Landskruunas, siis käisin sõjaväes, praktiseerisin arhitekti kontoris ja siis hakkasin Šalmeris⁶ õppima arhitektuuri, lõpetasin selle kolme ja poole aastaga ja peale seda olen töötand. Kolmkümmend viis aastat või palju see on.

⁶ Tehnikaülikool Göteborgis

Ja sa oled töötand linnaplaneerijana? Või kuidas?

– Suure või see suur osa minu tööst on olnud linnaplaneerimine, kuigi ma olen teinud, maju, palju maju joonistand ja siis olen ka laevade sisustust, luksusreisijate laevu sisustand. Hiigla suured laevad Kokkumis⁷ siin olen peaarhitekt nende sisustamistes olnud. Jaa, olen ka kooliõpetaja olnud Lundi Tehnikaülikoolis linnaplaneerimises ja perspektiiv. Nii et meil Jöoteborgis⁸, kui ma olin üliõpilane seal, siis üks kena eesti tütarlaps, kellega mul oli hea vahekord, siis tema tahtis auto, autot õppida, auto juhtimist õppida ja siis meil oli, siis me laenasime ta isa auto ja siis tema istus ja juhtis ja ja mina, mul oli vastutus. Sellepärast see, kes nii õpetab, selle käes on kõik vastutus. Ja siis tulime kuskile nii Jöoteborgi ligidal ranniku äärde, seal kaljud ja seal ma ütlesin tüdrukule, et no nagu peab ütlema, et pidurda, väksla ner⁹, ma ei tea, kuidas see eesti keeles on. Ja siis, et pidurda, võta rahulikult, aga tüdruk sai niukese hasardi, selle asemel, et pidurdada, siis ta pani lärtsaki rohkem gaasi peale, lendasime üle kaljude, pörkasime nii kaljude peal ja siis vette, vee alla. Ja siis kuidagi saime, jah, saime autost välja. Ja siis mina, me minestasime kindlasti nii õhus või jah. Ja siis, et kuidas auto vett täis ja ja siis ronisime sealt kaljude mööda. Tüdruk sai eest kuidagi mööda, ukсед olid kõik katki ja lömmi, ja ma tagant. Ja siis ma mäletan, tulime seal, kaljudest ronisime üles ja ja siis seal oli palju inimesi, niuksi noori tüdrukuid ja see oli niuke ragar-fiik¹⁰, ragarite¹¹ kohvik seal juures. Ja ma vaatsin, nagu keeglid need kukkusid seal ümber, minestasid ära. Et me nägime nii õudsed välja. Verised kõik ja tüdrukul oli valge kleit ja siis see vesi ja veri, niuke roosa värvi ja. Ja sellega see lõppes. Ju ma helistasin isale ja siis ütlesin, et kuule, su tütar elab, aga auto on mere põhjas. Ja see on siis üks lööklause tekkind seal sellest.

⁷ r Kockum — suur laevaehitustehas Malmö

⁸ r Göteborg

⁹ r växla ner — käiku vahetama

¹⁰ r raggarfik — autojuhtide kohvijoomispaik

¹¹ r raggare — autoga lõngus

Jaa, jaa. Kuidas isa suhtus sellesse, et auto on mere põhjas?

– Kuule, isal oli hea meel, et tütar elas üle selle sõidu. Ja siis ma ei tea, see isa oli väga kena. No mis ta ikka ütleb.

See oli siis sel ajal, kui sa õppisid veel?

– Jöteborgis jah.

Göteborgis jah. Mis ajast sul see maalimise harrastus on?

– (...) Kuule, see on mul alati olnud, aga mul ei ole aega olnud.

Jah.

– Tegelikult. Ja siis mul on ka, et ma oskan oma, vanasti tegin nii, et ma enne rääkisin, et kuidas need, kui ilusad need pildid tulevad. Ja siis, kui rahvas ütles, et oi, ma ostan selle, siis ma läksin koju ruttu ja maalisin selle üles ja müüsin ära. Nii et mul on väga palju pilte müünud tegelikult jah. Ja üks minu tuntumatest piltidest on Eesti Majas Stockholmis seal aulas. Ja seal, see on üks suur Tallinna panoraama ja seal, seda võetakse pildile nigu vanasti laadal oli niuke, et pandi inimesed kaameli peale istuma või nii, te teate? Ja et nad panevad ennast alati selle pildi ette ja siis pilt on tihti Eesti Päevalehes. Et inimesed ees seal nii. Ja see teeb mulle head meelt.

Kuidas tavaliselt sünnib üks pilt?

– (...) Ma ei tea.

Iga pilt tuleb erinevalt? (.) Jah?

– (.) Jah.

Jah. Siin on, oli, alumisel korrusel oli üks ilus pilt [tütrest], kui ta (.) leeris käis.

– Jahaa.

Seal oli nii palju neid igasuguseid detaile peal, et mida see kõik tähendab?

– Ei, ma ei tea.

Jah?

– Mul nigu inspiratsioon on lihtsalt, siis ma maalin, aga see, ma tegelikult hakkasin maalima üldse, kui ma istusin [tütrega] kahekesi teineteise vastas ja [tütar] oli kaheaastane ja siis (.) mul, ma ei oskand nigu väikse lapsega, kus sa paned teda, nii aktiveerid

või nii. Istud kodus, [tütar] oli haige. Siis ma ütlesin [tütrelle], et sina maali mind maha ja mina maalin sind maha. Ja siis tegime selle ja siis see tuli nii kaunis tore välja see pilt. Nii et see oli tegelikult minu esimene õlimaal.

Mhm. No kuidas selle kooliga oli?

– Kuule, see kool. Arhitektina pead igasugu asju õppima. Ja siis ka maalimine ja üldse nii. Joonistamine oli ju üks tähtis asi.

Aga päriselt tulid need maalid alles hiljem.

– Jah, kui mul aega oli.

No sul on peale maalimise veel igasuguseid harrastusi, eks ole?

– Jaa.

Jah.

– (..) Näiteks kooli ajal, siis ma kirjutasin ja mängisin rootsi üliõpilasteater, see on, kutsutakse speks¹². Kus mehed mängivad ka naiste osasi.

Jaah?

– Ja siis ma olen režisseerind, ma olen kirjutanud ja mängind kõik neli aastat või kolm ja pool aastat, kui ma olin Šalmeris. Ja see tegi mind nii Jöteborgis kaunis tuntuks eesti seltskonnas ka. Ma olin esimene eestlane, kes oli seal Šalmeri speksis. Ja ma olin, siis mul see speks võttis ju jõe palju aega tegelikult. Nii et viiskümmend etendust oli ühe aasta kohta. Et viiskümmend õhtut läks etenduste peale. Ma olin kõik aastad Šalmeris, nii esinesin seal ja kirjutasin ja nii. Ja sellegipoolest siis ma lõpetasin, nagu ma ütlesin, alla nelja aastat Šalmeri. Ja siis ma mäletan ee-üü-essi¹³ mehed istusime seal Jöteborgis õlleõhtul. Et noh, et kuule, et tore küll nii speksi teha ja õlut juua, aga kas sa, kas ei ole ikka õige, et sa lõpetad selle Šalmeri? Ja siis ma ütlesin, jah, see on väga tähtis see Šalmerit lõpetada, aga mul on juba pool aastat tagasi lõpetatud. Siis nad ei uskund seda.

¹² r spes — parodeeriv amatööriteatrietendus, eriti tudengitel

¹³ EÜS — Eesti Üliõpilaste Selts

Mhm. Nii see on.

– Aga see oli nii, et see Katarina loetakse kõige legendaarsemaks Šalmeri speksiks. Ja siis me kirjutasime selle viiskümmend üheksa, kui oli külm sõda. Ja see huvitav oli, et minu papa, kes on sündinud Venemaal, tema ju teab kõik Kalinka ja kõik need vene laulud ja siis tema läbi ma panin sellele muusika. Ja kõik need. Ja siis olid vene laulud jõe tundmatud ja need said hiigla populaarseteks. Kalinka ja üks laul, mis on Rootsi kõige tuntum, nii üliõpilaste juures, joomalaul, et “Livet är härligt, tovarištš, vårt liv är härligt, vi alla våra små beskymmer glömmar när vi har fått ett torp åt handen, skål, ta dig en vodka, tovarištš, en liten vodka, glasen (till) botten vi tillsammans tömmer, det kommer mera efterhand”¹⁴. Ja ja seda tähendab nagu see, et vaikselt, siis creššendo¹⁵, jälle vaikselt. Ja seda nüüd nelikümmend aastat tagasi või nelikümmend aastat hiljem ikka lauldakse kõikide Šalmeri spekside finaalina. See on jõe tore. Ja see on hirmus, mul on see ära nii leierdatud. Nii et, aga üks teine asi, mis oli speksis tore, et üks meie klaveri seal pianist, pianöör, sellest sai Rootsi üks kõige tuntum jassiklaverimängija¹⁶ ja tema käis pärast Eestis ka. Ja see oli tema, me olime väga head sõbrad. Ja siis tema sai sellest inspiratsiooni. Osalt need vene, see vene jass¹⁷ või ja rootsi rahvamuusika ja mul on niukesed huvitavad sissemängud, mis on ainult lindi peal, mitte ei ole grammofoniplaadi peal. Nii et see oli väga huvitav aeg mul, noh, üliõpilasaeg.

(N59)

Jah. Ma palun sul täpselt samamoodi kõigepealt natukene iseendast rääkida.

– Jaa, noh, meie tulime ju Rootsi Saksamaa kaudu. Meie kõigepealt kui me põgenesime, siis see oli üks väga väikene laev, mis ei

¹⁴ “Elu on ilus, seltsimees, meie elu on ilus, me unustame oma väikesed mured, kui me oleme kätte saanud toobi, seltsimees, võta üks viin, seltsimees, üks väike viin, joo me klaasi põhjani, hiljem saame juurde.”

¹⁵ it crescendo — (muusikas) kasvavalt, paisuvalt

¹⁶ r jazzpianist — džässpianist

¹⁷ r jazz — džäss

julgenud üle vee minna ja siis me läksime maa ligidalt ja tulime Danzigi. Ja siis olime neli aastat Saksamaal eri kohtades, niukesed põgenikelaagrites. Ja siis minu isa oli siis tööl. Tema oli siis see professor seal loomaarstiülikoolis Hannoveris. Ja meie olime, meil oli vanaisa ka kaasas. Ja siis teda tahtsid siis, Rootsi loomaarstide ühing tahtsid teda Rootsi. Nii et nad tegid meile ettepaneku, et tulge, tulime Rootsi ja et nad muretsevad meile piletid ja tal oli koht ettemääratud juba Trelleborgi ja nii. Nii et meie siis tulime Rootsi ja me sattusime Trelleborgi, kus isa sai tööd loomaarstina. Ja siis me käisime koolis seal kõik lapsed koos. Noorem vend oli väga väike, ta on nelikümmend kolm sündinud, nii et tema oli siis väga tillukene ja seal mina võtsin siis tudengieksami ja peale selle ma läksin siis Lundi õppima arstiteadust. Ja seal ma õppisin esimese aastat kuni kandidaateksamini, medicinie kandidat¹⁸ on Rootsis üks osa, see on see teoreetiline osa. Ja selle aja jooksul siis ma nii ütelda õppisin rohkem eesti keelt rääkima. Kuna seal oli, Lundis oli siis palju eesti noori. Ja meil tuli üks väga väga tore kamp, kus me olime nii tüdrukud kui poisid koos. Ja me tegime kõik asju koos, alltsoo¹⁹, sporti ja meil oli üks väike teater, kus me mängisime kaasas. Ja siis me muidugi tihti elasime koos, niukesed möbleeritud korterites, tegime pooleks ja oli väga väga suur läbikäimine ja niuke tore sõprus oli. Ja siis minul oli niiviisi, et peale seda teoreetilist osa, siis pidime meie minema kliinikusse edasi õppima ja Lundis ja Malmös olid nad hirmus tüdinud nende arstiteadlastest kliinikutes ja oli niuke paha kuulsus ja umbes, et nüüd jälle tulevad need marakratid siia. Et meie mõtlesime mõned, et me siis kolime ära Lundist, et me läheme Göteborgi, kus oli üsna uus arstiteaduse õppimine ülikoolide tehtud. Ja seal oli siis see kliiniline osa, et me olime nii umbes üks viis, seitse tükki, kes kolisime minu kursuselt Göteborgi. Ja seal oli muidugi see kliiniline osa hoopis parem, sest seal oli kõik väga huvitatud meie noortest tudengitest, kes tulid sinna ja õppima. Ja kõik olid agarad, et meile õpetada, mis nemad oskasid ja meil oli väga kena kohtamine seal, et see oli päris tore aeg. Aga seal kadus mul jälle

¹⁸ medicinie kandidat — vastab bakalaureuse kraadile Eestis

¹⁹ r alltå — niisiis, seega, nõnda

eesti seltskond täitsa ära, sest seal minu grupis või tähendab õpilaste seas ei olnud kedagi eestlast. Ja linna peal, neid eestlasi ma ei tundnud. Ja nii et ülikooli kokkusaamised mõnikord käisime, sinna tulid siis muidugi Lundi inimesi ka Göteborgi, aga see jäi peaaegu täiesti ära. Ja eriti veel sellepärast, et meil oli ju pikad päevad, alltsoo, me olime kliinikus hommikust õhtuni ja siis koju tulles, siis pidi veel õppima ja nii. Nii et palju aega ei jäänud mitte üle. Nii läks nagu ütelda see õppimise aeg ja siis, kui ma olin valmis arst, siis ma sain kõigepealt esimese, nii-ütelda oma töökohta sain ma Buroosi²⁰, mis on Göteborgist natukene põhja poole. Ja seal ei olnud ka kedagi eestlast, kellega läbi käia ja rääkida. Ja siis ma tulin tagasi ülikooli, kliinikusse sain niisukese assistendi kohta. Siis ma kohtasin [ühte eestlannat], kes on, oli meil silmakliinikus narkoos, ma ei tea, mis on narkoos eesti keeles. Arst, kes pani meie lapsed magama, kui me opereerisime neid. Ja siis tema, ma opereerisin tihti siis ja siis ma kohtasin Veronikat ja me rääkisime. Ja tema ütles, et tule Filiasse²¹ kaasa, siis saad eesti keelt harjutada. Ja siis ma läksin Filiasse kaasa, et ometi kohata inimesi, kes räägivad eesti keelt vahetevahel. Muidu seal mul üldsegi eesti keele sõpru ei olnud. Ja muidugi see jäi ka väga väheseks õieti. Ja siis (.) peale selle oli nii-ütelda rohkem töö kogu aeg ja nii. Ja see, meie tööd olid tol ajal niukesed, et kõigepäält olid hommikust õhtuni tööl ja öösi siis olid veel valvel ka. Nii et hirmus palju aega ei jäänud üle ju. Midagi muud peale hakata. A siis kui meie abiellusime seitsekümmend neli, siis muidugi tuli jälle eesti keel välja tuua ja sellega rohkem hakkama harjutada ja nii et.

– Aa sa, mis sa vabal ajal tegid, sa sõitsid autosi katki. (M64)

– Jaa. Jaha, mul oli see huvi, et ma olin huvitatud spordiautodest. Nii et kui ma hakkasin oma esimest raha teenima, seda sai tol ajal niiviisi teha, et kui kandidaat oli teatud kaugusele jõudnud oma õppimises, siis sai ka tööle minna, suvel vikariaadina²² tähendab. Ma käisin silmakliinikus Kaalskruunas²³ käisin tööl ja seal ma

²⁰ r Borås

²¹ naiskorporatsioon Filiae Patriae

²² r vikarie- asetäitja, asendaja

²³ r Karlskrona

tegin väga usinasti tööd, nii et ma teenisin palju raha, sest mul oli kapasiteeti²⁴, teised olid nii väsinud, ei viitsind enam tööd nii palju teha. Aga ma leidsin, et see oli tore ja huvitav. Nii et siis mina ostsin endale niukese spordiauto, mis oli väga eksklusiivne, üks nisukene Lotus. Ma ei tea üldsegi, kas ta teab, mis Lotus on. Lotus vanasti oli niukesed autod, mis sõitsid niukese bana²⁵ peal ringi peaaegu. Ja, ja siis, siis ma hakkasin selle autoga, ma käisin niukese võidusõiduautode kursusel. Sa tead, niukesed kursused, kus niukesed autod, mis sõidavad ringi niukese bana, mitte niuksed tänaval ei sõida, vaid niuksed, kes ainult sõidavad teatud (.) Niukese kursuse peal käisin ma. Mitu korda [ühel ringrajal Rootsisis] ja see oli väga huvitav. Siis õpetati sõitma kiiresti ja kuidas võtta kurvesid ja mismoodi valida teed, et kui tahab kuskil kiirelt läbi sõita. Ja see oli, jaa, see oli väga huvitav aeg. Ja siis ma panin kõik oma raha autode peale ja mul oli hirmus palju niuksi spordiautosi.

- Ja kõik läksid nii väga kiirelt (M64)
- Katki? Ei. (N59)
- Mitte katki ei läind, aga (M64)
- Ei. (N59)
- Puruks lihtsalt. Sõitsid katki. (M64)
- Ei, ei. Ei no, üks läks mul ühe niukese [ringrajal], selle lõin lõmmi. Ja seal oli niiviisi, et see oli üks väga kurviline tee ja siis auto hakkas ee libisema tee peal ja säääl ei olnud eriti midagi valida. Säääl oli ühel ravistik või tähendab niukene
- Kuristik. (M 64)
- (.) Üks raviin²⁶ oli alla, mis see on? (N 59)

Kuristik.

– Kuristik, jah. Ja ühel pool teed. Ja teisel pool oli siis üks maja ja üks niukene puust tehtud niukene (..) puust müür või midagi. Jah. Ja siis ma mõtlesin, et ega ma sinna alla kuristikku muidugi ei saa sõita, siis on natukene raskem. Ja ma panin siis selle maja ja selle puust tehtud, ühesõnaga ma valisin seda, ja siis mul läks ju auto täiesti katki. Ja seal mitte midagi alles.

²⁴ r kapacitet — võime, võimsus, suurte võimetega inimene

²⁵ r bana — ringrada

²⁶ r ravin — mäekitsus, kitsas org

- Rool käes. (M64)
- Jah, rool käes jah. (N59)

Aga ise?

– Endale ei saanud mingisugust vigastust. See oli väga hästi ehitatud, see oli klaasfiiber²⁷ oli see kaross²⁸ ja seda, tähendab, see ei lähe mitte, see puruneb, aga see ei lähe mitte nii nagu metall, mis läheb sissepoole ennast ja võib ennast kinni panda või. See puruneb, läheb katki küll, vormist välja, aga see nagu ei pea, ei lähe minu külge kinni. Nii et minul ei olnd midagi viga, aga auto oli täiesti purunenud, nii hirmus katki. Nii et siis pidi jälle minema tööle ja uue auto ostma.

Ma küsin sellise küsimuse, et kuidas sa [oma mehega] tuttavaks said?

– Oi kui, meie tundsiime kõiki, eesti noored tunnevad ühteteist ühtepidi, nii ütelda tead üksteisest ja [tema] perekond elas ju Lanskrunas²⁹. Nii et nii tema kui tema õde käisid ju ka Lundis tol ajal, kui ma hakkasin Lundis õppima ja. Sest seal teatris ja nii, et kõik teadsid ühteteist. Kuigi me ei olnud mitte nii suured sõbrad, seda me õieti ei olnud. Sest [tema] on ju viis aastat minust vanem ja tol ajal, ma kujutan ette, et ta leidis, et niuke väike tirts, selle peale üldsegi ei vaatagi. Ja sa olid ju, muuseas olid sa kihlatud ühe rootsi tüdrukuga. Lundi ajal. Ja ja siis igatahes.

- Ütle, kuidas see oli. (M64)
- Mis seal oli? (N59)
- Ei noh, räägi, räägi ära. (M64)
- Ja ja. No siis muidugi, ma arvan, kõik need poisid, kes õieti seal Lundis ja nii siin all³⁰ olid, need kõik vaatasid meile tüdrukute peale, et kes võiks olla kandidaat abiellumiseks ja muidugi siis aeg läks ja siis oli seal ju kümme või viisteist aastat vahel ja siis, kui [ta] oli lahku läinud, siis oli temal üks, ta oli oponent ühes doktoritöö Göteborgis ja mina elasin seal. Ja siis mina elasin

²⁷ r glasfiber — klaaskiud

²⁸ r kaross — auto kere

²⁹ r Landskrona

³⁰ siin all st Lõuna-Rootsis

Göteborgis ja siis tema, kujutan ette, et sa vaatasid telefonikataloogist, kuidas mu aadress on või midagi. Ja sa helistasid üks õhtu igatahes. Ja siis minul oli olnd külalised ja ma olin veini joond ja ma ei saand kuskile sõita. Mul oli oma maja natukene väljaspool linna. Nii et me siis tookord ei kohtanudki. Aga siis tema leidis, et võiks jälle hakata seda vana sõprust üles võtma. Ja niiviisi siis saimegi nii-ütelda jälle nii-ütelda kokku, et üksteisega läbikäimist. Siis me ikka sõitsime ühe reisule Itaaliasse, kahekesi puhkuse-reisule. Ja siis seal me kaklesime üsna palju, niisuke tunne, reisu peal ja. See ei läinud üldsegi hästi. Aga peale selle siis hakkasime ikkagi läbi saama, kokku saama ja läbi käima ja telefonis rääkima. [Ta] elas ju siis Malmös ja mina elasin Göteborgis. Ja nii see oligi. Seda me olime, kuni me abiellusime seitsekümmend neli, siis me elasime ikkagi veel kumbki oma kohas üsna kaugel. See on ju ikkagi mitu tundi sõita autoga. Kuna me ei saanud tööd samasse kohta. Minul oli siis ülemarsti koht Göteborgis ja seda, see ei ole ju mitte kerge seda leida kuskile mujale. Ja [tema] oli ju siis linnaplaneerija ja see on ju ka, et kommüünide³¹ poolt tuntud ja see on ka niuke asi, mida ei saa mitte kergesti vahetada seda. Nii et [tütar] sündis seitsekümmend seitse, siis olin mina ikkagi veel Göteborgis tööl ja [tema] oli siin all. Nii et me sõitsime ikkagi üksteise vahel. Iga teine laupäev-pühapäev sõitis tema ülesse³² ja teine laupäev sõitsin mina alla³³. Ma tean, et [tütar] nii iga kord, kui me autosse läks, siis tema küsis, kas me lähme siis isa juurde. Ei lähe, nüüd me läheme tööle, ei lähe isa juurde. Nii et see, tema oli kahe-aastane, enne kui me kolisime kokku.

Ja siis saite siia silmaarsti koha?

– Jah. Siis ma sain [ühete väikesesse kohta] õieti, see on natuke siin väljaspool. Seal tehti silma uus spetsialistide kliinik õieti, oli tahtmine teha, et kõik spetsialistid oleks olemas ühes majas ja siis ma sain selle koha. Nii et mina ehtasin selle kliiniku üles. Ja seal ma olin kuni kaheksakümne viienda aastani, siis olid paljud tuttavad siin, kes leidsid, et mis ma ikka sõidan autoga, see oli

³¹ r kommun — vald, administratiivne üksus Roostis

³² ülesse st Malmöst Göteborgi (lõuna poolt põhja suunas)

³³ alla st Göteborgist Malmösse (põhja poolt lõuna suunas)

sinna sõita, see oli õieti [ühes väikeses kohas] oli see kliinik, see ikka võttis tund, kaks korda päevas nii, et kui kaheksa tundi veel tööl, siis oli kümnetunnine päev ja see oli pikk päev ja siis olid siin sõbrad, kes leidsid, et miks mitte tulla, hakata eravastuvõtuga tegelema. Ja siis ma ütlesin sealt ära ja see nii tuligi, et ma nagu läksin oma ettevõtte peale.

No praegu on sul siin eravastuvõtt?

– Eravastuvõtt on mul siin jah, Gustaf Adolphi turul seal, koos me oleme viis arsti eri spetsialiteedid. Ja siis on üks väikene vastuvõtt on mul [ühes väikeses kohas] ka, oma majas sääl. Ja seal me oleme harilikult laupäev, pühapäev, või reedel. Reede hommikul. Ma reedel ei tööta Malmös, vaid siis me sõidame [sinna] ja siis on mul seal natuke vastuvõtt ja siis me oleme seal laupäeva, pühapäev ja tuleme pühapäeva õhtul koju.

Kas siinsetel arstidel on mingeid kontakte Eesti arstidega ka või?

– Meil on niiviisi, et Eesti arste on hakanud tulema rohkem Rootsi loenguid pidama ja küllastama kliinikuid ja on käinud siin ülikooli kliinikus, siin Malmös on käinud mitu korda ja siis on meil iga aasta on arste silmaarstide koosolekul, aastakoosolekud ja siis on ka olnud niiviisi, et on Eestist tulnud arstid niukeste koosolekutel on kaasas olnud need päevad, mis on. Harilikult on kolm, neli päeva. No siis on seal loengud ja seal on kokkusaamised ja nii, et üksvahe oli peaaegu iga aasta olid paar Eesti arsti, kes tulid, ja silmaarsti, kes tulid Rootsi ja külastasid. Aga nüüd on natuke seda vähemaks jäänud.

Kas sa ise oled käinud vaatamas Eestis kliinikute taset?

– Ei, seda ma ei ole. Ma olen Eestis käinud küll, aga mitte kliinikutes. Ma ei ole käinud, seda ma ei ole.

Aga Eestis oled sa tihti käinud?

– Ei. Mitte tihti. Me oleme õieti kaks korda käinud. Ja paar korda oleme käinud niukest üle ühe päeva, tähendab elame laeva peal ja siis tagasi. Ja siis üks kord käisime, kaks aastat tagasi, või oli see kolm? Siis käisime nii, et sõitsime autoga ringi. Me üürisime ühe auto ja ühe autojuhi, kes viis meid Eestis ringi ja siis me tegime, sõitsime tõesti igal pool, kus niukeses nii-ütelda, mis minul vanasti

on meeles need sõnad, kus olid tuttavad. Ja me käisime Elvas ja Munamäel ja Pärnus ja ja igal pool. Petseris ja või isegi seal, kloostri käisime, see Petseri kloostri ja. Me kavatsesime sõita õieti, [tütar] tahtis kangesti minna Ermitaaži ja me muretsesime need propuskid³⁴, aga siis tuli välja, et kui me olime rongi peal, et sõita sinna, siis oli meil passid jäänud Tartusse. Seda me avastasime, kui olime juba rongi peal ja ma hakkasin vaatama, et nüüd öösel tuleme sinna piiri peale ja, et vaata, kus mul see propuski on ja kus kohal siis passid ja siis avastasin, et passid ei olegi. Viimasel minutil viskasime sealt rongi pealt ära. A siis pärast ütlesid meie seal mõned tuttavad, et see oli päris õnnelik, et see ei olnud mitte hea meil sõita Venemaale, kuna me ei räägi mitte ühte sõna vene keelt. Kuigi [mu mees] räägib, et tema oskab.

– Mina ju oskasin perfektselt. (M64)

– Aga tähendab, ma ei usu, et tema vene keel oleks meid päästnud, kui meil oleks probleemi seal olnud. Et see võib-olla oli päris hea, et me tookord ei läinud.

Kas Tartus oli ka midagi tuttavat? Kas midagi sellist, et mälu-sopis oli alles jäänud?

– Ei olnud.

Ei olnud?

– Ei olnud. Ja ma tõesti katsusin, et mäletada midagi, et kuidas, kas ma tunnen midagi. Jah, aga ei. Ma kujutan ette, et tol ajal, kui ma olin tähendab väike, kui me käisime linna peal, ma ju kunagi üksi ei käinud. Et alati oli ju kindlasti keegi kaasas, võib-olla olime autoga. Nii et see linn ei jäänud üldsegi mulle meelde. Ja mida ma näen oma silma ees nii, see on seal, kus me mängisime ühe hoovi peal ja mul ei ole meeles, mihuke hoov see oli, mihuke maja, kus kohas see oli ja. Mitte üldsegi linna ei ole mul üldsegi meeles.

³⁴ vn propusk — luba

INTERVJUU 4 (M64)

Aga sina olid ju suur poiss, kui Tallinnast ära läksid, üks ole. Ma küsin, kuidas selle, kuidas nende Tallinna linnapiltidega oli, oli midagi tuttavat?

– Mina mäletan kõiki.

Oh!

– Sellepärast et olin kaheteistkümneaastane, siis mul on, oli jah, enam-vähem kõik meeles. Ja ma käisin Eestis seitsekümmend neli, kui ma lahutasin, siis mõtlesin ka oma tagapõhja vaatama minna ja seal, jah, siis olin nädal aega. Sõitsime oma autoga, siis mul oli üks väga eksklusiivne auto, mis läks väga kiirelt ja see oli väga tore sõita, aga pidi siis seisma iga kolmekümne kilomeetri pealt, kui me tulime Narvast. Me sõitsime üle Helsingi ja nii ringi. Ja siis ma mäletasin kõiki. Aga siis ei olnud Eesti, siis ma olin väga deprimeeritud³⁵, kui ma tagasi tulin ja siis mõtlesin, et oi, et kahjuks Eestit ei ole mul Eestis.

Kas nüüd on?

– Kuule, nüüd on. Nüüd on. Nüüd on suur vahe ju. Ei, nüüd on Eesti tagasi mul.

Kus kandist sina seal Tallinnas pärit oled?

– Kuule, see on kuskilt sealt, kus praegult on see, see Raua tänava kool ja Pronksi tänaval ja. Aga me oleme ka elanud Uus tänaval, vanalinnas. Ja ma mäletan kõiki. Sest ma käisin alguses Prantsuse lütseumis, pärast käisime Kevade koolis, kaheksandas algkoolis ja nii, aga sellest koolikäigust, nigu siis sõjakeerises, nigu öeldud, ei tulnud midagi välja.

Kas nüüd midagi nende Eesti käikudega on midagi sellist erilist mälestust või muljet tekkinud? Või midagi huvitavat juhtunud või?

– Ei ole.

³⁵ r deprimerad — masendunud olema

Kõik on üsna tavaline olnud? Jah?

– Jah. Ma ei ole näiteks sugulastega, meil nii palju sugulasi ei olnud, ma ei ole nendega kontakti ka võtnud. Seitsekümmend neli, kui ma olin, siis ma võtsin oma tädiga ja täditütardega nii aga. Ja siis nood surid vahepeal ära ja siis mul ei ole mingit, pole aega ka olnd nigu. Aga ma mõtlesin, võib-olla me läheme Eesti nüüd augustikuus ja siis võtame kontakti sugulastega esimest korda. Ja ka vanade heade lapsepõlvesõpradega, kes on saatnud mulle kirju ja tahtnud kokku saada, aga ma siiani ei ole, nigu pole aeg olnd. Kui sa võtad kontakti, siis sa ei näe ju midagi.

Kui sa Eestis sõidad ringi ja vaatad, kas sa vaatad vahel Eestit ka oma sellise professionaalse erialapilguga, linnaplaneerija pilguga?

– Ei no, see kuulub asja juurde, et ma seda teen.

No mis, mida ütleb linnaplaneerija Eesti väikelinnade kohta näiteks või ka suuremate linnade kohta?

– Need on need, mis olid, ütleme, enne sõda ja need traditsioonilised Eesti linnad on väga ilusad. Ja ma loodan, et need ei, et neid ei planeerita katki, vaid ei ole nii, et nüüd, kui autosi kindlasti väga palju tekkitab sinna, et nad on väga ettevaatlikud ja ei lase liiga palju autosid domineerida nii, et nad võtavad selle, noh selle (.) jah, et nad lihtsalt ei lammuta liiga palju seal. Vaid on väga ettevaatlikud oma planeerimisega, sellepärast see on tõesti, need miljööd on huvitavad ja väga ilusad.

Jah, aga mis puutub nendesse suurtesse Lasnamäe-taolistesse linnaosadesse, neid on igal pool.

– Kuule, see on, see on nagu Ruusengoord³⁶ ja kaugelt vaadates vähemalt. Ja see kvaliteet, me oleme käind, mis see oli, Munamäe, ei, kus need olid need, kunstnikud elasid?

Mustamäe.

– Mustamäe jah. Ja see on, see on oma aja lapsed. Või kuidas öelda, ma ei tea õieti eesti keeles öelda, jah. Ja no muidugi kvaliteet ei ole võrreldav Lääne kvaliteediga. Need toleaeagsed ja need need unustame ära. Kahjuks. No see on Ruusengoord ka.

³⁶ r Rosengård — linnaosa Malmös, kus elab palju sisserändajaid

Mis mulje on jätnud Eestis need eramajad? Väiksed majad.

– Ennesõjaaegsed on väga, ja ma olen näind ka Pirital ja nii, on väga kenad ja huvitavad. Ja Eesti arhitektuur, mis on praegult, teevad nigu seda, mis ma näen, on ka omaette väga huvitav. Kuigi mulle ei meeldind näiteks see Tallinna linnahoone ja rahvusraamatukogu. Need on liiga brutaalsed.

Linnahall oli see ilmselt.

– Jaa, Linnahall jah. Ja need on minu meelest on nii, et jah, ma ei saa nendest aru.

Aga mis meeldib?

– Kuule (..) ja see on üks hea küsimus, mis meeldib? (..) Nüüd ma kritiseerisin ilma, et ütelda, mis meeldib, eks ole. (..) Aga mina, nigu öeldud, see, mis enne sõda oli, see väike skaala ja see eesti, isegi Eesti funkšunalism³⁷ oli ilus ja huvitav. Ja Eesti juugend oli ka. Näiteks Eesti Üliõpilasseltsi hoone Tartus, mis tuletab meelde kangesti seda ameerika tuntud arhitekti Frank Lloyd Wrighti, kui te teate see, see on üks niukesed suured katused ja. Ja nii et Eestis on väga palju ilusaid maju.

Nüüd on vaja need majad lihtsalt korda teha.

– Jaa.

Paljuski.

– Aga näiteks Rootsis käib, Rootsi Kunstiakadeemia teeb niuksed uurimused ja Eesti või Tallinna puumajade tahvad restaureerida neid puumaju seal Kopli, jah Kopli poole.

No eesti puuarhitektuurist, sellest nii-öelda agulimiljööst ju räägitakse palju head, et see on väga ilus.

– Jah, ja seda peab ja seda peab ka nii aksepteerima, et võib-olla eestlased ise mõtleavad, et mis kuradi vanad lobudikud, et lammutame maha. Aga see, seda ei tohi teha, tegelikult, sellepärast nad on väga väärtuslikud ja kuskil mujal ei ole niukseid.

Jaa.

³⁷ r funktsionalism — funktsionalism

INTERVJUU 5 (N61)

Küsin ikka selle laste kohta jälle, et kuidas, kuidas kasvasid lapsed üles eesti peres?

– Jah. Nad kasvasid, kuna laste isa on kah eestlane, siis oli ju muidugi iseenesest mõistetav, et või tegelikult terve suguvõsa olid ju eestlased, et lapsed kasvasid ülesse täiesti nii iseenesest mõistetavalt eesti keelega ja eesti keele sees. Aa siis kui nad natuke vanemaks said, nii nelja-viie aastaselt ja hakkasid nagu natuke nii rohkem hoovi peal ise nagu omal käel natuke ringi vaatama, siis hakkas minu tütar, kes siis on see vanem laps, suhtlema natuke mõne teise väikse lapsega ja nii. Ega ta ei oskand rootsi keelt üldse, aga lapsed oskavad ju ikkagi, lapsed oskavad ju asju ajada ilma et nad üksteisest otse aru saavad. Nii et mõni sõna siin ja teine sõna seal ja nii see läks. Ja siis ta tuli, õppis ära mõned sõnad ja mõned laused ja niimoodi hoovi peal lihtsalt. Aga mina rääkisin siis selle ettenähtud lasteaiaga, mis siis algab aasta aega enne kooliminekut, et minu laps ei oska tegelikult rootsi keelt, et temal oleks vaja lasteaias nagu kindlasti, et kindel on, et ta saab kohta. Ja ma arvan, et nad olid vastutulelikud ja et ta võis siis pool aastat varem hakata seal lasteaias käima. Aga põhiliselt ta ikkagi rootsi keelt suuremat midagi ei oskand, ta sai natuke aru. Aga ütleme nii, ta oli ikka jätkuvalt eestikeelne. Ja siis hakkas ta seal käima ja esimene nädal siis ta istus tooli peal ja vaatas pealt, mida teised teevad. Aga pärast siis ta hakkas osa võtma sellest tegevusest ja see õpetaja seal oli nii tark, et ta lasi tal niimoodi istuda ja vaadata seda asja. Ja see läks, hästi läks.

Nii et teie ei mäleta, et oleks mingeid probleeme olnud?

– Ei ole. Ta tahtis väga minna sinna. Kuidagi ma arvan, see olenes arvatavasti väga palju sellest, et see õpetaja oli nii tark ja võttis seda asja nii arukalt. Ja siis sai minu poeg ka sinna lasteaeda ja teda võeti siis veel varem vastu. Ta oli siis juba viieaastane. Võeti siis algusest peale nagu, et ta viieaastasena võis hakata seal. Nii et tema käis siis kaks aastat lasteaias enne kooli. Ja kooli ta läks siis alles, kui me olime Lundi kolinud. Aga tütar, see vanem, tema käis siis ühe aasta eesti koolis Stockholmis, aga see kooliaasta läks temast

kuidagimoodi mööda täitsa, nii et kui me siia tulime ja ta läks teise klassi, siis ta pidi nagu algusest peale hakkama kõigega mingit moodi. Nii et nii, ütleme, ei olnud just erilisi, keele pärast erilisi probleeme.

Kas lastel eesti sõpru ka oli?

– Stockholmis jah. Seepärast, et meil oli seal ju niukesed mõned teised perekonnad lastega, kellega me nii vahetevahel kohtusime. Aga ütleme, et kuna vanavanemad ja kõik suguvõsa olid ju nagu eestlased, siis.

Kas lapsed võtsid ka gaidide ja skautide tegevusest omal ajal osa?

– Jah, siis kui me siin Lundis elasime, siis oli siin ju natuke niisugust tegevust jah, nad on mõnes, aga mitte nii väga palju võib-olla. Aga siis nad käisid suvikodudes, koloniis³⁸, Gotlandil.

Aa, kas seal on ka eestlaste laagripaik siis?

– Jah.

Nii nagu Koitjärve või?

– Ei, see ei ole mitte eestlaste oma. Ma arvan, see on mingit moodi üüritud või mingi niukene mitme aasta üürileping või midagi nisukest.

Rootsi kool, kas ta sel ajal oli ka nii vabameelne, nagu ta oli ütleme siis kaheksakümnendatel aastatel? Selline kool, mis soosis laste vabakasvatust ja laste loovuse arendamist, et lastel on väga paljud asjad lubatud.

– Ei, seda ma ei saa ütelda. Ütleme minu laste kool oli võib-olla siiski natukene vanamoodsam selles suhtes. Aga sama korraga, ütleme see mentaliteet on ju üldiselt niimoodi, et lastega ütleme nii koolis kui kodus, et tuleb katsuda noh nii arukalt ja hästi ja ilma suure tigiduseta nagu asju ajada. Et, jah, see kehtib nii kooli, tähendab üldine arusaamine on sedamoodi, et tuleb katsuda nii ilusti. Aga alati on kahjuks koolis, igas klassis on mõni õpilane, kes segab. Aga see võib olla ainult üks, üks ole. Aga sellest aitab, et ta segab kõiki teisi, sellest ühest. Nii et sääal on nagu olnud küll alati

³⁸ r koloni — laager

mingit probleeme. Ütleme et kuna ma ise olen koolis töötanud, siis ma tean ju, kuidas need asjad on olnud. Peaaegu alati on midagi niisugust kuskil.

Kas midagi on muutunud ka nende aastakümnete jooksul, te olete kaua koolis töötanud?

– Jah, võib-olla mitte niikaua just, aga ma ei tea, lapsed on järjest rahutumaks läind. Seda ütlevad need, kes õpetajad on, et mingi niukene, juba väiksed lapsed, kes kooli tulevad, et säääl on see väga märgatav. Nad ei ole võimelised, suur osa lastest ei ole võimelised paigal istuma, vaid nad tahavad ringi tormata kõik aeg. Ja et õpetajal on, esimene poolaasta läheb selle peale, et õpetada lapsele, et sa pead nüüd kuidagimoodi paigal istuma ja jah. Ja siis nad on avastanud asju, mis nagu aitavad, et mitu korda päevas teha mingit võimlemist ja mingit ringmängu ja nii. Siis lapsed on pärast rahulikumad, kui nad on saanud midagi niisukest teha.

Teil oli eesti kodu. Teie laste sõpradel olid rootsi kodud. Kas te tundsite, tunnetasite mingit erinevust eesti kodu ja rootsi kodu vahel?

– Jah, raske ütelda. Ma ei tea.

Täiesti igapäevases elus?

– Jaa (.) ma ei tea, kas see on midagi tegemist eesti või rootsi koduga, aga kui me siia Lundi olime kolinud, siis säääl samas lähedas, kohe paar nii maja edasi nagu, elas üks teine perekond, kus oli peaaegu samavanused lapsed kui minul ja nad mängisid päris palju koos. Aga ühel päeval ma taipasin, et säääl selle teise perekonna juures kunagi ei võinud toas mängida. Et kui nad toas mängisid, siis nad mängisid, no peamiselt mängiti väljas, eks ole, et aga see oli siis nagu meie juures, kus siis toas mängiti vahest. Kas see nüüd mingi eriline rootsi omapära on, ma ei tea. Võib-olla juhtus aind selline perekond olema.

Kas sünn Rootsis ka selliseid laste sünnipäevi korraldatakse, et sünnipäev algab kell neli ja lõpeb kell kuus ja see on juba kutse peal kirjas?

– Jaa. See oli väga tavaline, jah. Et saab niukese peokutse ja siis on neljast kuueni või midagi niisugust. Ja see oli nagu väga tavaline.

Selle, niukesed asjad mul on meelest ära juba läinud jah. Ja siis, kui lapsed suuremaks said, siis just minu tütre generatsioon, siis oli seal väga tähtis, et see ei olnud enam laste pidu, vaid seda pidi nimetama paarti³⁹. Ja ja siis oli, võis siis grammofoni järgi kah tantsida natukene niimoodi. Et siis kui nad natuke suuremad olid juba. Ütleme, mis see siis oli, jah, kolm viimast aastat, kui nad koolis käisid, see põhikool, seitsmes, kaheksas, üheksas klass. Mis see on siis, nii neljateistaastased, jah?

Jah.

– Neliteist, viisteist, kuusteist jah. Selles vanuses.

Kuidas nende sünnipäevade, nimepäevade tähistamisega on? Eestlased ei tähista nimepäevi, aga sünnipäevi?

– Väga erinev. Ma pean ütlema, et ma ei tunne ühtegi rootslast, kes just nii väga nimepäeva tähistab. Võib-olla et kui vaatab kalendris ja näeb, et see nimi just on, siis ütleb, palju õnne, sul on nimepäev täna. Aga ütleme, et just otsest pühitsemist kingitustega ja nii, seda ma ei teagi. Mina igal juhul ei tunne kedagi sellist.

Aga sünnipäevad?

– Aa sünnipäevad, siis on ikka, sünnipäevad on ikka tähtsad. Ja ütleme meie perekonna komme on, et hommikul pühitsetakse sünnipäeva. Ikka tullakse lauluga tuppa ja pannakse küünel põlema ja soovitakse õnne ja nii edasi. Ja siis on mõni kingitus siis ja. Ja siis muidugi võib-olla, et pärast, kui kõik jälle kodu on tulnd, siis jätkab seda pidutsemist. Aga ütleme, et see esimene nii perekonna komme on, et hommikul kohe.

Läheme ajas niimoodi mitu-mitukümmend, viiskümmend aastat peaaegu tagasi. Kuidas need esimesed aastad siin Rootsis mööda läksid?

– Jah. Need olid väga väiksed ja väga vaiksed. Ütleme, et pärast seda, kui põgenikelaagrist oli välja saanud, ja see oli ju kah nii, et pidi ju ise endale muretsema töö ja ütleme vanematele oli see aeg ju muidugi väga niisugune pingerikas. Seepärast, et sa oled võeras ühiskonnas, võeraste inimeste hulgas, sa ei tunne olusid ja sa ei

³⁹ ing party — pidu

tunne võimused ja sa ei tea üldse, kuhu sa pead minemagi ja ei oska keelt ja nii, et seal on palju probleeme alguses. Minu emal tulid maohaavad ja tema sattus siis haiglasse, üks kolm-neli nädalat. See oli siis veel, kui me põgenikelaagris veel olime. Ja siis kui tema tuli tagasi haiglast, siis oli tema niiöeldud rootsi keele oskaja. Sest ta selle kolme, nelja nädalaga oli siis mingit rootsi keelt säälnud õppinud. Ja pärast, kui aeg edasi läks, muidugi ma hakkasin koolis käima ja nii, siis muidugi see rootsi keele oskamine oli siis nagu minu mure tulevikus, kui oli vaja midagi kirjutada või midagi ütelda või niimoodi. Noh, et kuidas ma nüüd ütlen ja mismoodi ma kirjutan.

Ega keeleõpet ei olnud ju mingit?

– Ei olnud. Sai küll põgenikelaagris, natukene õpetati. Ja Uppsalas juhtus olema üks rootsi proua, kes oli Eestis elanud ja abielus olnud eestlasega. Ja tema siis, meid oli kah üks viis-kuus last siis, kes käisime mõned korrad tema juures ja ma arvan, et kas siis linn maksis talle selle eest või midagi nii, et lugesime natukene raamatust. Aga see oli ikka kõik nii vähe, et kui mina kooli läksin, siis mina ikka põhiliselt, mina küll rootsi keelt ei oskand. Ja siis ma olin nii vana, et ma pidin minema neljandamasse klassi. Ma olin esimese aasta Eestis koolis. Ja teine aasta oli midagi niukest vahepealset. Me käisime kuidagi vahetustega ja kas pool aastat ainult või nii, sest pärast oli koolimaja vaja sõjaväe jaoks ja siis ei olnud lastel enam võimalust koolis käia. Ja siis kolmandamas klassis ma pole nii päriselt üldsegi käinud ja kuna ma nii vana olin, siis ma pidin minema neljandamasse klassi. Ja siis pärast põgenikelaagrist, siis me sattusime Uppsalasse kuidagimoodi, kas siis vanemad, mingit moodi isa siis korraldas seda asja, nii et me sinna saime või. Sest et alguses oli niisukene nõue, et suurlinnadesse ei tohtind põgenikud asuda, ei tohtind Stockholmi, selle peale vaatamata elas terve hulk inimesi Stockholmis. Kas neil siis olid eralood kõik, mina ei tea. Või oli see see, et kui sul oli kindel töökoht, et siis võib-olla võis elada. Aga see niinimetatud võõraste pass, sinna on sisse tembeldatud, et Stockholm, Jötebori⁴⁰, Malmö, säälnud ei tohi elada. Ei tohi.

⁴⁰ r Göteborg

A Lundis tohtis?

– Jah. Lundis ja, Uppsalas kah, mis siis on Stockholmi külje all ka. Et suurlinnadesse ei tohtind asuda. Selle peale vaatamata muidugi on need kohad ju, kus inimesed pärast kogunesid, nii nagu põgenikud praegusel ajal. Malmös on tohutult palju inimesi. Ja nojah, ja siis Uppsalas käis jutt, et eesti kool tuleb. Sest Stockholmis oli eesti kool pääle alanud ja pidi kah tulema Uppsalasse. Nii et see esimene pool aastat, see sügis seal, siis mina niisama käisin ringi ja ootasin seda eesti kooli. Aga siis tuli välja, et seda eesti kooli ikka ei tule ja siis ma olin sunnitud kooli minema ja siis ma tuln, sattusin sinna siis neljandamasse klassi. Oma vanuse tõttu. Ja ma ikka põhiliselt rootsi keelt üldse ei oskand. Nii et ma aind istusin seal ja kuulasin ja ei saand mitte midagi aru, suurtes joontes. Ja ma pean ütlema, et selle poole aastaga ma, minust ei saanud siis veel küll rootsi keele oskajat. Aga suvel ma leidsin omale ühe rootsi sõbranna, kes elas vastasmajas ja siis me hakkasime poisse ühiselt vaatama. Seal oli nimelt üks, ühed eesti poisid, kes seal ikka käisid säääl ühel teisel külas. Ja siis me olime terve suvi selle sõbrannaga koos ja tema põhiliselt õpetas mulle siis selle rootsi keele. Nii et kui ma sügisel kooli läksin, siis ma oskasin rootsi keelt.

Ja siis enam mingeid probleeme keelega ei olnud?

– Ei saa ütelda, et oleks enam olnud. Siis see nagu läks, ütleme nii loomulikku arengut. Et õppis nagu, noh, teistega koos seda, mis siis õpetati.

Kuidas see rootsi ühiskond teid vastu võttis, kuidas see sama sõbranna, see rootsi sõbranna, kas ta vaatas kui välismaalase või põgeniku peale või?

– Ma pean ütlema, et ma ei oska seda ütelda nii tagantjärgi, mis ta vaatas. Aga (.) ta oli väga kena, ma pean ütlema. Mul on väga head mälestused sellest esimesest rootsi sõbrannast, ma pean ütlema. Väga väga nii, ta oli väga kena ja tõesti nagu aitas mind igatepidi.

Kas te saate praegu ka veel kokku?

– Ei. Meie teed on täitsa lahku läinud. Meie kolisime ära ja nemad kolisid kuskile ära ja see, ei seda ei ole üldse enam kahjuks alles.

Ja ma pean ütlema, et mul ei ole kah alles jäänud ühtegi niisukest rootsi klassikaaslast, kellega praegu veel nagu ühendust oleks. Ma ühest kui teisest, mõnest võib-olla tean natuke, seepärast, et kas siis tema vend elab kuskil või niimoodi, et midagi sedamoodi, aga ütleme, niukest otse tihedat kontakti enam ei ole sellest ajast. See on sinnapaika jäänud. Osaliselt kah minust endast, et ma ei ole viitsinud küllalt nii kirjutada ja.

Elu on elu.

– Jah.

Teie käisite rootsi koolis ja teie lapsed käisid rootsi koolis. Nüüd tuleb jälle seesama koolijutt, et kas näiteks teie tundsite pärast, kui lapsed juba koolis käisid, et kool on muutunud?

– Sellest ajast, kui mina ise käisin?

Jaa.

– No küll ta seda on, jaa. Ja ma pean ütlema, et ka selle aja jooksul, kui nad mõlemad käisid, neil on ju vanusevahet on kaks pool aastat, aga kooliaastaid on kolm aastat, et sääl oli ju kah teatud väiksed erinevused. Näiteks, kui minu poeg, kes siis kolm aastat hiljem läks kooli, siis oli üks niisuke periood, kus oli väga palju niukeseid koolitööraamatuid, kuhu pidi täitma, üks sõna, üks lause. Ja kõikides pagana ainetes oli see niuke imelik, ma ei saand sellest kunagi aru, et mis pagana õppimisviis see on, et kus sa ainult täidad sõnu ja täidad ühe lause ja tead niimoodi. Ja kõikides ainetes peaaegu oli siis niisukene täitmise meetod, mis muudeti kaunis ruttu jälle millegiks muuks.

Kas teil oli ka mingi võimalus eesti keelega tegelda, näiteks kas teil oli mingi eesti keele õpetus või kodukeele õpetus sel ajal, kui teie koolis käisite?

– Ei, mitte kooli kaudu. Aga meil oli täienduskool.

Sellest võiks rääkida. Mida te seal tegite?

– Täienduskool, no see läks lihtsalt selle peale välja, et eesti keel, eesti ajalugu, eesti maateadus. Ja siis need täienduskoolid olid natuke erinevad, olenevalt, kui palju neid õpilasi oli, kui palju neid õpetajaid seal oli. Sellepärast et igal pool oli ju kutselisi eesti

õpetajaid, tol ajal, kes siis kohe võtsid oma hõlma alla siis selle eestikeelse õpetuse täienduskoolides. Ja see täienduskool funktsioneerib ju teatud kohtades kuni tänapäevani. Näiteks siin Lundis on niisukene koht, kus täienduskool on ikka veel olemas.

Teie lapsed ka käisid täienduskoolis?

– Jaa, käisid ka täienduskoolis, jaa. Käisid. Ja mis siis see, nojah, tähendab siis laulmine ka. Need on nagu need klassikalised täienduskooliained, millega siis tegeletakse ja nii on see siis alati kõik aeg olnud.

Praegu te olete pensionär. Kuidas siis pensionär oma aega veedab siin Lundi linnas?

– Oi, aeg läheb nii ruttu. Ja siin Lundis on ju võib-olla ebatavaliselt palju niisukeseid eesti üritusi siiski. Kõigepeale vaatamata. Osaliselt tänu sellele kohvikule, sest see kohvik avati ju alles möödunud aastal. Seda niukest kohvikutegevust ei ole varem olnud, aga siis oli selle eest jälle niipalju rohkem üritusi, et ütleme, et võib-olla garanteeritud kaks korda kuus oli Eesti Majas midagi alati. Ja see olid siis erinevad. Näiteks vanasti oli ju ka pensionäridel oli kaks korda kuus, nad käisid iga teine nädal koos, aga nüüd nad on nii palju vanemaks jäänud, et nad ei jaksa enam. Tähendab need, kes seda asja tegema peavad, nemad enam ei jaksa, üks ole. Ja neid on kah nii palju vähem, et nad arvavad, et kui nad kaks korda teevad, nad arvavad, et inimesed ei jaksa kah võib-olla kokku tulla. Siis oli see Lõuna-Rootsi Eesti Maja Ühing, niinimetatud klubi, sellel oli oma kindel tegevus vanasti, mis oli nii ette planeeritud nii kolme aasta kaupa. Ja et siis oli nagu rohkem. Ütleme, ma olen ka hulka aastaid seal klubi juhatuses olnud ja, aga nüüd on, noh, kõike on vähemaks nagu jäänud. Ja kui tahab, siis on ju rootsi poolel ju igasuguseid asju. Kõik need töökojad, kuhu saab minna ja ja midagi kududa või nikerdada või jumal teab mis teha. Nii et tegemisvõimalusi on tohutult palju.

Mis töökojad need on sellised?

– Noh, niuksed ütleme niukene ruum, kus siis on teljed ja mõnel pool on nikerdamisvõimalus olemas ja see on siis mõeldud pensionäridele.

Ja sellest võetakse aktiivselt osa, sellisest tööst?

– Jaa. Jaa. Kui läheb mööda niukestest kohtadest, siis igal pool on inimesi. Ja neid on igal pool, ütleme, siin on kesklinn, aga siin on veel palju neid. Ja säääl minu linnaosas, seal äärelinnas, kus mina elan, säääl on kah olemas üks niisugune koht, kuigi ma säääl iialgi ei käi, aga ma tean, et ta on olemas.

Siin oli juttu nendest Lõuna-Rootsi pensionäride üritustest. Mis laadi üritused need sellised on, mida seal pakutakse, mida te seal teete?

– Kui pensionäride üritus on, siis noh, võimaluse korral on keegi esineja, räägib midagi, mõnda huvitavat juttu. Ja siis on kohvijoomine jutuajamise saatel. See jutuajamine on ju üks peanumber kah, seepärast et meil on väga palju, kes elavad üksinda ja see tähendab, et ega iga päev ei räägi eesti keelt. Iga päev räägid rootsi keelt täitsa garanteeritult. Aga kaugeltki mitte eesti keelt. Sel juhul ma pean helistama kellegile, eks ole.

Jaa. Jah.

– See skautlus, skautlus ja gaidlus on nii vaibunud.

Aga kuidas selle skautluse ja gaidlusega siis omal ajal oli? Just nende katsetega?

– Jah. Et ütleme, säääl on niisuksed ülemaailmsed gaidi- ja skaudi-katsed ja see on juba ka hellakestel ja hundupoegadel on juba omad katsed. Aga meil siis siin paguluses oli siis lisatud kõikidele katsetele niinimetatud eesti osa. Igal katsel, kah juba hundul ja hellakesel oli siis mingid niuksed eesti asjad, mis siis pidi kah ära õppima. Ja see võis kah olla näiteks vanasõnad, mõned vanasõnad, ütleme hellake võib-olla pidi oskama kahte vanasõna ja ühte mõistatust ja gaid pidi siis natuke rohkem oskama juba. Ja siis oli kah niisuksed küsimused nagu, et mis on Eesti pealinna nimi ja niisukeseid asju. Et see oli siis kah natukene ajalugu ja natukene maateadust ja siis me laulsime eesti laule. Nii et see oli siis nagu see eesti osa. Aind et need üle, see üleilmne, ülemaailmsed nõuded pidid kah olema täidetud. Ja siis meil Rootsis õnnestus midagi, mis ma arvan, on võib-olla kaunis ebatavaline, et me kuulusime ju Rootsi Skaudiliidu alla ja Rootsis oli kaks skaudiliitu vanasti. Ja

gaidid kuulusid kõik ühe skaudiliidu alla. Ja see oli see Kristlike Naiste Ühing või kuidas ta nüüd on. Noorte Kristlike Naiste Ühing, see on nihuke pikk nimi. IMKA⁴¹ või IMKA on ta kui Eesti oma, eks ole. Ja siis, aga mehed olid seal natukene ära jagatud, poisid jälle, et ühed kuulusid siia ja teised sinna. Aga siis kuidagimoodi õnnestus pärast pikki läbirääkimisi niimoodi, et kõik eesti gaidid ja skaudid kuulusid nagu ühte suurde ühingusse üle terve Rootsi. Jätkuvalt me kuulusime Rootsi alla, aga mitte siis sinna kohaliku linna alla enam. Ja siis oli nii, et see gaidlik ja skautlik tegevus käis siis muidugi eesti keeles ja oli teatud määral nisuke nõue, ka vahest tihti niimoodi, et kui keegi rootsikeelse sõna ütles, siis pidi kümme ööri maksma. Nii et ka nisukeseid asju oli ja siis võis ka niuke väike konflikt tulla, et vaata, see laps ei oska küllalt palju eesti keelt, et siis me peame hakkama rootsi keelt rääkima ja siis me ei taha teda. Nii et see ei olnud alati nii kerge. Ja juhtkond oli tihtipeale noor. Ma tean, et omast käest, mina olin hellakeste juht, kui ma olin kolmeteistaastane ja see oli muidugi väga liiga noor. Seda ma saan nüüd tagantjärgi aru, et see ei kõlbanud üldse mitte. Aga kedagi teist ei olnud. Ja mul oli kümme hellakest, üks siis iga laupäev käisid minu juures kodus. Ja mina olin siis kolmteist, üks ole. Ja kõige vanem hellake oli üheteistaastane. Ja see oli, see ei olnud mitte kerge, eks ole. Sest mina mäletan, kui need hellakesed siis ära olid läind, nad võib-olla olid kaks tundi minu pool, seepärast et rohkem mu isa ei kannatand välja, seepärast meil oli ühetoaline korter, siis nemad emaga istusid siis köögis niikaua, kui mina pidasin siis koondust lastega seal toas, eks ole. Et siis, kui nad ära läksid, ma mäletan, mul oli peavalu iga kord. Nii et see tähendab, et see käis üle jõu tegelikult. Aga noh, kuidagi sai läbi ja lapsed käisid koos ja nii me siis ajasime neid asju.

Nende rootsi sõnadega, et oli vaja kümme ööri maksta?

– Jah. See oli natuke hiljem siis jah.

⁴¹ ing YMCA = Young Men's Christian Association — Noorte Meeste Kristlik Ühing (NMKÜ)

Aga ma tahtsin seda küsida, et kas te kui te omavahel räägite, siis teil lipsab neid rootsi sõnu kindlasti palju rohkem sisse, kui see kui te nüüd niimoodi mulle linti räägite.

– Jah.

Seda ma olen kõigi puhul märganud, et kõik räägivad kuidagi väga head eesti keelt.

– Jaa. Arvatavasti see on, noh, tõstab oma teadvust nagu mingit moodi. Aga muidu on ju mul ju nii praktilises igapäevaelus, ütleme nii, siis igapäevases jutus ja muidugi oleneb ka, millest räägib, siis oskussõnadest on muidugi puudus. See on täitsa selge. Siis peaks sõnastik kaasas olema, et järgi vaadata. Ja lihtsalt võib ka olla palju sõnu, mida tegelikult teab, aga millegipärast kasutab neid nii vähe, et ei tule lihtsalt pähe sel hetkel, kui vaja on. Aga kui kuuleb teatud sõnu, siis ma ütlen, et väga vähe on, mida ma ei tea või mida ma ei oska või nii. Niukesed Pätsu-aegsed sõnad, kui mina, nii nagu mina ütlen, et ma räägin niukest Pätsu-aegset eesti keelt.

INTERVJUU 6 (N56)

– Jaa. Tere õhtut. Täna on neljateistkümnes veebruar ja me oleme siin nüüd täna õhtu minu juures koos ja sööme natukene pitsat. Ja õieti mina ei söö ju pitsat, et mina olen Malmös juba ära söönud, aga proudad siin ja minu poeg söövad kõik heas tujus, ma vaatan. Ja kes siis mina olen? Jaa, ma olen üks ema, kes olen Eestist tulnud üheksasada nelikümmend neli aastal⁴² ja siis ma olin ainult neli kuud vana, et ma ei mäleta nii palju selle ajast, aga ma olen kolm korda Eestis käinud. Kuuskümmend üheksa ja siis kaheksakümmend kuus ja veel üheksakümmend kolmendal aastal. Ja kuuskümmend üheksa, siis oli Eestis saja-aastane juubel. Laulu pidu ma mäletan. Õigus, jah?

Oli, oli. Jaa.

– Ja ma mäletan, et siis oli teistmoodi ajad Eestis, et siis ma ei saanud ringi sõita kuskil või, pidin seal Tallinnas olema. Aga mu, meil on ju palju sugulasi säääl. Need olid üks auto üürinud ja siis sõitsime ühele saarele. Ja mind, minule pandi siis vanaaegsed riided selga, üks rätik ümber pää, et nad ei pidand nägema, ma olin teistmoodi riides ja ühe teise maalt, nii et natuke väljapool piiri sõita. Ja kõik olid palju toredamalt riides kui mina, mul oli peaaegu häbi, et ma nägin välja nagu niukene vana nõiamoor, kui säääl ringi sõitsin. Ja iga õhtu oli siis katuse pääl oli üks ditektiiv⁴³, kas on de-, ditektiiv öeldakse, kes mind siis, uurija, miilits, jaa. Ja ma talle liputasin ka, sest ma tundsin ennast nii et heal valvel, valve all. Mina olen ära eland välismaal, Ameerikas kuus aastat. Olin abielus Californias ja säääl sündis mul väike poeg, kes nüüd siin lauas ka istub. Ta on nüüd juba kaksteist aastat vana ja ta on vist ennemini siin lindi pääl rääkinud.

On, on.

– Mul on, oli ju nii, et mul oli ameerika mees ja kodu rääkisime siis inglisis keelt ja siis tulime suvel Rootsi, siis oli ju rootsi keel ja siis kodu eesti keel. Minu ema ja isa on ju puht eestlased ja rääkisid

⁴² st 1944. aastal

⁴³ ing detective — detektiiv, uurija

alati kodu eesti keelt meiega. Ja ma olen proovinud siis oma lastega ka eesti keelt rääkida edasi. Aga nüüd see väiksem siin tihti vastab rootsi keeles, aga mu vanem poeg on alati eesti keeles minuga rääkind. Ta ei ole täna õhtu kodu, kahjuks sõitis Stockholmi ühe töö pääle. Aga eks ta siis hiljem räägib või laulab või mis ta nüüd tahab teha või räägib sisse.

Aga võib-olla te räägiksite ise oma tööst natukene.

– Jaa. Mina olen Ameerikas käinud kolm aastat ülikoolis ja siis ma olen kunsti all olnud ja siis ma olen akadeemik, kunstiakadeemias käinud, kus ma olen õppind kriimustaja⁴⁴ umbes eesti keeles, filmi ja televisiooni. Nimi on *professional make up artist*⁴⁵. Ja ma olen olnud väga palju filmides ise ka kaasas. Ma olen töötanud ka nagu statistina. Ma ei tea õieti see nimi eesti keeles.

On küll nii.

– Ja väiksed osad on mul olnud, aga ma olen suurem osa siis kriimustanud ja maskisi teinud ja.

Grimeerinud.

– Grimeerinud. Grimeerinud. Jaa. Ja siis Rootsis ma olen töötanud nagu halastajaõde siin Lundi kliinikus. Ma käisin siin Lundis kõigepealt ülikoolis, kuuskümmend üheksa hakkasin pääle. Käisin kaks aastat ainult. Ja siis ma olin välismaal ülikoolis, õppisin arstiteadust. Aga ma ei õppind valmis kunagi kahjuks. Ja siis ma tulin Rootsi tagasi ja õppisin hambaarstiks. Palju asju olen õppind. Kaks aastat. Ja sääl ka ma ei olnud valmis. Et siis ma kolisin edasi Ameerikasse ja siis sääl alles õppisin. Nii et ma tegin üks lõpp oma akadeemiliste õppimisega sääl.

Sinu kodus on väga palju kunsti. Kas see on teie enda töö ka?

– Jaa. Ma ise olen paar asja. Siin on üks pleksiklaas, mis ma olen disainanud, aga mul on üks arhitekt, kes seda, kahjuks mul, see lamp on vist midagi juhtund, et ta kustub ära. Ta on mudu niuke

⁴⁴ r grimera — grimeerima, jumestama

⁴⁵ ing professional make up artist — elukutseline grimeeriija, elukutseline jumestaja; informant hääldab vastavalt inglise keele hääldusnormidele

särav fluoro, jahah, kontaktis üks viga, fluoroseerande⁴⁶. Niukene väga utoopiline kunst. Ja siis, ja need säääl, need on näitavad, mis ma olen akadeemias mu lõpu, need mille pääl ma olen olnud, teater. Ja lissensid⁴⁷ lihtsalt, mille pääl, filmi ja teatri. Ma olen kõik need osad teinud ja tavaline. Ma ei tea, kuidas ütelda, salong *make up*⁴⁸. Ja siis, see on nagu kui teed maskid ja natukene niukseid asja. Jaa see on rohkem ka nii plastik. Ütleme, et teed.

Aa, plastikkirurgia?

Jaa. Mul on raske ütelda see eesti keeles need sõnad. Leiteks⁴⁹. Niukesed kummimaskid ja kõiksugused. Ja jipsiga⁵⁰ ja. Lihtsalt, et töötan laboratooriumis ja teen need, nii inimeste pealt trükin maha üks niukene, jipsiga ja siis pärast teen kummimask selle järgi. Jah. Jaa, ja nii nagu juuksed niuksed kummi alla nii, et nagu ei oleks, ilma juukseta.

Ja, ja.

Nii.

– Aa õieti see on üks kummimüts nagu kui ujuma lähed umbes näeb välja. Siis anda see illusioon, et inimene on ilma juukseta. Ja ma olen ka siis teinud habemesi igasuguseid, pikki ja lühikseid. Ja mustašisi⁵¹. Nii edasi. Ise ma värvin ka mõnikord õlis. Nüüd mul ei ole, õlivärvidega, mul ei ole selle jaoks just olnud nüüd. Minul on üks ema, mis värvib patju ja siis niukseid siidi pääle ta värvib ja niuksed ehtsed värvid selle jaoks just.

Kus tema on õppinud? Eestis omal ajal või?

– Ei, ta on siin õppind seda ise. Ja tema värvib ka palju ilusaid pilte. Peate kord tema juurde minema külla. Temal on oopis rohkem, minul ei ole nii palju pilte alles enam. Minu koer istub siin ja vaatab kuis sööte. Jaa? Mida ma siis veel teile räägin siin?

⁴⁶ r fluorescerande — helendav

⁴⁷ r licens — litsents

⁴⁸ ing make up — jumestus

⁴⁹ ing latex — lateks, kautšukitaime piimmahl

⁵⁰ r gips — kips

⁵¹ r mustasch — vuntsid

Reisidest. Reisidest.

– Mu viimane reis oli Eestis, kui Eesti nüüd vaba oli, mis on huvitav üldse rääkida. Ja ma leidsin, et suur vahe oli nüüd Eestil, kui kõik poed on sääl teistmoodi. Vanalinn oli ju kõik ilusaks värvitud. Üldse see vanalinn Eestis mul väga meeldib. See on väga huvitav. Mina ise olen ju Pärnus sündind.

Ahaa.

– Jaa.

Pärnus sugulasi ka on?

– Jaa, mul on sääl üks ema õde. Tema on ülikooli, mitte ülikooli pääl, aga jümnaasiumi⁵² historia⁵³ õpetaja, ajalugu õpetaja. Jah. Elab seal Niidu pargis. Sääl on väga ilus, ma leidsin.

Pärnu on nii ilusaks tehtud ja koristatud.

– Jaa, jaa. See on väga väga ilus. Mina olen ju reisinud, ütleme nüüd Aafrikas, kui mu vanem poeg, mis nüüd on kakskümmend kolm, olime Aafrikas, kui ta üks aasta vana oli.

Võib-olla temast siis rääkida. Mida ta seal Stockholmis teeb?

– Ma ei tea, kas tal meeldib väga, et ma ta kohta räägin.

Nojah.

– See oli niimoodi, ta oli Prantsusmaal üks aasta ja õppis prantsus keelt. Ja siis ta sai, ta oli varem natukene töötanud mõne niukse, MTV's reklaamtöösi teinud, riidedega näidanud. Ja siis ta sai sääl, tal oli agentuur⁵⁴ ja siis ta sai paar tööd. Ja siis ta läks Itaaliasse edasi, siis tal läks väga ästi, sai Vogue'i ja mõned veel lehed, kus ta on olnud. Aga see on ainult niukest lühikest aega, aga ta nüüd proovis veel see semester ja siis ta akkab oma ekonoomiaga⁵⁵ edasi. Lundi ülikoolis pidi akkama edasi õppima. Jah.

⁵² r gymnasium — gümnaasium

⁵³ r historia — ajalugu

⁵⁴ r agentur — agentuur

⁵⁵ r ekonomi — majandus

INTERVJUU 7 (N52), (N21)

Täna on neljapäev, me istume Lundi ülikooli soome-ugri instituudis ja minu vestluskaaslasteks siin on ema ja tütar. Kõigepealt ma ütlen emale, et ole kena ja räägi midagi natuke iseendast.

– Ma olen viiskümmend kaks aastat vana, ma olen Eestis sündinud ja tulin siia oma vanematega tuhat üheksasada nelikümmend kaheksa. Ma töötan nüüd sekretärina arstirohuettevõttes Lundis, olen seal olnud kuus aastat tööl. Mul on pääle gümnaasiumi lõppu ülikooli väljaõpe, siin Lundi ülikoolis õppisin ma majandusteadust. (N52)

No nii, kes sina oled?

Ma olen kakskümmend üks aastat vana ja ma olen ju muidugi siin Rootsisis sündinud, aga ma olen, või me räägime eesti keelt kodus. Ma käin nüüd koolis [seal], see on üks väike koht Lundi väljapool ja õpin (.) gümnaa või see on üht moodi gümnaasium, aga mitte päris. Aga kui ma olen valmis kooliga, siis mul on gümnaasiumi väljaõpe. (N21)

Aitäh. Nii, sinu harrastused, hobid, millega sa tegeled siis, kui sul veidi vaba aega juhtub olema?

– Oi oi oi, see on päris raske. Mul ei ole mingi niuke täitsa just, et just see on minu hobi, vaid ma teen täitsa palju eri asju. Kõige rohkem ma kohtan sõpru ja mis me teeme, ma ei tea, me käime kohvikus ja me räägime ja. ma ei tea. (N21)

Kas su sõbrad on eestlased või rootslased?

– Mul on mõlemaid. Nüüd viimased aastad, siis ma olen päris palju eestlastega läbi käinud. (N21)

Sa oled käinud ka eesti noorte laagris?

– Jah, seda ma olen teinud. (N21)

Räägi mulle midagi natukene nendest laagritest.

– Jaa, see oli tore, aga see oli kaua tagasi nii, et ma käisin, üheksakümmend neli ma olin esimest korda Ojamaal ja siis ma olin seal, ma arvan, kuus aastat järjest või midagi ja see oli väga tore. See oli tõesti, see oli kuu aega suvel ja siis oli, jaa. (N21)

Mida te seal tegite?

– Me olime, jaa, me büüsasime⁵⁶ päris palju, tegime, tegime lollusi ja siis me tegime sporti ja laulsime ja rääkisime ja tantsisime ja kõik, mis teeb, kui on laps. Jaa. (N21)

Kus te seal elasite?

– Me elasime, seal on niuksed vanad majad, mis on, ma ei tea, kui vanad on, nelikümmend või. (N21)

– Kole vanad, sest mina olin seal noorena olin samas Ojamaal. (N52)

Tõsi ka, jah!

– Kui ma olin kümme aastat vana. (N52)

Missugused need majad välja näevad? Ükskõik kumb teist räägib.

– Need on, ee (N21)

– Kahekordsed. (N52)

– Jaa, kahekordsed. Valged. Ja niuke, mis selle nimi on, kross, ei? (N21)

– Ei, krohv. (N52)

– Krohv? (N21)

– Krohv. (N52)

– Krohv. (N21)

– Jaa. (N52)

– Mis on müürbrüük⁵⁷. (N21)

– Ja, jaa. (N52)

– Nad lõhnavad väga väga erimoodi seal sees, väga hea lõhn. (N21)

– Aa, suve lõhn, jaa. (N52)

– Jaa. Ja siis. (N21)

Peale nende Ojamaa laagrite, kas sa

– Leerilaagris olen ka käinud. Ja see oli, mis selle nimi on, mis selle nimi on? (N21)

– Metsakodu. (N52)

⁵⁶ r att busa — mürama

⁵⁷ r murbruk — mört

– Metsakodu, jaa. Ja see oli tore, see oli ju leeriõpetus eesti keeles. See oli kolm nädalat. Üks suvi. Ja see oli tore, huvitav, et olla laagris. Ja seal oli ka palju neid vanu sõpru, kes, keda oli õppinud tundma siis Ojamaal enne. (N21)

Kas sul on nendega praegu ka, kas te teete midagi koos?

– Kui ma käisin Eestis suvel, siis ma kohtasin päris palju nendest, kui oli see Rock Summer, siis ma kohtasin päris palju. Aga siis siin Lundis me oleme, ma ei tea, kui palju, me oleme seitse, kaheksa tükki, kes, ja mõned neist käisid ka seal ja me saame kokku niimoodi. (N21)

Sa olid Rock Summeril?

– Jah. (N21)

Jaa, no mis muljed sul sellest Rock Summerist jäid?

– See oli tore, see oli väga tore, see oli mu esimene kord Eestis. (N21)

Üleüldse?

– Jah. Nii et, juu, see oli tore. Kui me tulime sinna, ma olin ootand, et see pidi olema täitsa teistmoodi, kui tulime just Eesti, aga aga see oli (.) see oli väga teistmoodi, kui seda, mis ma olin arvanud. (N21)

Aa, mida sa arvasid, missugused olid sinu ootused Eestiga seoses?

– Ma uskusin, et see pidi olema rohkem, rohkem nagu Rootsi. Et, sest kõik on rääkinud alati, et oh, see on muutunud nii palju ja see on nii moodsaks jäänud ja niimoodi, aga, ja siis kui ma tulin, siis ma uskusin, et oi, siis on vist nagu Rootsi või Soome või, aga see oli ju täitsa teistmoodi. (N21)

Mis seal teistmoodi oli?

– Ma ei tea, teed olid täitsa või autod sõitsid täitsa sassi nagu tänavatel ja seal ei olnud, ja teed olid katki ja majad kulunud ja oli päris hall, kuigi oli suvi. Ja siis oli hall. Ma ei tea, mul meeldis väga, ma olin nii rõõmus, et see ei olnud, nagu ma olin oodanud. (N21)

Aga inimesed?

– Kenad. Ei, see oli nii tore, et nii paljud või et kõik rääkisid eesti keelt. See oli täitsa imelik tunne. (N21)

Kas sa said tuttavaks ka nende kodueesti noortega?

– Ei, seda me ei saanud, sest et me olime ju nii palju, kes olime seal koos. Aga muidugi rääkis ju nendega ja niimoodi, aga ei olnud ju nii, et ma ei, mitte nii, et me saame kokku pärast või niimoodi, et kirjutame kirju üksteisele või nii, nii ei ole üldse. Aga see oli tore, see oli väga tore. Ja ma käisin Eestis suvel või ei, nüüd talvel, vana-aasta või nüüd uue aasta, vana-aasta õhtul. (N21)

Jah? Kus sa olid siis?

– Siis me olime ka Tallinnas. Ja see oli ka üks kamp siin Lundist. (N21)

Aind noortega käisite siis?

– Jah. (N21)

Eesti noored olid?

– Jah. (N21)

Ahah, kuidas te veetsite seda vana-aasta õhtut?

– Oo, me käisime kõige enne söömas ühes restoranis, siis me olime viis tükki, kõik siin Rootsist. (N21)

– Mis restoranis te käisite? (N52)

– Me käisime (..) Eeslitall. (N21)

Mis te sõite, on sul meeles?

– Jaa. See oli väga lõbus, sest et me pidime tellima, me pidime tellima, siis keegi tellis ahjus tehtud kartul seene millegiga. (N21)

– Mögin on. (N52)

– Stüüvning⁵⁸ või midagi. Ja siis, kui söök tuli, siis oli keedetud plärts, plärts ja seenekaste ainult ja see on vedel, jah, nagu seenesupp umbes ja keedetud kartulid ja. Aga mis mina sõin, ma sõin mingi liha, ma ei tea. Ja siis me istusime seal ja see oli väga pidulik tunne. Jõime šampust ja, ja oli tore. Ja siis pääle seda me läksime (..) oota, mis selle nimi on, Von Krahli teater või, seal see, siis me

⁵⁸ r stuvning — hautis

olime seal terve öö ja terve hommik. Ja siis ma sain peksa hommikul. (N21)

Misasja?

– Oli see see hommik või? (N52)

– Jah, seda võib-olla ei või rääkida? (N21)

Võib küll rääkida.

– Okei. Sest et mina ja üks [tüdruk] Göteborgist, me käisime hommikul, me olime teel ühe sõbra juurde ja siis me, me käisime ja rääkisime ja naersime ja siis äkki siis tuli, siis käisid paar inimest meie taga ja siis nad tulid meie ette ja oli kaks noort meest ja siis üks naine. Ma ei tea, nad olid võib-olla kolmkümmend või midagi. Ja siis äkki nad hakkasid nagu boff boff⁵⁹. (N21)

Jah?

– Lööma ja tõmbama ja niimoodi. Ja see oli täitsa imelik tunne. Me muidugi, ja siis ja siis nad lõid või see tädi, need poisid ainult vaatasid, aga see tädi nagu lõi ta maha ja alguses ma ainult seisin ja vaatasin, et oi, mis juhtub nagu, ei saa midagi teha, sest jääb täitsa paralüüeeritud nagu, ei ole, see on täitsa ootamatu. Ei jõua reageerida. Ja siis pärast, siis ma proovisin nagu teda ära tõmmata. Ja siis [ta] oli saanud jõledalt peksa, tal oli täitsa sinine silm. Ja siis nad lõid mind ka, et me olime mõlemad täitsa. (N21)

Aga miks?

– Ma ei tea, me ei olnud mitte midagi teinud. (N21)

– Aga räägi mulle. (N52)

– Võib-olla sest, et ma ei tea, [tema] isa tuleb Aafrikast ja ta on mulatt. (N21)

Aah.

– Ma ei tea, kas võib-olla oli see, aga see tädi, ta rääkis vene keelt, aga need kaks meest, nad ütlesid, no ta rääkis meiega vene keelt, karjus meile vene keeles, aga need ja siis pärast lõpupoole, siis need kaks poisi karjusid meile niimoodi, et jookske nüüd, jookske nüüd. Ja siis me jooksime minema. Aga see oli täitsa imelik. Aga nad ei võtnud midagi, või siis nagu meil oli ju kott ja ja meil oli

⁵⁹ r boff boff — põmm põmm

fotoaparaat ja meil oli raha ja meil oli kõik, aga nad ainult, see tädi tahtis ainult meid peksta. (N21)

Kas sul on veel midagi ilusat meeles sellest vana-aastaõhtust?

– Jaa, muidugi, aga see oli uuest aastast. Muidugi, jaa. Mul oli tore kogu see aeg, mis. Aga seal oli nii külm, see oli natukene, aa see oli mõnus, see oli päris talv, aga seal oli väga ilus. Juu, oli tore. (N21)

Jah, hea küll. Ma küsin sinu käest veel midagi. Ma küsin seda, praegu sa õpid gümnaasiumis veel?

– Jaa. (N21)

Mida sa hakkad tegema siis, kui sul gümnaasium seljataha jääb?

– Ma tahaks õppida rootsi keelt ja see sprookvetenskaap⁶⁰ mis on, keele, keeleteadus. (N21)

Jaa.

– Ja võib-olla lingvistiik⁶¹. Ma ei tea, mis see on eesti keeles. (N21)

Lingvistika.

– Jaa. Ja siis, aga ma tahan ka õppida rootsi keelt ja inglisi keelt, et mul on nagu need korralikult, et ma oskan. Ja siis ma ei tea. (N21)

Kas sa kujutad ette, et sa hakkad tööle õpetajana või?

– Ei, ei, seda ma ei usu. Ei, mitte lastega tegeleda, ei. (N21)

Miks sa lastega ei taha tegelda?

– Ei, seda ma ei taha. Aga ma tahaks töödada võib-olla nagu ajakirjanik millel alal, ma ei tea. Või keeltega, ma ei taha, ma ei taha rääkida, ma tahan nagu töödada keeltega, mitte et ma tarvitan neid, vaid ma kirjutan nende kohta. Nagu keelte ümberringi. Ma ei tea päriselt. (N21)

Kas sa tahad õppida Lundis?

– Ei, ma tahan Stockholmis õppida. (N21)

Jah? Kodust ära?

– Ei, ma elasin Stockholmis pool aastat nüüd, ma tulin just tagasi talv või jõuluks ja Stockholm on väga tore linn. Lund on nii väike,

⁶⁰ r språkvetenskap — keeleteadus

⁶¹ r lingvistik — keeleteadus, lingvistika

kui on elanud siin nagu terve elu, kakskümmend aastat, siis tunneb ja teab kõik ja, ma ei tea, siin on päris väike, Stockholm on palju toredam, palju rohkem inimesi ja nii. Nii et. (N21)

Et sõidad Stockholmi?

– Jah. (N21)

Selge.

Millal sina õppisid Lundis? See oli mis aastatel?

– Mu eksam oli valmis kuuskümmend neli, kuuskümmend kuus vist või ma pole päris kindel. (N52)

No siis umbes kolmkümmend aastat tagasi?

– Jaa, jaa. (N52)

Mind huvitab see, kas Lundi ülikool kolmkümmend aastat tagasi, kas ta oli samasugune nagu praegu?

– Ta ei olnud ju üldse nii suur, nagu ta on praegu, palju vähem oli üliõpilasi. Hooned olid teised. Meil olid loengusaalid olid siin nendes saalid või kus haigla oli vanasti, seal olid meil loengusaalid ja oli palju vähem üliõpilasi muidugi. Aga ütleme, üliõpilane on ju kindlasti siis ka olnud ja siis oli ju väga aktiivne eesti üliõpilaskond oli Lundis, palju eesti üliõpilasi. (N52)

Aga mida te seal tegite eestlastega koos siis?

– Pidutsesime.

Ahah.

– See oli ikka see, mis oli see kõige tähtsam asi. (N52)

– Nagu meie siin nüüd? (N21)

– Jaa, jaa. Eri, eri nimede all, eks, eri sorti peod, aga nad olid, ütleme, põhimõtteliselt ikka. (N52)

No mis nimede all need peod olid?

– Need olid siis kevadball ja siis oli sügisball ja siis oli jõulupidu ja see oli, aga see oli söömine, joomine, tantsimine, ee, siin oli üliõpilastel oli teatriühing, kus mängiti teatrit, oli. Ma ei olnud kunagi ise teatrimängimises kaasas, aga ma olin ju pea, tagapõhjas. Inspisient⁶² või niimoodi, seda tööd ma tegin ja, ja üliõpilaskonnas ma

⁶² r inspicient — inspitsient, näitejuhi abi, lavatehnika korraldaja

olin vist sekretär kunagi. Seal oli, ütleme, see formaalne töö, niuke juhatus ja nii, et seal olin ma juhatuse liige ja sellega tegutsesin ja. (N52)

Kas sa oled pärit ka Lundist, selles mõttes pärit noh, pärit oled sa muidugi Eestist, Tartust, aga kas sa oma lapsepõlve veetsid Lundis?

– Jaa, ma käisin Lundis koolis, kui me tulime Rootsi, siis me tulime, mu isa oli loomaarst ja ta sai siia ühe väljapool Lundi ta sai ühte kohta töö ja sealsamas töökohas oli kogu see aeg tööl. Ja see tööpaik muutus natuke siin Lundi ümbruses ja siis me kolisime nagu kaasa, aga see oli kogu aeg siin Lõuna-Rootsis. (N52)

Ja kas sina oled kogu oma praeguse elu siis Lõuna-Rootsis veetnud?

– Ei ole, ma olen olnud ära ka, ma olin, aasta aega ma olin Ameerikas, peale selle, kui ma olin ülikooliga valmis. Ja ma olin, kaks ja pool aastat ma elasin Austraalias ka. Pääle seda, kui ma, ütleme, otse pääle Ameerika elu, siis ma olin ära. Aga siis ma tulin tagasi jälle, tuli koduigatsus, perekond oli mul kõik siin, mul ütleme ema-isa ja õde ja vennad ja siis. (N52)

On sul suur perekond, palju sul õdesid-vendasid on?

– Mul on õde ja mul on, mul oli kaks venda, aga üks vend on nüüd surnud, nüüd mul on üks vend nüüd alles. (N52)

Kas nende peredes on ka lapsed?

– Nende peredes on ka lapsed, jah. (N52)

Kuidas seal eesti keelega on?

– Mu õe peres räägitakse eesti keelt. Aga mu vendade peres ei räägi lapsed mitte eesti keelt, kuna mõlemad vennad on rootslannadega abielus. Nii et seal oli siis rootsi keel, mis oli kodukeel. (N52)

Jaa. Kus sa siis praegu töötad ja mida sa teed?

– Noh ma olen, see on arstirohuettevõtte, see on, see on siin Lundis ja ma olen töötand seal sekretärina ühes osakonnas, väike osakond, nüüd on nad kolm tükki. Ja meil on välismaakontaktid, ütleme,

teiste arstirohuettevõtetega nii Rootsis kui ka välismaal, kes, ütlemekellega me tahame koostööd millegimoodi etableerida⁶³, kes meie, meiega kontakti võtavad ja niimoodi. Nemad pöörduvad kõigepealt meie osakonda. (N52)

Kas teil on kontakte ka Eestiga?

– Ei ole. Jah, meil ei ole olnud, meie ettevõttel olid, mingid uurimused tehti Eesti haiglates, aga ma arvan, et need lõppesid ära ja nüüd vist ei ole. Kas proovitakse etableerida kudagiviisi, aga sellest ma ei ole, ei ole angažeeritud⁶⁴ mitte. (N52)

Ja milles seisneb konkreetset sinu töö?

– Minu töö on täitsa niuke tüüpiline sekretäritöö. Kirjutan palju, või mitte nii väga palju, aga kirjutan kirja, telefakse, ma vastan telefonis, ma planeerin reise, vastuvõtte, külaliste vastuvõtte, hotelli kinnipanemisi, koosolekuid, koosolekuruumid, söögid, joogid. Noh, kõik niuke asi, mis seal ja sellega nagu ühenduses on. (N52)

Kui ma küsisin sinu käest sinu keeleoskuse kohta, siis sa ütlesid sellise keele nagu jaapani keel.

– Jaa, jaa. (N52)

Kust see huvi?

– Vaata, Jaapani huvi mul on alati olnud. Aga et see nagu konkreetset, et ma hakkasin õppima jaapani keelt, tuli sellest, et ma enne, kui ma siia arstirohuettevõttesse tulin, ma töötasin autofirmas, autoimportfirmas ja meie firma importis Honda autosid Jaapanist ja seal ma olin kaua tööl. Ja siis ma hakkasin jaapani keelt õppima ja siis mulle isegi, ma käisin kolm korda Jaapanis selle ühe töö ajal ja siis ma sain nagu oma jaapani keelt natuke harjutada ka. Rääkida ja lugeda jaapani keeles ja niimoodi. (N52)

Kas sul on praegu ka need Jaapani kontaktid?

– Ei ole. Ei ole. See nagu, seda oli raske üleval pidada. Nii et, jaa, nagu ma nüüd mõni üksik sõna ma oskan veel, aga see on väga vähe. See on üks niuke teistmoodi täielikult keel, nii et seda sa

⁶³ r etablera — asutama, sisse seadma

⁶⁴ r engagerat — hõivatud; lepinguliselt seotud; palgatud

pead nagu rääkima ja kogu see aeg elus hoidma, muidu see kaob ära. (N52)

Vaat, sinu tütar tahab Stockholmi, et Lund on väike.

– Jaa. (N52)

Mida sina sellest arvad?

– Mingu, mingu. (N52)

Sulle ei ole Lund väike?

– Mitte nüüd, aga ta oli ju mulle loomulikult väike, kui ma siit minema panin. Ma läksin ju kohe kaugemale, ma nagu ei tahtnud, jah, siis ta oli väike. Aga siis oli päris mõnus tagasi tulla, eks, kui ma tagasi tulin ja. Ja ma olen alati väga palju reisinud. Ka pääle seda, kui ma Lundi tagasi tulin, ikka, ütleme, suveti käinud reisimas ja pikka, noh, korralikke reise nagu teinud. (N52)

On sul mõni selline huvitav reis olnud hiljaaegu näiteks?

– No mis me tegime [tütrega] koos, siin oli ju kaheksakümmend üheksa, üheksakümmend, kui oli ESTO Austraalias, siis me käisime seal näiteks ja siis me olime Bali saarel ja. (N52)

– Singapuris. (N21)

– Jah, Singapuris ja Jakartas ja kus me olime. Ja see oli väga huvitav reis. Ja siis paar aastat tagasi me käisime Ameerikas ka. New Yorgis mul on sugulasi. Ja siis üürisime auto ja sõitsime autoga ringi Põhja-Ameerikas ja et jah, see oli päris põnev. Aga nüüd, nüüd minu kõige põnevamad reisud on nagu Taani. Mul pole vaja kaugemale minna, ma lähen Taani ja siis ma olen kunstist huvitatud ja siis ma käin kunstimuuseumites ja vaatan arhitektuuri ja niukseid asju ja siis pole väga kaugele vaja minna. (N52)

Ma olen, jah, sellest aru saanud, et Kopenhaagen on tõesti siin Lõuna-Rootsis nagu mingi Meka, kuhu pidevalt tehakse palverännakuid.

– Jaa, jaa Kopenhaagen ja ka põhjapoolse Helsingöör⁶⁵, kus on see väljapoolse Helsingööri on Louisiana kunstimuuseum, moodsa kunsti muuseum. (N52)

⁶⁵ taani Helsingør

Vaat see on koht, kuhu ma tahaksin väga minna ja kuhu mul ei ole veel õnnestunud minna. Räägi mulle natukene sellest.

– Louisiana on, alustas see, kes seda tegi, see on üks Jenseni-nimeline taanlane ja tema hakkas moodsat taani kunsti sinna koguma ja tal üks villa oli, kus ta seda alguses tegi ja siis see on järjest välja ehitatud ja suuremaks tehtud ja need kogud on ju suuremaks ja suuremaks ja. Ja nüüd ta on ju üks Põhja-Euroopa kõige suurematest ja tuntumatest moodsa kunsti muuseumitest. Just nüüd ja, nojah, eri suured kunstnikud on seal oma näitusi või nende näitusi on seal peetud. Just nüüd on seal mingi, mis seal on, disaininäitus vist. Euroopa disaini näitus või midagi niimoodi on nüüd. Ja siis seal on permanentsed näitused, nii et seal on alati huvitav käia. Ja siis see on väga ilusa koha peal, mis niimoodi mere ääres üleval kõrgel ranniku peal ja siis sul on vaade üle Öresundi ja kui siis päike paistab ja purjekad, purjepaadid on siis mere peal. Ilus park on ja suured puud ümberringi ja see on fantastiline koht. Ja siis seal on väike restoran, kus saad hästi taani sööki süüa ja klaas veini võtta või õlu võtta. See on niuke päevane väljasõit, mis on väga väga tore. (N52)

Kas taani söögid erinevad nendest rootsi söökidest?

- Jaa. Teevad küll. Taani söögid on (N52)
- Natuke põnevamad. (N21)
- Jaa. (N52)
- Kuigi nad on samad. (N21)
- Nad on, jaa, nad on teistmoodi vürtsidega tehtud ja nad pole nii magusad kui rootsi söögid, jah, seda nad ei ole. Jaa, seal on, ütleme, liberaalsem alati olnud, et saad õlu juua igal pool, saad veini võtta, klaas veini võtta. Rootsis on ju see palju palju rangema korra all olnud, niuke restoranis käimine. Nii et jah. (N52)

Praegu, sellel aastal on ju Kopenhaagen Euroopa kunstipealinn.

– Jah. (N52)

Kas sa tead ka, mis seal kavas on?

– Seal on, ma just olen vaatanud programmi, seal on jube palju igasuguseid kunstinäitusi. Nüüd nad pole nii palju veel jõudnud. See Louisianas, see disaininäitus on nagu üks osa sellest, see

kuulub sinna juurde, aga siis nad avavad lõuna pool Kopenhaagenit ju uue moodsa kunsti muuseumi, kus tulevad siis suured näitused ja. Ja üleüldse terve Kopenhaagenis ehitatakse ümber vanu vabrikahooneid ja sadamas niukseid, noh, lagerlokaale⁶⁶. (N52)

Ladusid.

– Ladusid jaa, kus tehtakse eri sorti näitusi, nii et seal on palju põnevaid asju käigus. Ainult kui nüüd jää kaob, et üle saab korralikult. Nüüd on ju raske üle saada. (N52)

⁶⁶ r lagerlokale — laoruume

INTERVJUU 8 (N52)

On kahekümne teine veebruar, kell on viis läbi, nüüd on kell viis läbi kaksümmend minutit. Võib-olla te natuke räägiksite iseendast. Kes te selline olete ja missugune teie perekond on, kus te töötate ja nii edasi, nii edasi.

– Mina sündisin Eestis, Pärnus, nelikümmend, mais nelikümmend kolm. Vanemad põgenesid minuga siia oktoober nelikümmend neli. Ja siis elasime suurema aja Kesk-Rootsis, Norršöpingus⁶⁷ kõige kauem. Ja kui ma olen gümnaasiumi lõpetand, läksin aastaks Hispaaniasse, et oma hispaania keelt parandada. Siis kohtasin ühte saksa meest seal ja selle tõin Rootsi tagasi ja peale selle tulin Lundi õppima. Ja siis õppisin ja olin vahepeal inglise ja saksa keele õpetaja. Aga siis, kui olin seda kolmteist aastat olnud ja mul poeg oli juba täiskasvanuks saanud, siis tüdisin ära ja nüüd olen iseseisev ettevõtja.

Kena. Küsin veel seda ainult nende keelte kohta, mis teil perekonnas koduseks keeleks oli?

– Koduseks keeleks, kui kodu elas in isa-emaga, oli muidugi eesti keel. Ja kui ma pärast abiellusin, siis oli alguses ju peaaegu ainult saksa keel, kuna tema ju rootsi ja eesti keelt üldse ei oskanud, aga hiljem, kui [poeg] juba paariaastane oli, siis vanavanaema tõttu õppis ta ju kiirelt eesti keele ära.

Te olete kindlasti palju reisinud, jah?

– Euroopas kõige rohkem. Nüüd ma käisin üle jõulude olin üks kuu, teist korda juba Guatemalas.

Sellepärast te nii pruun oletegi, jah?

– Nojah, seal muidugi ma olin ju väljas kogu aeg, palju soem kliima kui siin. Nii et mul oli poeg seal kolm aastat, siis käisin seal kuu aega külas ja meil oli ka töö seal. Panime ühe pagari, siuke, kus sügavkülmetatud leivad ja koogid on. Ja kõik masinad läksid siis Euroopast meie läbi sinna.

⁶⁷ r Norrköping

Kas see on teie äri?

– Sellel, temal on see jah. Küpsise, küpsismasinad ja pagari-
masinad ja nii. On, ütleme, mu mehe tõttu nüüd, eks ole, loomu-
likult, kuna tal kõik need kontaktid on olemas ja siis teen ma seda
kaasa, kuigi et mina olen oma firma omaette teinud.

***Ahah. Kuidas seal Guatemalas siis oli? On nendele pagari-
toodetele suur nõudmine?***

– On küll. Sellepärast et, ütleme, üks kolmkümmend, nelikümmend
aastat tagasi, siis olid inimesed seal harjunud, ütleme, hea leivaga
nagu Euroopas on, kellel kooruke on ja niisukesed asjad. Vahepeal
on see väga viletsaks läinud, kuna kõik on tulnud Ameerikast. Eks
ole? Nõndanimetatud sändvitsileib⁶⁸, kui sa ta ära röstid, siis on ta
võib-olla hea, aga muidu mitte. Ja selle ajal tuli ju väga palju,
ütleme, saksa ja šveitsi pagareid sinna, aga lapsed ei võtnud üle ja
see kadus ära nii, et sellepärast on see, ütleme, leivakultuur madal
seal olnud. Kuigi et inimesed teavad, kuidas nad välja peavad
nägema tänapäeva kõik need bagetid⁶⁹ ja need prantsuse pikad
saiad ja nii. Aga nad ei saa seda kvaliteeti. Aga siis viisime ahjud
siit Rootsist, sest nendel need nõuavad palju auru ja nüüd teevad
nad, nagu siin peab olema.

***Kuidas siin Rootsist leivakultuur on kah? Siin müüakse küll väga
erinevaid leibasid.***

– Jaa. Rootsist võib ütelda, et leivakultuur on ju väga palju tõusnud.
Kui ma laps olin, siis olid ju ainult väga magusad siirupileivad.
Aga tänu sellele, et nii palju välismaalasi on tulnud Rootsi, nende,
ütleme, neljakümne aasta jooksul, on ka leivad ja leivakultuur
tõusnud.

Kas siin eesti leiba ka saab?

– Saab küll, kogu aeg on saanud. Siin on kogu aeg eesti pagarid
olnud. Ja Lundis on üks pood, kus müüvad ka eesti leiba. Alati on
eesti leiba olnud. Ma olen, nüüd meie kodus sõime alati eesti leiba,
mitte rootsi, seda magusat leiba.

⁶⁸ ing sandwich — võileib

⁶⁹ pr baguette — prantsuse pikk sai

No praegu ju tahetakse väga vist osta seda täisteraleiba, et oleks terakesed ka sees.

– Nojah, see on see ka siuke moeasi, vahel on see ja paar aastat hiljem aga on inimesed tüdind, keegi ei taha seda. Nii et see on ka siuke moeasi. Siin üksvahe oli ju, et pidi hirmus palju kaera sööma, sellepärast pidi südamele hea olema ja ei tohtinud üldse rasva süüa ja nii edasi ja nii edasi. Aga see on ka iga teine aasta on midagi uut.

Missugune leib teile endale maitseb?

– Minule maitseb muidugi eesti leib, kui see õige sort on. Ja mis mul väga ka meeldib, on saksa leivad, sest minu meelest on siiski sakslastel kõige parem leib. Need on need suured siuksed leivad tehtud vanamoodsas ahjudes, tõmbad välja, siis lõikad seda.

Ahah. Aga kuidas siis selle saiaga on?

– Saiaga, magusa või valge saiaga või üldse?

No ütleme saiaga, selle valge nisujahust saiaga?

– No nisujahust saiaga, kui ma nisu üldse valget saia süüa, siis on see alati nagu, ma ütlen, need prantsuse nagu, noh, need bagetid, üks ole, need pikad, kus on ainult jahu ja vesi sees.

Seda ju siin Lundis süüakse väga palju või?

– Jaa. Seda süüakse praegu üle terve Euroopa, üle maailma õieti hirmus palju.

Kas te olete kusagil saanud mõnda sellist eriti huvitavat leiba või saia?

– Huvitavat ja huvitavat.

Sellist noh mitte tavalist.

– No ikka saab neid vahetevahel väiksemates pagarites. Kasvõi mõnes väikeses Itaalia külas. Kasvõi Prantsusmaal. Või. Need on ju muidugi väga erinevad. Nii et seal Guatemalas süüakse ju mitte niipalju leiba, vaid seal süüakse ju need, ah, mis nende nimed olid, tortiljad⁷⁰ ju. See on maisijahust või nagu pannkoogid õieti, üks ole. Ja ütleme tavalik, vaene guatemalaalane ei süüa ju üldse leiba, ta süüab oma tortiljasid, sest see on nii lihtne teha, see ei

⁷⁰ hisp tortilla — mehhiko õhuke maisijahukarask

maksa ju, maisijahu, maisi on seal palju ja veega ära segada ja siis on hoopis niisukesed pannkoogid. Nad võivad väga head olla, aga võivad ka väga sitked ja hallid olla. Nii et see on väga erinev.

See on siis selline mehhiko köök?

– Jah. Jah. See on täpselt sama. On, on. Ja siis panevad ju midagi sinna peale, eks ole.

Kas seda mehhiko kööki saab ka Rootsis? Lundis ma küll pole näinud.

– Lundis ei ole. Aga ikka saab. Malmös on kindlasti mõni koht. Ja Kopenhaagenis on täis. Mul poeg praegu on seal, tal tuli siuke igatsus guatemala toidu järele, nii et mineva nädal ta läks üks õhtu just sõitis sinna meksiko⁷¹ restorani, see on täis ehtne meksiko restoran. Nii et ikka on, igas linnas, suuremas linnas on tavalikult.

Noh, kui jutt juba nende restoranide peale läheb, kas siin kuskil ka mõnda eesti restorani on?

– Ei, ei. Ma ei tea, ausalt, ma peaks ütlema, kui teeks ühe eesti restorani, mis oleks eesti omapära.

Ega ei teagi.

– Absoluutselt mitte. Sellepärast, vaata, sakslastel on hapukapsas. Ma ei tea, mis asi eesti omapära oleks toiduna.

Kartulisalat.

– See on saksa toit. Algusest peale on eestlased seda sakslastelt võtnud nigunii. Õiget eesti toitu, ma ei tea, mis oleks.

No verivorstid.

– Verivorst. Aga see on Saksamaal ka see bludvurst⁷² siiski. Kui tagasi vaadata sada aastat, need on kindlasti sealt tulnud. Niisukest õiget eesti toitu, ma ei, tõesti ma ei tea.

Ega vist sellel ei oleks nõudmist, selliste körtide ja putrude järele.

– Ei, ei, ei. Ei, ma ei usu.

⁷¹ r mexansk — mehhiko

⁷² sks blutwurst — verivorst

Aa, kui juba toitude peale jutt läheb, siis.

– Võib-olla üks vene köök.

Aa. Seda vist on siin, või ei ole?

– Stockholmis võib-olla, aga mitte siin allpool ei ole. Seda võiks võib-olla veel või mingi siukene, ma ei tea, mõni kaugemalt sealt ida poolt mõni siukene huvitav köök, aga ma ei usu, et balti köök siin läheks.

Aga kas rootsi köök erineb väga palju sellisest tavalisest eesti köögist? On seal midagi erinevat?

– No ikka teeb, sellepärast et soustid on ju magusad siin, eks ole. Kõigi soustide sisse pandaks suhkur, see on number üks, eks ole. Seda ei tehta ju, ütleme, mujal maades üldse ju. Kas Eestis või kuskil mujal. See on, mina leian, kõige esimene, et toit on magusaks tehtud siin. Nii et, ja ma ei tea, Eestis on võib-olla rohkem siuksi, igatahes vanasti ma mäletan, kui vanemad inimesed ikka tegid, kui peod olid, oli väga palju kõiksugused, noh heeringasalatid, rosoljed ja siukesed värgid rohkem. Võib-olla.

Seda Rootsisis ei ole?

– No on küll, aga võib-olla natuke teistmoodi. Aa just see tüüpiline, see rosolje, kui ma selle peale mõtlen, mõtlen ikka siiski, et see on eesti.

Mis asjad on tüüpilised rootsi toidud? Kui üldse saabki öelda tüüpiline rootsi toit?

– Nojah, see on, mis on ju nagu öeldakse rootsi keeles mamma šöttbüllarid⁷³, mis kõik teevad, see on ju need pisikesed hakkliha, noh, rullid või nii, eks ole, sousti sees. See on veel, kui inimene Rootsi peale mõtleb, võib-olla mõtleb kõige pealt selle peale. Siis on ju üks, mis tehtaks palju, on nagu, et kartul, Janssons frestelse⁷⁴. Mis selle nimi, Janssoni, noh, mis see võib olla?

Kas ta on mingi vorm?

– Jaa, see on üks vorm, jah. Sääl on kartulad lõigatud nagu väiksed pulgad ja siis on, noh need soolasilgud või õieti, eks ole, nagu

⁷³ r mammas köttbullar — ema lihapallid

⁷⁴ r Janssons frestelse — Janssoni kiusatus, st kartulivorm heeringaga

ribadeks ja siis vahukoor kallatud peale ja siis ahju. Ja natuke sibulat ka visata. Ma olen väga halb, ma teen väga harva süüa. Aga see on nagu üks asi ja on. No muidugi mitmed lihatoidud, mis on tüüpilised võib-olla rootsi soustide tõttu eriti. No ja ja siis muidugi nad söövad ju, ütleme, rootslastel on väga suur august, nad söövad ju oma seda, see vähjaag on ju väga väga tähtis Rootsis ju ka. Ja siis nad kaheksas august jah, siis jah kõik söövad vähki, see on nagu suured vähjapeod.

No Lundis võib siis väga ilus olla kindlasti.

– Nojah siis Lundis ja eriti mere ääres muidugi, sest Rootsi saarestikus, sest rootslased tahavad palju saartel olla siis. Rootsi saarestikus, Stockholmis saarestikus kui nii, siis näitavad ikka, kuidas seal peod on.

Nüüd praegu on siin Lundis lumi ja külm.

– Pole harjund. Ma kirjutasin just täna üks pikk faks sinna Guatemalasse, et nii imelik, et pole, seitsmekümmend üheksa oli viimane kord, kui meil nii palju lund oli. Muidu on meil mõned talved täitsa ilma lumeta.

Siin oli lausa suur rahvuslik kaos, katastroof.

– Jah, oli ju. Esmaspäev me läksime ka meilt välja, sada meetrit majast eemale jäime autoga kinni, ma ei tea, siuke suur kõrge vän⁷⁵. Nii et pidi, traktor pidi tagurpidi välja tõmbama meid. Oma maja ligidal. Linnas, mõtelda. No siin on nii avar, et siin on, no jaa nagu osa Eestigi, et ei ole nii palju, ütleme puid ja nii. Madal maa. See on ju see suur probleem ju.

Missugune Lund suvel välja näeb?

– No Lund suvel on kena. Sellepärast et nüüdsel ajal on ju väga palju, ütleme, väljarestorane siin, inimesi istub, kui soe on väljas igas pool õhtu ja söövad ja jooivad ja nii. On väga palju rohelist. Suvel on ainult see, et siis on Lund väga rahulik, kuna kõik need kaksikümmend tuhat üliõpilast. Siis on rohkem, jah, turismid, ja nii, aga see on väga teistmoodi Lund suvel. Mai on Lundis, ütleme, üliõpilaskuu. Kui nagu kõik ärkab ja kõik üliõpilased on õhtuti

⁷⁵ ing van — furgoon(veok)

väljas hilja ja mai on see kõige huvitavam kuu, enne kui nad ära lähvad.

Mmh. Lilled õitsevad ja?

– Nojaa, lilled õitsevad ja kõik peod on ja asjad ja linn nagu elab kogu aeg.

Kas rootslane kasvatab oma aias palju lilli?

– Väga palju lilli, jaa. Mitte aedvilja.

Jaa, seda muidugi.

– Absoluutselt mitte.

Aga siis on väga huvitav see, et siin on linna lähedal need pisikesed aiamaajakesed.

– Jah, on küll. Need, see on alati olnud nii, et inimestel nagu, kes elasid kortlites, üks ole, kellel nagu pole aeda, nendel oli siis, nagu siin öeldaks kolonilott⁷⁶ selle kohta, see pisikene aiamaajakene, kus nad siis, see nii alguses polnud üldse mõeldud, et nad seal elavad või sees ja õieti ma ei tea, kas nad seda tohivadki. Aga see oli aind mõeldud see pisike majake ja siis lilled ja noh vanasti oli kindlasti väga palju juurviljad ja niisukesed asjad.

No nüüd vist ei kasvata keegi enam juurvilja aias?

– No need väiksed aiad, ma usun, teevad seda siiski, aga väga vähe teisi. Ja seda ei tasu ära, ikka palju odavam poes.

Noh, kui mõnel hobi on just.

– See on teine asi, jah, kes tahab nagu, ema teeb, et just nagu oma aiast võtta ja nii, aga mina ei tee seda iialgi.

Kas ta keedab moosi ka?

– Ei, ei.

Ei?

– Ei. Seda ma ei ole, ma ei tea, kunagi vist teind. See ei ole iialgi ära tasunud.

⁷⁶ r kolonilott — aiamaa

Siin on, jah, aiapidamine ju mõne hobi, aga mis teie hobi on, kui tohib küsida?

– Minu hobi, jaa, minu hobi on õieti alati või huvi õieti on umbes sama võib-olla, ei tähendab, reisimine on.

Vot reisimisest me alustasimegi. Jõuame jälle uuesti reisimiste juurde. Kus te siis ära käinud olete?

– Ja see käinud, see oleneb ju, mis aastaajal sa käid. Nii kaua, kui [poeg] üles kasvas, siis käisime iga aasta üks kolm nädalat kindlasti Alpides suusatamas. See oli minu meelest aasta kõige tähtsam on see Alpides suusatamine, sest see on nii jube ilus, need kõrged mäed, kõik on valge, päike paistab, istud väljas, sõidad või on päev läbi väljas. See on minu meelest see absoluutne, see ja ütleme purjetamine, see on umbes sama, eks ole, sa oled väljas kogu aeg. Vabatahtlikult.

Mägesid te ei karda?

– Ei.

Ei?

– Ei karda. Sõidad liftiga üles ja suuskadega alla, mis seal karta on?

Kui maha kukub?

– No siis kui kukumine, see käib sinna juurde. Lumi on ju pehme. Nii et seal oleme väga palju käinud. Vahel käisime, väga suur osa käisime, kuna mul oli ju nagu, käisime Austrias iga aasta kaks nädalat ja siis ka oleme väga palju ka suusatanud Itaalias ja Prantsusmaal ja vahel Šveitsis ja nii et. Ja mudu meeldib mul ju muidugi kõik maad Vahemere ringis, sest ma vihkan seda külma vett siin põhjas. Nii et ma olen alati Kreeka saarel, fantastilised mu meelest. Ja nüüd ma käin iga aasta mitu korda Prantsuse Rivieras. Hispaanias elasin aasta aega. Nii et mind tõmbab alati need lõunamaad.

Loodus? Päike?

– Lõunas jah? Jah. Päike, soojus. No jaa, teine miljöö kah, see inimene või see üldse see kultuur, kuidas väljas käid, kuidas sööd, istud seal trotuaari ääre peal, klaas veini ees, ja sööd ja lihtsam

kõik. Nii et seal mina võiks elada. Aga põhja pool mitte ialgi, siit, ma ütlen Helsingborgi mitte ialgi põhja pool. Seepärast ma kolisingi siia nii alla⁷⁷, kui sain.

No Malmösse võib veel edasi minna.

– No jah. Aga Malmö ei ole kena linn.

Miks?

– Ei. See on hirmus linn. Ma käin seal kord aastas.

Mis seal hirmsat on? Kas seal on tööstust palju?

– Seal pole mingit miljööd. Helsingborg on ilus linn. Aga Malmös pole kena.

Lund on küll ju väga idülliline ja väike.

– Lund on jaa, ja-jaa. Kuna ta on vana üliõpilaslinn ja nii. Aga Helsingborg on ju ka väga, ütleme, ka samas stiilis umbes. Aind et seal on ju see vourus, et seal on vesi kohe kõrval, eks ole. Nii et see, mis puudub Lundis, on ju vesi.

Kus siin inimesed ujumas käivad? Basseinides?

– Ei no, see vesi on ju ligidal, pole kümme kilomeetrit eemal, aga et just linna sees ei ole vett. Kasvõi üks järv või üks jõgi või midagi, see puudub.

Kus Lundi inimesed käivad suvel ujumas?

– Nad käivad kõik siin Lumma⁷⁸, Bjärred ja kõik need ääred ju siit ringi. Siin on ju, ütleme, Lõuna-Rootsis on ju fantastilised need liivarannad düünidega ja täitsa hõbevalge liiv ju.

Jah, uskumatu.

– Jah, seal Skanöör⁷⁹ ja Falsterbuu⁸⁰, see lõunanurk seal, väga ilus. Ema rääkis ju alati vanasti, et oh vaata, kui ilus Pärnu liiv oli, tulin sinna, nägin seda, kollane ja krobe ja polnd midagi. Siis ta sai aru, et kui ilus liiv siin all on.

⁷⁷ siia nii alla — siia nii lõunasse

⁷⁸ r Lomma

⁷⁹ r Skanör

⁸⁰ r Falsterbo

See on mälestus.

– Mälestus. No ikka, ikka. Noorepõlvemälestus.

Kas te Eestis olete käinud siis palju nüüd või?

– Olen küll käinud. Viimased aastad olen võib-olla, jah, ma ei tea, no tihti äri tegenud, niisuguste tuttava asjadega olnud neli viis korda aastas, võib-olla neli korda.

Eestis ka kannatab seda äri teha või? Tasub teha?

– Ma proovisin, aga ei, mul ei tasanud. Aga ma olen, aga mul on nii palju teisi sugulasi ja asju nii, et ma usun, et viimased aastad on siiski üks kolm-neli korda aastas. A need on rohkem kiirreid sedasi, ruttu ära ja ruttu tulema.

On Eestist ka mingeid muljeid jäänud?

– No ikka on. Sest ma olen, me oleme ju alati käinud Tallinnas, aga ainult paar päeva, kuna mu sugulased on kõik Pärnus ja mul suurlinnad ei meeldi niikuinii mitte, väljaarvatud vanalinn. Muu asi mul sääl ei meeldi. Nii et ma olen alati Pärnus ju. Aga nüüd viimased aastad olen siiski natuke ringi ka käinud. Vaatasin, olen Hiiumaal käinud ja Saaremaal paar korda ja ükskord tegime siukse väikse tiiru ringi üle, noh, Otepää ja see Viru, on ju, Virumaa?

On.

– Sääl keskel jah. Nii et mis Eestis huvitav on ju näha, on need kured, mis tee ääres on, mis meil nagu olid kadund vahepeal või on õieti. Et nad, kuigi autod sõidavad, seisavad tee ääres kured.

Seda Rootsist ei ole?

– No vanasti oli palju, aga see oli enne, kui nad ju kuivatasid kõik maad ära, üks ole, kurg tahab ju, üks ole, natuke niiskust ja tahab oma neid vaeseid konni süüa ja need on meil kõik läind, üks ole. Aga nüüd nad teevad ju, muudavad jälle maastikku, et ikka jälle kõik need veelombid igas pool, siukesi järvekesi, väiksed jõekesed, et natukene jälle tuleb tagasi. Nad on nüüd tagasi saanud siiski, nad ju, jah, mingisugune, ma ei mäleta, mis selle koha nimi sääl on, kus nad neid, noh, toovad tagasi neid kurgi. Nii et natuke on ikka paremaks läind. Et loodame. Et see oli nummer üks, mis näha on muidugi. No ja muidugi see vahe on ju ka võib-olla, kui sa, kui sa

näed, kui sa pole harjund, et majad on kõik nii, maamajad on teise värviga siin, üks ole. Me oleme harjunud, et lõunas on, et maamajad valged ja siis on puu nagu Taanis, üks ole. Kesk-Rootsis on jälle punased majad valge äärtega, üks ole. Eestimaal on kõik siuksed hallid, üks ole, need vanad, on ju? Et see on suur suur vahe. No jaa suur vahe oli ka muidugi, et kõik aiad on ju väga väga korralikult kõik, ütleme, porgandid ja hernetega ja värkide ja sibulatega ära tarvitatud. Mitte nagu meil siuksed suured rohu-lärakad.

Olgu. Aitäh.

INTERVJUU 9 (N50), (N15)

On kolmas märts, pühapäev. Me oleme Lundi ülikooli soome-ugri raamatukogus ja ajan siin juttu ema ja tütreaga. Kõigepealt, ema, ole hea räägi midagi iseendast.

– Olen sündind tuhande üheksasaja nelikümmend kuus Saksamaal ja olen õppinud Lundi ülikoolis psühholoogiat ja lõpetanud Jöteborgi⁸¹ ülikoolis, ma arvan seitsmekümmendal aastal. Ja peale seda kodu olnud, lapsi kasvatanud. Ja alles viimased neli aastat tööl käinud. Ja rohkem ma ei teagi täpselt rääkida. (N50)

No räägi midagi oma lastest.

– Lapsed. Jaa, ma võin niipalju siis rääkida, et abiellusin kuuskümmend kaheksa. Lapsed on sündind, [vanem poeg] seitsekümmend üks, [noorem poeg] seitsekümmend kolm ja [tütar] kaheksakümmend üks. Ja üheksakümne esimesel aastal siis läksime lahku mehest. Nii et pääle seda oleme, on jah, poisid olid siis juba ülikoolis ja õppisid ja oleme [tütreaga] enam-vähem kahekesi. (N50)

Nii, palun räägi sina ka midagi endast.

– Jaa, siis ma olen sündinud kaheksakümmend üks, tuhat üheksasada kaheksakümmend üks ja ma käin üheksandas klassis algkoolis ja. Jaa, ma ei tea, mida ma veel täitsa räägin, et.. (N15)

No sina oled selline noor tüdruk, räägi, millega sa siis tegeled peale selle, et sa koolis käid?

– Jah, ma mängin klaverit, ma olen teind umbes seitse aastat ja siis ma treenin bädmingtoni⁸² ja juitsut⁸³ ka. (N15)

Vaata aga vaata!

– Jah. (N15)

Muusika on vist teie peres kõigi harrastus, mul on selline tunne.

– Jaa. (N15)

⁸¹ r Göteborg

⁸² ing badminton — sulgpall, bädmington

⁸³ juitsu — jaapani võitluskunst

Kas sa tahaksid oma elu ka tulevikus muusikaga siduda? Tahaksid sa õppida muusikat?

– Jaa, ma ei tea. Vahest ma tahaks ja vahest ma ei tea, kas ma tahaks, aga nüüd ma leian, et see on huvitav ja tore mängida klaverit, aga juu, seda saab veel edasi teha, aga ma ei tea, kas nii professionaalselt või midagi, aga mängida saab ju alati. (N15)

Mis ained sulle koolis meeldivad?

– Jaa, füüsika ja keemia ja siuke, mis on, draamatika või nagu teatritund. Ja siis muusika ja. (N15)

Teatritund? Räägi natuke midagi sellest lähemalt.

– Jaa, see on, et meil on üks õpetaja, kes on, ja ma ei tea, ta on näitleja või mingi siukese väljaõppega ja siis ta, me oleme teind, teeme just nüüd ühte näitemängu, meie klass. Ja ja siis me oleme teind eri nagu, jaa, mis see on, öövningud⁸⁴, et mida eri asju, et sa julged rääkida teiste inimeste eest ja siukesed asjad. Ja see on tore. (N15)

Kas see draamakursus, kas see on kõikides koolides või on teie koolis ainult?

– Ei, see on või see on kindlasti mingi teise koolis, aga see on meie koolis, mis ma tean ainult. Siuke, mis on kooli spetsiaalaine nagu. (N15)

Missugune klass teil on? On teil tore klass või niisama, käib kah?

– Ei, see on tore. Sest me oleme olnd sama klass esimesest saadik, nii et me oleme head sõbrad kõik ja see on tore. (N15)

Kas te teete midagi ühiselt ka?

– Jaa, nüüd me kogume raha me klassireisule. Lähme Berliini mais. Ja siis me teeme diskud ja peod ja asjad ja nii, et me kogume raha. (N15)

Kas see põhikooli lõpetamine on ka niisugune, noh, sündmus on ta kindlasti, kas ta on väga tähtis sündmus noore inimese elus?

– Ei ole, mitte väga. Või see on ju natuke kurb, et sa, sõbrad lähevad laiali ja nii, aga see ei ole nii väga tähtis. (N15)

⁸⁴ r övning — harjutus

Mis siis edasi saab?

– Jaa, gümnaasiumis loodusteaduse programm, ma ei tea. (N15)

Kas sa jätkad samas koolis?

– Ei, see on, siis ma lähen Malmösse Latiinskuulasse⁸⁵. Seal, kus [mu vennad] ka käisid. (N15)

Kas sa hakkad siis iga päev sõitma Malmösse?

– Jaa, rongiga. (N15)

Ema käest ma küsin sellise küsimuse, et kas sa loed eestikeelseid ajalehti ja ajakirju ja mis arvamus sul nendest ajalehtedest, ajakirjadest on?

– Õieti ma, on palju öeldud, et ma loen. Ma lehitsen ema juures Päevalehte ja vahest ma loen, kui seal on tuttavaid nimesid ja pildi peal keegi tuttav, siis ma pean ära lugema. Aga jah, eesti keel on raske keel lugeda. Millegipärast on kergem rootsi või inglise keeles hakkama saada. Ja Päevalehes, ühe lehe suhtes on minu arvates keerulisem, kui ta võib-olla kümme aastat tagasi oli lugeda. Sääl on nii palju meie mõistes uusi sõnu ja võõraid sõnu, millest me hästi aru ei saa ja võib-olla ka keerulisemalt kirjutatud, kui oli sel ajal, kui toimetus enam-vähem oli nii-ütelda väliseestlaste, jah, koosnes väliseestlastest, kes kirjutasiid ja rääkisiid seda eesti keelt, millega ma harjunud olen. Nii et on vahesti siukesed sõnad, millest ei oska ja sellega siis jätaid lugemata, et ei saa aru. (N50)

Sa just tõiid siin ühe näite enne, mis sõnad need olid?

– Jaa, oli artikkel moenäitusest ja millest me üldse ei võind arvata või aru saada, mis see oleks, tõesti ei mõistnud ka mingis keeles leida, oli retuus, üks sõna, mis, jah, millest seal juttu oli. Ja teine oli kombinesoonidest juttu. Ja seda me ei suutnud ka nagu vähemalt ei inglise ega saksa ega rootsi keelest aru saada, mis ta oleks ja sellest sisust ei võinud ka aru saada, et arvaks ära. Aga sa annad mulle lahenduse sellel. (N50)

Lahendus oli väga lihtne.

– Õpime, inimene peab õppima ikka midagi. (N50)

⁸⁵ r Latinskola — kool Malmös

Siin Lundis on tegelikult üsna aktiivne eestlaste seltsielu. Kas sa käid ka kuskil?

– Jaa, oo, me oleme ju, jaa, teatud ringkond või teatud seltskond on väga aktiivne ja need, need on siis igal pool tegelejad või tegelevad igas ühingus enam-vähem ja. Ei, kus ma nüüd olen, selle Lundi pihtkonna mingil juhatuses liige. Ja sellega siis neli korda aastas on jumalateenistus ja natuke selle ümber. Kutsed välja saata ja niimoodi ja siis ma olen kooliga ka natukene, jaa, ma olen kooli laekur. Seda ma olen ammust ajast juba. Ja ka õpetaja kunagi ammu tagasi olnud. (N50)

Eesti täienduskoolis?

– Jaa. Aa, mänguringis, ma olen rohkem nihuke põrandanivoo pääl, sobis mulle paremini. Ja ja Filia Patria⁸⁶ on meil sihuke tore seltskond, kus me oleme nüüd kakskümmend aastat koos ja uusi põle meil ka juurde tulnud. Nii et oleme nagu üks grupp, kes maast madalast õieti, jaa, keda me tunneme nii ütelda tõesti lapsest saadik. Ja ma arvan, et ongi. Eesti Maja Ühingus olen olnud kunagi juhatuse liige. (N50)

Siin Lõuna-Rootsis on vist küll nii, et kõik eestlased tunnevad üksteist, või ei ole?

– Jaa, on olnud, kuni, ütleme, nüüd nüüd neli, viis aastat tagasi, kus ju uusi nägusi tulnud Eesti või kodumaalt eestlasi. Aga, jah, kui mina üles kasvasin Lundis, siis oli täitsa kindlasti teada, kes on kes ja kuidas keegi kellega kokku kuulus. Ja ka nii, et julgesid eesti keelt rääkida ja kuidagi lollilt kommenteerida kellegi kohta, sest sa võisid kindel olla, et see ei saa aru sust. Kusjuures tänapäeval enam ei julge niiviisi vabalt ja hoiad natuke end tagasi. (N50)

Sinueelistel on ka päris palju abielusid olnud eestlaste vahel.

– Jaa, see sattus, sattus, ma arvan, et need neljakümmendal aastal sündinud oli suhteliselt suur grupp ja ma usun, et see ka Rootsi ühiskonnas oli niimoodi. Ja kui me olime kõik, jaa, meil oli ju vanemad väga mitmel, kes selle põgenemise ja selle põhjal leidsid, et kui selline olukord uuesti tuleb, et ainuke, mida sa kindlasti kaasa saad, on see, mida sa õppind oled. Et inimene peab väljaõppe

⁸⁶ nais korporatsioon Filiae Patriae

saama ja peab ülikooliharidus olema. Sellega sa võid ükskõik kus hakkama saada. Ja siis me olime kõik ülikoolis ja meid oli nii Jöteborgis, Uppsalas, Stockholmis, Lundis olid need keskused, kus siis loodi üliõpilaskonnad väga aktiivselt ja seda on just nende noortega, kes nüüd samas vanuses on, kui meie sel ajal olime, et, oo, meil olid vägevad ballid siin Grand Hotellis, kus siis üle, ütleme, vanustepiiride, kus siis meie vanemad ja see generatsioon ja meie ja ma arvan, et üks kahe-kolmesaja inimese ümber oli vahest koos siis eestlased. Ja siis oli Jöteborgist, Stockholmist, Uppsalast tuldi ja tehti ja oldi ja ballid ja meil oli niuke üle, oo, Rootsi üliõpilaskond, kus siis need ülejäänud siis allusid ja oli siis kord aastas koosolek kuskil maal, kus jälle kokku saadi ja pidutseti ja niimoodi, nagu see käis. Ja jaa, sel moel õppisime nii-ütelda meie, kelle lapsed nüüd seitsmekümnendatel sündind on, teineteist tundma. Ja ma arvan, et säält tulid nii-ütelda need abielud, kus eesti keelt edasi viidi ja räägiti. Ja ma kohtasin [oma meest] ka sel moel. Ta oli, õppis Šalmersis⁸⁷ Jöteborgis sel ajal. Nii et oli tore aeg. (N50)

Jaa, jaa.

– Jaa. Ja suured eestlased, meie pidime Eestit mitmel viisil vabastama tulema. (N50)

Jah.

– Jaa. Jaa, ei, see oli, jah. (N50)

Aga vahepealne põlvkond, need, kes on praegu neljakümnele lähenemas ja natukene ja sellised kolmkümmend viis ja, need on kuidagi kadunud? Neid on näiteks ka lindistatavate seas vähe.

– Jaa, ma arvan, et neid oli vähe, kes olid tulles, ütleme, mis nad võisid olla, viieteistkümnenda aasta ümber või selles vanuses. Millegipärast, kas olid nad siis sõjaväkke juba sunnitud või Eestis nii-ütelda. Tulles oli neid vähe, nii et see, sel moel näeb ju meie ühiskond välja, meil on väga palju ju pensionäre. Tublid ja vanad on nad, täitsa nii üllatavalt, et kõik see saatus on neil olnud ja siiski suudavad olla ja elada kuidagi. Ja siis on see väike grupp, kes nüüd on pensionärideks saanud. Neid on ju peotäis võrreldes sellega, mis

⁸⁷ Chalmers — tehnikaülikool Göteborgis

minu vanemad on, olid see grupp ja mis meie oleme, kes tuleme, ütleme, kümme kakskümmend aastat hiljem. (N50)

Jah. Siis veel see probleem, noh, mis probleem ta nüüd on, aga praegune noor põlvkond, need kahekümneaastased. Üks tüdruk ütles mulle sellise huvitava mõtte, et nad, neil on väga tihe läbikäimine siin Lundis ja ka Göteborgi ja ka Stockholmi eestlastega, aga nad on üksteisele nagu vennad ja õed, et teatud mõttes see raskendab. Näiteks ta ei kujutaks ette üldse, et ta omast seltskonnast kellegagi võiks abielluda. Kas teil neid probleeme ei olnud sel ajal? Kuna teil neid abielusid tuli.

– Jaa. Ei, ta arvatavasti ei olnud probleemiks, kuna me õppisime, ütleme, tundma just sel ajal, kui, ütleme, gümnaasium oli lõpetatud ja läksid otse ülikooli. Ja seal oli, ütleme, minul oli seal juba õde ja vanem vend ees ja säääl ja see oli väga aktiivne juba ja täies hoos käimas see eesti seltskond. Nii et mul oli õieti sel ajal ainult eesti sõbrad ja seltskond, kus ma liikusin, nii et ta ei olnud probleem, sest see ei olnud midagi aktuaalne üldse. (N50)

Kas sinu ajal oli ka vist väga aktiivne veel see skaudi- ja gaidiliikumine, kui sa laps olid?

– Jaa. (N50)

Jah?

– Sai muidugi tehtud. Aga, aa, siis oli ta juba nii-ütelda vaikselt väsimas, kui mina, siis me olime väiksem kamp ja enam juurde ei tulnud ja need vanemad olid juba siuke, selles eas, kus asi enam ei huvitand. Aga ta oli väga aktiivne enne minu aega õieti. Siis tehti, nagu [mu tütar] ütles, oo, maailmatu toredaid siuke et teatrietendusi ja, oh, nad olid nii tublid seal. Olid siuksed tublid tege-lased kes ja suured siis küll lavastused ja palju publikut, nagu siin oli tol ajal. (N50)

Aga sinu käest ma küsin nüüd praegust aega. Oled sa käinud laagrites?

– Ei, a ma lähen suvel. (N15)

Jah?

– Sinna maailmalaagri. Aga mudu ma ei ole teind mingit skautlust üldse. (N15)

Aga sul on mingit kokkupuudet omavanuste eestlastega?

– Jaa. Me käime ju eesti täienduskoolis. Aga me oleme viis tükki ja see ei ole ju väga mitu. (N15)

Mis te seal teete, seal täienduskoolis?

– Me õpime eesti keelt ja, ei tea, mängime ja teeme sihukese näitemängu, mis siis kevadel ja jõuluks. Ja siis on laul. Ja siis on üks tore, see on grammatika ja nii. (N15)

Kas sa Eestis ka käinud oled?

– Jah, üks kord olen. (N15)

Millal sa käisid?

– Ma ei tea, see oli üheksakümmend või, juu, seda see oli, ma usun. (N15)

Kas sa mäletad ka midagi sellest reisist?

– Jaa, seda ma teen. Üsna palju. Ma mäletan, ma olin nii suur, sest et teised lapsed olid nii väikesed ja see oli nii kole. Aga see oli ka, see oli tore. (N15)

Kus te käisite ja mida te tegite?

– Me käisime Tallinnas ja käisime ümberringi ja kohtasime sugulasi ja nii. Käisime Petseri kloostri üsna päev. Ja see oli huvitav. Ja siis, jaa, sõitsime läbi Eesti ringi ja vaatasime. (N15)

Sul on sugulasi ka Eestis?

– Jaa. (N15)

Sinuvanuseid ka on?

– Jaa, seda on. Mõned. (N15)

Kuidas sulle tundub, kas kodueesti laps on enam-vähem samasugune nagu rootsieesti laps?

– Jaa, seda ma usun. Aga ma ei ole ju kohtand neid kaua nii, et ma ei tea täitsa. Aga ma olen kirjavahetuses ühe tüdrukuga, kes on üks aasta noorem. Ja see on väl⁸⁸ umbes samasugune, kui meie oleme. (N15)

Sul ei ole mingisuguseid probleeme eestlastega suhtlemises?

– Ei ole. Mitte mis ma tean igatahes. (N15)

Jah.

– Leidsin, et kui oli sugulastega, et kui nemad ei tea, kus mina viibin, olen, üldse mitte, kuidas mu ümbrus välja näeb või kes ma võib-olla õieti olen, kas ma siis kirjavahetuses või telefoni teel räägin. Ja mina ei tea, kus ta istub, mismoodi tema ümbrus ja olukord välja näeb, et siis lõppeb jutt ära, sest igat juttu, igat niitelda spontaanset asja ma pean aast peale hakkama seletama, et sa aru saad seda, mis mul äkki meelde tuleb, et, oo, väljas, tead, juhtus või sõitis või tuli. See ei huvita sind, sa ei tea üldse, mis mu väljas on. Aga et, kui oli kohtanud, nemad siin käinud, meie seal käinud, siis on hoopis midagi muud. Ma võin lillest või puust või põõsast või köögikapist või igast asjast nagu rääkida. Ja ma usun, et ka selle tüdrukuga oli nii, et meie käisime ja nemad käisid siin ja sellega on sul teada, kus teine viibib ja on. Vaat see on tähtis, mina usun. (N50)

Räägi mulle natuke sellest kohast, kus sa elad.

– Jaa, see on, see on üks miil siit väljapool. Malmö ja Lundi vahel. Ja see on sihuke väike küla, kuus tuhat inimest umbes elavad ja. Jaa, kolm kooli on, aga kaks on aind sihukesed väiksed, ma ei tea, esimese kuni kolmanda klassini. Ja siis on üks suurem kool. Ja siis on, jaa, ma ei tea, seal ei ole nii palju rääkida. See on väga väike ja see on üsna mõnus. See on nii, et sa kergesti saad Malmösse ja Lundi, kui tahad midagi teha. (N15)

Kas sa elad seal majas või korteris?

– Ei, majas. (N15)

⁸⁸ r väl — muidugi, küll, ju, ometi

Ma küsin, kas sul ka mõnda looma on?

– Ei ole. Ei ole kunagi olnud ka. Või meil olid kalad kunagi, kui ma olin väike. A nad surid ära. A mudu mul ei ole mingit looma kunagi olnud. (N15)

On seal sinu kodukohas palju lapsi? Sinuvanuseid?

– Jaa, või juu, seda seal on. See on ju üsna mitu lapsi, sest see on kõige rohkem, ma ei tea, lastepereid, kes elavad, siis on kõige rohkem villad ja nii. Seal ei ole väga mitu korterisi nii et. (N15)

On sul seal ka mõni hea sõber?

– Jaa. Või kõik sõbrad on ju (-) õieti, sest kõik käivad ju koolis. Aga mul on ju, õieti on ju mitmed, kõik on sõbrad, aga mul on üks parem sõber. Aga nad on kõik minu klassis aasta vanemad, sest et ma hakkasin, kui ma olin kuus aastat, koolis käima. Jaa. (N15)

Jaa. No mida te teete sõpradega koos?

– Jaa, nii ei ole nii palju, et me käime koos ja teeme asju, sest et ei jõua täitsa, sest kui koolist tuleb koju, siis peab õppima ja siis ma treenin, klaverit mängin ja treenin teisi sporte ja. Njaa, mudu see ei ole nii palju, et me teeme koos. See on rohkem suvel, siis lähme randa. Ja talvevaheajal kohtab ja nii. Aga mitte tavaliste koolipäevadel või nii. Siis on rohkem koolis kohtab ja. Sest see on nii palju niikuinii, et see jätkub õieti. (N15)

Kas sa suvel elad ka sealsamas kohas või on sul ka mõni suvitamise koht, kus sa käid?

– Ei, me oleme, elame, aga siis me lähme, meil on üks, jaa, maja [väikese asula] ligidal ja seal me käime vahest mõned päevad ja üle päevade ja, sest see on mere ligidal ja suvitamas ja nii. (N15)

On seal metsa ka?

– Jaa, või seal on olnud üks mets, nüüd see on aind golfiväljak. (N15)

Siis ma ei saa küsida, kas sa käid metsas marjul. Ma küsin, kas sa käid golfi mängimas?

– Ei, seda ma ei tee. Aga me käime vahest otsimas golfipalle, mida pärast saab müüa. (N15)

Aa!

– Et see on nagu marjul käimas, aga otsib valgeid palle hoopis. (N15)

Jaa. Sa rääkisid siin, et teete diskosid. Missugused need rootsi kooli diskod välja näevad?

– Jaa. Ma ei tea, kuidas eesti diskod välja näevad. Aga see on ju, et ostab sisse kommi ja jooki ja kõik sorti asja. Siis tulevad kõik nooremad lapsed ja maksavad palju raha, et sisse tulla ja maksavad palju raha, kui nad ostavad kommi ja siis, siis on üürime sisse ühte poissi, kellel on siuke ljuüdanlåggning⁸⁹, mis selle nimi on? Ma ei tea, mis selle nimi on. Aga ja siis see on seal koolis, oleme koolis ja siis on muusika ja tants ja neli tundi umbes reede õhtul. (N15)

Kas siin poisid-tüdrukud paaris ka tantsivad või?

– Jaa, seda teeb. See on, see on kõige toredam õieti. Või see on kõige, ja ma ei tea. Ja seda seda teeb ju. (N15)

Kas selline sõna nagu reiv on ka sulle tuttav?

– Jaa. Aga seda ma ei tee ja seda ei ole väga palju, igatahes mitte või Malmös või Lundis on veel, aga see ei ole nii mitmed, kes käivad või. (N15)

Mis vahe on reivil ja diskol?

– Uh, ma ei tea täitsa. Reiv on rohkem siuke hull, kus on ainult muusika ja siis on narkootika ja asjad. Või nad ütlevad, et on. Seda ma ei usu, et on nii palju, kui nad ütlevad. Aga disko on rohkem, et, jaa, sa kohtad ja räägid ja ostad komme ja jooki ja see ei ole niipalju ainult tantsimisel väljas, ma usun. Aga ma ei tea täitsa, aga ma olen saand selle mulje, et nii see on. (N15)

Siin oli nüüd juttu narkootikumidest, kas sellises väikses küla-keses on ka nendega mingit probleemi või?

– Ei ole seda. Ei, seda see ei ole. (N15)

Aga suitsetamise ja alkoholiga?

– Jaa, seda see on veel. See on just, see ei ole mitmed, aga mõned koolis on ju, kes suitsetavad ja kes siis ja joovad, nii kui on peod

⁸⁹ r ljuüdanlåggning — helipult

ja. Aga see ei ole ka mingi probleem õieti, see ei ole väga mitmed. (N15)

On kindlasti suur vahe, kas käia koolis Malmös või käia koolis sellessamas [asulas]?

– Jaa. Juu, seda ma usun ka. (N15)

Kas sa ootad seda Malmösse minekut või natuke kardad ka?

– Ei, ma leian, et see tuleb üsna mõnus, et kohata need inimesed ja siis tulla nagu nende rollidest välja, mis sul on olnud koolis nüüd, kui sa oled käind seal oma klassis esimesest kuni üheksanda klassini. Siis sul on ju eri osad. (N15)

Mhm.

– Ja siis, kui sa tuled Malmösse ja kohtad uued inimesed ja.

Kas sa tahad vahetada oma rolli?

– Ei, ma ei tea täitsa, mis mul on, aga. Aa natukene, et sa ei ole nii, et kõik teavad, kes sa oled ja kuidas nad mõtlevad, et nüüd tema peab käituma, sest need kõik on uued ja on põnev. Aga natukene kardab ju ka, et mis juhtub ja kuidas seal on. (N15)

Kas keegi sinu klassist ka läheb sinnasamasse Malmö kooli?

– Jah. Mu sõber [nimi] läheb ka ja siis on, jaa, ma ei tea, mõned veel. Aga see on mitmed, kes lähevad Lundi, siis on vist populaarne nüüd, et Lundi minna. (N15)

Kas sa Malmösse lähed just sellepärast, et seal on loodusteadused?

– Ei, ma ei tea täitsa, miks. Ma mõtlesin, et ma lähen Malmösse, sest Lundi ma tulen ju pärast, kui ma tahan ülikoolis õppida ja poisid ütlevad nüüd, et on nii väsinud Lundist. Ja et ma usun, kui hakkab gümnaasiumis käima siin ja siis pärast läheb ülikooli, siis väsib ära kiiremini. Ja siis võib ju olla, ma olen käind nii palju Lundis ja ma tean Lundi linna, aga ma ei ole käind üldse sama palju Malmös, et õpib seda ka tundma. (N15)

Sina oled oma pere pesamuna, väike õde. Sul on kaks suurt venda. Mis tunne on olla väike õde kahe suure vennaga?

– Ei, see on üsna hea. See on üsna mõnus, sest et ma olen alati olnud kõige väiksem kõikidest. Nii et ma olen alati olnud nagu kõikide väike õde, sest [mu vendade] sõbrad ja nii, et ma olen kõige väiksem. Ja see on üsna mõnus sest, et nüüd on see ka, et ma ei ole ju nii väike enam. Et ma saan minna kinno nendega ja nii. Nii et see on üsna mõnus. (N15)

Kas nad võtavad sind vahel kaasa ka oma pidudele?

– Ei, mitte pidudele, aga kui neil on kõrts keldris ja nii, siis ma lähen ju. Ja nüüd ma tunnen ju kõik need eesti üliõpilased ja on, nad on ju ka sõbrad, sest nad on ju ka käind eesti täienduskoolis ja. Aga mitte peod ja nii, ma olen liiga väike ikka veel. (N15)

Ematahtis sellest väikse õe ja vanemate vendade probleemist rääkida. Psühholoogi pilguga või?

– Ei, ma ei tea. Aga ei, natuke nalja tehtud ja selle, see on ikka teatud määral tõsi ka taga, et sellega, et olla olnud see väike õde ja niivõrd suur vanusevahe kui siis kaheksa kümme aastat, et sunnib sind või seda väikest õde, kui sa tahad kaasas olla, siis, jaa, suured on, aa kui loll sa oled, sa ei saa aru ja siis pead katsuma kiiresti aru saada ja võib-olla teatud sammud kiiremini tegema, kui see esimene laps tegi, kellel põlnd põhjust nii ütelda, keegi ei ajand taga sel moel. Nii et väga palju, ütleme need teatrimängud ja on ju poiste kaudu, kus nad need üliõpilasspeksed⁹⁰ teevad ja neid vaadatud ja. On ju kaasa toond, et see on põnev ja huvitav, ma usun. (N50)

– Juu. Ja siis, et sa alati, kui ütled midagi, siis nemad ütlevad, aa, sa oled nii loll. Ja siis peab ja siis ütlema, näitama, et ma ei ole üldse nii loll. Ja siis õpib ju mida, siis märkab ju, mida nemad ütlevad, et saada mind kurjaks, siis ma tean, mida öelda, et saada teisi inimesi kurjaks. Õpib natuke rääkima ja et ma ei, et nad on ju alati olnud nii palju suuremad, et ma ei saa ju neid lüüa kuigi, et ma tegin seda, kui ma olin väike, siis me kaklesime üsna palju. Aga et peab rohkem rääkima nendega, kui et minema ära ja olema kuri. (N15)

⁹⁰ r spex — parodeeriv amatöörteater

Kellelt see muusikahuvipisik on teie perre tulnud? Kõik kolm last vist on head pillimängijad ja lauljad.

– Jaa. Ei ma, ma õieti ei tea, ma ütleme isa, laste isa perest, ma ei ole vähemalt keegi välja toond selle oskuse kuidagimoodi ja meie peres ainuke, ma tean, oli ütleme minu isa siuke laulumees ja. Aga ka mitte rohkem, kui võib-olla päris palju teisi olid sel moel. Nii et ja ega [vanemast pojast] ei teadnud ju ka, et ta oskaks laulda või, see oli gümnaasiumis muusikaõpetaja, kes avastas, et ta võiks ja õpetas talle või võttis käsile ja, nii et enne seda ei olnd kellegil teada. Ta mängis küll, ütleme, aga seda ei oskand minagi hinnata, mis kui hästi-halvasti see oli. (N50)

Noorem vend on nüüd Ameerikas. Kuidas ta sinna sattus?

– Oo, ikka need sõbrad omavahel, kes siin liiguvad. Ja ta läks ju [XX-iga] ja [YY-iga], kaks ka eesti üliõpilast. Ja kui sügisel mina kuulsin sellest plaanist, et tuleb nüüd kokkuhoidlikult elada ja kõik oma stuudiemeedelid⁹¹ ilusti tasku pista, et saab kolmeks kuuks reisule minna. Ja nii nad kolmekesi planeerisid oma reisu ja, aa, neil, meil on sugulasi, ütleme, Ameerikas ka ja tüdrukutel ka sugulasi, sõpru. Nii et nad arvestasid ja tegid oma plaani selle järgi, kui ikka inimeste juures elada võiks tee pääl. (N50)

Kas nad on kirjutanud või helistanud ka juba?

– Jaa, helistand on nad, kaarte ka saatnud. On ikka alati öeldud, et tore on posti saada, et võib postkaardi ikka teele saata. Ja nüüd nad peaks tuleva nädala lõpul jõudma [oma sõbra] juurde, ka üks, jah, nendevanune ja nendega koos käind täienduskoolis ja skautlust teind, kes nüüd kaks aastat on San Diegos õppimas. Ja [tal] on vist nihuke kümnapäevane vaheaeg tulemas, siis nad mõtlesid neljakesi, et lähevad äkki Meksikosse⁹² koos. Nii et sel moel on ja tuleb ära kasutada. Jah, kui annab rahaliselt ja kui sul on isu minna, siis on nüüd teatud määral sihuke aeg liikuda. Pikapeale tulevad teised kohustused ja jääb see tagaplaanile, mis mina tahan. (N50)

⁹¹ r studiemeedel — õppetoetus

⁹² r Mexiko — Mehhiko

Jaa, kas sina oled käind Ameerikas?

– Ei ole. Mina põle, a ma olen ju küllaltki palju reisind. Me elasime, kui poisid olid, mis [vanem] oli kuuene, kui me läksime, ja [noorem] oli neljane, elasime kaks aastat [välismaal]. Ja siis sai reisitud, käisime Aafrikas ja käisime Nepalis ja Indias ja Tailandis⁹³ ja sihukesed toredad. Nii et sel moel on saadud küll, aga mitte Ameerikasse põle ma veel sattunud. (N50)

Ja kuidas siis [noorema venna] muljed on Ameerikast, esimesed muljed? On ta esimest korda seal?

– Jaa, on ka, aa, neil on nii hästi läind ja kõik on, nad Washingtoni tulid siis veebruari kümnendal, üheteistkümnendal, siis oli seal lumi ja siis sõitsid lõuna poole, siis oli kolmkümmend kraadi sooja ja nüüd lähme mere äärde päevitama, nii et, oo, lühikese ajaga nagu nii suured muudatused. Aga kindlasti on, kostub, et kõik on hästi ja põnev. (N50)

⁹³ r Thailand — Tai

INTERVJUU 10 (M39)

– Ma olen kolmkümmend üheksa aastat vana. See tähendab, et ma olen sündind tuhat üheksasada viiskümmend kuus. Sündisin Stockholmis ja olen elanud Stockholmis, kuni ma olin, jah, viis aastat vana umbes, nagu isa ennem rääkis. Siis kolisime Malmösse ja siis ma elasin kodus isa ja emaga koos ja minu väikse vennaga, kuni ma olin umbes üheksateist-kakskümmend, jah niukest kui ma olin, siis lõpetasin gümnaasiumi. Siis ma kolisin Lundi ja olen, jah, siis Lundis elanud. Minu abikaasa tuleb Halmstadist, on rootslanna ja meil on kaks tükki last koos ja siis ennem, kui me saime kokku, siis [temal] oli ka üks poeg ja meil on, ütleme, on kolm last. Kõige vanem siis, tema on kakskümmend viis aastat vana, juba kolinud Stockholmi ja elab seal mitu aastat tagasi juba. Homme sõidab jälle suusatama, ta on niukene, kes käib hea meelega suusatamas. Ta teeb pool aastat tööd ja siis ta suusatab pool aastat. Nii et ta sõidab homme Chamonix'sse Prantsusmaale. Jah, [järgmine] on viisteist aastat vana, ta käib siin rootsi koolis üheksandas klassis. [Tütar] on kaksteist ja käib viiendas klassis. Jah, me elame Lundi kesklinnas, lastel on kool väga ligidal. [Pojal] natuke kaugemal, aga kuigi päris ligidal. [Tütrel] kool on siit, jah, kakssada meetrit umbes eemal. Mina käin Malmös tööl, Malmö on siit Lundist umbes, jah, viisteist kilomeetrit, nii et ma istun pool tundi autos hommikul ja pool tundi autos õhtul. Ma käin ühes ettevõttes tööl, mille nimi on [nimi]. [Seal ettevõttes], jah, kuidas seda siis eesti keeles rääkida? Jah, meil on kolmkümmend tükki pesulatu üle Rootsi olemas. Ja mis me teeme, me üürime välja, jah, kas hotellidele linasid, tööstustele tööriideid või, jah, igasuguseid asju. Me oleme umbes tuhat viissada inimest, kes käivad [seal ettevõttes] tööl, üks päris suur ettevõte, üks ütleme Rootsi kolmesaja viiekümnenda, umbes number kolmsada viiskümmend suurusest. Ja minu või minu ülesanne seal, et ma olen seal, jah, rootsi keeles peršunaalšeff⁹⁴, mis see võib eesti keeles olla? Personalšeff näiteks või midagi niukest.

⁹⁴ r personalchef — personaliülem, -juht

Jah, võib küll öelda.

– Minu töö tähendab, et ma olen palju reisimas. Ma olen võib-olla kaks päeva nädalas ma olen kuskil, jah, ära. Nii et, jah, palju reisida ja natukene, kui ma olen kodus, siis on tavaliselt päris pikad päevad. Jah, nii on.

Kuidas sinu lapsed on, kas nad räägivad eesti keelt? Või saavad aru?

– Ütleme niimoodi, et kõik minu perekonnas saavad eesti keelt aru natukene. Aga eri palju. Minu abikaasa, kes on täitsa rootslanna, siis ta saab natuke aru umbes, mis juhtub, kui räägid eesti keelt. [Tütar], kes siis, nagu ma ütlesin, kaksteist, tema saab natuke rohkem aru, aga mitte, jah, rohkem igal juhul, aga mitte väga palju rohkem. Aga [poeg], ta saab päris palju aru, sellepärast ja ma arvan, et see suur vahe nende teistega on siis, et kui [ta] oli ükskaks aastat vana, siis mina olin peaaegu aasta aega temaga ise kodus. Ja siis ma rääkisin taga väga palju eesti keelt. Ma usun, et see nigu, jah, kaasa tulnud sest. See tähendab, et kui mina räägin temaga eesti keelt, siis ta tavaliselt vastab rootsi keeles, vahest natuke üks ja teine sõna eesti keeles ka, aga vastab täitsa õieti.

Nii et ta saab aru.

– Ta saab aru jah.

Kas Eestis ka on käinud?

– Jah, ta on Eestis käinud jah minu vanematega koos üks kord ja siis te olite seal, mis see oli, nädal aega umbes? Kümme päeva või midagi niukest. Ja nüüd siis eelmise suvi, siis käisime seal kõik koos Eestis.

Kuidas ta ennast seal Eestis tundis. Kas ta noh ma mõtlen seda, et kas ta natukene hakkas rääkima või?

– Jaa, ütleme niimoodi, et kui teda pressib, siis ta räägib natukene. Aga see on niimoodi, et siis peab hakkama julgema ka ja see on umbes, et ükskõik mis keelt rääkida, kas et rääkida inglise keelt või saksa keelt, et sa pead üle mingi jah tröskel⁹⁵ või

⁹⁵ r tröskel — lävi, künnis, pilllikult ka piir

Piiri minema.

– Üle piiri minema. Et enne seda sa ei julge mitte seda teha, see on. [Pojaga] oli sama asi inglise keelega, et okei, siin Rootsisis hakkavad inglise keelt õppima, mis see on teises-kolmandas klassis, midagi niukest, natuke erinev, ja aga niikuinii siis nad räägivad ja oskavad päris palju, aga ei julge niikuinii mitte rääkida. Nii et nüüd suvel siis [poeg] käis Inglismaal ja elas seal kuu aega ja peale seda siis ta kooli õpetaja ütleb, et nüüd ta räägib inglise keelt, et nüüd ta julgeb rääkida jaa. Ma arvan, et nii peab üle mingi siis piiri saama, et siis julgeb (..)

Hobid, huvid, harrastused. Sa ütlesid küll, et sul ei ole hobisid, aga midagi ikka on.

– Jah, on küll, see on nüüd, nagu ma ennem ütlesin, siis minu töö võtab väga palju aega ja sellepärast mul ka, jah, ei ole aega palju teisi asju teha vaid on, kui ma tulen koju, siis ma tahan, jah, minu lastega koos olla. Minu lapsed mängivad palli ja siis ma lähen vaatama nende pallimängusi ja nii. Aga meil on üks projekt⁹⁶, millega me käime, mis on, siis võiks hobi olla. See on nii, et meie perekond ja siis minu vanemad, me oleme koos ehitanud ühe maja. See maja, see on Blekinge⁹⁷ saarestikus ja, jah, seda me oleme ehitanud nüüd kümme aastat, nüüd maja on peaaegu kümme aastat valmis olnud ja ja seda me, jah, käime seal koos ja lähme välja paadiga sõitma koos ja, jah, just nüüd ehitame ka ühte maja veel juurde, üks väikene saun, mis me ehitame koos isa-emaga. Nii et isa mõtleb ja mina löön haamriga.

No Rootsi saarestik on imeilus. See on vist iga rootslase ja ükskõik ka Rootsi eestlase suur soov, et tal oleks oma väike majakene kusagil saare peal. Kas teil algas ka kõik sellest mõttest?

– Jaa, mõte algas sellest, et me tahtsime midagi saada kuskile, et võime sõita linnast välja ja midagi teist teha. Ja mis me tahtsime siis saada, et see pidi olema ligidal merele. See pidi, seal pidi metsa olema. Natukene teisi inimesi ka ümberringi ja et me saaksime

⁹⁶ r projekt — projekt

⁹⁷ r Blekinge

sinna sõita ükskõik millal aastas, alltsoo⁹⁸, kas on külm väljas, kas on soe väljas või ükskõik. Ja siis siin Lõuna-Rootsis ei ole mitte eriti ju kohtasi olemas, kus on soolast vett ja kus on siis metsa ühes kohas olemas. Ja siis oli Bleekinge. Aga me ei ole mitte saare peal väljas, vaid meil on maja siis nigu, jah mitte saare peal, mis see võib siis eesti keeles olla.

Noh, see on mingi poolsaar või?

– Jah, ütleme poolsaarel jah. Nii et see, jah.

Kas sulle ja sinu pojale, võib-olla sinu naisele-tüttele meeldib kala püüda ka?

– Kui me oleme seal ja kui me oleme seal suvel, siis me läheme paadiga välja, siis püüame kalasi jah. Nii et seal on kalasi olemas, nii et kõige raskem asi on, et kui me saame kalu, siis me oleme mitte eriti head, et need puhtaks teha. Nii et saame ühe suure kala, siis sellest jääb ainult natukene natukene alles. Nii et et seda oskust meil ei ole mitte olemas. Jah, seda me ei oska.

Mida te veel lastega koos teete?

– Mis me teeme veel koos lastega? Me sõidame suuskadega, me käisime terve perekond eelmine nädal, vähemalt üks kord aastas, siis me sõidame üks nädal kuskile, kus on kõrged mäed. Ja siis me sõidame suuskadega mäest alla. Niukene, jah, slaalum⁹⁹ rootsi keeles.

Jajaa, eesti keeles ka.

– Mhm. Nii et seda teeme väga hea meelega. See meile kõigile meeldib. Et see on niukene, see on mõnus puhkus, sellepärast et see tähendab, et sa puhkad, sa oled, jah, sõidad suuskadega terve päev, sa oled väljas terve päev, sa saad, jah, seda saab kõik koos teha, keegi sõidab natuke parem, keegi sõidab natukene halvemini, aga jah, teeme niikuinii koos seda kõik. Ja siis kui õhtu tuleb, siis kõik on väsinud, lähvad vara magama ja siis tõuseme vara hommikul jälle ülesse ja siis jälle sõitma. Nii et me olime eelmine nädal olime siis Põhja-Rootsis, või me umbes iga teine aasta me

⁹⁸ r alltså — niisiis, seega, nõnda

⁹⁹ r slalom — slaalom

sõidame Põhja-Rootsi ja iga teine aasta sõidame kuskile siis Kesk-Euroopasse. Ja nii et eelmine nädal me olime siis Põhja-Rootsis ühes kohas, mille nimi on Björnriike¹⁰⁰. Björnriike Vemdaalen¹⁰¹ jah. Ja meil oli jube õnn.

Jaa?

– Ilus ilm ja päike paistis ja soe oli väljas, talve või öösel oli, jah, kakskümmend viis, kolmkümmend kraadi külma nii, et oli väga väga külm õieti, aga kui päike tuli välja päeval, siis oli, jaa, kuus- seitse-kaheksa-üheksa kraadi külma, nii et väga väga mõnus. Ja ma kuulsin just nüüd päevauudiste peal jälle, et siin see nädal, jah, mõni päev hiljem, siis seal on jube halvad ilmad. Meil oli õnn.

Ja jaa. Kes on teie peres kõige parem suusataja?

– Kõige parem suusataja on [vanem poeg], aga tema on just see on tema, kes enam ei ela kodus, aga tema sõidab kõige paremini. Ja tema on niukene, et, jah, tema võistleb suuskadega, ta elab palju välismaal, Prantsusmaal Chamonix's ja sõidab suuskadega ja tema on niukene, mis võib eesti keeles olla, fotomodell?

Jaa.

– Tuleb hüpates kuskilt kõrgelt mäe pealt alla, siis keegi võtab, jah, piltisi sealt siis.

Aga kas ta just teeb seda suuskade peal?

– Jah, suuskadel jah. Ta niimoodi hüppab kümme meetrit ühe korraga ja niimoodi. Jah, mis see siis võib olla, aga siis, kui vaatab neid piltisi, siis mõtleb, et oi, see oli õnn, et ma ei olnud mitte seal, siis ta ei oleks mitte tohtind seda teha. Peale seda siis [abikaasa] sõidab kõige paremini, ta on väga väga tubli suusataja nii et. Ja [noorem poeg], tema ei sõida mitte suuskadega, vaid ta sõidab snõubordiga¹⁰².

Aa, see on siis lumelaud jah.

– Jaa, see on niukene lumelaud. Jah, aga me oskame kõik päris hästi sõita.

¹⁰⁰ r Björnriike

¹⁰¹ r Vemdalen

¹⁰² ing snowboard — lumelaud

Küsin mägede kohta. Sa ütlesid, et te käite siis vaheldumisi kas Põhja-Rootsis või kusagil Euroopas. No mäed on Euroopas kindlasti palju suuremad ja võimsamad? Või ei?

– Mäed on, või kui me Euroopas käime, siis me oleme käinud Austrias, seal on mäed, jah, nagu terves Alpides, siis nad on kõrged muidugi, me saame palju kõrgemal suusatada. Rootsis on niimoodi, et need, jah, mis see võib siis jälle eesti keeles olla, rootsi keeles on pist¹⁰³, sealt, kus sõidad alla suuskadega.

No see on rada.

– Jah. Rada on jah, aga seal see on niimoodi, et võib-olla et viiskümmend meetrit lai ja siis sõidad mäest alla seal. Et Rootsis need on kõrvuti, aga siis Lõuna-Euroopas need on või Kesk-Euroopas need on, jah, teineteise peal, noh nii, et sa võid sõita palju palju, sa võid sõita, jah, tund aega allpoole ilma, et sa pead siis nende liftidega jälle ülesse sõitma. Aga Rootsis siis on kõrvuti jah.

Kas need Euroopa mäed on ka mingil määral ohtlikumad või on seal tehtud kõik, et turist ennast hästi tunneks?

– Aa seal on ju niimoodi, et Austrias on ju kindlasti sada tükki niukest kohtasi, kus on just niuksed, kus sa saad slaalomiga sõita, mõned nendest kohtadest on väga suured, võid sõita nädal aega ja sa niikuinii ei ole kõikidest nendest pistidest alla sõitnud. Ja teised on natuke väiksemad, nii et Austrias on palju palju suuremad need süsteemid. Need võivad olla, ühes süsteemis võib olla, ütleme, kakssada kilomeetrit niukest pisti.

Aga selline õhtune elu on seal enam-vähem sama nagu Rootsis?

– Aa, kui sa käid suusatamas Rootsis, siis on tihti niimoodi, et sa elad või sa üürid ühe maja, või üürid ühe korteri kuskil. Ja siis see tähendab, et sa teed sööki oma majas ja siis võib-olla majas on saun olemas, sa käid saunas ja, jah, lähed varem magama ja nii. Mitte nii eriti palju niimoodi, et sa pidutsed. Kui sõidab Lõuna või Kesk-Euroopasse, siis on rohkem nii, siis sa elad hotellides või mingis väikses pansionaadis, aga siis sa käid väljas ikka söömas õhtul ja siis sa ja siis on võib-olla, et võtab natukene, jah, joob õlut õhtul ja niimoodi ja siis on pikemad õhtud ka. Üks teine suur vahe

¹⁰³ r pist — mäesuusarada

on, et Kesk-Euroopas on restoranisi igal pool olemas mägedes. Ja see tähendab, et siis sa sõidad suuskadega kuskile, siis sa jääd seisma, lähed sisse, ostad ühe õlu või glüüvaini¹⁰⁴ või midagi niukest ja siis sõidad jälle edasi. Niukest ei ole mitte Rootsis olemas vaid, et Rootsis on niimoodi, et siis on rohkem aind suusatamine. Ja see on üks, see on täitsa erinevad elamused on.

Suusatamise stiil on siis ilmselt (..)

– Jaa, aga ütleme lumi on sama, see on ju valge ja suusad on sama ja ja taevas on, kui kõik on hästi, siis on taevas ju sinine ja niimoodi, aga ja jah, aga see on ikka teistmoodi.

Kas sa tead, et Eestis on ka oma mägi olemas?

– Munamägi või?

Ei mitte, sealsamas lähedal. Kuutsemägi on. Kuutsemäel on suured slaalomirajad. Eestlased käivad seal harjutamas. Kas sa Eestisse ka tahad tulla veel?

– Jah täitsa muidugi. Mitte ainult tahan, vaid tulen jälle tagasi Eestisse. Minu meelest on see tore asi, et Eestisse tulla. See on nii et, kuigi tänapäeval mina räägin eesti keelt väga väheste inimestega. Minu vanematega peamiselt. Siis et kui ma tulen Eestisse, siis ma kuulan eesti keelt tänava peal ja see tähendab, et see keel, mis tavaliselt ma olen aind kuskil, jah, ütleme toas sees, köögis, suures toas kuskil kuulanud, see on äkki tänaval. Ma saan poodi minna ja tarvitada ühte keelt, mida ma ennem ei ole saand tarvitada. Ja see on üks tõeline elamus.

Ma tänan.

¹⁰⁴ sks glühwein — hõõgvein

INTERVJUU 11 (N34)

On pühapäeva pärastlõuna ja istume siin Lundi ülikooli soome-ugri raamatukogus. Ole hea, räägi midagi iseendast.

– No nüüd ma räägin, et mina olen kolmkümmend neli aastat vana ja mul on vend, elab Stockholmis. Temal on üks laps. Minul on kaks last, pojad. Neli ja pool ja kaks aastat vana. Ja abikaasa on rootslane. Jah, lastega ma räägin rootsi keelt. Peamiselt. Kui kohtame vanaisa, siis räägime natuke eesti keelt. Mina olen suurem jagu rootsikeelne. Ma isegi räägin minu emaga rootsi keelt. Pooleldi igal juhul. Ja (..) ja (.) mina elan Krišjanstadis¹⁰⁵. Seal ma olen elanud neli, jaa, varsti viis aastat. Enne seda elasin Lundis. Jah, 22 aastat olen siin elanud. Ja minu haridus on hambaarstiõde. Praegu ma vaatan, ma ei tea veel, mida ma hakkan tegema, aga ma praegu käin kursustel ja katsun uut haridust leida.

Mis haridust sa tahad leida endale uut?

– Jaa, see on üks väga suur küsimus, sest ma ei tea sellest midagi. Võib-olla midagi tehnilist või (.) nad tahavad, et midagi tehnilist, sest praegu on palju töös seal aga.

Kas sa arvad, et hambaarstiõena ei leia tööd?

– Ei. Mitte minu linnas.

Mhm.

– See on, paari aasta pärast on võib-olla rohkem tööd leida. Aga see on üks niuke töö, et kui ei tööta sellega aastast aasta ja siis kuidagimoodi see kadub ära väga.

Kus su mees töötab?

– Minu mees, mehel on oma firma. Nii et tema töötab koos isaga ja ja veel on paar meest.

Räägi mulle natukene oma kodust sääl Kristianstadis või kuidas sa seda rootsipäraselt hääldasidki?

– Jaa, Krišjanstad, jah. Nii, sääl on päris palju metsa on ümberringi ja ma käin väga palju väljas lastega. Iga päev ma käin nendega

¹⁰⁵ r Kristianstad

väljas nii ja muu tegevust on seal ka, kus nad saavad ronida ja nii. Ja siis jah, ma võin oma lastest rääkida. Nad ei ole mitte lambad nad ei ole küll. Nad on natuke metsikud minu meelest. Ja neil on tõesti vaja palju tegevust. Ja on vaja jooksta ringi väga palju, nii et meil on küll suur korter, neljatoaline ja kus on pikk niuke koridor on keskel ja sääl nad jooksevad edasi-tagasi iga päev. Nii et. Ja me elame ju otse linna sees nii, et nüüd meil on natuke maad küll minna, kui meil on, kui me tahame metsa minna.

Missugune on üks sinu tavaline päev? Räägi mulle hommikust peale, mis sa teed?

– No hommik on nii, et isa viib lapsed lasteaeda. Ja siis mina aitan kaasa ja panen neile riided selga (.) ja suur rabelemine on siis ju riietega nii et, aga lõpuks saavad uksest välja ja siis isa sõidutab neid lasteaeda ja siis isa sõidab ise oma tööle. Ja mina olen kodus ja õiendan natukene ise oma asjadega. Käin natuke linnas ja teen ära (.) jah, mõned tähtsad asjad. Ja siis (..) jaa, kui ma olen seda teinud ära, siis on kell juba nii palju, et siis mina pean minema lasteaeda tooma lapsi. Ja siis me tavaliselt oleme natuke väljas. Ja pärast seda me läheme kodu ja siis nad mängivad kodus natuke ja siis on söömine ja siis tuleb isa kodu ja siis paneb magama lapsed ja kui on natuke aega üle õhtul, siis vaatab telekat. (.) Muidu niisama kirjutab midagi. Mõne kaardi kellegile, postkaardi.

Sa rääkisid, et sa käid kursustel.

– Mhm.

Kui, kui tihti need kursused on ja?

– Aa, just praegu on üks kursus, see on neli päeva see, aga see on üks kursusepäev nädalas ainult. Ja siis vahepeal meil on palju tööd kodus. Ma ei tea seda eestikeelset sõna, mis selle nimi on, aga see on, et see on ise oma heaks, teadmiste, ise oma heaks nii-ütelda.

Kas sa pead lugema kodus palju?

– Jaa. Peab ise vaatama või peab mõtlema natuke järgi ja vaatama, mis huvid sul ise on ja mida sa ise tahad teha ja.

Sina kuulud sellesse niinimetatud noorte perede rühma, kellel on väikesed lapsed ja kellest väga palju räägitakse igal pool. Kuidas

sulle tundub, missugune olukord on noortel peredel Rootsis? Kas on mingeid soodustusi ja midagi on head või on midagi ka halba?

– Jaa, mina usun, et on väga raske. Peredel on raske täna. Mina usun, et kuidagimoodi ei ole naised ja mehed, sest on mõlemad. Nad ei ole jõudnud edasi oma kodudes, et ajad on muutunud. Ja täna, tänapäeval peab kuidagimoodi üksteist aitama rohkem kui. Nüüd on mõnda aega läinud nii või on Rootsis olnud igal juhul, et igaüks on oma tööd teinud. Ja ei ole niipalju üksteist aidanud kodus. Aga täna peab üksteist aitama väga palju, et põle, mõlemad peavad töötama ja muidu on liiga vähe raha ja ei saa hakkama.

Kas rootsi mees tegeleb meelsasti lastega? Ja kas ta tegeleb meelsasti koduste töödega?

– Jaa. Kui nende ema on neile rääkinud, kui tähtis see on, siis. Ja kui isa on aidand kaasa lapsest saadik, siis ei ole see küsimus nii suur, aga kui kunagi ei ole kodus midagi teinud, siis ei ole see nii kole nagu.

Missuguste majapidamistöödega tavaliselt, ma ei küsi nüüd konkreetselt sinu perekonnas, aga millega tavaliselt rootsi mees kodus tegeleb?

– Mm. Ma usun, et võib-olla ta peseb nõusid. Jah, aga on neid ka, kes pesevad pesu ka. Aga neid ei ole mitte palju. Ja siis nad aitavad tavaliselt kõige rohkem kaasa õieti lastega. Õhtul ja panevad neid magama ja riided selga ja (..) aga (.) aa see on nii erinev õieti perekondades, kuidas on. Sest minu mehe sõbrad teevad kuidagimoodi teistmoodi kui need sõbrad, keda mina tunnen.

Jah?

– Jaa.

Milles see vahe on?

– Ja ma ei tea õieti. Sõbrad, kui on minu omad, neil on just see, et nad aitavad üksteist väga kodus ja. Nii et minul on, mina näen seda asja kuidagi teistmoodi natuke. Et need pered, neil on väga hästi ka, sest nad tõesti on saanud aru, et peab tõesti noh aitama üksteist.

Naiste kutsetöö on ka, eks ole, väga tähtis selles mõttes, et kas sinu sõprade peredes, kas need naised on kodused või nad saavad käia ka tööl?

– No nad on, kui on need väiksed lapsed, siis on nad kodus. Üks, üks aasta on nad kodus igal juhul. See oleneb, kas on töö, kuhu saab tagasi minna, et nad on vabad töölt üks aasta või natuke rohkem. Ja kui neil ei ole tööd, siis katsuvad rohkem aega kodus olla.

Kas sina oled saanud töötada oma erialal, hambaarstiõena?

– Jaa.

Oled saanud?

– Jaa.

Sa töötasid Lundis?

– Jaa.

Ja pärast abiellumist siis kolisid ära ja pärast seda sul ei olnud enam seda tööd?

– Jaa, sellepärast sest minu kontaktid, jaa, need kadusid ära siis, kui kolis uude linna, siis ei olnud enam need inimesi alles, keda oleks hea olnud tunda.

Räägi mulle natukene oma tööst siin Lundis, kui sa töötasid veel.

– Noh, hambaarstiõdena esiteks, kui ma otsisin tööd, õieti see oli nii, et ma käisin koolis ja siis õppisin ära selle hariduse. Ja kui, just kui olin valmis koolis, siis ei olnud mulle tööd. Nii et siis ma läksin tagasi ja töötasin vanadekodus. Ja paar aastat töötasin siis vanade inimestega. Aga ma nägin siis, et kuidagimoodi ajad olid jälle muutunud ja lehes seisis palju jälle, et nad tahtsid palju jälle hambaarstiõdesi saada. Nii et siis ma mõtlesin, et noh vaatame, mis saab sellest, et kui ma nüüd otsin mõne töö, kas saan mõne töö. Ja siis ma sain tööd ja töötasin umbes üks aasta ühe koha peal. Ja see oli niuke pere alal, mis (.) jah.

Kas see oli perekonnaarst siis?

– Jah. Jaa. Võib öelda. Ja siis pärast ma töötasin ühes teises kohas. Ja see oli nagu riigi poolt, riigi (.) nii et jah, kaks kohta ma jõudsin. Kahes kohas töötasin.

Kas hambaarst on kallis, hambaarsti teenused on kallid roots-lasele?

– Jaa, ma usun, et kõik arvavad, et see on väga kallis, ükskõik kus elab õieti. Siis võib-olla leiab, et see on üks kallis.

Kas rootslastel on terved hambad?

– Jaa, võib öelda, et neil on päris terved hambad, aga (.) on olnud üks aeg, kui on väga palju sellest räägitud, et oli, et on tähtis olnud hammastest hoolida ja see on ka koolis on alanud sellega.

See oli ilmselt sel ajal, kui sina koolis käisid?

– Jaa, jaa. Nüüd ma ei tea enam, kuidas koolides on õieti. Aga siis tuli üks tädi iga nädal, üks päev nädalas ja siis ta tuli ühe väikse klaasiga või mis see oli tal. Ja siis oli seal niukest fluori sees, mis selle nimi on?

On, on.

– Jah.

Jah.

– Fluori. Ja siis me pidime, kõik pidid siis uhtma oma hambaid iga hommik. Nii on, nii on meie koolis olnud.

Kas sa õpetad oma lapsi ka hammaste eest hoolt pidama? Või on nad veel väga väikesed?

– Ma hakkan, mina olen hakand pesema neil hambaid, siis kui nad on hakand tulema, hambad. Nii et õieti koos, siis on niisama natuke mängu moodi nii alguses. Nad käivad ringi ja närivad neid hambaharju ja nagu, jaa, natuke nii nagu mänguasi. Palun näri!

Kas lasteaias ka sellest räägitakse?

– Mm, ma ei usu. Mina, mina ei ole sellest midagi kuulnud.

Kuidas su poistele lasteaias meeldib?

– Ma loodan, et neile meeldib. Mulle ei meeldi, aga

Miks sulle ei meeldi?

– Jaa, see on, ma usun, see on ebaõnne kuidagi olnud, et need tädid, kes on seal (.) praegu, nemad kuidagimoodi ei saa koos tööd teha nii hästi. Ja siis, jah, siis on ju nii, et vanemad vahest ei saa

teada. Kui küsib midagi, siis ei ole kindel, et saab vastust. Sest nad ei tea päris. Seepärast üks inimene on midagi teinud ja teine on midagi teist teinud ja siis nad omavahel ei ole rääkinud.

Aga mida need lapsed seal muidu teevad? Peale selle, et nad seal söövad ja magavad?

– Nad, jah, nad värvivad natukene, ma usun, et neil on. Vahest nad värvivad ja vahest (..) mudu nad suurem jagu õieti on väljas. Seal on üks, üks kord päevas on nad alati väljas ja kiiguvad ja müttavad ringi seal pargis nagu.

Kas lapsed haigeks ei jää lasteaias?

– Jaa. Esiteks nad jäävad haigeks, kui nad on väga väikesed ja alla kahte aastat, siis nad on peaaegu alati haiged.

Sama on siin Rootsis ja Eestis.

– Jah. Nii et kui aga pärast kahte aastat, siis on nad, siis nad klaarivad rohkem kuidagimoodi, kõik need batsillused ei ole nii nakkavad.

Kuidas teil talvel selle gripiga oli? Eestis ja Soomes oli suur gripihooaeg. Kuidas teie pere sellega, jäite haigeks ka?

– Meie ei pääsenud mitte.

Jah?

– Keegi meist ei pääsenud. Me olime haiged kõik, terve pere oli. Jaa, lapsed olid päris haiged. Mis see oli, ah soo, see kõige vanem, temal tuli midagi kopsudega, kopsupõlendik tuli tal. Ja väiksel poisil, temal tuli ee, kõrvadega oli temal midagi (..).

Kas te võtate ka midagi ühiselt lastega ette vahel või on nad veel liiga väikesed?

– Ei, jaa. See oleneb, kas me reisime nendega kuhugi või.

Kus te käinud olete nendega?

– Me ei ole ju mitte välismaal või midagi niukest me ei ole teinud mitte. Aga õieti me oleme kõige rohkem Krišjanstad ja Lundi vahet sõitnud ja siis oleme Krišjanstad ja Stockholmi vahet oleme ka käinud. See on jaa, see on see kõige kaugemaid. Eestis ei ole keegi nendest käinud.

Noh, kus te nendega käite? Loomaaias?

– Jaa. Loomaaed, njaa, meil on ju natuke loomi ümberringi ja sääl, kus vanaema elab, sääl on ka põrsaid ja muid loomi.

See meheema siis või eesti vanaema? Kummast sa praegu räägid? Meheemast räägid, ämmast?

– Ei, see on minu.

Sinu emast, jah? Mis loomi, ta elab ju linna sees. Kuidas tal loomad saavad olla?

– Jaa, seal on üks niuke tore koht tema rajoonis, kus selle nimi on (...) rootsi keeles on see bugglekplats¹⁰⁶ on selle nimi. Ja see tähendab, et see on üks koht, kus saab ehitada asju ja see on üks mängukoht, jaa, nagu, jaa, üks koht, kus saab asju teha. Kui midagi haamriga lüüa ja või üleüldse olla. Sääl on natuke jäneseid. Lastel on niuksed oma jänesed seal ja hoolitsevad ise nende eest ja siis, jaa, natuke lindusid ja mis seal on, põrssid ja. Enne oli neil lambad ka.

Kas seal on siis tehtud nagu mingi talu?

– No umbes midagi jaa. Midagi koos tööd seal, alltsoo¹⁰⁷ talu ja mängukoht.

Kas seal Kristianstadis on ka midagi sellist lastele?

– Ei ole näinud.

Peale pargi, kas teil on veel kusagil käia lastega?

– Seal on üks teine koht ka, kus me oleme käinud. See on niuke kuidagimoodi lasteaia moodi ka, aga sääl on vanemad kaasas. Ja sinna läheb aind paar tundi mõnikord nädalas. Et siis, jaa, sääl on ka et saab midagi värvida. Pudeleid värvida ja ja teha ehteid. Mm ja üleüldse, siis kui oli jõulud, siis tegime, jaa, jõulusju. Jaa, asju, mida saab riputada kuuse külge ja. Jah, igasugust tegevust õieti.

Kas teil on kodus rootsi jõulud või on teil eesti jõulud?

– Jaa, nüüd nii õieti ma hakkasin mõtlema, et kuidas need eesti jõulud on?

¹⁰⁶ r bygglekplats — mänguväljak

¹⁰⁷ r alltså — niisiis, seega, nõnda

Need on umbes nii, nagu sul lapsepõlves kodus oli.

– Jaa, ja umbes on. See on ainult natuke söögid on natuke erinevad. See eesti jõuluvorsti ja seda meil ei ole ju. Ei ole kuskilt saada. On väga raske saada ja siis kapsad, jaa, meil on hapukapsad ja. Jaa.

Mida sinu mees arvab eesti jõulutoitudest? On ta saanud verivorsti?

– Ei ole saanud. Ma usun, et ta ei julge süüa seda.

Mida rootslane sööb jõulude ajal?

– Mnjaa, rootslane sööb igasugust toitu, igasugusi vorste ja igasugusi kalu. Lõhekala ja silku, igasugust, igasugusi silgu niukseid, jah, mis nende nimi on, jah, ma ei räägi sellest rohkem. Ja siis on mm, mis see silgu, juu, siis on see jõulusink on. Ja punane ja (..) Jah, nüüd ma hakkan ära väsimä.

INTERVJUU 12 (M32)

Kuues juuni tuhat üheksasada üheksakümmend kuus ja me istume Lundi ülikooli soome-ugri instituudis. Kas ma võiksin kõigepealt küsida, millal ja kus te olete sündinud?

– Ma olen sündinud tuhat üheksasada kuuskümmend neli, jaanuari-kuus ja ma olen sündind siis Helsingborgis väljapool, seal üks väike asula [nimi]. Seal, kus mu vanematel on üks koht, pisikene koht jah.

Ja kes on teie vanemad?

– Mu isa on Hiiumaalt ja ema on Vilsandi saarelt väljapool Saaremaad.

Ja on teil õdesid-vendi?

– Mul on üks õde, mis on üks ja pool aastat vanem kui ma.

Ahhaa. No võib-olla räägiksite oma kooliteest või lapsepõlvest või kooliteest.

– Jah. Alguses ma algasin, oli nii, et Rootsis tavaliselt alati kool, kui olid seitsmeaastane, siis kui ma käisin seal. Aga mul oli niisugune tunne, et ma tahtsin ikka algada varem. Juba, kui ma olin kuueaastane, siis ma sain luba algkoolis alata käima ja nii siis ma alati ma olin kõige noorem klassis, aga ikka klaarisin ennast väga hästi ära kooli käimise. Ja siis kui ma olin, viiendas klassis käisin, siis olin, käisin ka ekstra tundis, et eesti keeles täienduskoolis Helsingborgis. Õpetaja oli seal Heiner Erendi ja Iivi Erendi ka. Siis oli ka laulutundisid seal, Geselle Gering pidas. Et õppisime ka vähe eesti laule. Ja pärast ma, kui olin üheksa klassi ära käind, siis läksin edasi kooli ja siis läksin tehnikaala peale (.) sisse ja siis õppisin seal kolm aastat. Seal oli ka alguses väga huvitav, siis käisin Helsingborgis koolis ja sääl oli ka, ütleme, me saime just uue raalimasina siis alguses ja siis oli ka nii, et see oli vägate uus ja siis olin, väga palju sellega tegelesin. Ja siis jäi ju, muutusid pärast mu tunnistused vähe halvemaks. Aga siis ma mõtlesin nii, et jah, ma tahaksin ikke edasi minna pärast, et siis pidin õppima. Siis jätsin selle raalitegemise ära ja õppisin edasi ise. Siis ma, kui olin mu

tudendi¹⁰⁸ ära võtnud, eksami ära teind, siis läksin siia või tulin siia Lundi ja hakkasin masinatehnikat õppima. Et siin oli ju siis paar aastat, õppisin matemaatikat esimese aasta ja siis pärast õppisin ka majandusteadust.

See oli ülikoolis juba?

– See oli ülikoolis jah. Et siin tehnikaülikoolis ma olin umbes kuus aastat ja säääl vahel tegin ma ka oma sõjaväeteenistuse, mis ma tegin Rootsi mereväes.

Jah? Kui kaua see oli?

– See oli nelisada kolmkümmend päeva umbes.

See on päris pikk aeg.

– Jah on küll, aga siis meitel oli ka väga lõbus, aga me olime umbes kümme tükki ülikooliharidusega masinatehnika õpilasi, kes käisid seda kursust ja me saime ise ka tarvitada meite oskused säääl ka. Ja meitel oli väga hea see teenistus, sõjaväeteenistus. Õppis palju ja see oli lõbus aeg ka. Ülikooliaeg oli ka ise väga lõbus. Siin oli ju palju tegemisi, palju pidusid ja nii edasi. See võttis ju ka oma ekstra aeg. Aga ikke, kui nüüd vaatad tagasi, siis oli see jah, ma olen teind seda ja ma ei oleks ütelnud sellele ära teine kord, kui mul oleks olnud võimalus olla kaasas. Siin pärast olen ma nüüd umbes kaheksakümmend kaheksa, siis tuli äkki nii välja, et mu säääl, ma lugesin ajalehes üks ühe tüki, et otsiti treiniis¹⁰⁹ siin meite Rootsi suhkruttevõttele. Ja siis ma mõtlen see, et ma olin ju enne, ma olin ju varem just ühe suhkruvabrikus töötand säääl [asulas] lähedal säääl, kus ma olen üles kasvand. Säääl ma olin suveti töötand umbes iga suve umbes kümme nädalat ja siis teadsin ka seda, et selle ettevõtte või suhkruttevõtte omanik oli müünd ära selle Rootsi autofirmale Volvo, see oli selle omanik nüüd ja siis ma mõtlesin seda, et, jah, nüüd siis see juhatuse aetakse kindlasti välja ja säääl tuleb rohkem inimesi, kes teavad midagi, et majandusest. Seda juhtus ka ja vahetati välja peamehed ja uusi tuli sisse, siis ma sain ka võimalikku olla nende kaasas alguses. See kui tuli, ja see juhtus väga palju just selle majandusega. Meitel oli ennem oli see alati

¹⁰⁸ r studentexamen — gümnaasiumi lõpueksam

¹⁰⁹ ing trainee — praktikant

nii, et suhkruettevõttega oli siin Rootsis see ettevõte, see oli ainuke üks ettevõte ja see oli, need olid umbes, kui ostja küsis, kas saame nii seda suhkurt saada, ühtmoodi või teistmoodi, siis ütlesid, ei, meitel on suhkur ja sellega olete rahul. Kui te ei taha, siis te ei, siis võite olla ilma. Sest nii see oli ju ka, et siis nad ikka ostsid meite käest ja aga lõpuks see ei käind kaugemale ja Volvo peamehed vahetasid ka välja need müüjad ja saime teised sisse, kes meite ostjad ka tõstsid üles ja ütlevad, et me peame nende nõudmised täitma. Ja nüüd on see väga palju pöörand ja meie oleme rohkem nende teiste ettevõtete sees ja teeme, aitame neid uusi toitusi retseptisid võtta kaasa ja nii edasi, just, kus meitel on ise võimalik ja ise aitada neid, siis oleme säääl kaasas. Meitel on ka koguni nüüd ärides käime, oleme sees, kus me vaatame selle riulite pääl, kus on suhkur ja jahu ja nii edasi säääl vaatame, kuidas pantakse kõik need asjad ülesse kõige paremini riuli pääl, et inimesed ostvad.

Et oleks reklaam hea?

– Jah, et reklaam on hea ja sama korral need inimesed ostvad rohkem kui tavaliselt. Ja see on väga suur asi just nüüd meitel. Me võtame ekstra inimesi sisse just selle ala pääle, et kui vaatame, mis inimesed arvavad meite ettevõttest, siis on see ju nii, et need inimesed, meie need uurijad, mis meie oleme teind ja teised, me oleme lasnd teistel ettevõtetel teha meitest, siis on tulnud välja, et meite ettevõte on niisugune, et see alati annab nendele head kui ütlemine söörvist¹¹⁰. Ja säääl on vähe reklamašuunisid¹¹¹ või. Ja siis on see ka terve aeg on nii, et meie saame rohkem kergemini teisi neid aidata ja sama korraga on see ju ka nii, et säääl on ju nii kunstlikult tehtud suhkru produktisid ka ja mis tulevad sisse ja mis on säääl nende riulite pääl. Ja säääl on ju ka tavaliselt nii, et säääl on võib-olla kolmkümmend, nelikümmend tükki äris alguses, aga kui lõpuks näeb, mille peale nad teenivad raha, siis on see suhkruka. Et inimesi ei osta nii palju teise kunstlikult tehtud suhkurt. Ja siis, aga meie ei ole niisugune, meie ütlemine, et sa pead pidama seda need järel ikke riuli peal, et inimesed, muist inimesed tahvad saada, aga sul ei pea olema nii palju nendest, võib-olla on ainult kolm nelja

¹¹⁰ r service — teenindus

¹¹¹ r reklamation — reklamatsioon, kaebus

sorte ja siis neid võtab rohkem kohti. Ja sama korraga see on ju nii, et meie näeme ju ka, need on ju, nende kassa on raaliga koppel-datud¹¹² sisse ja et säääl sa näed, kui palju sa müüd, kas see midagi et mõjub müümise peale ja seda see teeb, see mõjub päris palju müümise peale.

Nii et teie ei tegele mitte otseselt suhkru tootmisega, vaid selle turustamisega ja selle turu uurimisega?

– Jah, mõlemat. Ma olen ju säääl vahepeäl. Et mu, alguses ma käisin ju tööl nii kui õpilane, kui ütleme see treini¹¹³ oli ju nii kui õpilane, ma käisin terve suhkruettevõttest läbi. Ma olin majandus-teaduse peäl, ma olin turustuse peäl, ma olin sisseostmise peäl. Ma olin meite, meitel on väga suur peediuurimise osakond, säääl ma olin ka ju. Siis ma olin ka suhkruvabrikus meitel siin [asulas] ju põhjapool Lundi. Ja säääl olin ju siis alguses, käisin seal vahetust ka, et siis, kui me teeme ju suhkurt, me teeme ju ainult kolm kuud aastas ja teised üheksa kuud siis meie teeme remonti masinatel ja puhkame. Ei tõsiselt, nii hea elu see pole enam, aga ennevanasti oli väga hea see elu.

Kas Lõuna-Rootsis ongi kõige suurem suhkrutootmine, kui Rootsi lõikes vaadata?

– Jah, tootmine, mis see tähendab?

Suhkru tegemine, valmistamine.

– Jah, jah, okei suhkru valmistamine. Võib öelda see, et Lõuna-Rootsis on kolm suhkruvabrikut ja üks on Gotlandi saarel. Ja see Gotlandi saarel on otsus võetud, et see pandakse kinni nüüd paari aasta pärast. Ja siis jääb ainult ja siis pandakse ka üheksakümmend kaheksa võetakse otsus, kas üks suhkruvabrik pandakse kinni ka siin väljapool Trelleborgi siin. See asub siin Lõuna-Rootsis. Siis jääb kaks järele.

Siis see teie oma jääb järele?

– Jaa, meie oma jääb järele. Ja nüüd on, see on siis see otsus võetud, et üks vabrik ehitatakse vähe suuremaks selle eest, mis

¹¹² r att koppla — ühendama

¹¹³ ing trainee — praktikant

pandakse Gotlandil, kui see pandakse kinni Gotlandi saarel. Ja siis, kui võetakse otsus selle, et Trelleborgi lähedal kinni panemise selle, siis ehitame meite vabrikut umbes viiskümmend pro senti suuremaks. Sääl on tohutud rahad sees siis käimas. Meie arvates, nad ütlesid umbes seitsesada miljonit Rootsi krooni, mis me umbes kahe aasta jooksul siis paneme mängu.

Mis on see tooraine, millest te suhkrut teete?

– Me teeme suhkrut suhkrupeedist. Ja mis me kasvatame. See on koguni nii, et suhkrupeet kasvab väga hästi siin Põhjamaades, koguni Soomes. Et tehtakse suhkrut suhkrupeedist.

Jah, ma olen kuulnud.

– Meitel on ka nii, et umbes kui võib öelda, kui palju suhkrut saab, siis võib ütelda, et sa saad umbes kaheksasada grammi suhkrut ühe ruutmeetri pealt.

Ahah.

– Et see annab ju

Siis peab tohutult suured peedipõllud ju olema.

– On ka, on ka. See on ka, see on peedipõldudes, need pole midagi, et seda talumehed tahvad kasvatada suhkrupeetisid. Meitel on niisugused kontraktid, et kirjutavad pääle, et ma kasvatan nii ja nii palju okk¹¹⁴ suhkrut on ilusat suhkrut ja see on niikui meite talumeeste kõige parem, annab kõige annab kõige parem rohkem tagasi see suhkrupeet. Ennem arvestati, et rohelised herved ja suhkrupeedid on see kõige rohkem tagasi, aga nüüd, kui tulime siin Euroopa ühendriikidesse kaasa, siis keegi ei räägi roheliste hermetest.

Aga suhkrupeet on ikka jäänud?

– Suhkrupeet on väga nüüd tõusus palju.

Ahaa, nii et see

– Nüüd said palju rohkem, nüüd said umbes kolmkümmend pro senti rohkem makstud.

¹¹⁴ r och - ja

Ahhaa, nii et teil on kasulikum see Euroopa Liiduga ühinemine?

– Uujaa. Meite võit tõsis ju väga palju. Me ei tohi rääkida nüüd enam meite võidust, et ma käisin meite Taani, meitel on ju üks Taani omanik, Volvo müüs ära. Esiti ettevõttele, mis on nimi Pro Cordia ja pääle seda müüs Pro Cordia seda ja taanlastele, Taani suhkruvabriku ettevõttele et. Ja nüüd see on meite nimi on Danisko ja sääl need oskavad suhkurt, need teavad ka, kuidas seda et ehitame ümber. Meitel on, kui olime Volvo sees, see oli alati, et ütleme, sa pead raha saama tagasi kahe ja poole aastaga. Kui sa ei tee, kui sa ei saa raha tagasi kahe ja poole aastaga, siis sa ei tohi panna rohkem raha sisse. Nii et jah, kui tahad osta masinat ja nii edasi. Meitel on ju nii, et autod on ju niisugused, kui üks mudel-auto mudel näeb välja, paar aastat hoiad nüüd hästi ja siis pärast on vaja uus, midagit uut teha. Aga meitel on ju masinad ja keedukatlad sääl, mis on ligi sada aastat ja käivad veel, et tõi, nii ei saa arvestada alati. Jah.

Kas te tegelete suhkru ekspordiga ka?

– Meitel on suhkru eksport ka. Meitel on Venemaale Sankt Peteršburgi¹¹⁵ müüme. Aga just meite vabrikust me ei müü. Me vaatame nüüd, ma nägin täna meie saime suhkrukottisid just ekspordi jaoks nüüd, teeme proove. Aga see on Gotlandi saarelt läheb tänapäev kõik meite eksport ära välja.

Aga Eestisse?

– Eestisse on, meite peamees sääl rääkis nüüd teis, ei ole see, jah esmapäev oli see, et sääl on, nad rääkisid Baltikumisse müümine sääl on niisugune üks võimalik koht, üks võimalik turu nii, kui ta ütles seda. Ja rohkem ta ei läind selle pääle sisse. Mu ise, mu ülesanded sääl on ju nüüd, et ma vastutan meite suhkrulao ja suhkrupaki, pakkimise osakonna ja väljalaadimise osakonna ja selle all on kõik. Ma võin öelda nii ka, et me teeme umbes üheksakümmend pro senti kahekilosel niukesed kahekilosel tavalised suhkru

Peensuhkur?

– Peensuhkru pakkisid, see on üheksakümmend pro senti tuleb meite vabrikust.

¹¹⁵ r Sankt Petersburg

Ahhaa. Aga need tükksuhkur, tükisuhkur?

– Tükksuhkur, sääl on üks eravabrik, mis me kutsume raffinaderi¹¹⁶, mis teevad kõik need eraproduktid. Meie need suhkruvabrikud siin Rootsis teevad ainult peensuhkurt.

See ei tasu ära niisuguseid väikseid?

– Ei, seda me peame ühes vabrikus ja sääl see on koguni nii, et see vabrik teeb ka tükksuhkurt Taani, Taanisse ja Norrasse ja teeb ka ekspordivad.

Nii et mulle tundub, et teile meeldib teie töö.

– Jah. See on väga lõbus. Sääl on ka, mul on ka üks anekdoot, mul on üks ka loomatoiduvabrik sääl maal, mul on ju sääl üks on mul esimees sääl maal sääl suhkruosakonnas, millel on lao ja nii edasi. Sääl on üks esimees, aga mu sääl loomatoiduvabrikus sääl mul oli, kui ma võtsin üle üheksakümmend kolm, siis sääl oli kümme inimest ja üks esimees enne seda, siis tegime ümber, inimesed muutsime vähe ja nii edasi, siis võtsime neli tükki vähemaks ja võtsime esimehe ära ja et nüüd need töölised, kes on seal, need teevad ise. Nendel on ise kaks miljonit Rootsi krooni nende jaoks ja need majandavad ise kõike seda ringi. Et ostavad sisse asju ja ehitavad ümber ja see käib väga hästi. Ennem oli nii palju sa ütlesid nii, et kui sa tuled tööle, siis sul pole pea vaja olla kaasas, aga nüüd nendel on ju väga lõbus töö. Nendel on ka, kui näeb nende oma tahtmised, et need tahvad, et siia, et midagi head tuleb sellest välja ja seda nüüd iga kord, mul on umbes üks korda nädalas ma olen üks tund nende juures ja räägin läbi. Vaatame, kuidas on käinud ja kuidas lähme edasi. Ja sääl on alati on nii, et sääl on, midagi ei ole nii, et seda ma ei taha või niisugused, kõik ütlevad, et jah, seda ma teen ja seda ma teen.

Kui palju teil on alluvaid?

– Inimesi on mul? See vahe, see on kaks era aeg ja üks on siis, kui meitel on see suhkruproduksioon, siis mul on umbes viiskümmendkuuskümmend inimest. Ja nüüd vahepeal mul on umbes nelikümmend.

¹¹⁶ r raffinaderi — rafineerimisvabrik

No mida need ülejäänud teevad siis sel ajal, kui neil tööd ei ole?

– Nej¹¹⁷, ütleme selle, need, kes on seal loomatoiduvabrikus, need teevad remonti masinate pääl ja ehitavad ümber ja. Ja siis on säääl ka see suhkrupakkimine, see käib terve aasta läbi kahe vahetusega. Suvel siis lähme alla ühe päevaaja pääle.

– Eile mul oli niuke, algasin kella see oli pool kaheksa ja siis olin kodus kell oli vist pool üheksa.

Õhtul jah?

– Õhtul jah. Et see, vahetevahel on nii pikad jah.

Kuidas näeb välja üks teie tavaline päev? Seda on vist raske rääkida, sest nad on erinevad.

– See on väga erinevad. Võtame nii kui täna, mis juhtus täna hommiku, siis olin säääl hommiku ja võtsin raalimasinast vähe andmeid välja ja siis peale nende ma läksin siis edasi teiste (-) osakonna ja seletasin neid, nii näeb see välja, mida me peame tegema ja siis oli paar meest, kes võtsid neid andmeid üles, siis läksid tegid neid ja. Ja meitel pääle seda siis mul oli üks koosolek. Meitel on väga palju koosolek, tavaliselt on nii, et vähemalt kaks päevas. Üks enne lõunat, üks pääle lõunat ja siis õhtu pead tegema tööd ära, mis sa muidu ei jõua. Aga see siis on see, siis oli koosolek, siis pidasime, olime siis selle loomatoiduvabrikus, pidasime koosolekut, rääkisime läbi, kuidas on see nädal käind. Säääl oli meitel muist paberid, mis me pidime kirjutama alla ja käima läbi ja siis vaatasime, kuidas puhkused pidid kukkuma sisse. Ma olen ju, mul on üks nädal järel nüüd enne, kui mul puhkus algab. Paberi pääl mul on võimalik saada umbes kakskümmend kaheksa päeva.

Ainult?

– Kakskümmend kaheksa päeva.

See ei ole palju üldse.

– Niisukene päeva, niisukene, kui arvestad tööpäeva, kakskümmend kaheksa tööpäeva. Aga mul on siis ma töötan ekstra tundisid, siis kui me teeme see suhkurt, siis ma saan umbes kaks ja pool nädalat ekstra puhkust. Ja siis üle selle, siis on ju mul ütleme

¹¹⁷ r nej — ei

paarsada tundi ja see on umbes kaks viis nädalat ekstra, mis mul on ületunnid. Ma saan saada ekstra vabat aega, ei, see on nüüd rohkem kui viis, võib-olla viis kuus seitse, ligi kaheksa nädalat jääb selles. Aga mul pole iialgi võimalik võtta seda välja vabas ajas, et see kukub nii välja kui raha. Tuleb alati nii kui raha. Et säääl on nüüd meitel on nii vähe ümber teind ja me teame, et varsti tuleb rohkem, me peame tegema planeeringud see valmis, et saame näha, kuidas peame inimesed tarvitama, kui me ehitame ümber seda vabrikut. Ja säääl on ju ka tohutult palju teha ennem, kui meie saame ütelda, need ja need inimesed lähvad sinna ja teevad seda nende kahe aasta jooksul või ütelda, need lähevad teise kohta. See on kõik me oleme rääkind sellest ja see võtab ka palju aega ekstra meite planeeringust. Meitel oli see ühe niisuguse diskussioonisi ka säääl meite loomatoiduvabrikus. Säääl, et kuidas, mis juhtub, kui me peame sõitma rohkem, kuidas ehitada ümber säääl. Meitel on ka nii, et nüüd sel aastal mul oli, mu all ka üks loomatoiduvabrik [asulas], mis oli käis kuni veebruarikuus sel aastal, säääl ütlesime siis üles inimesi. Need, kes olid seal, olid ainult kuus tükki. Aga varsti tuleb üks otsus, ma juba tean, et see tuleb. Et paneme selle käima sügisel jälle. Ja siis meitel peab olema inimesi ka, mis sinna lähvad tööle. Ja see on ka, ütleme, see loomatoiduvabrik on ka mu all. Ma olen sellega ka mures ja siis mul on abi vaja võib-olla nendest, kes on mul loomatoiduvabrikus. Et kui me ei saa need tagasi, kes olid seal varem, siis me peame ikke seda vabrikut sõitma. Ja siis on mõned inimesed seal, kes saavad mind aidata. Seda rääkisime ka täna enne lõunat. Siis olin, käisin ühe suhkruosakonnas, käisin veel läbi enne lõunat ja siis rääkisime vähe meite majandusest. Kuidas, kas ostame masinad sisse ennem nüüd või kuidas, et kuidas teeme sisseostmised ja nii edasi. Ja pärast seda siis oli lõuna ja siis pääle lõunat oli üks koosolek, kus meite turuinimesed olid kaasas. Säääl vaatasime nüüd, uurisime, kuidas meie need metallimasinad saame sisse panna, et kuidas, kui säääl on metall suhkrukotis, siis peame selle välja võtma. Ja seda rääkisime läbi nendega. Ja see on ka tulnud nii kaugele, et me oleme raha saanud ettevõtte käest ja me teeme seda jaanuarikuus. See ümberehituse. Ja siis rääkisime ka, et suhkrupakid, need kahekilosed pakid, need ei tee seal ringi liiga palju, need on liiga libedad, paber on liiga libe, siis libisevad ringi

selle valli pääl, kus kohas need on. Ja siis kui oleme nüüd teinud proove, et paneme kliister nende pääle ja siis oli palju parem.

Kust te nii hea eesti keele olete ära õppinud?

– Mu vanemate käest. Meie rääkisime ju kodus eesti keelt alati. Ja räägime veel. Ja see on ka nii, et see on, ma käin, meie oleme käind läbi palju eestlastega. Mu vanemad ja mina ise ja palju sugulastega ka. Siis nendega on see alati olnud, me oleme alati rääkind eesti keelt ja nii olen ma siis õppind eesti keele ära. Ja me ei, ütleme nii, see on lõbus, kui [mu naine] ütleb, et kuidas see peab olema siin. Ja ma ütlen, ma ei tea, miks, aga see umbes nii peab see olema, see kuuleb kõige paremini nii. Ja see on palju niisugune, et see umbes nii peaks olema, ma ei tea, ma ei kõik keele käänded ja neid, neid ma kõiki ei oska, aga ma tean.

[Su naine] teab.

– [Tema] teab. Aga ma proovin ikke nii nagu rääkida, et inimesed saavad must aru. Samasuguse on, räägin saksa keel on niisugune suhkruettevõttes väga tavaline keel ja sääal on ka üks niisugune, ütleme nii, et esimene kord, siis on väga vähe raske rääkida, kui sa ei tea sõnasid ja nii edasi, aga kui sa tuled üle sellest ja enam ei mõtle, et teine peab aru saama, mõtled nii, et kui ta aru ei saa, siis ta küsib, siis see käib edasi, et sa ainult räägid pääle. Samuti on see umbes eesti keelega ka, kui keegi aru ei saa, siis ta küsib, ma arvan. Loodan ikke.

Sinu nimi on ju väga kuulus eesti kultuuriloos.

– Jah, on küll. Et mul on ju üks isa vennapoeg, kes on kirjutanud palju raamatuid ja ma tean, et kodus on meitel ka palju temast neid ja. Aga kahjuks ma pole ise lugend neid. Ma tean, et nad seisvad seal ja ma tean, et mu vanemad on mõlemad lugend läbi neid ja ütlevad, et on väga head. Ma olen ka ise mõtlend, et ühe korra, kui ma saan aega üle, siis ma

Ei tea, kas see tuleb kunagi?

– See tuleb, ikke tuleb. Vahetevahel mul on aega üle. Siis ma loen raamatu. Siis võib-olla jõuab, siis loen võib-olla raamatu ühe, ühe või kahe päevaga.

Jah. Teie keeles kostub selline Saaremaa või saarte murre sõnades. See on väga huvitav kuulata.

– Kindlasti on.

Vanemad sellisena õpetasid selle keele või?

– Jah. Seda paljud sugulased ütlevad, et see on ikke saare murrak keele juures ja.

Kas te käite sageli Eestis?

– Kahjuks mitte nii sageli, kui oleks tahtnud. Umbes iga teine aasta korra käime.

Ja käite siis saartel?

– Saartel ja Tallinnas ka. Mul on üks isa õde on Tallinnas. Ja säääl on ju ka teisi sugulasi, kelle juurest me käime läbi. See on alati nii, et sa tahad ju alati palju sugulaste juures käia ja siis on see nii, et üks tahab pakkuda head lõunat ja. Aga sa pead ütleva ära, et ei jõua. Vahetevahel on nii, et peab ütleva ära, et nüüd ainult räägime ja siis lähen sõidan edasi jälle.

Kuidas oli olla eesti poiss siin Rootsimaal, kui te väike olite? Tähenab, kas oli raske kahte keelt rääkida? Tõenäoselt õppisite kohe ära ka rootsi keele.

– Jah, jah. Oli koguni nii, et meitel oli üks naabripoiss, kes oli rootslane, mõlemad vanemad olid ka rootslased ja see oli koguni nii, et just säääl meie maja juures oli ju tema, kes oli siis ka noor ja tema rääkis koguni eesti keelt. Et me oli mu õde ja ma ja tema, kes mängisime.

Ja teie õpetasite temale eesti keelt?

– Jah, me õpetasime temale eesti keelt ja ta rääkis ka meite vanematega rääkis ta eesti keelt ja see käis väga hästi. Okei, nüüd ta elab säääl veel, aga nüüd ta on eesti keele ära unustanud.

Ahhaa. Aga kuidas te siis rootsi keele ära õppisite?

– Isa kaudu. Ma istusin ja õppisin lugema, lugemise ära isa kaudu ja siis me lugesime lapseraamatuid. Ja siis hääldamine ja nii edasi, okei, selle õppisin vähe koolis ka.

Te pidite ju kohe minema rootsi kooli, täienduskool oli lisaks sellele. Aga muidu see päris kool oli rootsikeelne.

– Päris kool oli jah terve aeg oli rootsikeelne jah. Ikke et vahetevahel oli, ülikoolis oli vahest inglise keel ja saksa keel ka, aga

Missugune ettekujutus, kui mäletate, kui te väike poiss olite, oli teil Eestimaast. Isa-ema kindlasti rääkisid, et nad on olnud mitte kogu aeg sellel maal, kus te praegu elate, vaid on kuskilt tulnud. Et see on teil algusest peale selge olnud?

– Jah. See on alati olnud. Me käisime aktusel ja nii edasi ja siis õppis, õpetati eesti lapselaule ja terve aeg oli siis, siis käisin ka eesti skautidega siin läbi. Ja see oli ka, sääl tuli ka üle terve Rootsi kokku Metsakodusse ja nii edasi.

Nii et teil on palju sõpru eestlaste hulgas? Omaealiste hulgas?

– Jah. Jah. Me käisime maailmalaul, siis käisin Ameerikas ja nii edasi, oli ka. Ja see oli ka, ütleme, siis niukene asi, et kui ma käisin Ameerikas seitsekümmend kaheksa, siis oli see ju nii, et see oli ka üks ülemaailmne eesti skaudilaager ja siis, ma arvan, et see oli üks või kaks tükki oli terve meite koolist käind Ameerikas ja see oli midagi niisuke, et aa vaata, ta on käind Ameerikas. See on ju ka, ja üldse ma ütlesin, see oli ju ka jah, et eestlaste kaudu.

Maailmalaagris, kas seal loomulikult räägiti eesti keelt siis?

– Jah, oli ka. Eesti keelt ja vahetevahel, kui eesti keelt ei jätkund, ameeriklased ja kanadalased rääkisid halvemini eesti keelt, seal vahetevahel pidi rääkima inglise keelt.

Kas nende eesti keel on ka teistsugune kui rootsieesti keel?

– Ma arvan küll, et on rohkem, mu meelest nendel oli, mul on vahetevahel raske leida iga sõna, aga nendel oli veel rohkem raske. Nendel oli rohkem ameerika sõnad vahel. Okei, nüüd ma oskan inglise keelt, et see oli mul, ma sain ju aru. Aga vahetevahel oli nii, et pidi rääkima inglise keelt, sai nendega rääkida.

Teil on ükskõik kumba keelt, tähendab te mõtlete, kui te räägite rootsi keelt, mõtlete rootsi keeles, kui räägite eesti keelt, mõtlete eesti keeles. Peas ei pea siin ümber tõlkima?

– Ei pea.

Nii et vahetate lihtsalt keele välja?

– Ja ja, uujaa. See pole mingit midagit, see ainult räägib. See on nii, kui ma helistan õele, siis on alati eesti keelt. Ja see on okei. Ennevanasti oli see ju nii, et [naine] tundis ka, et jah, mida ta nüüd räägib. Miks ta räägib õega eesti keelt. Aga see on nii, et jah, kui ma räägin temaga ja siis räägin eesti keelt. Jah, see on ainult nii. Nüüd ta saab aru ka, mida ma ütlen.

Jaa, [su naine] on väga tubli. Kuidas seal täienduskoolis, tähendab seda praegu vist enam ei eksisteeri enam Helsingborgis.

– Ei eksisteeri enam. See oli üks kord nädalas käisime sees üks õhtu ja siis olime kaks-kolm tundi ja õppisime. Kaks tundi oli siis võib-olla lugesime ja õppisime grammatikat. Ja siis oli üks tund oli laulmine või midagi niisukest.

Kas te käisite seal hea meelega või oli see niisugune lisakohustus?

– Nej¹¹⁸, see oli, ütleme, hea meelega, et seal see oli midagi et muud, mis teised ei teind ja see oli ikke sellepärast ikke läks sinna, et siis õppis midagit ekstra ka. Ja seal oli ka ikke eesti keele lugemine ja see ka. Ma tean, et viimane eestikeelne raamat, mis ma lugesin, see oli üks eestikeelne kriminaalromaan sääl, kes nüüd ma ei tea, kes kirjutas seda, see oli, ma arvan, see oli Kanadast pärit see jah.

Arvi Kork ehk või?

– Ja, Arvi Kork oli jah. Et see oli, et niisugused raamatud ma loen, aga mitte nii tihti.

Kas te olete ostnud ka neid Kirjanike Kooperatiivi väljaandeid?

– Jah, mu vanemad on ostnud. Sääl on, sääl on palju raamatuid. Nendel on nii, et vahetevahel siis, kui need õhtuti istuvad ja sääl televiisorist pole midagi et vaadata, siis need loevad raamatut. Üks loeb ja teine kuulab ja siis nad räägivad, et kuidas on.

Kas te eesti kodumaiseid lehti loete? On võimalus neid saada või?

– Eesti Päevaleht meitel on siin Rootsisis trükitud. Seda meitel on. Ja vahetevahel, kui käime Eestis, siis saame kaasa.

¹¹⁸ r nej — ei

Kas teil on töö juures või kodus on e-mail, nüüd on võimalus ju eesti lehte lugeda sealt või internetist.

– Meitel on internet on meil ainult tööl siiaaale.

No see võtab jälle palju aega, et töö aeg on nügi, tuleb tööd teha ja mitte lehte lugeda.

– Sääl on alati, sääl on niisukest asja on alati aeg. Meitel on üks mees, kes töötab sama palju aega palju tundisid kui ma, temal on üks tütar, kes raaliga tegeleb vähe, on õppind väga palju raalitehnikat, aga ise tahab arstiks ja läheb arsti ülikooli nüüd, aga tema on siis õppind oma isat seda selle internetiga, kuidas sääl otsitakse välja, mida ja nii edasi. Ja temal on see ja see on alati nii, et kui temal on, siis ta kutsub mind sisse, siis ta näitab mulle, vaata nüüd ma olen teind nii ja nüüd vaatame seda ja siis vaatame, kas saame uurida välja midagi et sellega. See on aind aeg, mis on vähe puudus, aga see on, ootad üks pool aastat, siis ma olen kindlasti ka selle ära õppind. See on nii, et seda pead võtma siis, kui sa midagi et rohkem ei jaksa õhtul teha, siis sa ikke õpid nii või sihukese asja ees võib proovida ennast välja.

Kas teie sõbrad on põhiliselt rootslased või eestlased? Või on kõiki?

– Põhiliselt on siin all rootslased.

All — te mõtlete Lõuna-Rootsit?

– Ja Lõuna-Rootsis jah. Sääl on ju, mul on sõpru Stockholmis, mul on ju kõige rohkem on sugulased ka. Mul on ju üks, me oleme, kui käisime pulmareisul, siis käisime maailma sõitsime ringi, siis käisime ära sugulaste juures sääl [saarel], kes ennem elas siin Lääne-Rootsis ja oli kapten siin kuni tuhat üheksasada kaheksakümmend seitse, ma arvan, oli ta kapten. Ei, kaheksakümmend kaks. Siis ta läks [saartele], ja sääl tegi ühe kaluriette võtte ehtas ülesse. Ma nägin seda, temast oli ju Eesti televiisoris ka film mõne aasta eest.

Nii et see traditsioon olla merega seotud on suguvõsas väga tugev?

– On küll.

Ja teie olite ka mereväes?

– Jaa, olin küll mereväes. Isa oli merel ka, sõitis merel umbes nelikümmend, neljakümne viie ja umbes tuhat üheksasada kuuekümne vahel. Ta oli ka ühe laevaõnnetusega kaasas, kus pool laeva läks põhja.

See oli Rootsi laev?

– See oli Rootsi laev jah, mis läks väljapool Hiinat läks põhja.

Ja teie isa pääses siis?

– Jah, pääses küll. Seal oli üks niisukene raamat, mis on avastused kõige suuremased juhtumised pildis ja selle sees on üks pilt, tema on ka, kui ta oli kaasas need, kes seal neid, kes päästeti. Tema on ka olnud merel ja see on ka, ütleme naljatades sugulastega meitel, need tegelevad, on tegelend merega mingit moodi.

Jajaa. Kas sa tahad midagi küsida?

– Jaa. Eesti eesti laul, see kelle (.) parem eesti laul?¹¹⁹

– Jah, ma võin seletada seda, et siis, kui ma käin vannis, siis ma võtan eesti lauliku kaasa. Jah. Ja säääl ma istun ja laulan, kuni ma olen, laulan kõik lood ära, mis ma oskan. Laulan läbi ja säääl see võtab aega, siis ma olen paar tundi vannis. Jah. See on, seda lauliku me ostsime eelmise korral, kui me käisime Eestis, siis nägin seal. Et see on niisugune asi, mis on lõbus, mida nii siis ta annab. Kui sa ostad kingituse või nii et, siis on alati nii, et sa saad ühte (.) no okei, raamat on ka üks niisugune asi, mis saad huvi. Aga kui sa saad pisikese asja, mis sa riuli peale ainult paned ja kui sa saad viiskümmend tükki asju, mis sa riuli peale paned, see ei anna midagi.

Nii et te olete muusikamees ka veel, et te tegelete...?

– Ma olen olnud. Ma mängin, olen mängind trompetti. Ma olen, seda ma mängisin kaheksa aastat. Ja mul on veel see järel. Võtsin tundisid kaheksa aastat ja ma mängin ise veel, võin võtta nüüd välja ja mängida ise lugusid peast veel.

¹¹⁹ Küsimuse esitas informandi rootslannast naine, kes on ka eesti keele ära õppinud.

Need laulud eesti laulud, need te õppisite nii plaadi järgi ära lihtsalt siis, mis te laulate?

– Plaadi järgi ja skaudi laagrites oli palju eesti laule, mis õpetati ära sääl ja see on ka nii, et..

No missugused eesti laulud teile meeldivad? Millist laulu meeldib laulda vannis?

– No sääl on kõike. Sääl on ee need (.)

Seltskonnalaulud.

– Seltskonnalaulud ja sääl on ka need, mis on need tõsised eesti laulud need kui Põhjamaa.

Kas siin on see kammerkoori Kaljuste juhatusel Eesti Filharmoonia Kammerkoori lint olemas või ei ole?

– Ei ole.

Need on ilusad.

– Ei ole. See on, mul on muist ka niisuke, et lintisi me oleme saand, kui oleme saand sugulaste käest Eestist, siis see on ju rohkem niisugune populaar

Ja jaa, Kukerpillid näiteks on olemas.

– Jah, Kukerpillid jaa. Ja niisuguse laulusid aga siis on ka, et meitel saime ju see oli ju Rootsist tehti ju ka niisugusi heliplaate, kus eestlased mängisid siis.

Jah, mul just oli võimalus eile seda kuulda.

– Ja sääl on mu vanemad ostsid ju siis

See oli Esto ajal oli seda müüdüd.

– Jah. Et neid oli ju ka mõned. Ja mis meite mu vanematel ostsid sisse ja siis kuulsime nende pääl ja siis õppisime ära need laulud. Selle pärast oskan kõike nii, meloodia oskan enam-vähem ära ja siis ma loen selle raamatust ja laulan sama korraga.

Ahah. Vaata, ma ei oleks tulnud selle pealegi, niisugust asja küsida.

Kas on veel mingid hobisid peale laulmise? Või muusika tähendab.

– Mul pole palju aega tegeleda palju asjadega. Ennevanasti ma käisin püüdsin kala väga tihti pääle, kui ma elasin kodus, et siis oli käisime isaga ikke käisime väljas ja kaks kord kuus käisime.

Merel või jõel?

– Merel. Jah.

Mis kalu te saite siis?

– Tursk ja heeringat.

Ahah.

– Jaa (..) jah. Enam meelde ei tule. Sest nüüd me käisin viimati, kui käisin, see oli eelmisel suvel, käisin ühe sõbraga väljas ühe järvel, siis püüdsime ahvenat.

– Sa oled ka ee-üü-ess¹²⁰.

– Jaa just seda, jah.

EÜSi vilistlane või?

– Ja olen kah, olen koguni esimees siin Lõuna-Rootsis.

Ahhaa.

– See on nii, et neid pole palju seal kaasas, a me proovime ikke rohkem neid uusi üliõpilasi siia kaasa saada ja nüüd ma võtsin ju üle selle esimehe või selle juhatuse nüüd siin see on kuu eest või. Ja siis me nüüd sügisel käime jälle seal vaatame, eks saame uusi.

No teil on Eesti EÜSiga ka sidemed?

– Jah on küll.

Ahah.

– Ma mõtlesin nüüd, kui läheme, minu naine tahab hea meelega Tartusse minna

Oi, tere tulemast.

– Jah. Siis mõtlesin ma, et ma käin sääl

EÜSi majas.

– Ee-üü-essi majas sääl Tartus ka (..), et me näeme nüüd me oleme ühe mis on perekonna õhtu enam-vähem kinni pannud juba sellele, siis tulevad terved perekonnad kokku ja sööme ühe lõunat ja räägime ja nii edasi.

Ahhaa. No aitäh.

¹²⁰ EÜS — Eesti Üliõpilaste Selts; kommentaari lisas informandi rootslannast naine

INTERVJUU 13 (M26)

Me kohtusime sinuga kaks aastat tagasi. Ja siis, millega sa siis tegelesid? Kas sa õppisid, siis sa vist õppisid ka?

– Jah, siis ma ainult õppisin, siis mina õppisin ekonomiat¹²¹.

Jah.

– Mul on sellest pool aastat alles õppida veel, siis ma olen valmis sellega. Siis ma usun, et ma õppisin eesti keelt ka esimest korda, esimesed kakskümmend punkti. Ja mul on siit see siin, nüüd mul on ka kakskümmend viis veel alles võtta, siis ma olen võtnud kuuskümmend punkti eesti keeles. Ja siis ma olin, ma ei tea, siis ma nüüd nii palju seda ei tee rohkem, aga ma olen töötand ka nagu modell, ma olen töötand, ma usun eesti keeles on nimi mannekeen.

Jaa, on küll.

– Vanasti sellega ka töötand siin eelmised aastad, aga ma nüüd nii rohkem seda palju ei tee, vaid ma siis õpin ja mul eesti keelt ja ekonomiat, siis mina olen hakand töötama ühe lehega, mis mina annan välja.

Kas sa annad seda lehte välja Lundis?

– Jaa, see on õigus Lundis. Me anname seda välja Lundis, Malmös, Helsingborgis, Söpenhamnis¹²². See on siis terve Öresundi regioon. Hakkame sellega tulema välja. Siis võib-olla pärast lähme alla Saksamaale ka, kes teab, kus me lähme.

See on siis mingi moeajakiri?

– Jah, see on õigus.

Kas kas sellel moeajakirjal on mingi teatud suunitlus või kas see on noorte mood või?

– Ma olen mõtlenud nii, et see leht on mõeldud kõikide inimestele, see ei ole mehedele, see ei ole naistele, see on kõikidele. See on kõik, me oleme ütelnud kuni kaheksateist aastat võib-olla kuni nelikümmend aastat või midagi nihukest. Aga loomulikult saavad kõik

¹²¹ r ekonom — majandus

¹²² r Köpenhamn — Kopenhaagen

teised ka seda lugeda. See tore asi selle lehega on, et teeb üks leht, mis ei maksa raha.

Kuidas see on võimalik?

– Sellepärast, et need rahad, mis me saame sisse lehe jaoks, need saame sisse läbi annonside¹²³, müümine. Et see on üks tore asi sellepärast, et kõik inimesed saavad seda siis võtta üles ja vaadata läbi. Siis ma saan seda, mis mina tahan panna lehesse sisse, siis ma tean, et palju inimesi saavad seda vaadata ja näha.

Kõik firmad on huvitatud seal oma moodide näitamisest?

– Jaa, nad on küll. Just see, et nii palju inimesed saavad seda võtta üles ja vaadata selle sees. Nii ruttu, kui midagi maksab raha, siis on võib-olla natuke raskem saada palju lugejaid.

Kust sa neid kaastöötajaid saad selle lehe jaoks? Ega sa üksi ei tee?

– Ei, ma ei ole üksi. Mul on kaks tükki sõpra Malmös, sest me oleme kolm tükki, kes sellega töötame ja rohkem, kui seda me ei jää. Selleks, et hoida need maksud alla, me kõik teised nagu artiklid need ostame sisse siis iga kord, kui meil on vaja neid.

Nii et sa saad kasutada oma majandusharidust ja sa saad kasutada seda, et sa oled modellina töötanud.

– Jaa.

Jaa. Kas sa seal lehes ise ka neid moode näitad või sa oled ainult väljaandja?

– Jaa, ma usun küll, et võib-olla mõnikord ma ise ka seda siis lehes olen kaasas, aga mõnikord võib-olla.

Kas mõni number on juba ilmunud?

– Ei, see tuleb välja alles sügisel see esimene number. Ja see tore asi on, et see tuleb välja nagu üks normaalne leht ja see tuleb ka välja interneti peal. Üks, nagu me ütleme rootsi keeles, üks interaktiiv tidning¹²⁴.

¹²³ r annons — kuulutus

¹²⁴ r interaktiiv tidning — interaktiivne ajaleht

Internet on hea asi, sealt saab igasuguseid lehti ja ajakirju lugeda.

– Jah, see on õigus. Ja rohkem ja rohkem inimesi hakkavad sellega töötama ja.

Kas sa oled viimased kaks aastat elanud Lundis või oled sa kuskil käinud?

– Ma olen elanud Lundis, aga ma olen käinud palju teiste maadel ka ja elanud seal, aga mitte nii kaua aega, mõnikord nagu üks kaks kuud ja nii. Ma olen olnud Jaapanis kaks ja pool kuud. Ma olen olnud Prantsusmaal, Itaalias ja ma olen olnud Los Angeleses Ameerikas olen ma ka olnud üks paar kuud.

Kus sulle kõige rohkem meeldis?

– See on üks raske küsimus, aga minul on väga raske, kui jääb liiga külm, nii et üks maa, kus on üks hea kliima, üks soe kliima see meeldib mulle hästi ja seda on olemas Los Angeleses, aga muidu siin Lundis on ka väga gemüütlihh¹²⁵ olla.

Jaa, ma just tahtsin küsida, kas siis Lundi kliima on sinu jaoks liiga külm? Ei ole?

– Just nüüd on väga hea, aga muidu, aga muidu on natukene liiga külm. Siin ei tule ju nii palju lund ka, et on natukene igav, kui aind on väga palju vihma.

Jajaa. Mida sinu väike vend teeb? Ta on nüüd suureks kasvanud kindlasti?

– Jaa, ta on suuremaks jäänd. Tema on, saab kuusteist nüüd. Ja tema käib siis üheksanda klassis. Siis järgmine aasta hakkab ta gümnaasiumis.

Jaah, kuidas tal nüüd on, on Rootsisis üheksanda klassi lõpus eksamid?

– Ei midagi erilist ei ole just lõpus, vaid see on, ei, midagi erilist ei ole.

¹²⁵ sks gemütlich — mõnus

Ja kuidas ta sinna gümnaasiumisse edasi läheb, kas ta saab oma kooli jääda või ta peab kooli vahetama?

– Jaa, ta tuleb uue kooli. Üks kool, kus mina ka ükskord käisin. See on üks vahva kool. Selle nimi on Katedraalskuulan¹²⁶, see on üks väga ilus kool, see on üle tuhat aastat vana ja see on väga palju traditsiooni ja nii.

Kas su vend veel eesti keelt mäletab?

– Tema räägib kaunis hästi eesti keelt. Me ikka rääkisime ja vanaema-vanaisa ka. Tema räägib hästi eesti keelt ja saab aru. Aga see on nii kerge, kui sa elad Rootsis, siis sa mõnikord paned rootsi sõnu sisse, kui sa räägid ja nii. Need on nagu koos.

Kas sul on mingeid eesti tuttavaid ka, kellega sa saad eesti keelt rääkida väljaspool kodu?

– Jaa. Kui mõtleme siis keegi, kes on minuvanune. Mul on ju üks paar tuttavaid, keda ma kohtasin, kui ma käisin eesti koolis siin Lundis. Aga me nii palju ei kohta, mõnikord me näeme linnas ja mõnikord me helistame, tuleme kokku ja teeme midagi. Ja siis on mul ka üks tuttav, ta on Malmös. See on minu ema sõbra tütar, ma olen alati ka kohtanud palju.

Mis plaanid sul suveks on?

– Suveks on mul plaan minna, juunikuus lähen ma Los Angelesi üks kuu. Ja siis, kui ma tulen, ma päriselt ei tea. Ma ei tea, ma usun, mu ema ja vanaema lähevad Eesti. Ja see oleks ju tore tulla kaasa sinna ka, aga eks me näeme.

Ja järgmisel aastal on siis sul jäänud veel teha kakskümmend punkti majanduses ja siis on kõik?

– Jaa. Ja siis võib-olla ma proovin võtta viimased kakskümmend punkti eesti keeles ka, kas ma klaarin seda ära.

Ja mis siis tuleb pärast seda, kui kõik need punktid on käes?

– Ja siis ma olen üks, jaa, siis ma ei ole laps rohkem. Ei, siis ma, ma usun, ma töötan edasi selle lehega, mis ma töötan, kui see ei lähe hästi, võib-olla hakkab reklaamibüroos töötama, ma usun küll.

¹²⁶ Katedralskolan — kool Lundis

Nii et plaane on sul küll.

– Mul on plaane, aga ma ei tea päriselt, kas ma elan siis alles Lundis või ma lähen kuskile mujale. Seda näeme.

Kuidas sul emal läheb?

– Emal läheb hästi kõik. Jaa, tema ka on palju, palju reisib ja. Ma tean, et tema ka igatseb tagasi Los Angelesse natukene, kus on natuke kuumem kliima. Temal on ka natuke külm siin kodu. Aga muidu, ma arvan, kõik muidu.

Need reisirid, mida sa eelmisel aastal tegid, olid kõik seotud sinu tööga?

– Jaa, mitte kõik. Mõned olid, aga (.) mul on üks sõbranna, kes ka palju reisib oma tööga. Ja siis loomulikult mina proovin temale järele sõita ja mõnikord temale tulla külla, kus tema nüüd on. Vaid ta on nüüd, kui ta on nüüd Milanos Itaalias ja töötab. Et võib-olla ma prooviks sinna ka sõita, aga seal läheb palju raha, vaatame, kas mul on seda olemas või mitte.

Nojah, võib-olla hakkab see ajakirjaprojekt sisse tooma?

– Jaa. Aga palju kordi peab ju, võtab ju aega enne, kui tuleb raha sisse. Peab ise palju töötama, siis võib-olla hiljem tuleb siis sisse natukene raha. Ta võtab, et kõik võtab ju aega.

Sinu töö. Sa tegeled ka modellitööga või mannekeenitööga. Kuidas sa sellele tööle üldse sattusid? Kas sa mäletad?

– Jaa, ma tulen küll meelde. See ei olnud nii kaua tagasi ka. See oli umbes, vaatame, siin kuus aastat tagasi. Siis oli üks sõber mulle, kes tuli Inglismaalt siia Rootsi töötama, hakkas töötama filmiga. Ja tema oli mannekeenitööga juba töötanud üks viis aastat siis ja tema siis küsis mind, kas ütles mulle, et sinul võiks, sina võiks küll proovida seda teha, kui sina lähaks näiteks Pariisi või Milano ja sa ka võiks proovida seda teha. Nii et tema siis võttis mul, mu pealt kolm tükki musta ja valget pilti ja siis me saatsime neid nagu üks spetsiell agentuur¹²⁷, mis on olemas, mis siis modellil on iga linnas. Ja siis on see agentuur, kes toob sisse tööd. Aga siis on vaja, iga modellil on vaja üks raamat, kus on täis pilte, kus sa näitad, kuidas

¹²⁷ r spetsiell agentur — spetsiaalne agentuur

sa nagu näed välja piltide peal. Ja siis, jaa, nii see kõik hakkas. Ma hakkasin nende kolm piltidega ja siis ma sõitsin Milanosse ja siis oli just see aeg, kui oli need suured mannekängi¹²⁸ näitamised, et siis ma sain nagu paar tööd sellega ka ja siis nii see läks edasi.

Jaa no sinu käest võib vist küsida, et mis on moes või kuidas?

– Jaa, ma usun, mu ema on natukene parem. Ma natukene tean, aga just ma ei ole sellega just nii palju töötand viimased kaks aastat, aga küll ma tean natukene. Aga see oli tore sellepärast, et ma hakkasin siis Milanos ja siis läks kaks aastat ja siis ma hakkasin õppima jälle. Ja siis meie, ma sõitsin Pariisi kahe sõbraga ja meie läksime sinna, et prantsus keelt õppima ja siis ma hakkasin sellega ka vi siidan om¹²⁹.

Aga kas sind esindab Rootsi agentuur või on see mingi rahvusvaheline agentuur?

– Rootsis on mul ju, mul on Rootsis üks agentuur, Stockholmis, siis iga linnas iga maal üks agentuur, et just see agentuur, kes on iga linnas, iga maal, tema annab ainult tööd selle maal just, palju kordi.

Kas see töö on siis pildistamisetöö või sa pead võtma osa ka nendest moeetendustest ja kumb töö sulle rohkem meeldib?

– Ja ma ei tea. See on ju väga tore olla kaamera ees. Sellepärast see on nii tore asi, seal saad reisida palju ja kohtada palju inimesi. Mõnikord, kui sa teed filmi nagu, siis on tore olla nagu üks, ma ei tea eesti keeles sõna, skoodespeelare¹³⁰, näitlane.

Näitleja

– Näitleja just. Vaat, see on ju tore asi, aga nüüd on ka tore, kui ma hakkan töötama selle lehega, ma arvan, ma hakkan natukene fotografeerima ka, et siis saab nagu, saab midagi skAAPADA¹³¹, create

¹²⁸ r mannekäng — mannekeen

¹²⁹ r vid sidan om — millegi kõrval

¹³⁰ r skådespelare — näitleja

¹³¹ r skapa — looma

*something*¹³². Ma ei tea eesti keeles. See on ju ka tore asi. See on tore, see on tore olla kaamera ees ja see on tore olla kaamera taga.

Jah, aga moeetendused, need moeshowd, kuidas sulle need meeldivad, oled sa paljudes kaasa teinud?

– Jaa, ma olen teinud kaunis palju. Neid peetakse ju kaks korda iga aasta, see on väga tore, see on, siis sa paned pääle riided ja siis käid välja, sisse jälle. Üks tore asi on ka, et iga modellil on üks naine või mees, kes siis aitab sind panna riided pääle, kingad ja mütsid ja jakid ja kõik, et see on, läheb kõik väga kergesti. Ja teevad juuksed ja siis teevad natukene su nägus ka natukene puudrid.

Seal on kiire kogu aeg.

– Väga kiire. Aga see on tore.

Kas sinu sõbrad on ka modellid? On sul palju häid sõpru selles seltskonnas?

– Ahaa, okei. Jaa, mul on, on ju palju inimesi kohtand maailma ringi, kui ma olen reisinud, et mul on kaunis palju neid. Aga see on just see probleem, et sa kohtad väga palju inimesi, aga siis sa, kui sa sõidad ära selle maalt, siis sa võib-olla palju temaga ei räägi rohkem, et võib-olla mõnikord sa saadad kirja või helistad, aga siis ikka see on raske nagu hoida seda elus see siin förbindelse¹³³ või see, et mul on palju sõpru küll, aga nagu ma ütlen, need on palju, palju nendest sõpradest on teistes maades, et mul on raske, natuke raske neid alati kohtada.

Kas modellide vahel on märgata mingit konkurentsi või?

– Jaa on, väga suur, aga ma olen märkand, et rootslased ei ole nii võistlused nagu näiteks ameeriklased, sellepärast need ameeriklased, kes tulevad Euroopasse modellima, kui nendel läheb halvasti, siis neil ei ole midagi muud teha, nendel on, nad peavad saama need tööd. Aga näiteks minul, minul on ju alati olnud teisi asju ka teha, kui mul ei läheks nii hästi. Mina saaks ju jälle hakata õppima ja midagi muud teha.

¹³² ing create something — midagi looma

¹³³ r förbindelse — side, ühendus

Nii et Rootsi modellid on enamuses kõik sellised, kellele modellitöö on lihtsalt üks lisatöö?

– Jaa, ma usun. siin Rootsis on ju kaunis mugav elu.

Oled sa kohand ka eestlasi?

– Jaa, ma töötasin ühe eesti modelliga, üks ühe üks preili. Stockholmis, see oli üks reklaamitöö. Ta oli väga väga pikk, mul tuleb meelde, ta oli, tumedad juuksed olid, oli üks sada kaheksakümmend viis pikk. Aga see on see ainuke kord. Ma tean, et mu sõber elas ühe eesti modelliga ka just nüüd Pariisis sama korteris. Aga, jah, need kaks korda siis. Aga küll neid on olemas.

Jaa. Modellitööga käivad koos siis head ja halvad asjad, toredad asjad ja natuke vähem toredad asjad.

– Jaa, see on õigus. See on nii palju toredaid asju, saab reisida ja kohtuda palju toredaid inimesi ja teenida raha. Aga palju korda nagu tüdrukutel on väga raske siis, kui nad hakkavad peale, kes nende fotograafidest tahab teha head pilti ja mitte teha nagu plära asju, mis pandakse halva lehe sisse või. Seal on palju drooger¹³⁴ ka.

Narkootikume siis?

– Jah, narkootikat on ka väga palju. Modellide vahel. Jah, et seda on ju üks suur probleem. Ja siis on ju hoopis tüdrukutel ka on üks väga suur probleem, et nad peavad ju terve aeg olema, ei või liiga palju kaaluda. Nad ei või nii palju süüa. Ja meenar¹³⁵, mina saan süüa nii palju, kui ma tahan, sest mina olen alati olnud päris sale. Et see on ikka raske tüdrukutel, ma usun.

Kas ei ole siis nii, et tüdrukud ongi kohe nii saledad, vaid nad lihtsalt peavad dieeti ja jälgivad väga seda, mida nad söövad?

– Ma usun, mõned tüdrukud on ja palju need, kes annavad siis tööd modellidele, need tahvad, et need tüdrukud on veel saledamad.

¹³⁴ r drooger — narkootikumid

¹³⁵ r jag menar — ma arvan

No missugused on modelli pikkuse ja kaalu normid näiteks tüdrukute puhul?

– Ma ei tea, aga tüdrukud peavad ikka olema üks üle sada seitsekümmend kaks ja ma ei tea, kui palju nad peavad kaaluma. Meie peame siis, meie siis peame olema üks sada, üle sada kaheksakümmend viis umbes. Ja me peame olema pikad, muidu need tüdrukud on liiga väiksed meile eller¹³⁶ liiga suured.

Et räägime nüüd nendest igapäevastest asjadest, et missugune näeb välja sinu tavaline päev siis?

– Okei. See, mis pidi ma olen üks persoon, mis ma ei taha siis liiga vara üles minna hommikul, nii et mitte enne üheksat ma ei taha. Ma lähen üles, teen ennast korda, ma ei söö liiga palju, ma sünn väga vähe hommikul hommikusöögiks. Siis ma, üks tavaline päev, siis ma hommikul palju kordi ma istun telefoni pääl ja helistan ringi kõiksugu kohtadel inimestele, kellel on teha minu lehega. Siis ma sünn lünšši¹³⁷ kell kaksteist ja pärast lünšši mul on, mõnikord ma õpin natukene ja siis mul on, kohtan natukene inimesi, kellega ma olen rääkind hommikul. Ja siis ma proovin siis igal juhul üks kolm neli korda nädalas teha sporti ka. Mul meeldib mängida võrkpalli ja mul meeldib ka mängida golfi. Seda ma proovin teha.

Mis sa õhtul teed?

– Jaa, õhtul mul meeldib, kui ma ei tööta, kui mul ei ole palju teha, siis mul meeldib väga palju filmi vaadata ja lugeda. Jah, rohkem filmi. Mul meeldib ka lugeda. Ma proovin näha kõiksugu filmid, mis tulevad välja ja mis on olemas teevee pääl¹³⁸ ja video pääl. Ja see on mulle väga huvitav. Ja siis, ma ei tea, õhtul ma, jaa, loen, vaatan filme ja siis palju korda ma ei lähe enam magama päris hilja. Kui on mõnikord, kui on mingi tore päev, siis ma käin pidustan natuke, aga see ei ole ju see tavaline päev.

¹³⁶ r eller — vői

¹³⁷ r lunch — lõunasöök

¹³⁸ r på teve — televisioonis

Kas sa siin Lundi üliõpilaselust ka osa võtad?

– Ma tegin seda seda vanasti nagu, paar aastat tagasi. Aga siis mul see jäi natuke tüütav. Et mul on ju, mul on ju oma sõpru siin Lundis ja me teeme natuke teisi asju. Ja siis on mul ka ju siis just nüüd, kui ma õpin, mul on ju töö ka, nii et mul ei ole ju nii palju aega teha neid asju, kui need teised üliõpilased teevad. Mõnikord nad tulevad ju siia Lundi ka, nad tulevad teiste linnadest ja nad ei tunne keegi ja neil ei ole muud teha siin kui õppida. Aga mul on ju oma elu siin, nii et mul ei ole ju sama, mul ei ole vaja seda teha sama palju.

Kas sa oma vennaga ka midagi koos ette võtad?

– Jaa, küll ma teen. Palju korda mängime võrkpalli koos. Tema on väga tubli, ta käib mängimas kolm korda nädalas. Ja ma proovin ka seda teha. Ma ei tea, mul on tore, mul on, et mul on vend. Kui ma olin väike, ma alati igatsesin ühe venna järgi. Ja siis ta tuli, kui ma olin kümme. See on natuke hilja võib-olla, aga nüüd on ju väga hästi, kui ta on jäänud natuke suurem, et me teeme palju asju koos. Me teeme sporti ja me vaatame filme ja kõiksugu asju.

Sa ütlesid, et sa käid golfi mängimas. Nädalavahetusel sõitsin natuke Skånes ringi ja nägin, et siin on väga palju golfiväljakuid. See on vist populaarne sport Lõuna-Rootsis.

– Väga, jah. Jaa, see on väga väga populaarne. Ma usun, see on jäänd rohkem populaarne kui tennis, mis oli vanasti. See lööb nüüd üle natukene.

Mis selles golfis nii sellist on, et ta on muutunud nii populaarseks?

– Ma usun, et see on üks sport, see on hea palju inimestele sellepärast, et ei ole vaja nii hirmus head füsiik¹³⁹, et mängida. Natike on ju loomulikult vaja. Siis on see üks sport, mis on väga raske on lõpetada sellega, kui sa oled ükskord hakand. Seepärast et sport, et kui sa mõtled sportide peale, siis on golf üks sport, kus sa pead väga palju mõtlema sellepärast, et pead harjutama.

¹³⁹ r füsik — füüsis

Mida seal on vaja mõelda?

– Oo, seal on nii palju. Seal on nii palju. Sa pead terve aeg mõtlema, et kuidas see tuul puhub, kuidas, mis klubbad¹⁴⁰ see on?

Golfikepp.

– Golfikeppi, mis numbert sa pead kasutama, sa pead mõtlema, kui kaugelt sa pead lüüa ja sa pead mõtlema, et sa pead kõiksugu asjad õigesti, et see pall läheb sisse auku.

Jah.

– Ja siis selle, kui sa parasjagu mängid, sa oled nii, õudsalt palju, mis juhtub, sa mõnikord oled heas tujus, mõnikord oled halvas. Sa lähed nii palju üles ja alla. See on võib-olla just sellest see on mõnus, tore ja (-)

Ma vaatasin, et nendel golfiväljakutel liiguvad ringi päris vanad inimesed, hallineva peaga ja see on siis ka pensionäride sport?

– Jaa.

Nii et seda saab siis harrastada lapsest peale kuni tõesti niikaua, kuni füüsilist vormi jätkub.

– Jah, see on õigus. See on nii tore asi, et nagu peab seda kaua aega.

Võrkpall, golf. Tegeled sa veel millegagi?

– Aa, natukene ma teen kõiksugu asju, nagu ma tegin, ma olen lõpetand sellega nüüd, aga treenisin, ma ei tea, kuidas ütelda, musklid, muskelträänin¹⁴¹.

Kas sa käisid jõusaalis?

– Jõusaalis käisin jah. See on õigus. Seda ma tegin. Aga ma ei tee seda just nüüd, kui ma proovin aind mõnikord minna jooksmata natukene ja teha natukene seda jõu, jõuasja kodu natukene.

Filmide kohta natukene, sa rääkisid, et sa vaatad palju filme. Missugused filmid sulle meeldivad? On sul mingeid selliseid lemmikuid?

– Mul on mõned filmid, mis mul väga palju meeldivad. Ma ei tea, mul on raske ütelda. Mul meeldivad kõiksugu filmikategoriid¹⁴². Aga ma

¹⁴⁰ r klubba — golfikepp

¹⁴¹ r muskelträänin — lihaste treenimine

¹⁴² r kategori — kategoria

usun, ma ei tea, mul meeldivad ameerika filmid, mis on, palju kordi, mis on, mis on natukene imelikud. Natukene, mis teevad, et ma natukene, et mina pean mõtlema järgi, kui ma vaatan neid. Võivad olla kõikide maadest, aga palju kordi on ju need filmid kõik ju Ameerikast.

Kuidas sa rootsi filmidesse suhtud ka?

– Ma usun, see on üks kolm tükki, mis mulle meeldivad. Mingid Bergmani natuke teinud ja siis üks teine ka. Need on head, aga muidu mul nii palju need rootsi filmid ei meeldi. Võib-olla üks päev ma saan näha üks hea eesti film. Ma ei ole elus näinud üks eesti produktsioon¹⁴³. Võib-olla oleks tore ka näha.

¹⁴³ r production — toode

INTERVJUU 14 (M24)***Sa oled pärit eesti perekonnast?***

– Jaa, just. Mõlemad, ema ja isa on eestlased ja oleme kodus alati eesti keelt rääkinud. Venna ja õega oleme eesti keelt ka rääkinud alati koos.

Mida su vend ja õde praegu teevad?

– Mu vend on nüüd Ameerikas, kolm kuud. Sõitis eelmine nädal ja tuleb tagasi maikuu alul koos kahe sõbraga, eesti sõbraga ka. Ja mu tüdruk või mu õde, ta käib koolis, üheksandas klassis ja tal on vist nüüd spordivaheaeg, ma arvan.

Lundis on väga suur ülikool. Siin on väga palju üliõpilasi. Võib-olla sa natukene räägiksid sellest Lundi üliõpilaselust?

– Jaa. Jaa. Jaa, kuidas on, siin on ju, kuna see on nii suur ülikool, siis siin on ju väga palju üliõpilaselu igat moodi. Aga suurem osa, jah, suurem osa sellest on vist siis ka natsioonidega¹⁴⁴ või nendega seotud mingil määral. Kuna kõik üliõpilased peavad või on kohustatud, et peab natsioonis kaasas olema, et muidu ei tohi siin õppida. Ja ma arvan, et seda, jah, on rääkimised olnud nüüd mitu aastat juba, et seda tuleb muuta ja et see õieti ei ole õige, et üliõpilane peab, et tuleb, et saab kedagi sundida sisse kuskile niisukesse seltskonda, kuhu ta võib-olla ei ise ei taha või nii. Siis natsioonid ise on ütlenud nii, et kui nemad ei saa, kui see ei ole kohustuslik, et kõik peavad, siis nad ei saa küllalt palju üliõpilasi ja siis nad peavad kinni panema ja siis nad ei saa küllalt palju raha ja nii, ja nii edasi. Aga siiani on ju alles olnud nii, et peab natsioonis kaasas olema. Ja, ja suurem osa on ju ka mingil määral aktiivsed ja käivad igatahes oma natsioonis. Ma ei tea, paljud valivad ju natsiooni arvatavasti peamiselt sellepärast, et kuhu, jah, kuhu nende sõbrad lähvad ja millest nad on varem kuulnud. Ja siis, kas neljapäeviti, reedeti ja laupäeviti igatahes on ju natsioonidel, suurem osadel mingit sorti pub¹⁴⁵ või disko või midagi, kuhu tuleb

¹⁴⁴ r nation — üliõpilasorganisatsioon Rootsis

¹⁴⁵ r pub — kõrts, publi

minna, leiavad mõned. Ja see on ju paljudel arvatavasti suurem osa üliõpilaselust väljaspool siis otseseid õpinguid.

Kas need natsioonid on siis kodukoha järgi või on nad erialade järgi või kuidas nad rohkem on?

– Ma arvan, et jaa, algusest peale oli ju mõeldud, kui neid alustati siin, ma ei tea, seitsmekümnendatel või 17. sajandil kunagi, siis oli just kodukohtade järgi, et need kes tulid kuskilt Smoolandsist¹⁴⁶ või kuskilt kaugelt, pidid koos saama kohata oma sõpru siis oma kodust ja nendega saama läbi käia. Aga nüüd on peamiselt huvide pärast, et teab, et on kusagil, mõnel natsioonil on parem muusika või mängivad seda sorti muusikat, mida mul meeldib ja siis sellepärast lähen sinna ja teisel natsioonil on just see päev lahti ja sellepärast ma tahan sinna ja. Ja palju sellepärast, et kui on sõbrad, kes on vanemad, kes on ülikoolis juba õppinud ja siis läheb sinna, kus tunneb inimesi.

Kas natsioonid aitavad ka edaspidi näiteks tööd leida?

– Ma ei tea, varem oli vist see ka üks nende põhimõtte, aga nüüd on üsna palju raskem vist. Ma tean, et Krišjaanstad¹⁴⁷, kus ma ise olen kaasas, seal on olnud paar korda nüüd viimastel aastatel just, kus nad on sisse kutsunud nende regioonis, siis Krišjaanstadis ja Hessleholmist¹⁴⁸ eri ettevõtteid üheks päevaks siia Lundi näitama, mida nendel on ja keda, mis, keda nad tahvad, tahaks siis saada ja siis üliõpilased võivad tulla ja küsida ja mida siis nendest võiks oodata ja mis sorti töövõimalusi seal on ja selles regioonis ja nii. Ja siis pärast on mingi väike lõuna õhtul. Ja need on olnud väga toredad koosviibimised. Ma ei tea, kas keegi on nendest nii palju välja saanud õieti, aga see on ju tore, et huvi on olemas. Igatahes kodu, sealt vähemalt nimeliselt sealt, kus kodukoht siis.

Sinu eriala on inglise filoloogia.

– Jaa.

¹⁴⁶ r Småland

¹⁴⁷ r Kristianstad

¹⁴⁸ r Hässleholm

Oled sa rohkem keeleinimene või oled sa rohkem kirjanduseinimene?

– Ma ei tea, ma olen keelt, ma olen õppind keeleteadust, siis lingvistikat ka siin natuke ja see on väga huvitav olnud ka. Ma olen, ja üks kursus, mis oli näiteks tõlkimine, mis oli siis teoreetiliselt ja natuke praktiliselt ka peamiselt. Üsna lühike kursus nii, et see väga palju ei ütelnud, aga see oli natuke nii ülevaadet peamiselt. Ja see oli väga huvitav. Aga nüüd inglise keeles ma teen peamiselt kirjandus alal tööd. Või ma peaks tegema või ma pean hakkama tegema varsti või nii umbes.

Mis on sinu, no ma ütleksin, tuleviku soovitud töökoht, kus sa tahaksid tööle hakata?

– See on üsna raske öelda või see on alati, ma ei ole kunagi teadnud õieti, mida ma tahaks või kuhu ma tahaks töötama minna või milleks ma tahaks saada või nii. Aga ma tean, et nüüd eelmine või see sügis hakkas siin Lundis üks tõlgi väljaõppe 60 punkti, inglise, saksa ja prantsuse keeles, kuhu ma sain, ma sain sisse isegi sinna nüüd sügisel, aga siis ma ei saanud kahjuks hakata nüüd see sügis. Ja ma loodan, et ma saaks järgmine sügis jälle siis sinna sisse, see on siis poolteist aastat, mina, ja siis saab, ma ei tea, see on vist peamiselt, just siis ees¹⁴⁹, mis on, Euroopa

Euroopa Liit.

– Euroopa Liit jah. Kuna seal on vaja rootsikeelseid, kuna seal tõlke vist väga vähe, kes rootsi keelde on ja seal on vaja. Ja siis on vaja mingi väljaõpe ka, kui saab siis näidata, et on, et on küllalt osav, et on see kompetents, mida vaja. Ja see oleks siis küllalt huvitav, vähemalt väljaõpe. Ma ei tea, kas see istuda Brüsselis seal ja tõlkida, mis seal nüüd on, ma ei tea, kas mingi seaduse tekste, see asi võib-olla nii huvitav ei ole, aga see väljaõpe oleks väga huvitav. Ja pärast seda oleks kindlasti võimalik ükskõik kus tõlgina tööd saada, ma arvan. Kui selline väljaõpe on.

¹⁴⁹ r EU (Europeiska Unionen) — Euroopa Liit

Sa pigem siis oleksid tõlk kui näiteks inglise keele ja kirjanduse õpetaja kusagil gümnaasiumis?

– Jaa. Nüüd on niisugune tunne, ma ei tea, tihti on ju ka, et. Või paljud, ma tunnen seal inglise instituudis paar tükki, kes nüüd doktorandid ka, kes olid ka, et nad õppisid, ma ei tea, 80 punkti inglise keelt ja siis pärast leidsid, et siis ei olnud nii eriti tore enam ja siis pärast paar aastat käisid gümnaasiumis just inglise keele õpetajana ja tulid tagasi pärast edasi siis doktoreerima ja edasi õppima. Nii et see ei ole võimatu, aga see ei ole midagi, mis on nagu plaanis õieti. See oleks rohkem, kui muud midagi ei saa tehtud ja oleks vaja midagi teist teha, siis oleks ju muidugi see kahvõimalus, aga ma ei ole selle üle eriti mõelnud.

Millal sul see soov tekkis inglise keelt õppima minna?

– Jaa, ma olen, jaa, seda on ju peaaegu sellest või ma tean, et ma olen sellest saadik, kui ma [välismaal], elasin väiksena, kuueksaastasena. Ma hakkasin ju esimeses klassis algkoolis seal inglise või ameerika koolis. Ja sellest saadik olen ju inglise keelt sujuvalt rääkind ja terve aeg ma olen lugenud väga palju inglise keelseid raamatuid pidevalt sellest saadik. Ja ma olen alati, ja see ei ole eriti raske olnud kunagi ja sellepärast ma mõtlesin, et kui inglise keelt õppida, siis ei saa ju eriti raske olla. Et peamiselt sellepärast leidsin, et see võiks huvitav olla, mida õpib inglise keeles ülikooli tasemel ka.

Kaks aastat andis see tähendab nii palju, et sa said inglise keele täiesti ladusalt selgeks?

– Jaa. Kuna ma nii noor olin ka, ma olin kuus aastat vana, kui sinna kolisin. Ja kuna see kool oli esimesest klassist otsekohe kõik käis inglise keeles, mul, ma pidin ära õppima või selgeks saama.

Sa mäletad ka midagi sellest [välismaa] elust?

– Sellest esimesest kooliaastast ma eriti palju ei mäleta. Arvatavasti sellepärast, et see eriti tore ka ei olnud, kuna ma keelt üldse ei valdanud. Aga pärast mul on üsna palju meeles küll, kuna see oli niivõrd erinev, terve maastik ja rahvas ja kõik, siis on üsna palju on muljeid ja nii jäänud. Peamiselt sellest, et oli väga palju liiva ja oli väga soe igal pool majades ja väljas ja. Ja see on peamiselt, mis on

meeles. Aga muidu mitte nii eriti palju konkreetset detaile võib-olla.

Kas sa oled palju reisinud ka?

– Ma olen, jaa. Kui me seal elasime, siis meil oli ju, siis me käisime, kuna Rootsi või Rootsi ettevõtted siis said üsna palju, kuna seal polnud tulumaksu üldse, siis oli üsna kerge raha kokku hoida. No ja siis käisime perekonnaga natuke siin ja seal lühematel reisudel. Aga peale seda ja nüüd viimastel aastatel, kui ma olen hakanud laulma siin üliõpilaskooris, siis ma olen nendega käinud üsna palju. Üheksakümmend suvel me käisime Ameerikas kolm nädalat ja Kanadas laulmas. Ja siis oktoobris üheksakümmend käisime Moskvast, mis oli väga huvitav.

No räägi midagi huvitavat sellest Moskva reisist?

– Jah, see oli, see oli jaa, kuna see oli enne, kui kõik hakkas seal juhtuma või siis, kui kõik oli just juhtumas võib-olla ja oli oodata midagi, aga keegi just ei teadnud, kuhupoole asjad pidid liikuma, siis oli. Ja kuna see oli see vana vene moodi kõik alles, ma ei tea, kuidas nüüd on, ma ei ole käinud pärast seda, aga, ei see oli just, et sai need, kõik oli nii, nagu oli arvanud umbes ja kui on kuulnud just Venemaa kohta. Ja kuna ma olin Eestis käinud ka kord, ma ei tea, kaheksakümmend viis või midagi, siis võis märgata, et Venemaal oli ju veel hullem, kui nii-öelda nagu olukord. Eriti kuidas meie seal elasime ka, kuna see oli [ettevõtte nimi], kes meid sinna kutsus, nad pidid mingi tehase seal sisse õnnistama või midagi ja siis kuna, siis me sõitsime Finnairiga luksusklassis sinna ja elasime mingis luksushotellis ja käisime väljas lõunal iga päev söömas. Ja see oli ka väga suur kontrast siis sellele, kuidas nägi inimesi, kes seal ise elasid. Ma tean või ma olin natuke vene keelt siis ka õppind ja siis mul oli see peas ikka ja siis oli võimalik natuke rääkida ka.

Rääkisid sa ka nii-öelda lihtsate inimestega?

– Jaa. Ei, natuke nii, keda kohtas siis eri kohtades. Ja see andis üsna huvitava just kontrasti. See meie elu seal, me olime kaks-kümmend tükki lauljat, siis üliõpilast Rootsist ja siis nende, et see oli nii väga suur kontrast. Eriti ühes linnas, kuhu me tulime, mis oli

varem vist suletud olnud välismaalastele, mis on mingi, Lipetsk oli selle nimi vist. Kuskil lõuna pool. Nii metallurgi mingi sorti keskuslinn, ma ei tea, kuhu nad ka pidid tehase ehitama ja seal oli, seal me olime just esimesed siis välismaalased, kes üldse olid seal käinud siis millegipärast. Ja seal oli eriti märgata, kuna see oli väike, jah, väike tööstuslinn kuskil, ma ei tea, me elasime, seal oli üks hotell linnas ja seal hotellis olid vaiba pannud kõigile pörandatele just sellepärast, et need läänemaalased pidid tulema. See oli väga nii absurdne seda kõike näha, kuna meie ei olnud üldse seda oodanud ja nagu võinud arvata, et meie pärast. See oli täitsa imelik või täitsa mõttetu õieti.

Kas sa oled sellisest asjast kuulnud nagu vene külalislahkus?

– Jaa.

See oli üldiselt iseloomulik, et võõrale külalisele ikka anti see kõige parem. Taheti näidata.

– Jaa, ei, loomulikult, aga see oli väga imelik tunne just siis ka, kuna teadis, et oli niivõrd kehva, kui seal oli ülejäänud olukord. Ja tundus, see andis või imelikult natuke ebameeldiva tunne seal tulla ka. Seal oli mingi suur bankett õhtul, pidulik laud. Kui me olime juba käinud laulnud üks kord, siis kui tuli hotelli tagasi, seal oli suur saal ja kõik siis šampust ja vodkat ja kaviaari ja niimoodi ja keegi ja kõik olid juba seal nii, et see ainult seisis seal ja siis need vodkapudelid võib-olla said ükshaaval otsa, aga muidu. Jah, see andis ka, ei, see ei olnud just väga huvitav elamus, aga ka nii natuke ebameeldiv. Just see, et märkas, et ise oli see, kes nagu seda või sai kõik seda, mida õieti ise ei olnud lootnud või et ei tahtnudki. Ja ma märkasin, et see oli peamiselt ainult sellepärast, et näidata, kui tublid me oleme ja kui palju meil siin siiski on ja niimoodi. Ja see, jaa.

Siit Lundist käiakse väga sageli Kopenhaagenis nii-öelda kultuuri otsimas ja meelt lahutamas ja kõike muud. Sa käid ka kindlasti sageli Kopenhaagenis?

– Jaa. Üsna. Vähemalt paar-kolm korda semestri jooksul võib-olla ja siis suvel neli korda ja nii et.

No missugune on teie siis selline tavaline reis Kopenhaagenisse? Võtame kohe Lundist alates. Mismoodi te sinna lähete ja millega ja mida te seal Kopenhaagenis teete siis?

– Ja ma arvan, et on, et on olemas kaks eri, kaks eri sorti tavalist reisu Kopenhaageni. See on kah see, et kui läheb päeval või juba enne lõunat hommikul just šoppingut tegema ja ainult olema ja siis pärast õhtuks tagasi. Või siis läheb õhtuks välja ja siis kas mingi kontserdile ja pärast edasi kuskile ja siis hommikuks tagasi. Ma arvan, et see on kaks natuke eri moodi reisu õieti. Aga me oleme kõik hakanud ju sellega, et Malmösse ja siis peab seal mingi seal laevapileti ostma. See, mis on kõige odavam muidugi. Ja siis alati seda ei saa, sest tihti on täis ja siis peab mingi teise võtma, kas. Aga kõige, jah, kõige kiirem ja kõige odavam on ju tihti need, mis Malmöst otse, otse Malmö raudteejaamast, sealt ligidalt sadamast lähvad. Mis on need, mis nende on, flüügbootar¹⁵⁰, mis, ma ei tea, kui palju maksavad, aga mitte eriti palju. Võtavad kolmveerand tundi ja siis on Kopenhaageni kesklinnas.

See poereis näiteks, mida sealt ostma minnakse?

– Peamiselt ma olen just raamatukauplustel ja antikvariaatidesse, mis on, kuna seal on palju rohkem kui siin Lundis. Ja seal on paar tükki, kus ma olen või nad tunnevad mind ära nii ja mida ma tahan. Ja seal on, seal võib üsna palju huvitavaid asju leida. Muidu ka plaate võib-olla. See on küll nüüd kallim kui Rootsis viimasel ajal, millegipärast kallimaks muutunud, aga tihti on ka, et kuna see on niipalju suurem, siis on palju lihtsam leida huvitavaid asju ka odavamale hinnale. Ja muidu on ka riideid või kas midagi. Peamiselt on ja see on just nihuke šopping, et seal kui teab umbes, mis kus linna vahel võib reasi¹⁵¹ leida, siis kui seal ringi jalutab küllalt kaua, siis leiab alati midagi, mida tahab. Ja siis seal on nagu alati mingi kohvik või mingi baar või kuskil, kus pärast saab istuda ja siis õhtu tagasi välja.

¹⁵⁰ r flygbåtar — kiirlaevad

¹⁵¹ r rea — allahindlus

Aga see, see õhtune reis, mida see endast kujutab siis?

– Ja see hakkab ju samamoodi. Aga see on, sest tihti on ju ka Kopenhaagenis kontserte palju, mida või need, kas siis mingi grupp tuleb kas Kopenhaageni ja Stockholmi ja Göteborgi, mingi suurem siis ja siis on ju Kopenhaageni kõige ligemal kui on, kui tahab neid näha. Ja siis on tihti, et hakkab, ma ei tea, seitse-kaheksa paiku, et tuleb minna peale lõunat nelja-viie paiku, kuna see tihti ei ole Kopenhaagenis, kui see on suuremad asjad, siis tihti ei ole Kopenhaagenis linnas või keskel, vaid tuleb siis kas bussi või rongiga natuke väljapoole sõita. Jaa, enne seda siis tihti on ju kas kesklinnas mingi pubis ühe õlle või kaks. Ja siis pärast kontserdile, siis pärast tagasi linna jälle. Ja siis vaatab, kui kaua viitsib seal alles olla.

Kas sealt saab öösel ka tagasi?

– Öösiti, ma ei tea, viimane laev läheb vist kella ühe ja kahe paiku, ma ei tea, kas nädalalõppudes lähevad veel hiljem. Ja esimene hakkab vist kella kuue paiku minema. Aga kui on nii, et ei saa selle viimasega kaasa, siis nii eriti palju ei tee, kuna kella viie kuueni on niikuinii lahti seal suurem osa või paljud baarid. Ja siis tuleb seal istuda, kuni hommikul esimene laev läheb.

Kui Lund on selline akadeemiline linn ja mõnes mõttes ka natukene väikekoodanlik linn, siis Kopenhaagen on vist kõigi pahede keskus või kuidas sellega on?

– Jaa, ma arvan või inimesed tahavad seda arvata vähemalt või loota või ma ei tea. Aa see on ju, kuna see on metropol nagu. Ma ei tea, kas üldse teist niisukest metropoli on siin Põhjamaades. Ma ei tea, kas Stockholm kvalifitseeruks õieti või mitte. Aga kuna Kopenhaagen, jaa, see on ju väga mõnus linn ka just ringi jalutamiseks. Ja võib-olla mitte nüüd talvel, aga muidu kevadel ja suvel ja sügisel. Ja just ka, et seal on ju alati rahvast igal pool erisuguseid ka. Mitte ainult taanlasi või rootslasi, vaid ka igasuguseid teisi, keda on huvitav kohata ainult jutuajamiseks siin ja seal.

Kopenhaagenis on üks linnaosa, mille nimi on Christiania, eks ole?

– Jaa.

Jah. No mida see endast kujutab? Oled sa seal käinud?

– Jaa, ma olen paar korda käinud ka kontserdil, sest seal on ju üsna hea kontserdihall, kus on paar huvitavat asja olnud. Kuna see on natuke nii alternatiivkoht, siis seal on just üsna palju just alternatiivset muusikat, mida mujale võib-olla ei taha või mida mujal ei, jaa, mida mujal pole võib-olla lava õieti, kus võiks mängida või mida mujal võib-olla ei usu, et tõmbaks küllalt palju rahvast või. Siis seal on olnud ja see on olnud huvitav. Ja see on ju ka, et siis iga väikse tänava nurga peal seisab keegi ja tahab müüa sulle piipu või hašši või mingi sorti huvitavaid suitse või midagi ja paljud sõidavad sinna sellepärast ka.

Kas seal on ohtlik ka?

– Ei, ma ei usu õieti. Mitte ohtlikum kui kuskil mujal. Kuna seal, jah, kuna need, kes seal elavad, on ju huvitatud sellest, et see peaks ju nii vähe kui võimalik sellest rääkimist olema või nii vähe kui võimalik igasugu politseiga näiteks tegemist. Nii et sellepärast nemad ise on ju ka väga, tahvad ju ka, et seal peaks väga rahulik olema. Ja nad ise ei ole ju eriti huvitatud sellest, et keegi väljaspoolt tuleks nagu neid seal nagu ässitama või midagi. Nii et ma arvan, seal ei ole. See on siis, kui puutub kellegagi kokku ja kes ka on väljaspoolt. Rootslased, ma võiks arvata või nii. Ma arvan, et rohkem rootslaste vahel seal juhtuks midagi. Kui seal selle, jah, nende elanikkudega sealt. Ja kuna seal eriti, ma ei tea, kuidas seal nüüd on, aga varem oli just nii, et Christianias kõvemaid või raskemaid drooge¹⁵² ei olnud üldse, ise ei lubanud inimestel sisse viia. Ja neil oli üsna range kord ise ka, et seal muid värke ei ole sees. Nii et ma arvan, seal ei ole hullem kui kuskil mujal õieti. Ja see oli ka ju kõikides suurtes linnades oli ju mõned rajoonid on ju vähem või rohkem kindlad või. Aga ma ei ole veel kunagi midagi märkand.

¹⁵² r droger — narkootikumid

INTERVJUU 15 (M23)

Ole hea, tutvusta natukene ennast, räägi endast ja kui vana sa oled, kus sa elad ja millega sa tegeled ja missugune pere sul on. Noh, küll pärast küsime midagi juurde.

– Jah, ma olen kaksikend kolm aastat, Norrtšöpingus¹⁵³ sündinud ja olen siin Lundis üles kasvanud. Ma olen ainult oma emaga üles kasvanud ja olin palju oma vanaisa ja vanaemaga koos, kui ma olin väike. Sellepärast ma olen ka rohkem nagu eesti keelt, või parem seda ära õppinud. Jah, ma olen siiamaale olen ma saksa keelt õppinud ja filmi- ja ka näitemängukoolis käinud.

Sa ütlesid, et sa õppisid Stockholmis filmitegemist. Mida sa seal konkreetselt õppisid?

– No me kõiksugu asju õppisime või tegime läbi selle aastal, aga see oli nagu see tehnika, kõik need erinevad osad ja siis ka, kudas üks manuskript kirjutada ja kudas nagu, no see terve protsess¹⁵⁴ sellest, et sul on üks idee, kuniks sul on üks film, mis on valmis.

Kas te tegite ka midagi seal konkreetselt?

– Jah, me tegime kaheksa siukesed lühemad filme.

No räägi mõnest filmist. See oleks päris huvitav teada saada. Mõnest filmist, mis sulle endale kõige rohkem meeldis, mida te tegite.

– Ma ei tea just, kas mulle üldse nii väga meeldis, omale meeldis need filmid, sest need olid kõik nii, et me saime nagu üks manuskript kätte koolist, millest me pidime midagi tegema. Iga, me olime siis neli gruppi ja igaüks, iga grupp tegi samast manuskriptist üks film nii, et sai parem nagu võrrelda teistega, kui oli nagu samad premissid¹⁵⁵. Ja need olid kõik kaunis igavad, ma pean ütlema. Nii et ma ei tea.

Millest see rääkis, see film?

– No üks üks üks film oli üks sõber, kellel, kes pidi abielluma ja siis ta ei teadnud, et tema sõbrad pidi talle ühe siukese piu korraldama. Noh siukse, siuke meeste pidu enne abiellumist.

¹⁵³ r Norrköping

¹⁵⁴ r process — protsess

¹⁵⁵ r premiss — eeldus

Ja sellest oli film?

– Jaa, sellest oli film.

Kas see filmitegemine on raske? Ma küsin niisukese väga naiivse küsimuse.

– Jah, see on väga raske. Tõesti. Ja ma usun, sellepärast ma ei taha seda edasi teha või õppida. Sest see on, võtab niivõrd palju aega ja nii raske, nii et lihtsalt pead väga palju energiat sisse panema ja oma aega ja palju teist ei ole, siis kui ma seal käisin, siis oli nagu tegemist selle kooliga ööd ja päevad.

Aga sinu järgmine õppimine, mis oli Malmös, kui sa

– Ei, see oli enne seda.

Ah, enne seda.

– Jah. Siis, see oli, ma ei tea, kudas seda eesti keeles nimetakse, folkhögskuula¹⁵⁶.

Aa, rahvakool.

– Rahvakool. Ee, siis oli meil erinevad õppeained nagu sellel alal ja pidime siis esimene termiin¹⁵⁷, siis pidime ühe laste, lastenäidend tegema. Ise kirjutama ja dramatiseerima. Ja siis käisime koolides ja mängisime seda lastele ette. See oli väga tore. Ja siis oli meil ka nädal aega üüritud üks väike teater Malmös, kus siis lapsed tulid sinna.

Sa olid pool aastat seal?

– Ei, aasta aega.

Terve aasta, jah.

– Aga esimene termiin tegime seda laste.

Aga, mida te seal veel tegite?

– Siis peale seda tegime üks, üks (.) faršš¹⁵⁸. Ma ei tea, mis see eesti keeles on.

¹⁵⁶ r folkhögskola — rahvaülikool

¹⁵⁷ r termin — poolaasta, semester

¹⁵⁸ r fars — farss

Aa. Farss.

– Ahaa, sama. Nagu rohkem täiskasvanutele. Ja mängisime ainult seda koolis.

Siis sa ütlesid, et sa õppisid Berliinis saksa keelt.

– Jah. Ma tahtsin natuke reisida ja otsisin Goethe Instituuti ja läksin sinna Berliini ja õppisin seal pool aastat. Väga huvitav, väga huvitav linn.

Mis seal huvitavat oli? Mida sa soovitsid seal vaatama minna näiteks? Ma ei ole Berliinis olnud.

– Ah soo? Ei seal üleüldse nagu seal on ju, see on ju üks kultuuri, suur kultuurilinn on juba kaua enne olnud ja on nüüd ka ja peale seda, et see muur¹⁵⁹ raiutakse ja need pooled läksid kokku, siis on kuidagimoodi väga palju tegemas ja mingi energia sees nagu, mis on väga huvitav. Ja eriti, kui on noor, siis on palju teha ja näha.

No siin lähedal on veel üks väga huvitav linn vist, see on Kopenhaagen?

– Jah. Kahjuks, ma ei tea, miks, paljud mu sõbradest või mõnikord oleme sellest rääkinud, peaks rohkem sinna minema, sest see on nii ligidal ja nii odav sinna minna. Aga ma ei tea, kuidagi see mõnikord aastas nii lähme sinna.

Kas siin Lundis ka midagi huvitavat toimub?

– No kindlasti. Ma olen natuke tüdind Lundist, aga

Miks sa tüdind oled?

– Noh, siin üles kasvanud ja nii ja. Siis tahab ju alati nagu midagi teist näha, edasi kuidagimoodi, aga ei, siin tulevad ju palju noori inimesi ja see on üks ülikoolilinn, nii et muidugi siin on palju, mis juhtub ja.

Sina, praegu sa töötad, aga mis sa kavatsed edaspidi tegema hakata? Kas sa jätkad oma draamaõpinguid, või keeleõpinguid või?

– Ja ma võtsin nüüd või lõpetasin nagu õppi, õpetamist, sest ma tahtsin natuke nagu seda asja, no mõtlema, mida edasi teha, sest neid asju, mida mind huvitab, on nii mitu asju huvitab mind nii et.

¹⁵⁹ r mur — müür

Ma tahtsin aasta aega või nii töötada ja. Aga ma ei ole veel ennast otsustanud, mida edasi teha.

Aga mille vahel sa siis kaalud, mida sa mõtled?

– No ma kaalun selle vahel, et käia Stockholmis Dramaatika Instituutis¹⁶⁰ ehk no ajakirjanikuks õppida.

Kaks asja siis, jah?

– Jah.

See ajakirjanikus õppimine, kas see on sul viimasel ajal tulnud selline mõte?

– Jah, see oli nooremalt mul ka pikka aega, aga siis tuli see teater ja see filmiasi vahele, aga nüüd on see jälle tagasi tulnd.

Mis sind võlub või köidab seal ajakirjanikutöös? Miks ta huvitav sulle tundub?

– Jah, neid on mitu asja, mida mind, mis mind sellega huvitab, aga see asi, et nagu, et sa saad palju inimesi nii kohtada ja nagu mitmesugusid miljöösse ja probleemidesse ennast nagu sisse segada ja uurida seda asja ja siis peale seda sellest kirjutada ja ka kudagimoodi septsaadik, kui ma hakkasin tööle ja siis kudagi on nagu see, varemalt ma käisin, väga palju mu sõbradest olid ka kunstiinimesed või toimetasid kunstiasjadega ja nad on, aga kudagimoodi on, kui ma hakkasin tööle, siis mind hakkas rohkem, ma ei tea, kuidas seda eesti keeles selgitada.

Hakkas huvitama?

– (.) Ma küsin. Või sa ei räägi rootsi keelt?

No sa võid öelda mulle, võib-olla ma arvan ära.

– Tead sa, mis eesti keeles on samhället¹⁶¹?

Ühiskond.

– Jah. No ühiskond, nagu ühiskonnaprobleemi ja nii nagu, et kunstisõbrad on kudagimoodi natuke eemalt selle tavaliku ühis-

¹⁶⁰ r Dramatika Institutet — filmi-, raadio-, televisiooni- ja teatrilane kõrgkool Stockholmis

¹⁶¹ r samhället — ühiskond

konnast. Ja kui ma hakkasin koristama, siis ma hakkasin teistmoodi või teiste asjade peale mõtlema, mis on väga huvitavad.

Jaa. Kas sa tahaksid olla kirjutav ajakirjanik või sa tahaksid
– Jah.

Just kirjutav. Mitte televisioonis või raadios.

– Ei, see ei huvita mind. Sest mu meelest mõlemates, teevees¹⁶² ja raadios nagu see, kui kirjutada, siis sa komprimeerid¹⁶³ rohkem nagu, korraga. Ja see saad korraga üks parem ülevaade või raadios siis räägivad pool tundi ühest ajast, mida sa võiks võib-olla mõne sõnadega väljendada, kui sa kirjutaks samat asja.

Mhm. Ühiskonnaprobleemid siis?

– No mitte ainult. Aga see on üks asi, mida.

No ajakirjanik võib ka filmidest ja näidenditest kirjutada.

– Seda ma, seda asja ma ei ole veel nagu nii palju veel mõtlenud, sest ma ju nagu üldse sellega toimetanud aga.

Praegu sa oled võtnud endale ühe aasta vabaks õppimisest, et mõtelda elu üle järele, et mida sa üldse edasi tegema hakkad. Aga milles seisneb sinu töö? Sa ütlesid, et sa koristad.

– Jaa, ma koristan haiglas, ma olen dagsentraalis¹⁶⁴ ja siis, kui keegi on haige, nad helistavad mulle ja siis lähen ma erinevatesse see ühikondadesse ja koristan.

Aa, lähed erinevatesse osakondadesse.

– Osakondadesse.

Kas see on raske töö?

– Ei ole. Mitte eriti. No vahel, aga tihti see läheb kaunis lihtsalt. Või kergesti.

¹⁶² r teve — televisioon

¹⁶³ r att komprimera — suruma, pressima

¹⁶⁴ r dagcentral — polikliinik

Siis ma küsin sinu käest sellist asja, et mis sinu hobid on, harrastused? Millega sa tegeled, kui sul vaba aega on?

– Ma loen palju ja kirjutan, siis ma fotografeerin ja kui on aega või tujud, siis ma teen vahel mõni väiksem film sõpradega koos või. Sõpradega koos olla palju. Jah. Need on need suuremad asjad.

Nii et see filmimõte on sul ikka kogu aeg ikkagi olemas? Et sa seda ei ole unustanud?

– Täiesti kadunud ei ole. Aga ma ei tea, kas ma seda edasi tahan teha.

Nüüd anti ju hiljaaegu Rootsis nendele filminäitlejatele, filmidele, aasta parimatele filmidele auhinnad kätte.

– Jah.

Jah. Kuidas sulle tundub, kas Rootsis tehakse häid filme?

– Ei, ma ei arva, sest siin on meil need rahad, mida antakse, need ei ole nii palju nagu et. Siis tehtakse rohkem neokseid filme, mida nad teavad, et inimesed lähvad vaatavad ja see on neoksed kaunis, ma ei tea, kuidas seda väljendada, aga kaunis lihtsad ja siuksed humoristlikud filmid, mida terve perekond võib vaatama minna.

Kelle filmid sulle meeldivad?

– See on ka, on neoke asi, mis muudab nagu. Kui üksvahe meeldib see režissöör või see nagu aeg, epook¹⁶⁵ või nii, aga mida ma viimane aeg olen vaatand, on prantsu filme, vanad viiekümneaastaselt.

Ma ei ole seda näinud, millest see räägib?

– Noh, see, millest see räägib, ma ei tea, see ei ole mitte nii pragmaatiline, nagu on nendel või mitte üks ja samad teema kogu aeg, vaid see muudab palju, aga ei, see on väga raske, ma ei tea täpselt ära rääkida.

No kui on raske, siis olgu pealegi, kui ta raske on. No mida siis veel? Reisid sa ka kindlasti palju?

– Jah.

¹⁶⁵ r epok — epohh , ajajärk

Jah. Kus sa käinud oled?

– Jaa, ma olen, Euroopas olen ma suurem jagu maades käinud.

Mismoodi noor inimene reisib Euroopas? Kas ta sõidab lennukiga ja ööbib kallis hotellis või käib see natuke teistmoodi?

– See oleneb mõuke inimene, aga paljud käivad rongiga, sõuke Interreil¹⁶⁶, kuu aega, ostad. Siis võid reisida ringi, nii palju kui tahad.

Oled sa ka käinud niiviisi reisimas?

– Jah, ma olen, mõnikord olen käind jah.

No mida see süsteem endast kujutab, kuidas seda tehakse?

– Sa ostad lihtsalt üks pilet, see maksab kaunis palju, aga siis sa võid kuu aega reisida, nagu sa tahad Euroopa maades. Ma usun nüüd, et nad on muutunud seda ja mõned maad ei ole enam kaasas või sa pead juurde maksma, kui sa sealt läbi reisisid.

Kas siis saab ka rongis ööbida? Kas saab öösel sõita näiteks?

– Saab, aga siis tavalikult pead sa ostma nõukene ekstra, et siuke, et magama, sõukene magamispilet.

Jaa. Noh, aitäh.

¹⁶⁶ing Interrail

INTERVJUU 16 (M23)

Nii. Täna on kahekümne seitsmes veebruar, on teisipäev. Kell on veerand kaksteist ja me istume soome-ugri instituudi raamatukogus.(..) Ole hea, räägi natuke endast.

– No endast. Ma olen kakskümmend kolm aastat vana. Ma olen sündinud siin Skoones¹⁶⁷, Malmös. Olen siin natuke Skoone maakonnas ringi kolinud ja just ka elanud Bleekinge¹⁶⁸ piirteist pool Bleekinge piirt tähendab. Isa on eestlane, Eestis sündinud. Tuli siia nelikümmend neli, kümneaastaselt. Ema on rootslanna, on ilusti eesti keele ära õppinud, räägib väga huvitava murrakuga, aga siiski. Mul on trobikond õdesi ja vendasi nüüd, tähendab, me oleme kolm täisvenda, mul on üks noorem poolvend, üks noorem õde, ainus õde ja üks suur vend ka, keda ma pole kunagi kohanud ja kes on umbkeelne niiütelda, kes räägib ainult rootsi keelt. Jaa. Ma õpin siin ülikoolis oma neljandat semestrit. Õpin psühholoogiks. Ja loen natuke teisi asju ka kõrvalt.

Kas sa oled eesti keelt ka õppinud?

– Ei ole, ei ole. Mul on olnud, tähendab, kodukeele õpetus koolis, kui ma käisin, mis see on, ma ei tea, meil kutsuti seda

Gümnaasiumis.

– Ei, mitte gümnaasiumis.

Põhikoolis?

– Põhikoolis ikka. Ja see oli küll väga tore.

Kas sa mäletad oma lapsepõlvest seda aega, kui sul oli rootsi keel ja eesti keel? Kas sul oli ka mingisuguseid probleeme selle kahe keelega?

– Ei, mul pole üldse olnud.

Jah?

– Mul on alati olnud väga loomulik, et eesti keelt kodus rääkida. Ja rootsi keelt, kui ma olin nagu lastekodus¹⁶⁹.

¹⁶⁷ r Skåne

¹⁶⁸ r Blekinge

¹⁶⁹ lasteaias; r daghem — lasteaed, „päevakodu”

Sa rääkisid siin oma tööst, mida sa praegu teed. Võib-olla natuke lähemalt nüüd?

– Ahah. No see on minu üks nende kõrvalõpingutes, ma õpin, tähendab, sotsioloogiat kõrval ja praega teen ühe viiepunkti töö siin. Tähendab, üks metoodika treenimine niiütelda, kvalitatiivne meetod. Ja siis me teeme niuke intervjuud või mina teen, ma teen seda üksi. Ma teen intervjuud, tähendab tematiseeritud. Ma räägin teema ringi ja otsin vastuseid palju punktide ümber, aga mitte määratud järjekorras või eriti täpselt, mida ma tahan, et inimesed ütlevad, vaid ma olen just huvitatud sellest, mida inimesed ise oskavad rääkida sellest. Ma uurin, tähendab, selle iitee kohta, informatsioonitehnoloogia kohta, mis arvamused inimestel on see siin suure ja uue ja hirmsa sotsiaalse fenomeeni suhtes. Et mida nad esiteks, et mida nad usuvad, et see on, mis, kuidas nad defineerivad seda. Mis see tähendab nende elus. Kas nad tarvitavad mingi sorti informatsioonitehnoloogiat ja kuidas on nende vahekord nende aparatuuridega ja kõik asjad, mis võivad-

Mhm. Mida sa välja oled selgitanud?

– Siinamaani mul on see pilt väga segane, aga mida võiks ütelda, ma olen just oma analüüsi või mitte analüüsi keskel isegi, vaid ma kirjutan neid intervjuud välja arvuti peal ja siis mõtlen natuke. Loen natuke raamatuid selle kohta ka. Aga mida võib ütelda, et see on kõigiga, kellega ma olen siinamaani rääkinud, nendel on see asi täpselt sama segane, nagu minul ongi. See on väga ebaselge pilt, mis asi see siin informatsioonitehnoloogia on. Mis see tähendab meile või mis see tähendab ühiskonnale. Ja ühised punktid on, et kõigil on lootusi ja ka hirmusid selle kohta.

Mida kardetakse, millised need hirmud on?

– No et see isiklik integriteet¹⁷⁰, et see nagu on mingit sorti ohutsoonis. Et no nagu George Orwelli 1984, et suur vend näeb sind ja või et sind isikuna võib jälgida, võib täpselt teada, mida sa teed ja kuna sa tegid ja kellega sa rääkisid ja mis poes sa käisid. Selle läbi, et näiteks leidub nisuke *smart card*¹⁷¹, kus on üks väike

¹⁷⁰ r integritet — integriteet, terviklus, puutumatus

¹⁷¹ ing smart card — infokaart; informant hääldab vastavalt inglise keele hääldusnormidele

tšip¹⁷⁰ ja siis, et see fungeerib¹⁷¹ sul nagu või töötab nagu võti uksele. See on su rahakott, see on sul identifikatsiooni number ja helistad telefonist sellega ja nii edasi.

See tähendab seda, et informatsioon valitseb inimesi?

– Jah. No see on siis see hirmu pilt nii ütelda.

Aga mis see lootuse pilt on?

– No see on ju ka, see on ju sellega väga, see on nagu tagakülg sellel või teine külg. Ja see on täpselt sama asi, et sa saad nii palju teha nii lihtsate teede läbi, et sa saad kommunisteerida¹⁷² ükstapuha kellega ükstapuha kus maailmas väga lihtsasti, aga siis samal ajal on, et siis sind võib-olla saab jälgida. Ja see on küsimus, et

Kuidas on, kas Rootsis tundub sulle ka, et inimese parim sõber on nüüd arvuti?

– Äh, ma ei tea, kas see on parim. See on võib-olla õieti, sellest räägitakse väga palju ja see on ju nagu kuidamoodi, see on ka üks üks punkt, mida inimesed, minu intervjuu isikud on ütelnud on, et see on nagu ülespumbatud see siin asi, et see on nagu liialdakse väga palju ja see see, oo, see on nii fantastiline ja nii tähtis, et

Aga ma paneks selle sõbra jutumärkidesse.

– Jaah.

Kas pole nii?

– (.) Juu, seda küll, seda küll. Võib kaunis palju selle kohta ütelda ja selle kohta mõtelda õieti, nii et ma pole täitsa kindel. See on nagu, praega on selle, ma olen selles positsioonis, et siin on nagu kaks poolt igal küsimusel peaaegu. Et seal on head küljed ja halvad küljed ja siis on nagu kuidagimoodi küsimus, et mis nendest külgedest kaalub üle. See on see ebaselge ja ebakindlus, mis tuleb sellest.

Mida sina kujutad ette, et sa teed tulevikus? Näiteks sinu töö tulevikus?

¹⁷⁰ ing chip — kiip

¹⁷¹ r fungera — funktsioneerima

¹⁷² r kommunicera — suhtlema

– Mina kujutan ette, et ma no õpin valmis psühholoogiks ja siis töötan psühholoogina mingis seoses. Aga ma ei tea mitte kus, ma ei tea mitte, kas ma hakkan terapeutiks või kas ma töötan mingi firmadega konsuldina¹⁷³, et organisatsiooni nej¹⁷⁴ nendel pildi selgeks teha või reklaamiga või, seda ma ei tea veel.

Kas psühholoogil on Rootsis kerge tööd saada praegu, kui see tööpuudus on nii terav probleem siin?

– Võrdlemisi jah. Psühholoogist praega pole väga suur puudus, aga neid on ikka vaja ja üldiselt ühiskond hakkab vaikselt nagu ärkama, et et psühholoogi saab ükstupuha kus tarvitada ja nendest on kasu, eks. Aga siis nüüd on minul isiklikult see töösituatsioon on väga hea, kui mina olen oma eksami võtnud ja paar aasta hiljem, sest umbes 2005 kuni 2010, siis tuleb, mida me, mis on, noh psühholoogiühing, mida nemad nimetavad siis ette stüüpa¹⁷⁵, no tähendab, et suurem osa nende aktiivsetest psühholoogidest lähevad pensioni need aastad, sest enamus praega aktiivsed psühholoogid said psühholoogideks viiekümnendatel aastatel, et siis tuleb suur puudus ja siis mina olen just välja eksamineeritud ja paar aastat kogemust, nii et küll ma ikka saan tööd.

Tuleviku suhtes oled sa optimistlik täiesti?

– Väga. Olen küll.

Oled sa tahtnud psühholoogiks kogu aeg saada

– Ei ei.

Või on sul midagi muud olnud plaanis kunagi varem?

– Noh, ma pole õieti ühe plaani juures kinni hoidnud, vaid ma olen loomulikult palju asju mõtelnud ja kogu aeg, kui ma olen midagi teinud, siis ma olen ju mõtelnud, et kuidas oleks minul, et siin selle alal tööd teha, aga et psühholoogiks saada, seda ma alles otsustasin nüüd möödunud möödunud suvel ma alles otsustasin pääle, kui ma olin otsinud niitelda ja ma otsisin ju mitmele asjale.

¹⁷³ r konsult — konsultant

¹⁷⁴ r nej — ei

¹⁷⁵ r stupa — (pikali) kukkuma, langema

Näiteks mida?

– No siis ma otsisin mitu üksikkursust. Üks, mis on tähendab järgi on juridisk översiktškurs¹⁷⁸, rootsi keeles. Tähendab üks juriidiline introduksioon¹⁷⁹ niitelda, ma saan natuke üldpilti ja terminoloogiat ja nii edasi. Ma otsisin lingvistikat ja siis sotsioloogiat, mida ma ka praegu õpin. (-)

Nii, sinu hobid, harrastused? Kui sul sellest sotsioloogiast, psühholoogiast aega üle jääb, millega sa siis tegeled?

– No sellel, just praegu just see siin semester pole eriti palju aega üle, aga noh, mida ma muidu teen, siin ülikoolielus ma olen meie, meil siin Lundis on nisukesed natsioonid¹⁸⁰, tähendab üliõpilasuühingud niitelda. Ee, mitte nii selektiivsed nagu korporatsioonid ja nii edasi. Ma olen üldiselt päälegi Sakalas ka kaasas, nii et seal on ka tegemist. Aga natsioonis, sääl ma olen ühes speksis¹⁸¹ kaasas. Tähendab speks on ee

Ava see mõiste, mis asi see on?

– See on üks varietee, võib ütelda. Noh, rootsi keeles on sõna revüü ja.

No eesti keeles ka.

– On?

Jah.

– No vaat. Väga lihtne, lõbu palju lauluga ja lollide naljadega niitelda. Studentikost¹⁸² on siin Rootsis ka üks sõna. Ma ei oska nagu vastavat eesti keeles. Noh, see on, et see on niisuke studentinalli, tudengite huumor niitelda. Et see on natuke omapärane. Noh, sellega ma tegelen. Me hakkame juba nüüd pühapäeval hakkame järgmise etendust treenima. Kahe nädala pärast on on meil etendus. Meil on aind üks see siin kord. See on üks hobi või või võiks ju nimetada. Muidu ma loen hea meelega kõiksugu raamatuid, kui

¹⁷⁸ r juridisk översiktškurs — juriidiline ülevaatekursus

¹⁷⁹ r introduktion — sissejuhatus

¹⁸⁰ r nation — Rootsi üliõpilasorganisatsioon

¹⁸¹ r spex — paroodiline amatööriteater

¹⁸² r studentikos — tudenglik

mul vähegi aega on. Nagu öeldud, see siin semester pole mitte aega muud lugeda, aga siiski mõne raamatu saab ikka kuskil vahele siis toppida. Spordi harrastamine on praega ka väga väike. On varem olnud natuke suurem, aga eks ma katsun nüüd, kui lumi sulab jälle käima saada sellega.

Mida sa teed?

– Nüüdsel ajal pole mitte mingi klubis tegevust mulle, vaid ma rohkem käin jooksmas või sõidan rattaga natukene, nagu lihtsalt hoian ennast trimmis, mängin bädmingtoni¹⁸³ või midagi. Mmhm. Muidu mul on vähemalt olnud, üks suur hobi on olnud üks nisuke, ma ei tea, mis see on eesti keeles tõesti, sest me tarvitame ise peamiselt inglise keele sõna, tähendab *role playing games*¹⁸⁴. On leidunud seitsmekümnendatest saadik umbes. On kaunis suur asi, on väga suureks saanud. Ma ei tea, kas sa tunned?

Ma tean, need on need rollimängud.

– Rollimängud jah.

Seda ma olen kuulnud küll. See on niimoodi, jaotatakse osad ära ja siis hakatakse selle põhjal tegema mingit kas sõjamängu või?

– Võib-olla jah.

Jah, ma olen kuulnud. Eestis seda ei ole.

– Ei ole?

Aga ma olen, ma nägin Soomes seda.

– No võiks niiviisi niimoodi kirjeldada, see on täitsa õige, et jaotatakse rollid ära ja see on umbes, et sa saad ühe rolli aind, et sa ei seisa lava peal ja ei mängi seda, vaid sa istud sõpradega koos, ütleme viis kuus tükki, üks nendest on siis niütelda mängujuhataja. See kostub veidi lapsik, aga noh, see mängujuhataja funktsioon on kaunis suur. Tema tihti kirjutab või mõtleb välja mingi põneva nagu stsenaario¹⁸⁵ ja on siis nii nagu režii, režissöör. Ma ei tea.

¹⁸³ ing badminton — sulgpall

¹⁸⁴ ing role playing games — rollimängud; informant hääldab vastavalt inglise keele hääldusnormidele

¹⁸⁵ r scenario — stsenaarium

Jaa, režissöör.

– Režissöör. Ta mängib ka kõiki teise rolli, tähendab need mängijad, nendel on aind üks mängida ja nemad on üks kamp, kes seiklevad maailmas tihti siis. See võib olla kas mingi fantaasia- maailmas näiteks nagu Tolkieni maailmas. Võib olla nüüdsel ajal, võib olla nagu Star Wars¹⁸⁶ variant, kus tähtede vahel reisib ja nii edasi. No see mängujuhataja, tema teeb väga palju igatahes. No ja siis tarvitatakse vürfleid, sest ühel või teisel moel on nagu otsustatud, et mida see isik oskab, et seal leidub üks number oskuseid, kas ütleme jooksta, hüpata, püssiga lasta või laulda või ükstapuha mis. Ja siis on antud sellele ühe nagu numeerilise¹⁸⁷ väärtuse ja siis lööd vürfliga, et sa siis klaarid seda või ma ei tea, ei õnnestu lihtsalt läbi viia. Ja siis võib istuda ja mängida kas viisteist tundi.

Või kaks nädalat.

– Või kaks nädalat. No kui jaksab nii kaua ärkvel olla.

Ja jaa. Sinu seosed Eestiga. Ma küsiksin seda ka, oled sa käinud Eestis?

– Ainult kaks korda.

Jah?

– Kaks korda elus olen käinud. Esimene kord käisin seal tuhat üheksasada kaheksakümmend kaheksa. Oli väga dramaatiline reis. Siis ju oli orkaan Soome lahes, et me jäime Georg Otsale hiljaks ja siis pidime ümber Soome lahe rongiga sõitma ja siis vene või nõukogude ambassaadis¹⁸⁸ Helsingis pidime seal kaksikümmend seitse templit saama oma paberitesse ja nii edasi. Pidime siis rongiga ka sõitma. Oli väga väga põnev. Ja siis viimati käisin seal üheksakümmend neli Tartu laulupeol. Ja siis käisin ka oma, esimene kord oma väheseid sugulasi, noh, küllastamas.

¹⁸⁶ George Lucase lavastatud Tähesõja-filmid

¹⁸⁷ r numerisk — numbriline

¹⁸⁸ r ambassad — saatkond

Oled sa käinud ka Tartu ülikoolis?

– No aind sinna majja sisse läinud ja vaatama. Aga muud muud mitte.

Seda ei ole sul pähe tulnud, et näiteks üks semester või üks aasta Tartus õppida? Näiteks sotsioloogiat või eesti keelt või ma ei tea mida.

– Ma olen küll mõtelnud seda ja kavatsen seda ka teha, aga ma ei tea, kas ma teen seda terve aasta või terve semester, seda me näeme. Sest mul on kaunis pikk väljaõpe. Mul on see psühholoogi väljaõpe on viis aastat, ee mul on juba aasta aega enne seda õppinud ja kavatsen ka, tahan kuskile mujale ka minna õppima. Kas Inglismaale, Kanadasse või Ameerikasse või USAsse, noh. Aga ma tahaks hea meelega mingit suvekursuse või midagi niisukest Tartu ülikoolis õppida. Ja peamiselt siis, et see aine iseenesest ei ole nii tähtis, vaid see on sellepärast, et ma tahan sinna minna ja oma keelt natuke parandada ja kontakti luua.

Kas sa mäletad ka oma vanaisa? Räägi natuke oma vanaisast.

– No minu isiklikud ee (.) mälopildid niitelda vanaisast pole õieti suured või nagu nüanseeritud, sest ma olin aind kuus aastat, kui vanaisa suri. Enne seda ta oli ka haiglas kaunis pikka aega. Aa me elasime ju sama korteris igatahes. Ja minu mulje temast oli, et ta oli, ta nägu oli väga isa moodi, aind vanem. Valged juuksed selle asemel, et mustad, habe siis. Ja ta suusatas ringi oma tuhvrites seal oma sinise ja valge triibulises hommikupalitus, hommikumantlis. Ja oli väga pai, aga oli kange suitsulõhn juures. See on umbes minu pilt temast, mida ma isiklikult nagu mäletan. Aga palju muud pole faktiskt¹⁸⁹.

Aga perekonnaringis räägitakse mingeid legende või jutte?

– Vanaisa kohta? No isa ikka räägib. Me peame vahel niisukesed väiksed videvikutunnid, kus me räägime peamiselt ikka minu isa seikluste kohta ja kuidas temal oli, kui tema oli väike, kui nad põgenesid ja nii edasi.

Ta oli kümneaastane, kui nad tulid, jah?

– Jah. Oli.

¹⁸⁹ r faktiskt — tegelikult

Siis tema mäletab kindlasti seda põgenemist päris hästi.

– Jaa, oo jaa, oo jaa, seda küll.

Noh, räägi midagi. On sul meeles?

– Mida võib ütelda? Mul on ju niiütleda, ma oskan ju mitu episoodi. Aga need nagu ma ei oska neid eriti kronoloogilise järjekorras. Ja mul need kohad ja nimed ei ole ju

See pole oluline.

– Ei, aga ma mõtlen, et minu see pilt pole ju alati nii selge ka. Isa teab ju võib-olla, et see juhtus ju enne seda, sest siis me olime üks kohas olnud, aga mina seda ei tea. Aga no mida võib ütelda. Ma tean, et isal oli aind kolm asja kaasas, kui isa põgenes. See oli tema väike kollane karu, niisukene tedi karu¹⁹⁰, üks kada¹⁹¹ ja midagi muud, aga mul pole mitte meeles, mis see oli. Aga see oli, sest et talle ei öeldud, et nad pidid põgenema, vaid öeldi, mitte maast põgenema, vaid et nad pidid lihtsalt ühest kohast teise või kuskil peitma ennast või midagi. Sest seda nad olid juba teinud mitu korda. Aga siis läksid ja see oligi kõik varandus, mis tal oli kaasas, keelelise aspektist seda vaadata, kui nad olid Rootsi tulnud, olid esimesed sõnad, mida nad oskasid, oli küng¹⁹² ja seenap¹⁹³. Tähen-dab, kuningas ja sinep. Ja siis ta on jutustanud, kui nad kuskil Kesk-Rootsist, kuhu nad sattusid kunagi, kui nad laevaga tulid ja seal oli ka mingeid põgenikulaager, kui nad siia Lundi sõitsid rongiga, siis isa pidi siis toaletti minema ja tuli sinna ja seal seisis midagi imelikku. Ta ei saanud ust lahti teha ja nii edasi, siis ta tõi oma ema ja siis nendel olid mingi esimene sõnastik, et nagu tähtsamad rootsikeelsed sõnad ja väljendused ja siis no selle ukse peal seisis üppaaget¹⁹⁴ ja siis eesti tõlge oli tähtsas tegevuses. Nendel oli väga väga palju rõõmu sellest. Istusid ja naersid. Mida muud siin veel ütelda? Mida sa tahad teada? Eestist reisimise kohta või kui nad olid Rootsi tulnud või?

¹⁹⁰ ing teddy bear — kaisukaru

¹⁹¹ ragulka

¹⁹² r kung — kuningas

¹⁹³ r senap — sinep

¹⁹⁴ r upptaget — hõivatud

No ma kujutan ette, et kuidas ta siin hakkas kohanema siin Rootsis, kas ta on sulle midagi rääkind sellest?

– No on küll. See siin nad sattusid ju Lundi kaunis kiiresti kaunis loomulikul põhjuses, põhjustel niitelda, et isa ja või vanaisa ja vanaema olid ju mõlemad akadeemikud ja siin oli nagu hea koht. Ja siin Lundis oli väga suur suur hulk ju eestlasi. Alguses. Kuni isegi viiekümnendad aastad, alles siis läksid palju edasi Kanadasse ja nii edasi. Nii et siis oli palju eestlasi. Tal oli mitu eesti sõpru. Nad mängisid siin, neil oli lastekodu Tüüna lossis¹⁹⁵, mis nüüd on hävinud, aga Tüüna park¹⁹⁶ on alles, seal nad käisid nagu, kuidas ütelda, lastekodus või nii.

Kas sa mõtled lasteaeda?

– Lasteaeda, täpselt. Minu mulje on, et nad õppisid kaunis kiiresti rootsi keele ära. Ja et nagu no, olid sunnitud seda teha. Et muidu ei saa siin üldse midagi saavutatud nagu. Ja et see oli ju väga eksootiline. Isaisa oli siis sel ajal, kui ta oli noor, siis ta oli blondi juukstega ja seal käisid mingid nagu, äh, mis see on, *rumour*¹⁹⁷ (.), kuulujutud selle kohta, et isa pidi olema olnud mingisorti pommi-lendur või midagi niisukese. See oli rootslased, kes arvasid see. Mis ta oli siis noh, neliteist aastat. Ega tema polnud sõdimas käinud. Ja teda kutsuti siis blonda pombneedslaaget.¹⁹⁸ See tähendab blond pommiplahvatus, kuidas ütelda. Nojaa seal oli ju loomulikult konflikte, rootsi poistega võib-olla eriti. No et ta oli võõras ja eestlased või või balti põgenikud olid ju siin need esimene, see esimene kõige suurem hulk põgenikke, mis Rootsi tulid, et siis oli kõigile see väga võõras situatsioon.

Tähendab see põlvkond, sinu vanemate põlvkond ja need eestlased on siis no üle elanud kohanemiskatse siin kindlasti, aga näiteks, kas sina oled algusest peale tundnud ennast siin täiesti kodus? Kas sa oled endale, enda suhtes teadvustanud, et sa oled nii eestlane kui ka rootslane ja sa elad Rootsis ja kõik on absoluutselt korras.

¹⁹⁵ r Tuna slott — loss Lundis

¹⁹⁶ r Tuna park — park Lundis

¹⁹⁷ ing *rumour* — kuulujutt; informant hääldab vastavalt inglise keele hääldusnormidele

¹⁹⁸ r blonda pombneedslaaget — blond pommiplahvatus

– Põhimõtteliselt jah.

Sa ei ole näiteks tulnud sellist ebamugavust oma eesti tausta pärast, mida ma olen mõne noore inimesega rääkides kuulnud? Et nad on tundnud vanuses kümme kuni neliteist ebamugavust, et nad on olnud eesti taustaga.

– Ebamugavus on natuke, see ei ütle õieti palju. See ei ütle, kas see on minu juures see probleem on või teiste juures. Ebamugavus selles mõttes, et mitte kui ma olin neliteist, siis oli mul väga nagu selge pilt, vaid ütleme kümme-üksteist, siis mind väga palju häiris, et paljud klassikaaslased ja samaealised ja teised nad, lollid pärismaalased, nemad ei teadnud isegi, kus Eesti oli. Ja nad ei teadnud, mis see Eesti oli. Kui need, kes teadsid, kui ma ütlesin, et ma olen eestlane, siis, noh, siis on mingit sorti venelane. Ma ütlen, see oli ju mulle nagu löök näkku, ma solvasin väga palju niisuguse asja eest. Nii et selles mõttes ebamugav jah, aga mitte, et ma tunneks et

Ma küsin otse, kas sa oled tundnud häbi sellepärast, et sa oled eestlane?

– Ei, ei mitte häbi. Täpselt.

Sest mõned, mõnede noortega rääkides ma olen tähele pannud seda, et nad on öelnud, et teatud perioodil nad keeldusid eesti keele rääkimast, nad keeldusid tunnistamast, et nad on eestlased.

– Ei ei. Ei, häbi ma pole kunagi tundnud. Mitte häbi vaid frustratsiooni sellepärast, et ümbrus ei tea, kes me oleme ja see on jumal paraku üks kõige ligematest maadest. Eesti on olnud Rootsi võimu all sada aastat peaaegu. Ja see kuidamoodi, ma olin Rootsi peale vihane, et nad ei teadnud, kes või mis minu juured olid või kust nad olid, kust nad tulid.

Ja sina oled alati tunnetanud oma juuri, sa oled alati teadnud, et sinu juured on, ikkagi viivad Eestisse?

– Ja jaa. Ja Rootsisse. Nii et ma olen, ma pole tundnud ennast nagu viiskümmend protsenti eestlane ja viiskümmend protsenti rootslane, vaid sada protsenti mõlemast, eks.

Ahah, vaat see on hea.

– See on, ma arvan, kaunis suur vahe, et kas ma olen pool või kas ma olen kaks asja niiütelda.

Kas sul on olnud ka kokkupuudet eesti noortega siin Rootsis?

Ma elasin ju Lundis, kui ma olin väike, kui ma olin umbes siis, kui vanaisa suri, tähendab, või noh natuke hiljem isegi, tähendab, seitsekümmend üheksa, ma olen seitsekümmend kaks sündind, seitsekümmend üheksa isa ja mina kolisime Bleekingesse, kus ma algasin, tähendab, esimeses klassis. Sinnani ma olin ju siin Lundi eestlastega nende noortega olin ju mänginud ja käisin nendega läbi, aga siis nagu murdus see ühe kauguse pärast lihtsalt. Siis ma elasin sääl Bleekinges kolm aastat, üks aasta [väikeses kohas], kus mul oli ju, tähendab, vendadega ma olen ju alati läbi käinud, aga mitte teiste eesti lastega. Siis ma elasin käisin neljandas klassis siis seal ja siis kolisin Malmösse viiendas klassis. Ja siis oli mul, ma arvan, rohkem tegevust, et niiütelda oma identiteeti, tähendab, isiklikku identiteeti, mitte just, kas ma olen eestlane või rootslane, sest see oli mul kaunis selge või no, nagu teismeliseks saada ja nii edasi, kes mina olen, mul oli sellega rohkem tegevust, nii et ma siia Lundi teiste eestlaste juurde sattusin kaunis harva. Vahetevahel kohtusin neid, aga mitte nagu eriti palju.

Kas sa olid ka kunagi nendes gaidide ja skaudilaagrites ja mis eestlastele korraldati, leerilaagris?

– Leeris ma pole käinud. Ma siis, ma leidsin, et see oli nagu täitsa vale, ma ei uskunud jumalat või mitte nii, et ma võin tunnustada seda õige kirikut, et ma lähen täpselt nagu nemad, seda ma ma leidsin, et see on täitsa, ma valetan ju, kui ma lähen sinna ja ütlen sellele, et ma ei saa seda teha. See oli nüüd tagasi vaadates siis oli võib-olla natuke loll, et mitte minna laagrisse. Mul pole ju vaja seda viimast jumala tunnustamist siis teha, aga ma käisin küll skaudilaagrites. Ma käisin Ojamaal kaheksakümmend kolm ja.

Seal oli ka eesti lapsi, see oligi vist eesti laste skaudilaager seal?

– Jaa, see ei olnud just õkva skaudilaager, see oli rohkem nagu suvelaager üldiselt eestlastel, aga noh kaunis sarnane, ma mõtlen, me tegime samu asju nagu skaudilaagris.

Jah, süin on siis need kõrtsid, mis toimuvad kord kuus või

– Kõrts kord kuus

Kõrts kord kuus jah. Käid sa seal?

– Ja jaa, nüüd. Nüüd mul on aktiivne eestlaste seltskonnaelus.

Sa ütlesid, et sa kuulud korporatsiooni Sakala. Mida sa seal teed?

– Mida ma seal teen? No ma ei tea, ma pole nii palju seal käinud veel. Ma astusin seal kaasa tähendab novembris üheksakümmend neli tähendab, kui ma olin ülikoolis hakanud õppima. Ja ma läksin sinna kaasa, sest minu ema abikaasa on seal. No me oleme paar õlleõhtut teinud ja istunud ja laulnud ja natuke neid reegleid õppinud ja kõiki neid spetsiaalseid¹⁹⁹ nagu käitumisreeglid, mis seal on.

¹⁹⁹ r speciell — spetsiaalne

INTERVJUU 17 (M23)

Kõigepealt ma küsaksin, kui suur on sinu perekond? Ja mis keeles te räägite omavahel?

– Omavahel. Minu ema ja isa on lahku läind. Nii et minu isa elab nüüd Eestis. Noh pool aastat vähemalt, siis pool aastat Austraalias. Ja kodus siis on minu ema. Mul on õde ja siis see ema, noh, mees. Ta on ka eestlane. Nii et räägime eesti keelt päris palju nüüd. Ennem oli päris palju rootsi keelt. Sellepärast, et me elasime Austraalias ennem, kui ma olin noor, siis ma ainult oskasin rootsi keel, ei inglise keel ja eesti keel. Ja siis kolisime siia Rootsi ja siin ma pidin rootsi keelt õppima ja sellepärast me ainult rääkisime rootsi keelt kodus. Nii et ma nagu õppisin paremini ära. Ja siis, et ma saaksin koolis hakata käima.

Õega mis keelt sa räägid? Rootsi keelt? Eesti keelt?

– Kas nüüd?

No jah, praegu.

– Kodus, mõtled?

Jah.

– Ja just, siis on eesti keelt kõige rohkem. See on väga tavaline.

Kas sa tarvitad eesti keelt veel kuskil peale kodu?

– No eesti sõbradega. Siis räägime ka. Siin Lundis on ju eesti see noorte maja. Siin all seal, on vähe kokkusaamised ja niisukesed.

Millega tegeleb see eesti noorte maja?

– Noorte maja nüüd on, nüüd ei ole olnud nii palju see siin pool-aastal, poolaasta, mis ma olen siin olnud Lundis. Aga muidu on pidud eesti noortele ja siis teised niisukesed kokkusaamised nagu. See on lastelaagrid, jah, nüüd see ei ole alles enam. Aga spordilaagrid ja muidu ja.

Kas sa loed ka eestikeelseid ajalehti? Või loed internetist näiteks?

– Jaa, vahel. Meil on see Eesti Päevaleht kodus. Seda ma loen vähe, aga mitte palju. Siis veel Eesti Noorteleht, see ka. Seda saame ka. Jah, see on ju see, mis ma lugen. See on vähe, mitte palju.

Kas need eesti noored, kellega sa siin kokku saad, kas nad on ka väliseestlaste lapsed, lapselapsed või nad on Eestist pärit?

– Ei, nad on eestlaste lapselapsed. No ma käisin see eesti algkoolis seal Stockholmis. Sellest mul on kõik sõbrad. Ja siis see Ojamaa suvelaager. Nüüd ma ei tea, kas see on kinni pandud. (-)

Oled sa Eestis ka käinud?

– Jah, ma käin igal suvel nüüd. Minu isa elab seal ka nüüd, nii et see on

Kus su isa elab seal?

– Muhul. Muhul, siis tal on maja seal [kohas]. Siis, jaa, minu vana-isa elab ka seal. Minu vanaisa, vanaema. Ei, vanaema, ta mis see on, suri, mis see Estonia. (-)

Sugulasi on veel?

– Jah, mõtlesin just kah. Siis meil on ju vanaema ja vanaisa minu isa poole peal, siis kõik elavad Muhul. Ja ma ei tea, kui palju see on, päris mitu. Ma ei tea, kui mitu see on. Ja siis see minu vanaema ja vanaisa minu ema poolt, ma ei ole kohtunud nii palju, aga need on ka. Nad elavad rohkem on Tartu ümbruses ja siis Tallinnas ka.

Siis Muhu on sinu isa sugulaste elukoht kogu aeg olnud?

– Ja just, jaa.

Aga ema on siit Tartu poolt?

– Ema, ei, vanaema siis on just Tartu ja vanaisa on Saaremaalt. Ma ei tea, kas meil on mingid sugulased seal ka võib-olla.

Sa ütlesid enne, et sinu õde on nüüd hoopiski Ameerikas?

– Ja just.

Jah.

– Läheb see, õpib seal üks aasta.

No nüüd hakkab see aasta vist lõppema varsti?

– Ja just, ta tuleb tagasi juunis, juuni keskel.

Kas sina oled ka käinud välismaal õppimas?

– Õppimas? Ma käisin, ma pidin õppima, aga ma hakkasin töötama. Austraalias olin üks aasta siis ja pärast seda, jaa, eelmine

aasta ma olin ka seal üks aasta, jaa, ja töötasin ka siis ja reisisin ringi kõige rohkem.

Millega sa siin praegu Lundis tegeled?

Nüüd ma õpin füüsikat ja siis matemaatikat siin ülikoolis.

Kas sa oled natuke ka eesti keelega tegelelud?

– Jaa, ma käisin eesti keel, aga siis mul oli probleem see, et minu rootsi keele litteratuuri²⁰⁰ hind on liiga vähe, väike. Nii et ma ei tohtind seda õppida.

Jah.

– Ma pean seda rootsi keel üles kirjutama seal rootsi koolis, aga mul ei ole olnud nagu, mul ei ole olnud aega seda teha just nüüd.

Nii, füüsika ja matemaatika. No ma küsin siis, kelleks sa tahad saada tulevikus?

– Ma täpselt ei tea veel. Ma hüppan vähe ringi siin. Ma lugesin ka astrofüüsika siin eelmine aasta nagu. Siis ma usun, ma võtan data²⁰¹, data, see on arvutiga, datalogia²⁰², ma ei tea, mis see on.

Arvutiõpetus.

– Jaa, arvutiõpetus järgmine aasta (-)

Kuidas sulle see Lundi üliõpilaselu meeldib?

– Ma usun küll. Ta on tore. See on palju palju need ülikooli õpilased siin. Ja see on, jah, see on ikka tore elu siin.

Kas sa eelmisel aastal olid ka siin, kui oli, mis need nüüd olid, suured üliõpilaspäevad siin mai alguses? Või oli see, millal see karneval oli?

– Ah, see oli eelmine aasta? Jah, siis ma ei olnud siin, siis ma olin Austraalias. See on iga neljas aasta või midagi. Ma olin siin eelmine kord, enne. Aga see oli, ma olin päris noor nii, et ma ei saanud sisse.

²⁰⁰ r litteratur — kirjandus

²⁰¹ r dator — arvuti

²⁰² r datologi — arvutiõpetus

Mis on sinu suveplaanid siis?

– Ma mõtlesin, mina ja minu sõber, on üks purjepaat siin Üüstadis²⁰³. Ja me mõtlesime suvel purjetama üks kuu sinna Stockholmis juurde, mis on see, mis nimi on kõik need saared, saarestik. On vist?

Purjetamine on üks sinu hobi?

– Jah, see on ikka üks, jah, hobi. On tore.

Millega sa veel tegeled? Mis on veel sinu hobid?

– Jaa, see on, purjetamine võtab kõige rohkem aeg. Ainuke, mida mis ma teen just nüüd. Sellepärast see on, ütleme, kui paat peab ju korda tegema maalima. Jah, ikka on palju tööd sellega. Muidu me treenime nagu tavaline, jookseme.

Kui suur see paat on teil?

– Päris väike. See on seitse ja pool meetrit umbes.

Mitu inimest sisse mahub?

– See on neli magamiskoha. Jaa, see on neli umbes, aga kolm on kõige parem, noh, see on paras kolme jaoks. Mudu läheb liiga kitsas.

Kaua sa purjetamisega oled tegeleenud juba?

– Nüüd mul on, see paat on olnud üks aasta nüüd. Aga enne minu vanaisa ja vanaema oli paat Stockholmis. Läksime siis ja purjetasime.

Nii, sa oled käinud Stockholmis eesti koolis?

– Ja just, eesti algkoolis.

Jaa, no ma küsin, et missugused koolimälestused sul on?

– Oi oi, ma mõtlen. (.) See oli üks, mul meeldis see kool. See oli väike kool ja siis kõik tundsid üksteist meil. Ühest klassist kuni, siis oli see kuus klassi, siis kui ma hakkasin seal. A nüüd on, ma ei tea, kuni üheksanda klassini. Siis oli ainult sada inimese, üle saja need kooli õpilased. Siis, jah, tundsid igaüks ja kõik. Minu õde käis ka seal koolis ja kõik oli, noh, tundsid üksteist päris hästi ja mul on ikka veel kontakt minu sõbraga klassist seal eesti koolis. (..)

²⁰³ r Ystad

Kas seal eesti koolis käisid ikkagi ainult eestlaste lapsed?

– Jaa, ainult eestlased pandi sinna. Sellepärast see oli, päris palju meil tunnid olid eesti keeles ikka. No ajalugutunnid olid eesti keeles ja matemaatika oli eesti keeles, mis tegi see päris raskeks siis.

Agas pärast selle kooli lõpetamist ei olnud mingeid probleeme minna kusagile rootsikeelsesesse gümnaasiumi edasi?

– Ei. See ei olnud mingi probleem. See on, ma usun, see oli raske seal eesti koolis käia, see oli jah. Ma sain parema tunnistuse, kui ma läksin sinna rootsi kooli. Ma ei tea, mis see tähendab, aga ma usun, see oli ikka eesti kool on hea kool.

Agasul ei tekkinud sel ajal mõtet, et miks sind pandi eesti kooli? Et sa oleks võinud rootsi koolis käia.

– Juu. Oli niimoodi, et ma hakkasin ju rootsi koolis, kui ma kolisin sinna, siia Austraaliast. Siis ma käisin kolm aastat rootsi koolis ja ma küll ei tahtnud seda, vahetada kooli ja Rootsi eesti kooli. Agas kui ma vahetasin aasta pärast neid, siis oli, noh, ikka tore. Oli hea, et ma vahetasin seda eesti kooli.

Sa rääkisid, et sa oled käinud ka noortelaagrites suvel?

– Ja just. See hakkas ka, kui ma käisin seal, ma hakkasin eesti kooli, siis ma hakkasin üldse sõbradega siis see Ojamaa ja Kungla suvekodu või suvelaagrid noortele.

Mis seal tehti?

– Seal oli igasugused spordivõistlused ja, jaa, mängud ja asjad, nii et tegi midagi suve ajal. Mitte ei olnud nagu kodus ja ei teinud midagi. Olime seal ja, noh, kõik sõbradega siis jah.

Mis keeles seal omavaheline suhtlemine käis?

– See oli vähe, päris palju rootsi keel, ma usun küll. No eesti keel ka. Siis viimased aastad, kui ma olin seal, siis tuli noored Eestist ka ja siis oli rohkem eesti keelt.

Sa tunnend nüüd päris palju eestlasi, sest sul on eesti sõpru siin kui ka Eestis. Kuidas sulle tundub, kas eestlased ja rootslased, kas nad on ühesugused või on nad erinevad?

– Minu meelest ikka siin eestlased, noh siin rootsieestlased, mis on see, mis ma olen ka kõige rohkem kohtunud, et nende juures on parem kokkuhoidmine. See on alati niimoodi, et kui läheb siin, see on võib-olla pärast (.) jah, sellepärast, et võib-olla on nii, niimoodi. Aga noh, see on alati nii, et saab Stockholmis minna ja et ma ei ole kohtunud minu sõber mitu aastat ja siis läheb sinna ja saan kokku ja siis on kõik nagu normaalne ja kokkusaamine on ikka tore ja (.) ja see, jah, on probleemid, ei kaota see kontakt ka nii lihtne nagu teised rootsi sõbrad, kes ma käisin, kui ma käisin seal rootsi koolis Stockholmis. Need ma ei tunne enam. Ma ei ole nendega kokku saanud üleüldse ja. Ma ei tea siis, jah, siis (-) kõik tunnevad üksteist. No et perekonnad ka. No minu ema tunneb teised ja ma ei tea, see on tore.

Kui sa Eestis oled, kas elu Eestis on teistsugune kui elu Rootsis?

– Nüüd ma olen Muhul olnud ja seal, ma usun, seal ei ole nii samamoodi kui suures linnas, Tallinnas või. Seal on rohkem maaelu Muhus. Ja see on küll erinev kui siin Rootsis.

Millega sa seal Muhus tegeled?

– Minu isal on üks baar seal Muhul, [kohas]. Ja ma ainult käin seal suvel ja mul meeldib seal kala püüda. Reisin ringi seal Muhul ja mitte ainult Muhul, Saaremaal ja. Mulle meeldib, kena ilus. Mulle, loodus on kena seal Eestis.

Kas sa aitad või teed tööd seal isa juures ka mingil määral?

– Jaa, vahest jaa, küll aitan vähe. Ma ei seisa baaris.

Kas ta tahab oma ettevõtet laiendada? Tal on praegu ainult baar, aga

– Nojah, (-) ma ei tea täpselt, mis ta teha tahab just nüüd. Aga kindlasti.

Kas seal turiste käib?

– Ja, Muhul suvel käib palju turiste. Soomlased ja sakslased (-) ja nüüd ma usun, on eestlasi ka hakkab seal, sinna Muhu ja Saaremaal. See on ikka üks hea suvekoht. Aga talvel, siis küll siis nii palju ei liigu.

Talvel on seal natuke igav?

– See on teistmoodi. See palju inimesi küll ei ole.

Ütle, millal sa siis esimest korda Eestis käisid?

– 1990 ma käisin seal ema, emaga ja siis ema õega. Ja siis, siis ikka venelased olid seal palju Eestis. Ja kõik oli teistmoodi ja see oli ju valuutapoodis ainult, kus sai käia. Teise poodis ei olnud midagi osta. Ja see oli, kõik oli, noh, see Tallinn oli, kus ma olin kõige rohkem ja siis kõik oli katki, jaa, mitte kõik, aga noh, paljud majad olid kõik hall ja (.) Ja võrreldes nüüd, siis on ju jube kena ju. Kõik on ju ruttu läinud. Ma ei tea, see on üheksa aastat nagu käinud, siis nüüd on ju nagu tulla üks Euroopa linn tavaline. See on kena koht vanalinn ka seal.

Kas sa Tartus oled käinud?

– Ei ole Tartus käinud. Ma olen ainult seal, noh, Muhu vahel ja Tallinna vahel sõitnud ja. (-) Pärnus olen küll käinud, jah. See on ka kena linn.

Kas mõned sinu sõbrad on ka Tartu ülikooli õppima läinud?

– Ahsoo, ainult see [nimi], kes ma tunnen siis. Ta on käinud seal ülikoolis ja tema, temale meeldib seal. Ta on ütelnud mulle.

Ta on soovitanud, et?

– Njaa, ta oleks tahtnud rohkem eller²⁰⁴ kauem seal õppida. Oli seal üks aasta, ma usun.

Tartus on võimalik ka füüsikat ja matemaatikat õppida. Ja muid aineid ka muidugi.

– Mhm. Ma vaatan, kas ma (-) Õppida seal üks aasta, see oleks küll tore mu meelest.

Lundi ja Tartu ülikooli vahel on ka koostööleping, et võib vahetusüliõpilaseks pääseda.

– Ahah, ma pean uurida selle, vaatame, mis ma saan teha. Aga nüüd siis selle eesti keelega.

²⁰⁴ r eller — või

Sa tahaksid õppida Lundi ülikoolis eesti keelt, aga sa ei saa?

– Ma ei tohi lihtsalt. Sellepärast et minu rootsi keele litteratuur-ajalugu²⁰⁵ hind oli liiga halb ja ma küll ei saa aru, miks ma ei tohi selles, selle jaoks õppida siin eesti keelt. Sellepärast et ma oskan ju päris hästi ja et see põhiline rootsi keele hind mul on ikka, et ma sinna klaarin ära, mul on päris hea. Ja ma ei saa aru, miks ei tohi sellesse, mis see rootsi litteratuurialugu on eesti, milleks see on vaja.

Jah. Kuidas sa, tähendab, kuidas sa üldse valisid matemaatika ja füüsika, kuidas see toimus?

– Ja just. Ma mulle alati meeldis see matemaatika, füüsika, keemia palju rohkem kui need, mis on see samhället²⁰⁶

Ühiskond.

– Ühiskonnaõpetus. See on ainult, jah, lugemine ja ma ei tea, mulle meeldib rohkem see mis on ajaloo, või mitte ajaloo, noh need loodusõpetused mul meeldivad kõige rohkem. Need ikka, noh, ei tõlgib kõik, mis juhtub ja ikka, jah, nihukene.

²⁰⁵ r litteraturhistoria — kirjandusajalugu

²⁰⁶ r samhälle — ühiskond

INTERVJUU 18 (N19)

Nii, ole hea, räägi mulle midagi natuke endast ja oma perekonnast.

– Mida me teeme kodus?

Kõigepealt iseendast, kes sa selline oled, kui vana sa oled, kus sa elad, kus sa õpid.

– Jaa, okei. Ma olen üheksateist aastat vana ja ma elan siin Lundis nüüd, ma olen just kolind, kuu aega tagasi. Mu vanemad elavad Malmös. Ma olen üles kasvanud Malmös ja ma kolin Stockholmi suvel ja hakkan seal õppima ühe sõbraga. Jaa, siin Lundis mul meeldib, ma ei tea.

Sa rääkisid, et sa kolid Stockholmi.

– Jah.

Kas sa hakkad õppima edasi Stockholmi ülikoolis?

– Jah.

Ja mida sa õpid seal? Mida sa praegu siin Lundis õpid ja mida sa tahad hakata Stockholmis õppima?

– No ma õpin siin juurat ja sotsioloogiat²⁰⁷. Ja Stockholmis ma tahan õppida juurat ka.

Ma küsin, et mida sa teed vabal ajal? Sa ütlesid küll, et vaba aega ei ole, aga noh, kui natuke on?

– Ei, mul on, siis ma joonistan väga palju ja maalin. Ma olen teind, ma maalin mõnikord oma isaga [ühes väikeses kohas], meie suvekohal ja see on tore. Ma käisin eelmine termiin²⁰⁸ ühe kursusetel ka, krokii, see oli väga tore.

Kas sa maalid ainult või sa tegeled veel mingi muu kunstiga?

– Ei, seda ma ei tee ju. Mõned skulptuurid ma olen teind ka.

Aga kunstnikuks saada, sellist mõtet sul polnud?

– Ei, siis võib-olla mingi disaini alal, aga mitte kunstnik, mitte vaba kunst. See ei ole, mul on väga raske ära anda asjad, mis ma

²⁰⁷ r sociologi — sotsioloogia

²⁰⁸ r termin — poolaasta, semester

olen teinud isegi. Nii et ma ei saa absoluutselt mitte müüa ära asjad, mis ma olen teind ise.

Oled sa midagi müünud?

– Ei ole, ei ole.

Sulle meeldib kindlasti käia ka kunstinäitustel.

– Jah, seda mulle meeldib väga palju.

On siin Lundis ka midagi vaadata?

– Ja mõni, ma ei ole käind siin Lundis mitte üldse. Aga mulle meeldib suurtes muuseumites nagu Pariisis ja igal pool. Kui ma sõidan kuskile, siis ma lähen otsekohe nende muuseumite.

Kas sa Kopenhaagenis nüüd ka viimasel ajal käinud oled?

– Ei ole. Nüüd kaua aega ei ole.

Mis näitusel sa nüüd viimati käisid? On sul meeles?

– Ma olin Amsterdamis van Goghi näitusel, väga kena oli.

Räägid järsku lähemalt? Midagi.

– Jaa, ei seal oli, kõik tema asjad on ju seal, see on tema muuseum. Aga jaa, mul meeldis, et nägi tema, et kuidas ta on üütvekland²⁰⁹ ennast. Ja seda oli väga põnev näha. Ja seal oli teised kunstnikud, seal oli mingi Dali, mis mul meeldib väga palju. Kõik sürrealistid mul meeldib väga palju. Ja seal oli mingi, jaa, Monet ja teised tuntud kunstnikud. Seda ei näe ju nii tihti siin Rootsis, nii et see oli väga tore.

Ma arvan, sina oled õige inimene küsida ka natukene riietumisstiilide kohta. Siin Rootsis on näha, näha igasuguseid. Aga mis praegu moes on? Sa ise kannad väga huvitavaid riideid.

– Jah. Moes? Ja mulle ei meeldi see, mis just jaa, kuu aega tagasi oli väga palju moes niisukesed vanad seitsmekümnendatel aastatel riided, mis on nagu Adidase riided. Oli väga moes. Aa see mulle ei meeldi nii palju. Aga mulle meeldivad karvalised riided. Ma leian, see on ikka moes. Aga nüüd on väga palju nii seitsekümnendad, nad segavad seitsekümnendad aastad ja nagu niuksed väga moodsad.

²⁰⁹ r utveckla — arendama

Missugune on sinu stiil?

– Nüüd? Ma ei tea, kas mul on mingi eriline stiil just nüüd. Ma ei tea, ma käin alati mustades riidetes.

Jah?

– Jaa. Ei, ma ei tea, mis stiil mulle meeldib. Aga sporaadiline²¹⁰.

Ainult mustas?

– Ei, mul meeldivad mustad riided ja siis üks väga tugev värv.

Mis sulle ei meeldi?

– Mul ei meeldi, (..) ma ei tea, mis mulle ei meeldi. Mulle meeldivad peaaegu kõik.

Mida sa endale selga ei paneks üldse?

– Jaa, just kaheksakümne, kaheksakümmend viis riided, sellest ajast ma ei, mulle ei meeldi üldse.

Ma ei mäletagi, mis siis olid.

– Siis oli nagu väga roosa ja sinine ja neonivärvid ja suured kõrvarõngad ja nisuke si asju. Ei, seda mulle ei meeldi nii palju. Ja siis, kui mulle ei meeldi ka, kui moes asjad on väga koledad ja sellepärast need on väga populaarsed. See, ma leian, on vastik. Niuksed asju ma ei kannan.

Kas sa vahel mõnele moemessile ka oled sõitnud? Moedemonstratsioone vaadand?

– Ei. Juu, Pariisis ma käisin. Minu õde elab Pariisis. Nüüd ma olin tema juures, temaga ma käisin. Aga see oli rohkem väga imelikud riided, nagu keegi ei kannan niukseid riideid. Oli aind nagu üks reklaam sellele disainerile, sest see disainer tegi teised asjad ka. Jah, see oli väga huvitav.

Su õde töötab disainerina?

– Jah.

²¹⁰ r sporadisk — sporaadiline, juhuslikult esinev

Parisiis jah? Mida ta teeb seal?

– Ma ei tea, mida ta teeb õieti. Ta teeb teevee²¹¹ programmi ja siis ta teeb logod internetile. Ja siis ta on töötand ühe disaineriga, ühe ameerika disaineriga, kes on, tähendab, ta on teind raamatu temast. Ta on teind pildid ja niuksed asjad. Ta teeb Tetra Pakis, ta tegi nende förpakningud²¹² ja niuksed asjad.

Pariis sulle meeldib?

– Jaa, väga.

No ma ei ole Pariisis käinud.

– Ei ole?

Ei.

– See on jõe ilus. Pariis. Aga mulle meeldivad kõik suured linnad peaaegu. Ma ei tea, ma arvan, nagu London ja Pariis ja Amsterdam ja niuksed.

Peale muuseumite, kuhu sa, kus sulle meeldib Pariisis käia?

– Seal on, jaa, kus mis kohtades nagu? Ja seal on väiksed restoranid ja seal on üks väike kvarter üleval Norra-Pariisis²¹³, seal on jõe toredad kohad, et käia väljas. Just boheemiline ja väike koht, seal on tore. Aga Pariis ei ole nii ööklubikoht, vaid see on rohkem nii restoranid ja nii. Kohvikud on ju igal pool.

Mis seal veel vaadata on?

Jaa, seal on kõik, seal on jõe palju muuseumid ja see nende arhitektuur²¹⁴ ja kõik. Seal on inimesi aind vaadata, see on Pariis.

Teil on Prantsusmaal ka suvekodu. Sul vanemad rääkisid, et te, et te käite sageli Prantsusmaal. Et teil on vist, kas seal, kas te peatute seal kuskil, on teil mingi.

– Ei, meil ei ole koht seal, kus me peatume, aga me läheme sinna iga kord, sest meie sugulased tulevad sealt väga kaua aega tagasi. Nii et sellepärast me käime seal ja ostame veini.

²¹¹ r teve — televiisor

²¹² r förpackning — pakend

²¹³ r Norra-Paris — Põhja-Pariis

²¹⁴ r arkitektur — arhitektuur

Kas see on mingi teatud kindel koht?

– Ei, jaa, Alsace'is kuskil üks väike.

Missugune loodus seal on?

– Seal on ainult veini niuksed, ma ei tea, mis nende nimi on.

Viinamarjad.

– Jaa, viinamarjad igal pool nagu ja natuke kupeeritud²¹⁵ ja väga väga ilus on seal. Vanad majad nagu. Ja nagu muinasmaa igal pool. Jõle ilus.

Oled sa veel käinud kusagil mõnes huvitavas kohas?

– Jaa, me käisime ESTO-l Austraalias. Jõle tore seal oli tõesti, aga seal oli liiga soe minule. Mulle ei meeldi, kui on nii soe, aga väga imelik. Igal pool toredad loomad ja nagu, kui sõitis läbi Austraalia, siis aeg muutus kogu aeg nagu. Ja see oli nii jõle suur kogu aeg. Jaa, mul meeldis Austraalias väga. Me käisime ka Singapuris siis, aga seal oli, see on ju ekvaatori peal nii, et see oli jõle soe ja, uhh, õudne. Ja see oli natuke liiga ärimehelinn.

ESTO-l, mis, mida seal tehti? Oli seal ka noortele igasugused huvitavad kohtumised, üritused?

– Ja ma olin päris noor siis nii, et ma ei olnd väljas nii õhtuti, aga seal oli mingi skaudilaager, aga ma ei olnd skaut nii, et ma ei olnd seal. Me sõitsime ringi minu vanematega ja ühe teise perekonnaga. Ja siis oli mingi bankett ja niukesed asjad. Mul ei ole meeles nii hästi, mis oli see ESTO. Ja siis mul on rohkem meeles, kuidas Austraalia oli.

Kas sa Eestis ka käinud oled?

– Jaa, kaks korda.

Noh mis sa siis, mis muljed sul Eestist on jäänud?

– Jaa, üks kord me sõitsime aind Eesti üle ühe päeva, sest mu isa tahtis osta eesti kurke. Siis me ostsime nelikümmend kilo kurke ja siis me sõitsime koju ja see oli ikka tore asi, et me sõitsime. Ja siis teine kord, kui ma olin seal, siis me sõitsime ringi, me olime kõige enne Tallinnas ja kohtasime meie, minu vanemate sõbrad seal. Ja

²¹⁵ r kuperad — künklik

siis Viljandi ja Pärnu ja sõitsime ringi, väga tore oli. Tallinn mul meeldib jõe palju.

Mis sulle Tallinnas meeldib?

– Ma ei tea, see vanalinn igal pool ja Tallinna siluett on ju jõe ilus. Ei, see on tore, et see on ikka nii vanaaegne seal.

Tartus ka käisite?

– Ja, ma arvan seda, aga mul ei ole üldse midagi meeles Tartust. Mul on meeles (.) [küla]. Me olime seal. Ma arvan, mu isa on sealt pärit. Või ei, ta on, tal on seal mingi suvemaja seal või nii. See on mul meeles. Ja siis me sõitsime Riigasse ka. Ja jõime Riiga palsamit. Ja me olime Petseri kloostri ka. Väga ilus. Seal oli minu arvates jõe tore.

Kas te saite seal Petseri kloostri ringi vaadata?

– Jah. Aga just siuksed vene ee kupoolid²¹⁶.

Kuplid.

– Kuplid jah. Väga ilus oli. Niukesed imelikud värvid ja (..) tore.

Aga Petseri linn iseenesest?

– Ei, me ei sõitnud, me olime ainult kloostri. Ma arvan, sellest oli ka kaua aega tagasi, mul ei ole meeles nii hästi.

Lähed sa lähemal ajal veel Eestisse?

– Jaa, ma arvan seda. Ma tahan õppida ka äri (.) äri (.) ärijuurat. Ja siis võib-olla on kergem sisse saada selle kooli, kui on mingi teine keel, siis ma võib-olla tahan õppida eesti.

Nojaa. Rootsi Eesti vahel on päris palju selliseid ühisfirmasid ja kindlasti on seda eriala vaja.

– Jaa.

Kas sa võtad osa ka mingi natsiooni tegevusest?

– Siin Lundis?

²¹⁶ r kupol — kuppel

Jah.

– Jaa, eelmine termin ma olin ja ma olen kaasas našuunis²¹⁷, aga see on, ma ei tea, ei, seda ma ei tee. Mul ei ole aega, mul on väga palju teha siin Lundis.

Mida sa teed siin?

– Jaa, mul on, ma käin nagu, mul on loengud praegu iga päev. Ja siis on mul õhtuti see matemaatika. Ja siis ma pean jõe palju õppima, sest ma loen kahe aasta matemaatika sellel siin see terminiil. Nii et see on jõe palju õppida nii, et mul ei ole aega nii päeviti olla aktiivne ja seista köögis kuskil. Aga see oleks tore.

Mis loengutel sa käid?

– See on see juura ja sotsioloogia. Need on päris toredad. Eelmine või nagu kaks nädalat tagasi meil oli üks päris igav õpetaja. Nüüd on üks jõe tore õpetaja. Siis on palju toredam.

On teil seal palju üliõpilasi?

– Jaa, me oleme nelikümmend tükki, ma arvan. Aga see on okei.

Eksamid ka tulevad?

– Jaa, eksamid tulevad samal päeval faktiskt²¹⁸. Matemaatika ja see juura.

Ahah. Kumb raskem on?

– Ma ei tea. Jaa, see juura ja sotsioloogia on palju raskem, sest matemaatika on ikka nagu, kui oskab seda, mis on juba rehkendand raamatus, siis oskab ju see, mis tuleb proovil.

Mis õppeained sulle koolis omal ajal meeldisid? Kui sa veel gümnaasiumis käisid?

– Ajalugu.

Jah?

– Jah. Väga palju. Ajalugu ja psükoloogia²¹⁹. Ja (..) samhällskunskap²²⁰.

²¹⁷ r nation — üliõpilasorganisatsioon Rootsisis

²¹⁸ r faktiskt — tegelikult

²¹⁹ r psykologi — psühholoogia

²²⁰ r samhällskunskap — ühiskonnaõpetus

Aa, kas sa mõtled ühiskonnaõpetust?

– Jaa, ühiskonnaõpetust jah. See mulle meeldis väga palju ka, aga eriti ajalugu.

Aga miks sa siis ajalugu õppima ei läinud?

– Ei, ma ei taha, sest seda ma loen ju väga palju ajalugu kodus raamatutest ja ma loen professorid on kirjutavad, on kirjutanud ja ma loen ajaraamatuid ise nüüd. Ma ei tea.

Nojah, sest ajaloo lõpetanu, kes ülikoolis õpib ajalugu, siis arvatavasti läheb õpetajaks.

– Jaa.

Õpetajaks sa vist ei taha saada?

– Ei. Ei.

Ärijuura on siis see sinu tuleviku soov.

– Jah, see on üks olnud või ekonoomia²²¹.

Majandus.

– Majandus, majandus, jaa, majandus. Handelshögskoola²²², mis Stockholmis. Aga seal on ka väga raske sisse saada.

Aga kas need õpingud ja need punktid, mida sa siin Lundis oled saanud, kas neid saab üle viia siis Stockholmi edasi? Või kuidas mõtled seda nüüd vahetama hakata?

– No seda viib edasi.

On võimalik?

– Jaa.

Aga kas sa pead veel mingeid sisseastumiseksameid tegema või?

– Ei. Siis seal on ju üks suur eksam, mis on üle terve Rootsi, hõgskoleprovet²²³. Seda vist saab ju teha ja siis muidu aind nad vaatavad, mis (...) hinnad gümnaasiumikoolist.

²²¹ r ekonomi — majandus

²²² r Handelshödskola — majandusalane kõrgkool

²²³ r hõgskoleprovet — kõrgkooli pääsemise eksam

Hinded.

– Hinded. Hinded jah.

Jah. Jah. Selle põhjal saab sisse?

– Jah.

Kui suur seal konkurss on? See võistlus.

– Jaah, see on väga suur.

Mitu inimest ühele kohale, ega sa ei tea?

– Jaah, seal on võib-olla nagu juurat siin Lundis õppida, ma arvan, see võiks olla võib-olla (.) kaks tuhat, kes tahtsid siia Lundi juurat.

Ja palju vastu võeti?

– Seal oli kakssada. Nelisada aastas. Nii et see on raske. Ma leian, et nad peaksid õieti seda süsteemi, mis neil on Prantsusmaal ja Saksamaal. Aga nii et esimene aasta või esimene termiin nad võtavad sisse peaaegu kõik ja siis need, kes ei klaari, nad peavad ära hüppama.

Eestis ei ole niimoodi. Eestis on ka, et võetakse teatud arv ainult.

– Jah.

Aga saab osa võtta vabakuulajana. Kas siin ei ole seda?

– Ei saa. Ja võib-olla üks või kaks korda, aga ei saa ju mingid punktid sellega. Aga see on päris loll, et nii on, sest et eriti majandus ja juura on nii, et mitud õpivad seda, sest see on üks hea asi, et õppida. Ja siis mõni nagu, võib-olla seitsekümmend protsenti nendest, kes õpivad seal, nemad ei ole üldse huvitatud sellest, vaid see on aind üks hea asi, et õppida. Ja siis, kui ei ole huvitatud, siis nad võib-olla klaarivad seda, aga mitte nii hästi. Ja siis, kui näiteks oleks olnud see teine süsteem, nad oleks saand vaadata, kes tahavad õieti ja kes on huvitatud ja kes oskavad seda. See oleks palju parem.

Ja et Prantsusmaal on niimoodi?

– Jaa, Prantsusmaal. Ja Saksamaal ka, ma arvan. Ja Inglismaal, või mitte Inglismaal, Inglismaal on ka imelik. (.) Aga Prantsusmaal

nad on ju jõle tublid, nad oskavad jõle palju rohkem sama vanuses. Nende gümnaasium ja (.) hõögstadiet²²⁴?

Millega su sõber tegeleb?

– Minu sõber? Ta käib ikka gümnaasiumis. Ta oli Inglismaal aasta aega nii, et ta on ikka, ta lõppeb nüüd suvel nüüd gümnaasiumi.

Ja mida tema tahab õppima minna edasi?

– Ta tahab minna teatrikooli Stockholmi minna ja ta läheb, ta katsub saada kaasa ühe niukse (.) West Side Story nad mängivad siin Malmös ja ta läheb sinna *audition*²²⁵ peale ja kõik niuksed asjad. Ja siis ta tahab Stockholmi, me kolime koos. Ja siis ta tahab seal õppida teatrikoolis.

Sinna on vist ka päris raske sisse saada?

– Jah. Seal on jõle raske ka.

Kuidas te Stockholmis oma eluga hakkama saate? Kas te saate sealt üürida mõne korteri või?

– Jaa, me, tema õde elab seal ja minu vend elab seal. Mitte nüüd, aga ta elab seal siis. Nii et nemad katsuvad aidata meid, et leida korterit.

Kuidas on võimalik siis kõrgkoolis käia? Kas sa võtad laenu? Või sa käid tööl või aitavad sind vanemad? Kuidas, kuidas selle raha poolega tuleb?

– Mnjaa. Nüüd vanemad aitavad mind, aga kui ma kolin Stockholmi, siis ma võtan laenu ka, aga ei ma ei võta ju laenu nüüd, mu vanemad aitavad mind. Aga siis ma kavatsen võtta laenu.

Räägime natuke sellest laenust. Sa oled kah majandusnimene, mida see endast kujutab?

– Jah, saab nagu praegu kaks tuhat kuus, see on biidraagsdeelen²²⁶. Ja siis võib laenata viis tuhat kuus või neli tuhat. Ja see (.) jaa.

²²⁴ r högstadium — põhikooli vanem aste, 7-9 klass

²²⁵ ing audition — proovivõtted, -esinemised; informant hääldab vastavalt inglise keele hääldusreeglitele

²²⁶ r bidragsdelen — toetuseosa

Kas see kaks tuhat on stipendium, mis on kõigi jaoks?

– Jaa.

Kõik saavad seda?

– Jaa.

Ja viis tuhat on siis lisaks laen?

– Jaa.

Kui kaua seda saab?

– Kaheksa aastat võib maksimaalselt saada seda.

Aga mismoodi selle tagasimaksmisega siis pärast on?

– Pool aastat peale seda, et on oma eksami võtnud ja lõpetanud õppima ülikoolis, siis hakkab maksma, ma arvan, see on null koma kaheksa protsenti oma tasust.

Palgast.

– Palgast jah, palgast.

Kas sellest viiest tuhandest, kas sellest jätkub kuus? Mis sa arvad? Sellest laenust Rootsis.

– Jaah, see peab ju jätkuma nii, et see jätkub. Alltsoo²²⁷, üür ei ole nii, siin Lundis ei ole üür nii palju, siin need tudengitoad või need koridori²²⁸, et seal on nagu toad tuhat viissada krooni, ma arvan, et see on umbes, mis peab maksma. Ja siis see peab ju jätkuma, aga ma tunnen mitut sõbrad, kes võtavad terve oma laenu ja siis on juba laristand, kui on kaks nädalat läinud.

Kas siin Lundis on tudengid vaiksed või nad pidutsevad palju?

– No nad pidutsevad kõvasti.

Jah?

– Jaa.

Et see laen kulub sageli ka pidutsemise peale?

– Ma arvan, et see on sellepärast see laen läheb, sest just see söömine ei ole nii palju, keegi ei söö ju korralikult. Mina söön

²²⁷ r alltså — niisiis, nõnda

²²⁸ r koridorrum — ühisköögiga tuba ühiselamus

ainult korralikult, kui ma olen kodus, vanemate juures, sest siin ei hakka ju tegema. See on natuke igav, et teha sööki oma endale ainult.

Kus sa söömas käid?

– Jaa, ma sünnin ainsas võileibu peaaegu. Või siis ma lähen välja ja sünnin sõpradega. See on nagu, me käisime just Stortorgetil²²⁹ ja sünnime meksiko²³⁰ sööki. Ja, jaa našuunides on odav õhtuti, aga see ei ole iga õhtu. See on, jaa täna ja homme ja reede, ma arvan.

Kes seal natsioonides süüa teeb, kas seal on keegi palgatud kokad või?

– Ei, see on tudengid, kes aitavad kaasa.

²²⁹ r Stortorget — väljak Lundis

²³⁰ r mexikansk — mehhiko

INTERVJUU 19 (N19)

Ole hea, räägi nüüd midagi iseendast. Mis perest sa oled ja kuidas sa oled õppinud eesti keele selgeks?

– Jaa, mu isa on eestlane. Ta tuli Rootsi, kui ta oli kaks aastat vana. Ja ema on rootslanna. Ja kodus olen alati rääkinud eesti keelt isaga ja mu õega. Ma olen käinud eesti täienduskoolis ja tegelenud eesti skautluses ja teinud jumala palju eesti asju nagu, kui väliseesti asjadega tegelenud siin Lundis. Jaa, aga mul on ikka veel väga palju probeemi eesti keele grammatikaga.

Mhm.

– Ja mul oli nii, et mul oli ju ka eesti keele või kodukeeleõpetus koolis ja äh, seal ma ei õppinud eriti palju, aga siis, kui ma olin viisteist aastat vana, ma sain ma sain ühte uued õpetajad. Ja ta ta õpetas mulle väga palju asju nagu osastav ja. Aga kahjuks ma olen peaaegu kõik unustanud juba aga see on, ma tundsin nagu, et et ta aitas mind väga palju enam, et ma ja see on kahju, et ma enam. Ta elab nüüd kahjuks Kirunas. Muidu see on minu meelest, et oleks olnud väga tore head eesti keelt õppida, et võib-olla elada Eestis, nagu mu õde on teinud.

Kas su õde elas Eestis?

– Aasta aega. Et ta eesti keel on väga hea. Aga ja mul tuleb veel arvatavasti nii, et minu lastega ma hakkan rootsi keelt rääkima, kuna rootsi keel on ju ema keel. Aga eesti keel on mul niikuinii väga palju andnud. Mu keeleoskus, mul on hea keeleoskus. Nagu õpib, et ma oskan saksa keelt, prantsus keelt, inglise keelt, rootsi keelt ja eesti keelt ju. (-) Jah see on andnud mulle palju.

Mhm, mida sa siin Lundis praegu õpid?

– Ma õpin just nüüd see siin semester õpin sotsioloogiat. Eelmine semester õppisin riigiteadust ja see on ühe programmis, mis on gümnaasiumiõpetaja programm.

Kas sinu eriala on siis gümnaasiumi sotsioloogia või ühiskonnaõpetaja?

– Ühiskonnaõpetaja on ja siis ma arvatavasti ka ajaluguõpetajaks saan.

Ahah, ajalugu ja ühiskonnaõpetus siis. Ja sa tunnend, et sinu kutsumus on töötada koolis lastega? Sa tahad-

– Lastega ja lastega, see on juba minuvanuses inimesed. Nad on ju kuusteist, seitseteist, kaheksateist aastat vanad siis. Aga ma ei tea. See oli veel nii, et ma ei teadnud täpselt, mida ma tahtsin nagu õppida ja siis ma mõtlesin, et see on, selles oli, selles programmis oli niisugused ained, mida mind huvitab, nagu riigiteadust, jaa, siis ma valisin seda.

Jaa. Sa ütlesid, et sa oled väga palju teinud tööd ka, mis see nüüd oli? EÜL, Eesti Üliõpilased Lundis?

– Ei, ma ei ole seal palju tööd teinud, aga ma käin seal vahest. Nendel on väike, mis see on, ma ei tea, mida see on eesti keeles. Püb²³¹ rootsi keeles.

Aa, see on siis kõrts.

– Joome õlut ja. Kõrts, kõrts jah.

Jajaa.

– Ja meil on vahest nagu niisugused eesti jõulupeod siis kord aastas jaa (-).

Kas sa oled palju ka Eestis käinud?

– Jaa, ma ei tea, võib-olla viis kuus korda midagi. Mul on ju sugulased Eestis. (-) Mul on vanaema õde ja vanaema vend, elab siis Saaremaal. Ja isa elab nüüd ju kah Tallinnas, jaa.

Siis sa oled Saaremaal käinud.

– Jaa, olen.

No kuidas on, kas see on nagu Rootsi saar?

– Eee jaa ei, see on ju minu meelest et tulla Saaremaale, see oli tõesti tulla rootsi keeles üteldakse i världens ända²³². Et see on nagu kaugel, see on nagu

²³¹ r pub — publi, kõrts

²³² r i världens ända — maailma lõpus

Maailma lõpus.

– Jaa, maailma lõpus jah. See oli, jaah, see ei meeldinud mulle nii õudsalt. (-) Mulle meeldib nagu, kui saab nagu sooja vett kraanist ja soojus töötab ja nii. Aga muidu see oli väga huvitav. Aga Tallinn meeldib mulle ju väga palju. See on minu arvates, ma käin seal suveti ja väga ilus linn.

Kas sul isal on korter ja töökoht Tallinnas nüüd?

– Jaa. Tal on mingi, tal on mingi suur niisugune korter Tallinna keskuses. Ja tal on endal niisugune, ma pean ütlema fööretaag²³³ rootsi keeles. See on ee

Mhm. Kas ta, tal on Rootsi firma Eestis?

– Jah. Et tal on ju Eesti firma ka, aga ta töötab nagu Eesti ja Rootsi vahel. Eesti firmadega ja ka Saksa firmadega ja nii.

Siis on sul hea võimalus Eestis peatuda tema juures.

– Jaa. (-)

Mhm, mhm. Ja sinu õde oli ka Eestis tükk aega?

– Jaa. Üks ja pool aastat ma arvan umbes. Töötas teevees²³⁴ ja raadios ja kirjutas. Ta oli üldse žurnalist. Tal oli ju nii hea eesti keel, et ta võis ise nagu kirjutada artikleid ilma, et abi küsida.

Aga ta tuli ära Eestist?

– Jah, ta kolis pärast seda Stockholmi. Töötas Rädada barnenis²³⁵. Ma ei tea, mis see on eesti keeles ka. *Save the children* inglisi keeles.

See on siis mingi lastepääste

Jaa.

Organisatsioon või?

– Ja siis pärast seda kaks kuud aega tagasi ta kolis Helsingisse. Õpib seal eesti keelt ja soome keelt.

²³³ r företag — ettevõte

²³⁴ r teve — televisioon

²³⁵ r Rädada barnen — lastekaitseorganisatsioon

Aa. Nii, oota, mida ma sinu käest siis veel küsin. Sa õpid praegu gümnaasiumi õpetajaks. Ajalugu ja ühiskonnateadused on sinu eriala. Aga millega sa tegeled vabal ajal?

Jaah.

Kas sul on vaba aega?

– Juu, on. Mul on väga palju vaba aega. Ma tantsin balletti.

Jah?

– A see on aind kord nädalas. Ja mu kõige suurem huvi siin elus on ju et käia kõrtsis, kohata inimesi ja käia kontserditel ja.

Kas sa kuulud ka mingisse natsiooni²³⁶?

– Jaa, Värmlandi natsiooni²³⁷ kuulun.

Jaa. Mida te seal teete?

– Jaa. Joome õlut. Midagi ei joo. Ma olin kaasas niisuguse teatritükis, rootsi keeles speks²³⁸.

Jaa.

– Mida erinevad natsioonid teevad siis.

No räägi sellest.

– Jaa. Oi, see tuleb raske. Sest ma maalisin nagu see dekoor ka rootsi keeles.

Jaa, dekoratsioonid.

– Jah. Ja see võttis väga palju aega, see ei olnud nii eriti tore, et sellega ma ei arva, et ma tegelen järgmine aasta. See oli natuke igav. Jaah. Ja ma ei tea õieti, mida ma teen. Ma teen, ma õpin ja ma teen nagu õppetükid ja pärast ma ainult laisklen.

Nooh.

– See on hea elu.

Jaa. Kas sa oled palju reisimas käinud?

– Ei, seda ma ei ole vist. Tavaliselt ma teen nii nagu kord aastas siis, kui ma olen hoidnud vähe raha kokku, siis ma lähen niisuke

²³⁶ r nation — Rootsi tudengiorganisatsioon

²³⁷ r Wermlands nation

²³⁸ r spex — parodeeriv amatööriteater

festivalidele, muusika festivalidel. Nagu siin Rootsis on Hültsfreds festivaalen²³⁹ ja sääl on Roskilde Taanis ja sääl on minu arust väga tore. Ma hoian raha selle jaoks.

Mhm.

– Palju rohkem kui reisida õieti.

Mis, missugust muusikat sulle meeldib kuulata?

– Üks väga raske küsimus. See on väga erinev. Mulle meeldib klassilist muusikat, mulle meeldib popp ja. Jah see on nagu erinev, sääl on nii palju häid asju.

Mida sa rootsi popmuusikast arvad? On sul oma lemmikuid süin?

– Jaa, juu, seda mul on. Sääl on ühte gruppi, mille nimi on Bear Quartetet. Eesti keeles siis see tuleb midagi või rootsi keeles. Jaah, ükskõik. See on väga imelik popmuusika õieti, aga see on väga huvitav.

Mhm.

Jaa, ah tavalised rootsi grupid ei meeldi mulle nii palju. Kui ma olin väike, isal oli alati niisuksed linnid, Kukerpillidega, see oli selline eesti muusika. Oi jumal, see ei meeldinud mulle nii eriti.

Kas sa Eestis Rock Summeritel oled käinud?

– Ei ole. Ma, see oli vist eelmine suvi.

Igal suvel on see.

– Jaa. Mul, ma mõtlesin võib-olla siis eelmine suvi sinna minna, aga ma ei läinud kunagi. Mul nii palju raha pole, kuna ma õpin.

Kuidas süin Rootsis õppimise ja ja majandusega. Selles mõttes, et kas sa, kas sul on võetud laenu või sa saad kodust nii palju abi, et

– Ma võtan laenu.

Võtad laenu? Räägi mulle natuke sellest.

– Kuus tuhat seitsesada rootsi krooni kuus. Ja see on ju suur summa Eesti rahas.

²³⁹ r Hültsfreds festivalen — muusikafestival Rootsis

On küll jah. Mis selle raha eest siin sa pead siis tegema? Mida sa saad selle raha eest?

– Mul on ju nii, et üür, ma elan siis korteris siin Lundis, korterid Lundis on väga kallid, üür on kaks tuhat viissada rootsi siis. Jaa siis sääl on telefoniarve ja teevee arve ja mis, see pesemisarve nagu. Ja siis pärast seda mul on umbes, kui kõik arved on makstud ja raamatud ostud ja siis mul on umbes tuhat viissada rootsi krooni alles. Jaa, jah, siis ma joon õlu ja ostan eri plaate ja nii.

Kas sa oled ka töötanud mingil ajal?

– Ja üks aasta ma noppisin maasikad ja aga see on väga raske tööd siin Lundis kätte saada, kuna siin on nii palju noori inimesi.

Lund on ju üliõpilaslinn täiesti.

– Aga ma loodan, et ma saan vabrikusse siin suvi tööd.

Ahhaa. Kas see ei ole väga raske?

– Ma ei tea, ma ei ole kunagi töötanud vabrikus, aga seda ma arvan küll, aga siis ma teenin palju raha. Ja see on hea.

Mis sa selle raha eest siis tahad teha?

– Jaa, ei, kuna ma laenu ei võta siis suvel, kuna ma ei õpi suvel, siis ma pean maksma ju üür ja ja need teised arved. Siis pärast ma loodan, et mul on nii palju raha üle, et ma võin minna Hültsfred festivali siis.

Kas sinu arvates eesti naised ja roosti naised on erinevad?

– Ja eesti naised, mul on see tunne nii, et eesti naised on nii (.) naiselikud. Räägivad nii ja. Ja kui ma pidin šampuse pudelid lahti tegema, see oli nagu viini pudel või mingi teine asi, nad arvasid, et ma olin õudsalt mehelik, et ma võisin niisugused tehnilised, tehniliste asjadega tegelenud. Seda ma oskan, seda ma olen ju õppinud, kuidas vahetada auto kumme ja nii ja. Nad olid nii rootsi keeles graciösa²⁴⁰.

Aa, graatsilised.

– Jaa. See oli väga huvitav, aga see ei ole ju. See on ju väga teistmoodi, see on väga teistmoodi siin Rootsis. Tüdrukutel ei ole tarvis, nad võivad olla tüdrukud ilma, et sellel viisil käituda.

²⁴⁰ r graciösa — graatsilised

Nii et rootsi tüdrukud ja eesti tüdrukud, kodueesti tüdrukud erinevad teineteisest?

– Jaah. Nüüd ma ei ole kohtanud tüdrukud, siis see oli naised. Aga see ei ole ju mitte nii, et kõik käituvad sellisel viisil. Aga ma nägin mitu, et mitmed nii tegid ja mu vana kodukeeleõpetaja siis rääkis ka vahest sellest ja nõustus sellega, et nii oli ka vahest ja aga isegi Prantsusmaal oli veel hullem, et prantsuse naised olid isegi rohkem naiselikud kui eesti naised. Ja see on huvitav.

Oot, oot, oot. Mis ma nüüd tahtsin sinu käest küsida. Aa

– Kas sa leia, et see on õige või ei ole?

Jaa, sa ei ole muidugi näinud kõiki naisi Eestis.

– Ei.

Aga tahtsin seda küsida, et Lundis ja Rootsis üldse on praegu päris palju Eestist pärit lapsehoidjaid, kas sa nendega oled kokku puutunud? Au pair?

– Jaa, olen. Aga ainult nendega vähe rääkinud.

Mhm. Nii et sa ei oska otsustada, kas nemad, missugust naist nemad endast kujutavad?

– Ei, ei, miks ei ole. Aga nende, ahsoo, see ei sobi ju. Nemad ei ole ju üldse sellel viisil, mida ma olen näinud. Aga just vene naised Tallinnas, väga palju *make up*'i ja parfüüme ja. Nad näevad teistmoodi välja. Ma võiksin praegu ütelda, et võib näha, missugused on vene naised Eestis ja Tallinnas, kui käib ringi praegu.

Et sa oskad ära tunda missugune on vene naine?

– Ma arvan.

Missugused eesti mehed on?

– Jaa, seda ma ei oska võib-olla öelda, aga mida ma nägin, kui ma olin viimati Eestis, oli et oli väga palju, väga palju uued autod, autosid, auto

Autosid.

– Autosid. Mercedeseid ja palju siis lihtsalt noored mehed Armani mis on see üli, ei

On, on.

– Ülikonnas.

Õige.

– Ja, et seal on niisugune fitnessasi²⁴¹, et käisid niisuguse muskleid treenimas.

Jaa.

– Ja siis minu meelest need mehed olid siis ilusamad, kui viimati, kui ma käisin seal, kui ma olin võib-olla mm seitse aastat, kui käisid puukingades ja suurte tekkjakkides.

Jaa.

– See on väga teistmoodi nüüd Tallinnas, kui ma olin väike.

Mhm. Mis seal veel muutunud on? Tallinnas.

– Jah, mehed ja autod.

Mehed ja autod on muutunud, kas on veel midagi muutunud?

– Jaa, palju. Seal on palju kauplused ja riidepoed ja õde on mulle rääkinud, et seal on väga palju maffiat ja mõnede nende ärides nad, ma ei tea, pesevad mustad rahad.

Mhm. Jaa, on selline sõna küll, rahapesu. Aga ise sa ei midagi, mingi kuritegevusega kokku puutunud?

– Ei mina ei ole, aga õde on ju, kui ta elas Tallinnas. Kui ta elas, ah, ma ei mäleta, mis selle, jah selle linnaosa nimi oli, aga see oli, see ei olnud ju Lasnamägi või midagi niisugust, sest seal oli väga vaikne, sest ma arvan, see on vana kolhoos isegi.

Viimsi. Oli Viimsi?

– Jah.

Äkki oli?

– Aga see oli nii, et õhtul ta ärkas ja ta kuulis häält ja siis vaatas, ta läks uksest välja ja vaatas ja siis keegi murdis ennast just naabri juurde sisse. Siis ta helistas politseisse ja paar päeva pärast siis ta autokummid olid noaga lahti, ei mitte lahti

²⁴¹ ing fitness — treenimine

Katki.

– Katki. Keegi oli teinud ta autokummid katki igatahes. Seal oli veel niisugune väike insident²⁴², et keegi mõrvati ta akna või seal akna all. Kaks kuud pärast seda ta oli kolinud sealt minema. Vastik.

Jaa.**Räägime sinuga siis moest.**

– Jaa.

Mida rootsi tüdrukud kannavad?

– Jaa, tavalised jiinsid²⁴³ ja mingi pluus ja kingad kotsaga. Mitte mingi tavaline selline väike kots, vaid see on see laiem tüüp, mis on olemas, mis on väga moodne. Ja tavaliselt mitte nii palju *make up*'i rohkem ja juuksed lakkida ei ole nagu nii moes. On rohkem sirgemad juuksed nii, mida rohkem meeldivad. Lühikesed seelikud.

Jah?

– Minisköörts²⁴⁴, see on ju see õudsalt lühikesed. Aa, see on väga väga tore mood. Ja niisuke kuuekümnenda aasta mood. No jälle ma ei oska see sõna, rootsi keeles see on ei, saabas see on, nagu saapad siis kuni põlveni. See on ka väga moodne.

Kui sa õhtul lähed välja tantsima, mida sa selga paned?

– Ja siis panen niisugused saapad ja niisuke lühike seelik juurde ja tavalised mitte mingi pluus, pluusid ei meeldi mulle, vaid mul on lihtsalt ilusad puuvillast teesärgid, mis on väga liibuvad.

Mhm.

– Ja siis ja juustega ei tee midagi, nad on ju nii sirged ja kui ma proovin nad lakkida, siis see ei lähe niikuinii, sest nad on, jumal on teinud nad sirgeks. Ja nad on ju nii pikad ka, et nad kaaluvad palju.

Sul on väga ilusad juuksed.

– Jaa, aitäh. Jaa, kas mul on nagu niisuke eesti väljanägemine, sinu meelest?

²⁴² r incident — juhtum, intsident

²⁴³ r jeans — teksapüksid

²⁴⁴ ing miniskirts — miniseelikud

Jaa, võib küll olla.

– Mu õde, ta näeb, ta näeb õieti rohkem soome moodi välja. Tal on niuksed väga suured põsed ja ümmargune näo. Aga mina näen välja palju välja nagu isa, sinised silmad ja natuke rohkem aavlong²⁴⁵ rootsi keeles.

Sa näed välja küll nagu eesti tüdruk. Aga ega need rootsi tüdrukud on ka üsna

– Nad on sarnased.

Sarnased. Ah, nende riiete juurde jälle, mis värvid moes on?

– Jaa, mustad.

Kas sina armastad musta?

– Jaa, teen. Ja see ei ole ju mitte sellepärast, et ma olen depri-meeritud²⁴⁶, ma võin lubada.

Jaah.

– Aga must on moevärv nüüd ja tavaliselt on mustad riided, mustad jiinsid või must seelik või must must kleit ja siis mingi valge teesärk juurde. Ja alati mustad kingad peaaegu. Täna mul on siis need niisugused moekingad.

Ahah.

– See ei ole tavalised joggingkingad²⁴⁷, vaid see on lihtsalt, see on niisukse skeitboordi²⁴⁸ kingad, mida kasutakse. Ja siis sinine, see on mu lemmikvärv, ja siis tavaliselt sinised jiinsid, jälle liibuv kampsun või liibuv teesärk. Mulle meeldivad liibuvad riided.

Jaa, aga sina oled väga sale. Aga kui inimene on natuke, tüdruk on natuke paksem, mida ta siis selga paneb?

– Kuule, seda ma ei tea. See on ju väga raske, kuna liibuvad riided on nii moes. Ma ei tea, mingi kleit arvatavasti, mõni ilus kleit.

²⁴⁵ r avlång — piklik

²⁴⁶ r deprimerad — masendunud

²⁴⁷ r joggingning — jooksmine

²⁴⁸ ing skateboard — rula

Nendes uutes kollektsioonides on nii palju säravaid värve, need oranžid ja salatirohelised.

– Jaa, ma tean. See ei meeldi mulle. See on ju see, siis see voor²⁴⁹, sügis, mis on voor siis?

Kollektsioon võib-olla?

– Mitte sügiskollektsioonis, vaid suvekollektsioonis ja spring²⁵⁰ inglisis keeles?

Kevad.

– Kevad, täpselt. Kevade ja suvekollektsioonides on ju siis väga palju rohelist ja punast ja kollast. Ja sügissemelstril oli siis rohkem must ja valge ja nii. Aga need värvid ei meeldi mulle nii õudsalt, kuna mul on, ma ei ole nii eriti pruun ja mul on nagu väga valge nahk ja mul nii eriti palju nagu värvi nagu näos.

²⁴⁹ r vår — kevad

²⁵⁰ ing spring — kevad

INTERVJUU 20 (N19)

Ole kena ja räägi mulle natukene iseendast, kes sa selline oled, kui vana sa oled, kus sa õpid.

– Need samad asjad kohe jah?

Jah.

– Jaha, okei. Mina olen üheksa, üheksa, mis on, üheksa?

Üheksateist

– Üheksateistkümmend aastat vana ja ma tulen Malmöst ja nüüd ma õpin majandust Lundi ülikoolis ja ma olen õppinud eesti keelt kakskümmend punkti. Ja ma teen tantsi²⁵¹, see on minu nagu hobi ja ma, jah ma, jah see on see.

Sa rääkisid, et sa käisid möödunud aastal Eestis. Kas sa natuke räägiksid oma Eesti reisist.

– Jah, ee. Me läksime lennukiga. See oli mina ja isa ja minu vend, kes on nelikümmend viis aastat vana. Ta oli seal, et teha nagu bisnis ja me läksime lennukiga, sest see Estonia, me ei tahtnud paadiga minna või. Ja me elasime, see oli mitte Viru hotellis, aga, jah, see oli üks suur hotell. Ja mina kohtasin minu, mis on nüüd, mitte sõbrad, mu familj²⁵² nagu.

Jaa, sugulasi.

– Minu sugulasi jah. Ja me olime ainult seal neli päeva, aga me läksime kirikusse vaatama nagu papa elas ju Eestis kuni või Tallinnas kuni ta oli kaheksateistkümmend aastat ja ta minule ja minu vennale, me vaatasime, kus ta elas, kui ta oli seal sinu see tema mamma ja papaga. Ja me olime, mis on nüüd, see turu, kes on seal keskel ja ja olime seal ja joome, jõime kohvi ja nii. Ja siis ma olin vähe väljas, see on üks mamma sugulase, tema poja me tunneme ja ma olin väljas tema ja tema tüdrukuga. Ja see oli tore, hea muusika ja nii, see oli Tallinnas. Ja siis, jah, see oli nii vähe, mitte nii palju aega, mitte nii. Jah.

²⁵¹ r dans — tants

²⁵² r familj — perekond

Nii, ma küsin sinult sinu hobide, harrastuste kohta. Sa juba enne ütlesid, et sa tantsid, aga võib-olla on sul hobisid veel. Ja räägi natuke nendest lähemalt.

– Jah, ma olen mänginud piano, klaverit. Kui ma akkasin, kui ma oli, mis on nüüd, kaheksa aastat vana. Ja mulle meeldib mängida Chopin ja ma mängisin üks kord nädalas kuni üks pool aastat tagasi, kui ma lõpetasin koolis. Ja nüüd ma pole mänginud üks pool aastat, aga ma tahan hakkama jälle, aga mul pole pianot siin või klaverit siin Lundis. Ja siis ma olen ratsutanud. Ma akkasin, kui ma olin seitse ja see, jah, mina olen ratsutanud palju, aga mitte nüüd nii palju ka, sest see on nagu, kui sa lähed, mis on ülikoolis, siis on jah sul on aega, aga sul võib-olla pole raha ja see on mitte sama asi kui nad, kui sa elad kojus, siis kui vanemate juures. Ja nüüd ma teen vähe tantsi. Ma tansin²⁵³ üks kord nädalas flamenkot ja üks kord nädalas Malmös džässdantsi ühe Malmö sõbrannaga, kes läheb koolis. Ja, jah ma arvan, see on minu hobi, see mis ma mäletan.

Sa elad praegu Lundis?

– Jah, koridoriruum²⁵⁴, ma arvan see on see asi.

Ja jah, ma tean.

– Vähe ruum, väike ruum. Ja ma just kolisin sisse, üks, mis on nüüd, üks kuu tagasi.

Kuidas sul õppimine läheb siin Lundis? Oled sa juba palju teinud?

– Jaa, on küll. Mul oli üks eksami nüüd kaks, kaks, mis on nüüd, kaks päeva tagasi, laupäeval. Ja ma arvan, see läks võrdlemisi hästi. Ma arvasin, et see ei lähe, a kui ma ei oskanud mingit nagu eksamit, see ee, mis ee kui ma nagu töötasin selle eksami. Aga kui ma, jah, kui ma istusin eksamil, siis, jah, ma oskasin neid küsimusi, nii et see oli hea. Ja nüüd ma hakkam jälle töötama ja ma olen raamatukogus olnud täna nii ja nüüd me hakkame õppima organisatsioon.

²⁵³ r att dansa — tantsima

²⁵⁴ r koridorrूम — ühisköögiga tuba ühiselamus

Mhm.

– Majandus.

Ma küsin sinu eesti keele kohta. Kodune keel on teil praegu rootsi keel?

– Jah.

Emasaga. Aga kust sa oled saanud oma eesti keele? Millal sa õppisid rääkima eesti keelt?

– See oli, kui ma, aa siis ma arvan, et eesti keel oli see mitte, mis on esimene keel, mis ma õppisin, sest vanaema rääkis ainult eesti keelt minuga ja ma olin alati nagu pool nädal ma olin või veel ma olin vanaema juures ja mängisin ja nii ja. Jah, see oli nagu. Ja siis ma õpin eesti keelt, sest need kõik nagu sõnad nagu muinasjutt ja nii, see on minule eesti keel, kõik need lapsesõnad. Aga siis, kui ma hakkasin rootsi koolis, siis ma hakkasin ju ainult, siis ainult tahtsin rootsi keelt rääkima, sest mul olid sõbrad seal ja mina ju ei tahtnud olla nagu võõras või midagi nii. Ja siis ma nagu, kui mamma ju rääkis eesti keelt minuga kojus ja mul oli sõbranna, siis ma ainult vastasin talle rootsi keeles ja ütled nagu, et mitte, ärge rääkige minuga eesti keelt ja nii. Aga siis ma läksin, mis on nüüd, nagu laagris.

Ja, jaa. Kas see oli gaidilaager või oli skaudilaager?

– Ei, mitte skaudi, sest see oli nagu jumala, mis on?

Ahhaa, see on leerilaager.

– Leerilaagris, jah. Kui ma olin neliteist aastat või. Ja siis ma kohtasin nagu Rootsi eesti noored kogu Rootsist. Ja see oli väga tore ja mina olin seal kolm nädalat ja siis ma hakkasin rääkida eesti keelt jälle. Ja siis ma läksin maailmalaagris, kui ma olin viisteist ja siis ma, siis oli nagu noored kogu maailmast, kes olid, kes rääkisid eesti keelt ja.

Kas sa tunnend, et sa oled siin Rootsisis huvitav, sellepärast et sul on eesti taust, eesti juured?

– Ja nüüd võibolla, aga kui ma olin noorem, siis ma olin nagu, siis ma ei meeldind üldsegi. Ma ütlen, et tunneb ennast nagu väljas ja nii. Aga nüüd see on tore, sest see on nagu väga aktuaalne ja nii ja

ka see on tore, et oskada üks üks keelt veel. Ja mina ei oska ju eesti keelt nagu inglise keelt. Inglise keel mina olen õppinud, aga eesti keel, see on nagu väga või kuidas ütelda, ma ei oska see grammatika ja nii. Sellepärast on ju hea, et ma õppisin nagu siin ülikoolis kaksikümmend punkti ja võib-olla ma võtan kaksikümmend kuni nelikümmend punkti ka. Sest ma ei oska see grammatika, ma ei saa, ma ei on nii hea et kirjutada. Ma ei ole kunagi olnud vaja teha teste ja niisugusi asju eesti keeles. Nii et ma oskan nagu eesti keelt kuni sa oled seitse kaheksa aastat. No ja ma saan ju kirjutada, aga ma olen nagu sõnad ja nii, ma võib-olla nii paljud sõnad nagu, kes loeb lehes või midagi nii.

Kellega sa praegu räägid eesti keelt?

– Keegi. Võib-olla tädid, kes ei oska, vanatädid, kes on minu vanaema sõbrannad, kes ei räägi rootsi keelt ja nad tahavad ju eesti keelt rääkida. Ja siis vahel ma räägin mammaga või sõbradega, need eesti sõbrannadega ja nii. Aga see on nagu kõik need, kes me räägime eesti keelt ka, nad oskavad ju rootsi keelt ka. Nii et see on nagu üks ekstra keelt, see on võib-olla nii.

Kas see on sõbrannaga võib-olla nagu natuke salakeel?

– Jah, eksakt²⁵⁵. See on nagu salakeelt, jaa, vaata, mis juhtub seal ja seal ja läheme sinna ja ja kui sa tahad, et keegi teine ei taha või kui sa tahad nagu ainult nagu tore, sest see on tore, et oskada üks teine keelt. Ja, jaa. See on kõik.

Sa ütlesid, et sinu vanaema sõbrannad ja vanaema sugulased ei oska hästi rootsi keelt. Nad on elanud siin viiskümmend aastat.

– Jaa, aga jaa, men²⁵⁶ ei oska, nad oskavad ja rootsi keelt ja nii, aga et võibolla nad, nendel meel on ju tore, et rääkida eesti keelt kõigi noore noortega ja nad tahavad ju palju parem rääkida eesti keelt kui rootsi keelt. Ja kui ma tahan ja ma oskan, siis nad, nende meelest on okei.

²⁵⁵ r eksakt — täpselt

²⁵⁶ r men — aga

Kas sa käid siin ka eesti noorte üritustel?

– Ja, jaa.

Siin on kõrtsid vist kord kuus.

– Jaa, mitte kord kuus, aga ma lähen, kui mul on vaja. Ma, kui ma olin nagu kuusteist ja seitseteist, siis me läksime Jöteborgi²⁵⁷ ja Stockholmi nagu ühe viikend²⁵⁸, ainult, et jaa nagu kuidas ütelda nagu koguda ja kõrts kord kuus ja nii, aga nüüd ma ei ole nii aktiiv²⁵⁹ nagu, just ja.

Praegu võtab õppimine väga palju aega?

– Jaa, on küll ja. Ja ma ei tea. See oli nagu toredam kui oli võib-olla see läheb, lähen nüüd maailmalaagrisse ja ESTOle. Aga see oli nagu, kui see oli see leerilaager ja maailmalaager seal ee New Yorgis, siis oli nagu toredam.

Kas sa oled ise saanud ka kusagile vahetusõpilaseks? Siin päris paljud käivad Ameerikas ja Inglismaal ja Saksamaal vahetusõpilaseks elavad mingi aeg. Kas sina oled ka niimoodi välismaal elanud?

– Ei, ei ole veel. Aga ma tahan, ma tahtsin Belgia, Belgium²⁶⁰.

Belgiasse.

– Jah, Belgiasse minna nüüd üks aasta, aga see läks ee kallis ja siis ma tulin tagasi ja õppisin eesti keelt. Aga nüüd me teeme internatsionaalne majandus ja siis on nagu, sa pead üks pool aasta olla Prantsusmaal ja nad nagu, jah, see on nagu see programm.

Sinu eriala on rahvusvaheline majandus, on jah? Kas sinu eriala on rahvusvaheline majandus, see internatsionaalne? Kelleks sa tahaksid saada või kus sa tahaksid töötada, kui sa ülikooli lõpetad?

– Jaa, ma tahan ju, see ei ole nii palju, kus ma töötan. See on, et ma tahan nagu, ja ma tahan nagu ee keeltega ja nii. Ma tahan palju

²⁵⁷ r Göteborg

²⁵⁸ ing weekend — nädalalõpp

²⁵⁹ r aktiv — aktiivne

²⁶⁰ ing Belgium; r Belgien — Belgia

keelt oskada ja nagu töötama internatsionaalne kontaktidega ja nii. Ja võib-olla Eestiga ka. Ma võtan nelikümmend punkti prantsuse keelt ja siis ma tahan võtta nelikümmend punkti eesti keelt ja võib-olla siis nelikümmend ka hispaania keelt. Hispaanias võib-olla või nii.

Prantsuse keel on väga oluline keel praegu Euroopas.

– Jaa on küll ja ma meeldin palju see prantsuse keel. Ma olen ainult õppinud see kolm aastat koolis, aga ma olen nagu, me oleme suve, suvi, suvel olnud Prantsusmaal ja siis ma olen nagu kuulnud ja õppinud prantsuse keelt ka.

Kus te suvel olete Prantsusmaal? Kas teil on mõni suvekodu?

– Jaa, meil on üks, nagu me üürime üks suvekoju seal, see on nagu üks väike väike ee, mis on nüüd mitte linn või

Maja? Küla?

– Küla, jaa on. Väike küla seal ja see on nagu mere (.)

Ääres?

– Ääres ja nii.

INTERVJUU 21 (N15)

Raamatutest siis. Missuguseid raamatuid sa loed? Sa loed kindlasti palju.

– Jaa, loen palju, kui võrdleb teiste sõpradega. Ja, ei, ma loen kõik sorti raamatuid, aga üsna palju sihukseid kriminaalromaane ja sifid²⁶¹. Aga ka, jaa, siuksed tavalised, et mis on, jah, šöönlitte-räära²⁶² romaanid ja nii. Et kõik sorti asju.

Kuidas praegu rootsi koolis on selles kirjanduse programmis, kas te peate lugema ka mingeid teatud raamatuid ja siis räägite nendest? Või ei ole see kombeks?

– Ei. Või me oleme ju teind nii, et seitsmendas klassis lugesime see Vilhelm Mobergi Utvandarna²⁶³ ja rääkisime sellest ja kirjutasime töö sellest. Ja lugesime, mis selle nimi on, På västfrontet intet nytt²⁶⁴, Remarque'i oma. Ja kirjutasime sellest. Aga see ei ole nii, et sa ise pead, et nüüd sa pead lugema need siinsed raamatud, vaid me teeme kõik koos.

Mis see tähendab, et teete kõik koos?

– Jah, et kui me loeme ühte raamatut, siis kõik loevad seda ja töötame gruppides selle nagu, loeme ühe kapitli²⁶⁵ ja siis töötame gruppides ja räägime selle kapitlist ja nii.

Tähendab te loete tunnis?

– Jaa.

Mitte kodus?

– Ei. Jah, aga nüüd me teeme sihukest, et peab, igaüks peab rootsi täiskasvanu kirjaniku valima ja siis peab kirjutama ühe töö tema kohta. Ja see on natuke rohkem, et sa pead ise lugema tema raamatud kodus ja ise mõtlema välja nii, et see on natuke suurem töö. Ja see on, see on põnev.

²⁶¹ ing sifi (=science fiction) — ulmekirjandus

²⁶² r skönlitterära — ilukirjanduslik

²⁶³ r Utvandarna — Väljarändajad

²⁶⁴ r På västfronten inget nytt — Läänerindel muutuseta

²⁶⁵ r kapitel — peatükk

Kirjandustunnis te kirjutate ka kirjandeid kindlasti.

– Jaa, aga mitte nii palju. Mitte väga. See on rohkem (..)

Mis teemadel teil lastakse kirjutada neid kirjandeid?

– Jah, see on, aga me ei tee nii palju, et peab kirjutama nüüd, et see on just kirjandeid kirjutama. Vaid on rohkem, kui me oleme loenud raamatu, et kirjutame selle kohta. Või et, jaa, mis meil oli, aga meil on olnd siuke, et üks, jaa, vahel meil on olnd teema, et me loeme siuksed kriminaalromaan ja et siis õpime nende kohta ja siis lõpuks sa pead ise kirjutama ühe kriminaal või novelli. Ja siis meil on olnd, et jah, siuke, mis on üle terve Rootsi pruuv²⁶⁶, et pidi kirjutama aja kohta mingi. Aga meil ei ole nii palju, et me, me ei kirjuta nii väga palju grammatikat ja nii rootsi keeles.

Aga seda eneseväljendust te õpite siis rohkem selles teatrikunstitunnis?

– Jaa. Juu, seda, või see ei ole ju nii, et sa õpid nüüd, et kuidas sa pead tegema, aga see on rohkem, et see tuleb loomulikult, kui sa räägid teiste ees ja näitled teiste ees ilma, et sa leiad, et see on piinlik. Ja see on hea. Seda märkab, et see on, see teab head, sest et see on ja see on tore ka.

Mis moel see võõrkeele õpetamine käib rootsi koolis? Kas te loete tekste ja tõlgite ja teete harjutusi või toimub teil midagi teistmoodi?

– Ei, meil on niimoodi, et saab raamatu ja siis loeb tekstid sellest ja tõlgib ja õpib need sõnad ja siis on pruuv nende tekstidel. Ja nii see käib edasi terve aeg. Ja siis vahest me, jah, vaatame mingit filmi või. Aga see on kõige rohkem, et sa loed need tekstid ja tõlgid ja.

Millal siin see inglise keel pihta hakkab?

– Neljandas klassis.

Ja kuidas sulle tundub, kas sa näiteks praegu saad inglise keeles kõigea hakkama juba?

– Jaa, aga ma oskasin üsna hästi juba, kui ma hakkasin, sest et [vennad] olid rääkind muga üsna palju inglise keelt, või [vanem

²⁶⁶ r prov — eksam

vend] kõige rohkem sundis mind lugeda ingliskeelsed raamatud ja nii. Ja see on teind head, sest et ma oskan hästi, ma arvan ise.

Vaata siis, vanem vend on siis olnud sul koduõpetaja.

– Jah.

No vendadest kasu ka.

– Mm, juu.

Sa ütlesid, et sinul on veel prantsuse keel. Millal sa seda õppima hakkasid?

– Seitsmendas klassis.

Kas see on nüüd raskem natuke?

– Jah, seda see on. Sest seda ma ei oskand ju üldse, kui ma hakkasin. Aga see läheb ju ka paremini ja paremini. Ja see on, juu, see on tore, aga see on raske.

Kas sa oled oma võõrkeeleoskust saanud ka kusagil praktikas kasutada?

– Jaa, no inglisi keelt ma olen ju rääkind, kui ma olen käind Inglismaal. Ma olen käind Londonis kolm korda nüüd. Ja siis räägib ju inglisi keelt. Aga prantsus keelt ma ei ole nii saand tarvitada.

Londonis kolm korda, kas sa käisid klassiga või emaga?

– Ei, me käisime emaga ja kaks teine sõbraga üks kord. Ja siis järgmine läksime aind mina ja ema. Ja siis eelmise aasta me käisime eesti kooliga klassireisul. Nii et nüüd jätkub sellest natukese ajaks, aga see oli tore see, jah.

INTERVJUU 22 (M12)

Kas teil on suur klass või väike klass?

– Ee, seal on üks kakskümmend kolm (...)

...last. Poisse-tüdrukuid on ühepalju?

– Jaa.

Kas teil koolis selliseid asju nagu klassiõhtud või peod või?

– Va²⁶⁷?

Kas te diskosid ka teete?

– Jah, jah, seda on. Aga need ei ole nii toredad.

Need ei meeldi sulle?

– Ei.

Kas teil reivid ka moes on?

– Va?

Reiv.

– Ja, jaa.

On? Kui tihti te neid korraldate?

– Üks kord, kuidas on, neli või viie nädalas.

Ahaa, nädala jooksul, jah. No umbes üks kord kuus.

– Jah, üks kord kuus.

Kas teil suusavaheaeg ka siin tuleb?

– Jah, tuleb, (...) viis päeva või neli päeva pärast tuleb.

Aa, järgmisel nädalal on suusavaheaeg?

– Jah.

Kavatsed siis kuhugi sõita?

– Ma ei tea, kas ma sõidan või mitte, siis ma lähen Alperna²⁶⁸.

²⁶⁷ r vad? — mis, mida?

²⁶⁸ r Alperna — Alpid

Alpidesse.

– Alpidesse.

Ega sa üksi sinna sõida?

– Ei. Emaga ja, jah.

Kuidas te sinna sõidate? Plaanid tehtud?

– Ei, seda ma ei tea.

Te lähete autoga?

– Jah. Ja, seda ma usun.

Kas sulle meeldib mägedes suusatada?

– Jah.

Nojaa. Järsku on see ohtlik ka või?

– Mis see on?

Kas on hädaohtlik või oht ja kardad?

– Ei.

Ei ole! Näed, koer tahab ka meile midagi öelda vist. Tahab või?

Sa käid temaga jalutamas?

– Jaa, ma lähen varsti välja temaga.

Millal sa viimati Ameerikas käisid?

– Suvel.

Sa käid igal aastal?

– Jah.

Jutusta, kuidas sa sinna sõidad.

– Lennukiga. See võtab üks kümme tundi.

Siis Kopenhaagenist lähete?

– Jah, ja siis in Frankfurt²⁶⁹ see landa²⁷⁰.

²⁶⁹ ing in Frankfurt — Frankfurdis

²⁷⁰ r landa — maanduma

Aa, maandub.

– Jaa, maandub. Ja siis läheb sinna Los Angeles.

(..)

Niimoodi, ma annan päris sinu kätte. Nüüd on see, mikrofon käib ka ja räägi lihtsalt, mis sa tahad.

– Jaa, mina olen lugend üks raamat, mis, ta nimi on „Dragonlands”. See on ameerika raamat ja see on üks maa, mis on nagu niuksed sõdurid ja niuksed, mis on siis on draakar²⁷¹ on nimi ja niuksed asjad. Ja siis on üks kuus seitse tükki, mis on head ja siis need võitlevad nende halbade üle. Jaa, ja siis ma ei ole lugend nii palju rohkem. See on üks väga suur raamat. Jaa, nii et see on niukesed inimesed, mis on pool niuksed reptiilid²⁷² ja pool inimesed. Ja siis kui need (-) siis nad jäävad kiviks, siis nad jäävad katki.

– Mina olen kaksteist aastat. Ja mina olen kuuendas klassis koolis. Ja minul on üks koer, mille nimi on Josefin ja ta on üks neliteist kuud vana. Ta on ainult väike. Ja minu hobid on korvpalli ja vaadata teeveed²⁷³ on tore.

Jaa, seda ka. Sa mängid klaverit?

– Jaa, seda ka. Ma mängin klaverit. Ma olen mängind üks kolm ja pool aastat. Ja ma ratsutan ka, üks kolm ja pool aastat.

Noo, seda ma ei teadnudki, et sa ratsutad. Kas sul on oma hobune?

– Ei. Aga minul on selle Riidhüüset²⁷⁴, mis on seal üleval, obunemaja või?

Tallid on seal.

– Jaa, tallid.

Seal käid ratsutamas? Mitu korda nädalas sa ratsutad?

– Üks kord ainult.

²⁷¹ r drakar — draakonid

²⁷² r reptiler — roomajad

²⁷³ r teve — televiisor

²⁷⁴ r ridhus — maneežga ehitis, kus õpitakse ratsutama

Jaa. Sa ütlesid, et sa vaatad palju televiisorit.

– Jah.

Mis on su lemmiksaated telekas?

– Nagu äkšn²⁷⁵ ja niuke.

Aa, seiklussaadet meeldivad. Sulle meeldivad filmid või?

– Jah.

No, mida sa, mis filmi sa oled nüüd näinud, mis sulle meeldis?

– Ma olen näinud see “Friday”, see on üks see nagu äkšnkomeedi²⁷⁶. Ja see on natukene rohkem kui üks tund ja see üks räppare²⁷⁷, mis seal sees on, mis nimi on Icecube ja ta on väga tore ja üks teine ka. Nad on väga toredad. Jaa, ma olen näinud palju filme. Nagu “Pulp fiction” ja niukesed.

Kas sa muusikasaateid ka vaatad, mingeid kontserte?

– Jah. Alltsoo²⁷⁸.

Mingeid kontserte näiteks vaatad telekast?

– Televisioonist või?

Jaa.

– MTVd? Jah. Seda ma vaatan, kui sääl on, jaa, head asjad peal. Jaa.

Need meeldivad sulle jah?

– Jaa.

Sa rääkisid enne ühest raamatust.

– Jajaa. See raamat, selle nimi on “Dragonlands” ja see on ameerika raamat. See on üks niukene mäng, mis sa mängid, aga need on teinud sellest ühe raamat ja siis see on üks viis või kuus männišur²⁷⁹, mis see nimi oli? Jah, siis need on, mis see nimi on? Ma ei

²⁷⁵ ing action — põnevik

²⁷⁶ r actionkomedi — põnevuskomöödia

²⁷⁷ r räppare — räppar

²⁷⁸ r alltså — niisiis, seega, nõnda

²⁷⁹ rt människor — inimesed

tea, mis ta nimi on. Šämpar²⁸⁰. Võitlevad niuksed halbadele vastu. Need on pool reptiilid ja pool männiša²⁸¹?

Inimesed.

– Inimesed jah. Inimesed. Ja aga need võidavad till slüüt²⁸². Lõpuks. Ja siis, jaa, aga mina ei ole valmis veel lugenud.

Täna on sõbrapäev, valentinipäev. Kas teil koolis ka valentinpäeva tähistamine oli?

– Ei, mitte täna.

Te ei saada neid kirjakesi?

– Ei.

Ei saada?

– Ei, mitte Rootsis, ma ei usu nii palju.

Rootsis ei ole see nii palju moes?

– Jah.

Jaa. No paneme kinni praegu.

²⁸⁰ r kämpa — võitlema

²⁸¹ r människa — inimene

²⁸² r till slut — lõpuks

KIRJANDUS

- Allik, M. 1998: Rootsi keele mõjud Lõuna-Rootsi noorte eestlaste keeles. Avaldamata bakalaureusetöö. Eesti keele (võõrkeelena) õppetool, Tartu Ülikool.
- Allik, M. 2001: Syntactic interference in the language of young Swedish-Estonians. — A. Holmer, J.-O. Svantesson & Å. Viberg (eds.). Proceedings of the 18th Scandinavian Conference of Linguistics. Travaux de l'Institut de Linguistique de Lund, vol. 2, 141–149. Lund.
- Allik, M. 2002: Lõuna-Rootsi noored eestlased: nende keel ja identiteet. Avaldamata magisträtöö. Eesti ja soome-ugri keeleteaduse osakond, Tartu Ülikool.
- EE 8 = Eesti Entsüklopeedia 8. köide. Tallinn, 1995.
- Kangassalo, R. 1997: Ruotsin suomalaislasten kielioloista. — Ensikielenä suomalaiskieli. Turun yliopiston suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitoksen julkaisuja 46, 71–86. Turku.
- Kangro, B. 1976: Eesti Rootsis. Eesti Kirjanike Kooperatiiv. Lund.
- Karu, K. 1997: Ethnic identity in different context and generations: the case of Estonians in Estonia and Sweden. Unpublished Master Thesis. University of Tartu.
- Klaas, B. 1997: Lundi eestlaste keelest. — Lähivertailuja 9. Suomalais-virolainen kontrastiiiviseminaari 3.–5.5.1996 Lammi. Castrenianumin toimitteita 53, 80–91. Helsinki.
- Klaas, B., A. Laagus 1998: Eesti keel Lõuna Rootsis. — Lindström, L. (toim.). Väliseestlaste keelest. Tartu Ülikooli eesti keele õppetooli toimetised 9, 39–54. Tartu.
- Kulu, H. 1992: Eestlased maailmas. Tartu Ülikool, Tartu.
- Kulu, H. 1997: The Estonian Diaspora. — Trames, 1 (51), 3, 277–286. Tallinn.
- Laagus, A. 2002: Eesti keele lektoraat Lundis (1993–1999). — Eesti keel ja kultuur maailmas, 37–43. Tartu.
- Maandi, K. 1992: Estonian Among Immigrants in Sweden. — Dorian, N. (ed.). Investigating Obsolescence: Studies in language contraction and death. Cambridge University Press, Cambridge.
- Mullamaa, I. 1985: Rootsi keele õpik. Tallinn.
- Oksaar, E. 1961: Kaksikkeelsuse problemaatikast. — Tulimuld 1, 47–54. Lund.
- Oksaar, E. 1972: Spoken Estonian in Sweden and the USA: An analysis of bilingual behaviour. — Studies for Einar Haugen: Presented by friends and Colleagues, 437–449. The Hague: Mouton.
- Ouvinen-Birgerstam 1987: Identitetsutveckling hos barn. En jämförelse mellan finska, jugoslaviska och svenska barn. — Wande E., Anward

- J., Nordberg B., Steensland L. (eds.). *Aspects of Multilingualism. Proceedings from the Fourth Nordic Symposium on Bilingualism, 1984.* AUU. *Studia Multiethnica Upsaliensia* 2, 265–279. Uppsala.
- Raag, R. 1981: Some aspects of Swedish Estonian — *Fenno-ugrica Suecana* 4, 43–49. Uppsala.
- Raag, R. 1982a: Lexical characteristics in Swedish Estonian. *Acta Universitatis Upsaliensis. Studia Uralica et Altaica Upsaliensia* 13. Uppsala.
- Raag, R. 1982b: Lexical variation in Swedish Estonian. — *Fenno-ugrica Suecana* 5, 224–229. Uppsala.
- Raag, R. 1983: *Estniskan i Sverige. FUSKIS/FIDUS.* Uppsala.
- Raag, R. 1985: The Direct Object in Swedish Estonian. — *ETSR Aastaraamat IX, 1980–1984*, 201–212. Uppsala.
- Raag, R. 1989: *Eestlased Rootsis.* — *Looming* 6, 786–802. Tallinn.
- Raag, R. 1991: Linguistic tendencies in the Estonian language in Sweden. — *Linguistica Uralica XXVII*, 23–32. Uppsala.
- Raukko, J., J.O. Östman 1994: *Pragmaattinen näkökulma Itämeren kielialueeseen.* University of Helsinki. Department of General Linguistics. Publications 25. Helsinki.
- Roos, A. 1970: *Rootsi-eesti segakeele vormiõpetus.* — *Tulimuld* 2, 82–86. Lund.
- Roos, A. 1980: *Morfologiska tendenser vid språklig interferens med estniska som bas.* *Acta Universitatis Upsaliensis. Studia Uralica et Altaica Upsaliensia* 12. Uppsala.
- Roos, A. 1987: *Kapatäis kannutoitu. muljeid Ameerika eestlaste keelest.* — *Finsk-ugriska småskrifter* 7, 22–31. Lund.
- Tuldava, J. 1965: *Võõrmõjusid Rootsi eestlaste keeles.* — *Emakeele Seltsi aastaraamat* 11, 93–104. Tallinn.
- Wande, E. 1980: *The Impact of Swedish on the Finno-Ugric Languages in Sweden.* *Congressus Quintus Internationalis Fenno-Ugristarum. Turku 20–27 VIII 1980. Pars III. Dissertationes symposiorum linguisticorum*, 403–412. Turku.
- Õispuu, J. 1991: *Eesti genitiivi ekvivalendid rootsi keeles.* — *Eesti keele ja kirjanduse kateedri töid II*, Tallinna Pedagoogiline Instituut, 30–46. Tallinn.

ISSN 1406-7684
ISBN 9985-56-979-2